Харукі Муракамі

Танцюй, танцюй, танцюй

Том 1

Література

FOLIO

Харукі Муракамі

Танцюй, танцюй, танцюй

Том 1

Переклад з японської
І. П. Дзюба

Харків
«Фоліо»
2005

1

Мені часто сниться готель «Дельфін».

Уві сні я належу йому. *Належу* внаслідок низки певних обставин. Сон виразно про це свідчить. Сам готель у моєму сні має спотворений вигляд. Дуже вузький і продовгастий. Настільки вузький і продовгастий, що здається не готелем, а скоріше довжелезним мостом під дахом. Мостом, що тягнеться з правіків до останньої миті Всесвіту. А я — його елемент. У готелі хтось плаче. Не сумніваюсь — плаче за мною.

Готель огортає мене з усіх боків. Я виразно відчуваю його пульс і тепло. Уві сні я — складова частина цього готелю.

Ось такий сон.

Я розплющую очі. Міркую, де я. І не просто міркую, а вголос сам себе запитую: «Де я?» Однак таке запитання беззмістовне. І без нього відповідь від самого початку відома. Я — у своєму житті. Навколо — звична побутова реальність. Кілька справ та обставин, які мимохіть стали мене невідривно супроводжувати. Іноді поряд зі мною спить жінка. Та загалом я зали-

шаюсь сам-один. Зі швидкісної автостради за вікном долинає автомобільний рев, у склянці біля подушки віскі на півпальця, кімната залита зловорожим, ні, скоріше байдужим, сірим, мов пил, уранішнім світлом. Інколи падає дощ. Тоді я довго не вилажу з ліжка. Допиваю залишки віскі. І споглядаючи, як скапує вода з даху, думаю про готель «Дельфін». Повільно витягую руки і ноги. І впевнююся, що я — це я і нічому не належу. *Я нічому не належу.* А проте відчуття зі сну все ще залишається. Коли там, уві сні, я намагаюсь отак витягти руки — вся споруда навколо мене відразу ворушиться. Поволі, несміливо починає стиха поскрипувати, немов водяний млин своїми колесами. Якщо прислухатися, то можна розрізнити, в які боки цей скрип розбігається... Я прислухаюся. І чую, як десь у темряві хтось тихо схлипує. Я певен — плаче за мною.

Готель «Дельфін» справді існує. Притулився в непримітному куточку одного з кварталів Саппоро. Кілька років тому я прожив у ньому цілий тиждень. Стривай, пригадаю точніше. Розповім докладніше... Коли ж це було? Чотири роки тому. Ні, якщо бути точним — чотири роки з половиною. Тоді мені не було й тридцяти. Я зупинявся в ньому разом з однією подружкою. Саме вона його й вибрала. «Зупинімося в цьому готелі, — сказала вона. — *Обов'язково в ньому*». Якби вона не поставила такої вимоги, то, гадаю, я, мабуть, не оселився б у готелі «Дельфін».

У тому невеличкому вбогому готелі, крім нас, майже не було видно інших гостей. За цілий тиждень пе-

ребування там в його фойє я помітив заледве двох-трьох чоловік, та я не певен, чи то були постояльці. Однак, судячи з того, що де-не-де на щитку за конторкою реєстратора бракувало ключів, можна було здогадатися: інші люди в готелі таки жили. І було їх зовсім мало. Що не кажіть, важко повірити в те, що готель, чий телефонний номер міститься у довіднику такого великого міста, як Саппоро, заїжджі люди повністю обминають. І все ж, навіть якщо, крім нас, там перебували також інші постояльці, то, напевне, були надзвичайно сором'язливі й тихої вдачі. В обличчя ми їх не бачили, їхнього галасу не чули і жодних ознак їхньої присутності не помічали. І тільки щодня злегка змінювалося розміщення ключів на щитку за конторкою. Напевне, й коридорами вони пересувалися, мов бліді тіні, затамувавши дихання і тулячись якомога ближче до стін. Іноді несміливо грюкав ліфт — і після того наставала ще гнітючіша, ніж раніше, тиша.

Так чи інакше, то був дивовижний готель.

Його існування нагадувало мені глухий кут в еволюції тваринного світу. Генетичне виродження. Появу потворного біологічного виду, що розвивався шляхом генетичних мутацій в неправильному напрямі й нездатний тепер повернути назад. Вектор еволюції погас і залишив напризволяще в сутінках історії одну-однісіньку істоту, сиротливу й неприкаяну. Кинув її в западину самого часу. І ніхто в цьому не винен. Немає кому дорікати, немає в кого просити порятунку. Бо взагалі тут готелю не місце. З цієї, головної, помил-

ки все й почалося. З першого кроку все безнадійно скособочилося. Як після першого неправильно застебнутого ґудзика сорочки. Кожна спроба виправити цей перекіс приводила до незначного, зовсім не витонченого безладу десь інде. І от таким чином потроху готель набрав спотвореного вигляду. Коли уважно придивляєшся до такої перекошеності, то голова мимоволі схиляється набік. Від цього особливої шкоди немає, адже нахил невеликий, всього на декілька градусів. Якоїсь незручності не відчуваєш і до цього навіть звикаєш. Однак може статися так, що й нормальний навколишній світ сприйматимеш під таким же кутом зору.

Ось таким був готель «Дельфін». З першого погляду кожному було зрозуміло, що за такого відхилення від норми і накопичення безглуздя на безглузді готель прирікав себе на загибель у чорторії часу вже в недалекому майбутньому. Готель справляв жалюгідне враження. Як кульгавий пес під грудневим дощем. Звісно, на світі є чимало таких готелів, але той від них трохи відрізнявся. Був жалюгідним уже за своїм задумом. А тому мав вигляд надміру вбогий.

Ото ж чи варто казати, що не було на світі людей, за винятком необізнаних і введених в оману, які спеціально тут оселялися б.

Офіційна назва того готелю була «Dolphin Hotel», але вона та його реальний вигляд так різнилися між собою (сама назва викликала в моїй уяві білий, мов цукор, відпочинковий готель десь на узбережжі Егей-

ського моря), що я в думках називав його просто «готель «Дельфін»». Якби не мідна дошка біля входу з викарбуваними на ній словами «Dolphin Hotel», то, гадаю, ніхто не здогадався б, що перед ним готель. Зрештою, і з вивіскою будівля ніяк не скидалася на нього. Скоріше нагадувала обшарпаний музей. Особливий музей, куди нишком заходять надмірно цікаві відвідувачі для того, щоб оглянути особливі експонати...

Навіть якщо у когось, що опинився перед готелем «Дельфін», і складалося таке враження, то це зовсім не був буйний політ фантазії. Бо насправді на одному з його поверхів таки розміщувався музей.

Кому ж заманеться в ньому зупинятися? У готелі, частина якого віддана під незрозумілий музей? У готелі з похмурими коридорами, де стирчать овечі опудала, висять запорошені овечі шкýри, лежать заплiснявілі манускрипти і старі пожовклі фотографії? У готелі, де нездійсненні людські мрії поприлипали до стін, немов засохла грязюка?

Всі готельні меблі зблякли, столи порозсихалися, двері як слід не замикалися. Підлога в коридорах вичовгалася, лампочки ледь-ледь горіли. Через зіпсовані крани вода скапувала в умивальники. Огрядна покоївка (її ноги викликали в моїй уяві слона), сновигаючи коридорами, хворобливо кашляла. За конторкою у фойє завжди сидів управитель готелю — чоловік середніх літ із засмученим поглядом та без двох пальців на одній руці. На його обличчі немов було написано: хоч би до чого він брався, нічого в нього не вийде. То був справж-

ній зразок невдахи. Здавалось, ніби його цілий день вимочували у слабкому розчині синього чорнила, а тому на все його єство лягла тінь невдачі, поразки й душевного занепаду. Такого типа хотілося покласти у коробочку і виставити у шкільному кабінеті природознавства. І прикріпити табличку: «Ні на що не здатна людина». Самим своїм виглядом у більшості людей тою чи іншою мірою він викликав почуття жалю, а в декого — роздратування, бо дехто безпричинно сердиться, коли бачить нещасну людину. То хто ж оселятиметься в такому готелі?

Однак ми оселилися. «Ми повинні тут оселитися!» — сказала вона. І незабаром зникла. Щезла, наче корова її злизала, й залишила мене самого. Про це мені повідомив Чоловік-Вівця. «Вона пішла», — сказав Чоловік-Вівця. Він знав, що так мало статися. Тепер і я все зрозумів. Її метою було привести мене сюди. Ніби сама доля цим розпорядилася. Так само, як тим, що ріка Влтава тече до моря...Поглядаючи на дощ за вікном, я думаю про це. Думаю про долю.

Відтоді, як мені почав снитися готель «Дельфін», передусім прийшла в голову згадка про неї. Мені раптом здалося, ніби вона мене розшукує. Бо інакше чого б подібний сон так часто повторювався?

Подружка... Я навіть імені її не знаю. Хоча прожив з нею разом упродовж кількох місяців, не знаю про неї нічого суттєвого. Знаю тільки, що працювала дівчиною за викликом в одному дорогому нічному клубі. У клубі з членською системою для вибраних осіб з бездоган-

ною репутацією. Як повія високої категорії. Крім цього, в неї було ще кілька інших занять. Удень правила тексти в невеличкому видавництві й час від часу служила фотомоделлю для реклами жіночих вух. Інакше кажучи, жила життям, заповненим справами по горло. І, ясна річ, не могла обійтися без імені. Правду кажучи, мала їх декілька. І водночас не мала жодного. На її речах — а їх у неї було небагато — імені не було написано. Ні проїзних квитків, ні прав водія, ні кредитних карток вона не мала. Носила з собою тільки записничок, щільно заповнений незрозумілими, як код, позначками. В її існуванні не було за що зачепитися. Мабуть, повії мають імена, але живуть у світі, що імен не визнає.

У жодному разі, я не знаю про неї майже нічого. Ні про місце народження, ні про справжній вік. Навіть її день народження мені невідомий. Нічогісінько не знаю — ні про її освіту, ні про її батьків. Вона з'явилася раптово, як дощ, — і так само зненацька кудись зникла. Залишивши по собі тільки згадку.

Однак останнім часом я відчуваю, що згадка про неї знов починає набирати реальних обрисів. Мені здається, ніби вона звертається до мене у снах про готель «Дельфін». Так, вона знову мене кличе. І тільки ще раз ставши частиною того готелю, я зможу з нею знову побачитися. Мабуть, це вона там плаче за мною.

Споглядаючи, як падає дощ, я намагаюся думати про те, що чомусь належу. І що хтось за мною плаче.

Здається, що все це відбувається у страшно-страшно далекому світі. Ніби на Місяці абощо. Зрештою, сон — це сон. Хоч би як далеко я простяг руку, хоч би як швидко біг — все одно туди не зможу дібратися.

Чого це хтось за мною побивається?

І все-таки вона мене кличе. Десь в одному з номерів готелю «Дельфін». І в глибині душі я сам цього прагну. Прагну належати тій дивній будівлі, що змінює долю людей...

Однак вернутися до готелю «Дельфін» не так просто. Зовсім не досить замовити по телефону номер у готелі і прибути на літаку до Саппоро. Повернення до готелю «Дельфін» — це водночас повернення до певних обставин, втілених у ньому. Воно означає повторну зустріч з тінями минулого. Від самої думки про це я впав у нестерпну тугу. Упродовж останніх чотирьох років я з усіх сил намагався розігнати навколо себе ті холодні темні тіні. Але ж повернення до готелю «Дельфін» означатиме відмову від усього, що я вперто нагромадив за той час. Звичайно, не так уже й багато я надбав. Як не крути, все це дрантя годиться хіба що для тимчасового використання. А проте я зробив усе можливе — вміло стуливши його докупи, встановив контакт з реальним світом і на основі власних мізерних світоглядних цінностей побудував нове життя. І що тепер — повертатися в колишню пустку? Розчинити вікно — і геть-чисто все повикидати?

А втім, саме так усе мало початися. Я в цьому не сумнівався. Саме так і не інакше.

Лежачи в ліжку, я втупився очима у стелю і глибоко зітхнув. «Не опирайся! — подумав я. — Не опирайся, бо однаково твої розмірковування ні до чого не приведуть. Протистояти неминучому розвитку подій тобі не до снаги. Хоч би скільки ти роздумував, а все почнеться саме з цього... Це вже вирішено. Остаточно».

Пора й самому відрекомендуватися.

Розповідь про себе.

Колись у школі мені часто доводилося це робити. Щоразу, коли набирали дітей до нового класу, кожен учень по черзі виходив на середину аудиторії і розповідав своїм однокласникам щось про себе. У мене до цього душа не лежала. І не тому, що я не вмів розповідати. Просто така справа здавалася мені зовсім беззмістовною. Власне, що я знаю про себе? Невже я справді такий, яким себе уявляю? Якщо власний голос, записаний на магнітну плівку, здається чужим, то хіба уява не вимальовує мого образу у спотвореному вигляді, як їй заманеться?... Такі думки не покидали мене ніколи. І щоразу, коли я з кимось знайомився і мусив розповісти щось про себе, то почувався так, ніби самовільно виправляв оцінки в класному журналі. Душу заполонював неспокій... А тому в такому випадку я намагався розповідати про себе лише об'єктивні факти, які не потребують тлумачення або пояснення (скажімо, «тримаю собаку», «люблю плавати», «ненавиджу сир» тощо), та все одно мені здавалося, що розповідаю вигадки про придуману людину. І коли в та-

кому стані слухав розповіді інших, то не міг позбутися враження, що й вони теревенять не про себе, а про когось третього. Виходить, що всі ми живемо у придуманому світі й дихаємо придуманим повітрям.

І все-таки доведеться щось розповісти. Все починається з розповіді про себе. З цього першого кроку. Правильно це чи ні — розсудимо пізніше. Хто розсудить — я чи хтось інший, — зараз не має значення. Так чи інакше, я мушу розповідати. І пам'ятати, що розповідаю.

Сир мені тепер подобається. Коли сподобався — не пам'ятаю. Сталося це непомітно, само собою. Мій собака застудився під дощем і здох від запалення легенів, коли я перейшов з початкової до середньої школи. Відтоді я собак не тримаю. А плавати люблю і тепер.

Кінець.

Однак у житті не все так просто закінчується. Коли хтось від життя щось вимагає (а хіба є на світі люди, що нічого від нього не вимагають?) — життя посилає йому запит про надання додаткових даних. Для побудови графіка потрібно нанести більше точок. Якщо цього не зробити, відповіді не буде.

Даних недостатньо. Відповідь неможлива. Натисніть клавішу «Скасувати».

Натискаю клавішу «скасувати». Екран порожніє. Люди в аудиторії починають жбурляти на мене що попало. «Розповідай! Ще розповідай!...» Учитель насуплює брови. Мені відбирає мову — і я завмираю перед класом.

Доведеться розповідати. Якомога довше. Бо інакше діла не буде. Правильно це чи ні — з'ясуємо пізніше...

Інколи вона заночовувала в мене. Вранці снідала разом зі мною і йшла на роботу. Вона також не мала імені. Бо вона — не головний персонаж цієї історії. І скоро зникне з її сторінок. Щоб не заплутувати читача, я її ніяк не називаю. Однак я не хочу, щоб хтось подумав, ніби я її зневажаю. Вона мені дуже подобалася, і навіть тепер, коли вона зникла, мої почуття до неї не змінилися.

Можна сказати, що ми з нею були друзями. Принаймні вона мала підстави називати мене своїм єдиним другом. Час від часу зустрічалася зі мною, але жила з постійним коханцем. Працювала в телефонній компанії — складала на комп'ютері рахунки за телефонні розмови. Про роботу я її не розпитував, а вона сама не розповідала жодних подробиць. Та, гадаю, чимось подібним вона займалася. Підраховувала, хто скільки наговорив по телефону, виписувала квитанції й розсилала абонентам. А тому свій телефонний рахунок я щомісяця виймав з поштової скриньки так, ніби отримав від неї особистого листа.

Зовсім без жодного зв'язку з роботою вона спала зі мною. Разів два-три на місяць. Мене вважала людиною з Місяця чи кимсь подібним. «Слухайте, чого б вам не вернутися на Місяць?» — хихикала вона. Тулячись голим тілом до мене в ліжку. Впираючись

грудьми мені в ребра. Ми часто вели такі розмови на світанку. Знадвору долітав неперервний гул швидкісної автомагістралі. По радіо звучала одноманітна мелодія гурту «Human League». «**Human League**» — «**Ліга людей**»...Яка беззмістовна назва! Навіщо вибрали таку нісенітницю? Колись люди називали свої музичні групи набагато розумніше: «Imperials», «Supremes», «Flamingos», «Falcons», «Impressions», «Doors», «Four Seasons», «Beach Boys»...

На такі мої слова вона відповіла сміхом. І сказала, що я дивак. Що в мені дивного — не розумію. Себе я вважаю зовсім нормальною людиною з цілком нормальними думками в голові... «**Ліга людей**».

— Мені так добре з вами! — каже вона. — Іноді — наприклад, на роботі — страх як хочеться вас побачити...

— Гм...

— *Іноді*, — підкреслює вона й робить паузу на півхвилини. Пісня гурту «Human League» закінчується і починається щось незнайоме. — Саме в цьому й проблема...Ваша проблема, — провадить вона далі. — Мені надзвичайно подобається, коли ми отак...Однак не хочеться бути разом з вами щодня від ранку до вечора. Чого б це, га?

— Гм... — промимрив я.

— Я не хочу сказати, що почуваюся з вами незручно. Просто іноді мені здається, ніби повітря навколо нас раптом рідшає...Зовсім як на Місяці.

— І це лише початок...

— Слухайте, я не жартую! — вона підводиться на ліжку і заглядає мені в очі. — Я кажу це заради вас. Бо хіба, крім мене, ще хтось говорить з вами про вас?

— Ні, — відповідаю я щиро. Крім неї, ніхто.

Вона знову лягає і ніжно тулиться грудьми до мене. Я погладжую її спину долонею.

— І все-таки, коли буваю з вами, іноді повітря стає розрідженим, як на Місяці...

— Повітря на Місяці не розріджене, — підказую я. — На Місяці його зовсім немає. А тому...

— Дуже рідке!... — шепоче вона. Може, знехтувала моїм зауваженням, а може, зовсім не почула — не знаю. Однак її шепіт мене непокоїть. Хтозна чому, але є щось у ньому тривожне. — Іноді воно раптом рідшає. І тоді мені здається, ніби я дихаю зовсім іншим повітрям, ніж ви...От таке відчуття.

— Даних недостатньо, — кажу я.

— Тобто — що я про вас нічого не знаю? Ви це маєте на увазі?

— Та я сам про себе нічогісінько не знаю! — відповідаю я. — Справді! І не у філософському розумінні. А в чисто практичному. Загалом не вистачає даних, розумієш?

— Але ж вам уже тридцять три, чи не так? — каже вона. Їй самій — двадцять шість.

— Тридцять чотири, — виправляю я. — Тридцять чотири роки два місяці.

Вона похитує головою. Потім злазить з ліжка, підходить до вікна і відслонює штору. За вікном видніє

полотно швидкісної автомагістралі. Над ним висить біла скалка ранкового місяця. На ній моя піжама.

— Повертайтеся на Місяць! — промовляє вона, вказуючи пальцем на небо.

— Не холодно? — питаю я.

— Де? На Місяці?

— Та ні. Я про тебе кажу, — відповідаю я. Надворі лютий. Видно, як вона видихає білу пару, стоячи біля підвіконня. Здається, що після мого запитання вона нарешті відчула, що мерзне.

Вона прожогом стрибає у ліжко. Я притискаю її до себе. Піжама на ній холоднюча. Вона втикається носом мені в шию. Ніс її також як крижинка.

— Я так вас люблю! — каже вона.

Я хочу їй щось сказати, але не знаходжу вдалих слів. Я маю до неї теплі почуття. У ліжку — ось як зараз — ми чудово проводимо час. Мені подобається зігрівати її тіло, гладити, ледь-ледь торкаючись, її волосся. Подобається прислухатися до її дихання під час сну, а вранці проводжати її на роботу. Подобається отримувати поштою рахунки за телефонні розмови, які — я вірю — вона для мене складає, бачити на ній надто велику для неї мою піжаму...Та от почуття своє до неї одним словом визначити не можу. Ясна річ, любов'ю його не назвеш. Так само як і симпатією.

Як же тоді його найточніше назвати?

Так чи інакше, я не можу їй щось конкретного сказати. Просто жодні слова на пам'ять не спливають. І я відчуваю, що своєю мовчанкою вражаю її само-

любство. Вона намагається не видавати, що ображена, але я все одно це відчуваю. Проводжу пальцями по її м'якій шкірі уздовж хребта — і відчуваю. Зовсім чітко. Якийсь час, лежачи в обіймах одне одного, ми слухаємо пісню з невідомою назвою. Раптом її долоня опиняється в низу мого живота.

— Одружіться на місячній жінці й наплодіть гарненьких місячних діток, — лагідно радить вона. — Так буде найкраще.

У вікні з широко відслоненими шторами видніє місяць. Не випускаючи її з обіймів, я дивлюся поверх її плеча на нього. Час від часу зі зловісним гуркотом — наче почав розламуватися айсберг — по швидкісній магістралі пролітають вантажівки з чимось важким у своїх кузовах. «Цікаво, що вони перевозять?» — думаю я.

— Що в нас на сніданок? — питає вона.

— Нічого особливого. Як завжди, яєчня і тости. Учорашній картопляний салат і кава. Для тебе приготую каву з молоком.

— Чудово! — радіє вона. — І яєчню приготуєте, і каву зварите, і тости підсмажите?

— З радістю! — відповідаю я.

— Вгадайте — що мені найбільше до вподоби?

— Зізнаюсь чесно — не вгадаю.

— Знаєте, що мені подобається понад усе на світі... — промовляє вона, заглядаючи мені в очі. — Непривітного зимового ранку, коли не хочеться вставати, але несила витримати аромату кави, запаху яєчні

і дзенькоту вимкнутого тостера, прожогом вистрибнути з ліжка!

— От і добре! — сміюся. — Зараз спробуємо...

Ніякий я не дивак.

Я справді так про себе думаю.

Назвати мене пересічною людиною, мабуть, також не можна. Але я — не дивак, це точно. З усіх боків я цілком нормальна людина. Дуже прямий. Як стріла. Сприймаю своє життя як щось неминуче й зовсім природне. Це для мене настільки самоочевидне, що мені байдуже, як на мене дивляться інші. Що мені до цього? Як мене сприймати — це їхня проблема, а не моя.

Одні вважають мене дурнішим, а інші — розсудливішим, ніж я є насправді. Та мені однаково, що вони собі думають про мене. До того ж, зразок для порівняння — яким я є насправді — це лише моє власне уявлення про себе. В їхніх очах я можу бути і несосвітенним дурнем, і розсудливою людиною. Ну і що з того? Нічого страшного. У світі не буває хибних уявлень. Вони просто різні. Така моя думка.

А втім, є люди, яких приваблює моя внутрішня *нормальність*. Їх зовсім небагато, але вони таки існують. Кожен з них і я — ніби дві планети, що ширяють у темному космосі, цілком природно притягуються і так само потім розлітаються. Вони приходять до мене, вступають зі мною у стосунки й одного дня зникають назавжди з мого життя. Вони стають моїми друзями,

коханками і навіть дружинами. Буває й так, що перетворюються у суперників. І все одно вони мене залишають. Хто — зневірившись, хто — впавши у відчай, а хто — замовкнувши (як водогінний кран, з якого вода вже не витікає), — всі вони зникають. У моїй оселі — двоє дверей. Одні — вхід, інші — вихід. Замінити їх одні на інші не можна. Через вхідні двері не вийдеш, а через вихідні — не зайдеш. Таке правило. Люди заходять через вхід і виходять через вихід. Роблять це по-різному. Але виходять усі. Хтось виходить, щоб спробувати в житті щось нове, хтось — щоб не марнувати часу. Не залишається ніхто. В моїй оселі — ні душі. Тільки я сам. На самоті я відчуваю їхню відсутність. Тих, що мене покинули. Їхні слова, дихання, їхні пісеньки, які вони мимрили собі під ніс, — все це плаває по кімнаті, мов якась пилюка.

Іноді я подумки себе запитую: «А може, вони й бачили, яким я є насправді?». Бачили — і тому приходили до мене, і тому ж потім зникали. Переконавшись у моїй внутрішній нормальності та моїй щирості (іншого слова я не знаходжу) в намаганні зберегти цю нормальність. Вони пробували щось мені сказати, відкрити мені свою душу...Майже завжди це були добрі люди. Однак я не міг їм нічого дати. А якби навіть зміг, то цього було б недостатньо. Я старався віддати їм від себе, скільки міг. Нічого не пошкодував. І сам від них чогось сподівався. Та дарма. І вони пішли.

Ясна річ, було прикро.

Однак більш прикрим було те, що виходили вони з моєї оселі набагато сумнішими, ніж заходили. Вихо-

дили, ніби в їхній душі щось стерлося. І я це розумів. Та от дивина — мені здавалося, ніби в їхніх душах стиралося набагато більше, ніж у моїй. Чому це так? Чому завжди мене залишають самого? Чому все життя в моїх руках зостаються чиїсь стерті тіні? Чому? Не знаю...

Бракує даних.

А тому, як завжди, відповідь неможлива.

Чогось не вистачає.

Одного дня після розмови щодо нової роботи я вийняв з поштової скриньки листівку. Листівку з фотографією космонавта у скафандрі, що пересувається по поверхні Місяця. Прізвища відправника на листівці не було, але я відразу здогадався, від кого вона.

«Гадаю, нам краще більше не зустрічатися, — писала вона. — Найближчим часом я, здається, вийду заміж за землянина».

З грюкотом зачинилися двері.

Даних недостатньо. Відповідь неможлива. Натисніть клавішу «скасувати».

Екран порожніє.

«Доки це триватиме? — думаю я. — Коли вже воно скінчиться?».

Я не дуже переймався її зникненням. Адже було ясно як день: у всьому винен я. Те, що вона мене покинула, — цілком природна річ. Від самого початку було очевидно, що так і станеться. Я це знав, знала й вона. А проте ми сподівалися на невелике чудо. Чудо,

що трапиться нагода, коли в нашому житті, може, настануть вирішальні зміни. Але така нагода не наспіла... І вона пішла. Її не стало — і я засумував, але подібний сум я вже раніше переживав. А тому не сумнівався, що й цього разу його перенесу без особливих труднощів.

Бо я до всього звикаю.

Від такої думки мені стало гидко на душі. Здавалось, ніби до горла підкотилася з нутрощів якась чорна рідина. Я став перед дзеркалом у ванній і, дивлячись на себе, подумав: «Ось ти який!.. Ти стер у собі багато чого. Набагато більше, ніж можна було сподіватися». Обличчя в дзеркалі — неохайніше і старіше, ніж звичайно. Я ретельно вимив милом обличчя, натер шкіру лосьйоном. Повільно вимив руки і старанно витерся новим рушником. Потім пішов на кухню і, ковтаючи пиво з банки, навів порядок у холодильнику. Викинув прогнилі помідори, поставив у ряд банки пива, прибрав зі стола зайвий посуд, склав список потрібних продуктів...

До самого ранку я поглядав на місяць і думав: «Коли вже це скінчиться?» Настане інший день — і я зустріну десь іншу жінку. Все буде природно — ми притягнемося одне до одного, як дві планети. Марно сподіватимемося на чудо, якийсь час вичікуватимемо, стиратимемо свої душі — і розійдемося.

Коли вже це скінчиться?

2

Через тиждень після того, як надійшов від неї лист з фотографією космонавта на Місяці, мені довелося поїхати у відрядження до Хакодате. Як завжди, роботу й цього разу важко було назвати цікавою, але в моєму тодішньому стані я не міг особливо перебирати. Зрештою, будь-яка робота, яка мені коли-небудь випадала, нічим не відрізнялася одна від одної. На щастя чи на нещастя, взагалі природа речей така, що її вияви перестають змінюватися, як тільки ми доходимо до крайньої межі. Скажімо, як у випадку зі звуком. Досить перейти через певну частоту, як два близьких звуки вухо перестає розрізняти, а потім навіть чути.

Під час відрядження планувалося виконати замовлення одного жіночого журналу — познайомити його читачок з делікатесами Хакодате. Нам з одним фотографом належало обійти кілька тамтешніх ресторанів, мені написати текст, йому — зробити знімки. Загалом зібрати матеріалу на п'ять сторінок. Жіночим журналам потрібні такі статті, отже хтось повинен їх готувати. Так само, як вивозити сміття і розгрібати кучугури снігу на дорогах. Хтось же має це робити. Незалежно від того, подобається воно йому чи ні.

Упродовж трьох з половиною років я займався такою напівкультурницькою діяльністю. Так би мовити, «розгрібанням кучугур культури».

Після того, як через певні обставини я покинув фірму, якою ми удвох з компаньйоном управляли, я з півроку майже ні до чого не прикладав рук. І не мав бажання що-небудь робити. Попередньої осені в моєму житті багато чого сталося. Я розлучився з дружиною. Помер мій друг. Помер загадковою смертю. Подружка покинула мене, не сказавши ні слова. Я зустрів дивних людей, які втягли мене в дивну історію... А коли все скінчилося — я занурився у глибоку тишу, раніше мені незнайому. Моя оселя просякла страшно густим відчуттям відсутності інших людей. На півроку я відгородився у ній від світу. Удень виходив надвір лише для того, щоб купити якнайменшу кількість продуктів, потрібних для життя. Тільки вдосвіта вибирався з дому і без жодної мети прогулювався безлюдними вулицями міста. А з появою перших перехожих вертався додому й лягав спати.

Надвечір прокидався, готував собі сяку-таку вечерю, годував консервами кота. По вечері сідав на підлогу і, безперестанку прокручуючи в пам'яті події, що сталися зі мною, шукав між ними прихованого зв'язку. У голові переставляв їх між собою, перераховував моменти, коли ще залишався хоч якийсь вибір, роздумував над промахами у свої діях... І так це тривало до світанку. А потім знову вибирався з дому і безцільно блукав по безлюдних вулицях.

Ті півроку я жив так день за днем. Саме так, від січня до червня сімдесят дев'ятого. Жодної книжки не прочитав. Газет не розгортав. Музики не слухав. Телевізора і радіо не вмикав. Ні з ким не зустрічався, ні з ким не вів розмов. Майже не брав у рот спиртного. Не мав охоти. Що відбувалося на світі, хто прославився і хто помер — я уявлення не мав. Та це не означає, що я відкидав будь-яку інформацію. Просто нічого нового знати не хотілося. І все-таки я відчував, що світ не стоїть на місці. Навіть замкнувшись у своїй оселі, я шкірою відчував його рух. Однак залишався до всього байдужим. Усе проходило повз мене непомітно, як тихий вітерець.

А я все сидів на підлозі і воскрешав у пам'яті своє минуле. І дивна річ — від такого неперервного нічного самозаглиблення упродовж півроку я зовсім не відчував утоми і нудьги. Бо надто велетенськими і багатогранними були події, які я пережив. Велетенськими і на диво реальними. Ніби відчутними на дотик. Вони здавалися монументом, що вивищується у нічній темряві. Пам'ятником, спорудженим на мою честь... Я геть-усе докладно проаналізував. Пройшовши крізь минулі події, я, звісно, зазнав пошкоджень. І то не малих. Чимало крові тоді з мене витекло. Деякі рани з плином часу зарубцювалися, інші згодом відкрилися. Однак упродовж півроку я жив відлюдно не для того, щоб лікувати їх. Мені просто був потрібен час. Півроку для того, щоб зібрати докупи все, що стосується пережитих подій, й конкретно, по-діловому, їх осмислити. Та це не означає, що я вирішив замкнутись у собі,

вперто заперечувати зовнішній світ. Просто вся проблема зводилася до часу. Чисто фізичного часу, потрібного для того, щоб поновити сили і переродитися.

Про зміст переродження і спрямованість подальших зусиль я вирішив не думати. Бо це зовсім інше питання, над ним краще подумати пізніше. Передусім треба відновити душевну рівновагу.

Я навіть з котом не розмовляв.

Кілька разів хтось телефонував — я трубки не брав.

Інколи хтось стукав у двері — я не відповідав.

Приходили також листи. Мій колишній компаньйон писав, що турбується про мене — мовляв, не знає, куди я дівся, і що роблю. Що листа посилає навмання на мою колишню адресу. Що хотів би знати, чи не міг би мені в чомусь допомогти. Що справи в конторі йдуть більш-менш непогано. Згадав і про спільних знайомих... Я перечитував ці листи по кілька разів, щоб збагнути їхній зміст, — і запихав у шухляду стола.

Писала й колишня дружина. Торкалася кількох цілком практичних справ. Викладала їх надзвичайно діловому. І наприкінці повідомила, що збирається виходити заміж — за людину, зовсім мені незнайому. Сухим тоном листа наче хотіла сказати, що я того щасливця ніколи й не знатиму. Виходить, що мого приятеля, який залицявся до неї, коли ми розлучалися, вона також відшила. «Та це й не дивина», — подумав я. Адже я знав його як облупленого. Такий собі чоловічок, нічим особливим не виділявся. Бринькав джаз на гітарі, зірок з неба не знімав. Нецікавий і як особистість. І що її в ньому привабило — ніяк не вто-

ропаю. Та зрештою, це вже їхня справа, а не моя. «Про вас я не турбуюсь, — писала вона. — Ви у будь-якій ситуації дасте собі раду. Скоріше мене непокоїть, що станеться з людьми, яких доля може звести з вами у майбутньому. Останнім часом саме такі речі мене тривожать».

Я перечитав цього листа кілька разів — і також поклав у шухляду стола.

Ось так поволі спливав час.

З грошима труднощів я не відчував: на заощадження міг прожити принаймні півроку, а що робитиму далі, як вони скінчаться, вирішив подумати згодом. Минула зима, настала весна. Весняне сонце заповнило мою оселю теплим мирним світлом. Я щодня вдивлявся в лінії, які розмальовувало на підлозі сонячне проміння, і помічав, що потроху сонце змінювало свою траєкторію на небозводі. Весна будила в моєму серці різноманітні спогади про минуле. Про людей, які пішли. Про людей, які вмерли. Я згадав про двох дівчат-близнючок, з якими якийсь час жив разом. Було це сімдесят третього. Так, саме того року. Моя оселя тоді була поряд з полем для гольфу. Під вечір ми перелазили через огорожу з металічної сітки й довго прогулювалися по полю, підбираючи загублені м'ячики. І тепер, поглядаючи на вечірнє сонце, я згадував той, колишній, краєвид...

Де вони всі ділися?

Прийшли через вхід. Пішли через вихід.

Я згадав також про невеличку забігайлівку, до якої ми з покійним другом учащали. Там ми згаяли силу-

силенну часу. Однак зараз мені здається, що то були найзмістовніші години мого дотеперішнього життя. Справді, дивно... Згадав давню музику, яка там звучала. Ми були тоді студентами. Пили там пиво й курили сигарети. Без тої забігайлівки не могли обійтися. І, звісно, вели розмови про се, про те. А от про що конкретно — не можу пригадати. Пам'ятаю тільки, що вели розмови та й усе.

Тепер його вже немає на цьому світі.

Помер, не витримавши непосильного тягаря на своїх плечах.

Прийшов через вхід і вийшов через вихід.

Весна вже була в розпалі. Перемінився запах вітру. Новими відтінками забриніла й нічна темрява. Звуки відлунювали у вухах зовсім по-іншому, ніж раніше. З кожним днем весна наближалася до літа.

Наприкінці травня здох кіт. Несподівано — без жодних попередніх симптомів. Прокинувшись одного ранку, я побачив його на кухні — лежав калачиком у кутку і вже не дихав. Напевне, й сам не помітив, як умер. Його тіло на дотик нагадувало смажену курку з холодильника, а шерсть була брудніша, ніж за життя. Кота звали Оселедцем. Життя випало йому не зовсім щасливе. Ніхто його не любив, та й сам він ні до кого особливо не прихилявся. На людей завжди дивився з тривогою в очах. Таким поглядом, ніби хотів сказати: «Ось знову я щось утрачу». Навряд чи знайдеться на світі ще один кіт з такими очима. І от його не стало. Досить умерти один раз — і більше нічого не доведеться втрачати. У цьому велике достоїнство смерті.

Я запхав його труп у паперовий пакет із супермаркету, поклав на заднє сидіння автомобіля і в крамниці металевих виробів купив лопату. Потім сів за кермо, вперше за останній час увімкнув радіо і, слухаючи рок-музику, вирушив по шосе на захід. Музика здебільшого виявилася нікудишньою: «Fleetwood Mac», «ABBA», Меліса Манчестер, «Bee Gees», «KC and the Sunshine Band», Донна Самер, «Eagles», «Boston», «Commodores», Джон Денвер, «Chicago», Кенні Логінз... Вона спливала і зникала в повітрі, як піна. «Казна-що, а не музика», — подумав я. Споживчий товар масового виробництва, призначений для того, щоб спорожнювати кишені підлітків...

Від таких думок я раптом засумував.

Часи змінилися. От і все.

Стискаючи кермо, я намагався пригадати щось з бездарної музики, яка линула з радіо, коли підлітком був я... «Ненсі Сінатра — ото було дрантя!» — думав я. Та й гурт «Monkeys» від нього в цьому не відставав. І навіть Преслі співав безліч нікудишніх мелодій. А ще був такий собі Тріні Лопес. Більшість пісень Пета Буна викликали в роті присмак туалетного мила. Потім Фабіан, Бобі Райдел, Анет... Після того згадався, звісно, гурт «Herman's Hermits». Ото було вже справжнє стихійне лихо!... Один за одним на пам'ять навертались учасники безликих англійських музичних гуртів. З довгими патлами, в кумедних костюмах. Цікаво, скільки ще зможу пригадати? «Honeycombs», «Dave Clark Five», «Jerry and Peacemakers», «Freddy and the Dreamers»... «Jefferson Airplane» зі співаками, схожими

на задубілих трупів. Том Джонс — від самої згадки про нього душа здригається. А ще Енґельберт Гемпердінк — гидкий клон Тома Джонса. Герб Альперт і Тіпана Брас з їхньою музикою, придатною хіба що для реклами товарів. Далі — лицеміри Саймон з Ґарфанклом. Неврастеніки з «Jackson Five»...

Все було однакове.

Ніщо у світі не змінюється. Завжди, завжди, завжди порядок речей один і той же. Хіба що номер року інший і нові люди на місці своїх попередників. Беззмістовна музика для одноразового користування в усі часи існувала і ніколи не переведеться. Усе повторюється, наче прилив і відплив на морі під дією Місяця.

Перебираючи все це в пам'яті, я досить довго гнав автомобіль по шосе на захід. Раптом з радіо полинула пісня «Бурий цукор» гурту «Rolling Stones». Я мимоволі усміхнувся. То була чудова мелодія. «Саме те, що треба», — подумав я. «Бурий цукор» стала популярною, здається, сімдесят першого... Я спробував згадати точніше, але не зміг. А втім, хіба це не все одно? Сімдесят першого чи сімдесят другого — сьогодні це вже не має значення. Навіщо взагалі над такими дрібницями всерйоз задумуватися?

Забравшись досить глибоко в гори, я з'їхав зі швидкісної автомагістралі, знайшов підходящий ліс і поховав там кота. У глибині лісу викопав лопатою яму завглибшки в один метр, кинув на її дно Оселедця в паперовому пакеті й засипав землею. «Пробач, але більшого ми з тобою не заслужили», — сказав я наостанку котові. Увесь час, поки я копав яму, десь поблизу без-

перестанку співала якась маленька пташка. Високим тоном, ніби на флейті.

Зрівнявши могилку, я поклав лопату в багажник і виїхав на шосе. А потім, знову слухаючи музику, погнав автомобіль до Токіо.

Я ні про що не думав. Тільки зосереджено слухав музику.

Спочатку було чути Рода Стюарта і гурт «J.Giles Band». Потім диктор оголосив мелодію з минулих десятиліть — «Народжений для втрат» у виконанні Рея Чарльза. «Я народився, щоб втрачати, — співав Рей Чарльз, — і тепер ось-ось втрачу тебе...» Слухаючи цю пісню, я справді засмутився. Настільки, що мало сльози не виступили. Зі мною іноді таке буває. Чиста випадковість раптом зачіпає найслабшу струну моєї душі... На півдорозі я вимкнув радіо, зупинився на найближчій бензоколонці і в ресторанчику замовив овочевих сандвічів з кавою. Потім у туалеті старанно відмивав забруднені землею руки. З'їв лише шматок сандвіча, зате випив дві чашки кави.

«Що там з моїм Оселедцем? — думав я. — У ямі, напевне, темрява — хоч в око стрель. — Згадав, як грудки землі вдарялися об паперовий пакет. — Однак більшого ми не заслужили. Ні ти, ні я».

Цілісіньку годину я просидів у тому ресторанчику, втупившись у тарілку із сандвічами. Рівно через годину підійшла офіціантка у фіолетовій спідничці й чемно спитала, чи не можна прибрати тарілку. Я кивнув головою.

«Ну що ж, — вирішив я. — Пора вертатися у світ».

3

У схожому на велетенський мурашник суспільстві розвинутого капіталізму знайти собі роботу не так уже й складно. Ясна річ, якщо тільки не надто перебирати її рід і зміст.

Раніше як співвласник контори я мав справу з редагуванням і написанням текстів. З того часу в мене залишилося кілька знайомих, зайнятих у цьому бізнесі. А тому заробити собі на прожиток позаштатним журналістом було для мене просто. Тим паче що я належу до людей, життя яких не вимагає великих витрат.

Я розшукав свій колишній записник і зателефонував за кількома номерами. Прямо запитав, чи не знайдеться для мене підходяща робота. Мовляв, з певних причин на якийсь час я відійшов від будь-яких справ, однак тепер, якщо можливо, хотів би знову попрацювати. Мені відразу підкинули кілька невідкладних замовлень. Ясна річ, не дуже-то серйозних. Здебільшого написання статей для заповнення прогалин у рекламних журналах і брошурах компаній. М'яко кажучи, половина матеріалу, який мені довелося писати, була цілком беззмістовною і навряд чи могла стати комусь у пригоді. Одне слово, марна трата паперу й чорнила.

Однак я над цим не задумувався і виконував замовлення одне за одним майже машинально. Спочатку обсяг роботи був незначний. Працював я години дві на день, а решту часу прогулювався по місту і відвідував кінотеатри. Переглянув силу-силенну фільмів. Таке привільне життя тривало, напевне, місяців зо три. І цього виявилося досить, щоб звикнути до приємної думки, що все-таки потроху прилучаюся до діяльності на користь суспільства.

На початку осені становище моє почало змінюватися. Замовлень раптом побільшало. Телефон мій дзеленчав безперестанку з ранку до вечора, листи від клієнтів переповнювали поштову скриньку. У виробничих справах я зустрічався з багатьма людьми, часто з ними обідав. Вони ставилися до мене дружелюбно, обіцяли й надалі підкидати мені нові замовлення.

Причина дуже проста, чому так сталося. Запропоновані замовлення я не перебирав, погоджувався на все, що давали. Договір виконував трохи раніше від визначеного терміну. У жодному разі не скаржився. Крім того, писав гарним почерком. До роботи ставився сумлінно. Те, що колеги робили абияк, я доводив до досконалості. І навіть коли мені платили мало, не кривився від невдоволення. Якщо мені телефонували о другій ночі й просили терміново написати двадцять сторінок тексту по чотириста знаків на кожній (скажімо, про переваги механічних годинників, привабливість сорокарічних жінок або красу Хельсінкі, де, я, звісно, ніколи не бував) до шостої ранку, то вже до по-

ловини шостої я таке замовлення виконував. Якщо просили переробити — до шостої переписував наново. Тож не дивно, що репутація моя серед замовників зростала.

Усе це скидалося на розгрібання снігу.

Як тільки сніг падав — я методично відгрібав його на узбіччя.

І нітрохи не жадав слави, не сподівався на винагороду. Сніг падав — і я мусив його прибирати. Систематично і невідкладно. Зізнаюся, іноді я ловив себе на думці, що все це — марна трата життя. Та поступово я дійшов висновку: хіба є якісь підстави з цього приводу нарікати на несправедливість, якщо так само папір і чорнило переводиться на ніщо? Зрештою, ми живемо у високорозвиненому капіталістичному суспільстві. У такому суспільстві марнотратство — найвища чеснота. Політики називають його «вдосконаленням внутрішнього ринку». А для мене це — «безглузде марнотратство». Така от різниця думок. Та від цього ніщо не змінюється. Адже нам нічого іншого не залишається, як жити в цьому суспільстві. Як не подобається, можна податися куди-небудь у Бангладеш або Судан.

Та от ні Бангладеш, ні Судан мене особливо не цікавили.

А тому я мовчки працював далі.

Тим часом почали надходити замовлення не тільки від рекламних агентств, але також від популярних журналів. Передусім чомусь від жіночих. Потроху я почав брати для них інтерв'ю і писати короткі репортажі

з місця подій. Однак така робота не стала цікавішою за попередню — з рекламними журналами. З огляду на характер журналів для жінок брати інтерв'ю доводилося здебільшого в зірок шоу-бізнесу. Та от біда, на будь-яке запитання вони завжди давали стереотипну відповідь. Ви могли її передбачити ще перед тим, як поставили запитання. А іноді траплялося ще гірше — менеджер вимагав заздалегідь подати йому перелік запитань, щоб приготувати відповіді. Коли я запитував таку сімнадцятирічну співачку про щось, що виходило за наперед домовлені рамки, менеджер відразу втручався в розмову: «Запитання не за темою, відповідати не можемо». Я навіть всерйоз побоювався, чи без допомоги менеджера вона змогла б відповісти, який місяць іде після жовтня. Ясна річ, таку процедуру важко назвати інтерв'ю. Однак я працював, не жалкуючи сил. Перед кожним інтерв'ю збирав доступну інформацію, готував запитання, що не зустрічав в інших інтерв'ю. Виробляв план статті. Причому старався не заради визнання або похвали. Просто від таких зусиль я відчував незрівнянну ні з чим насолоду. То був своєрідний автотренінг. Практична — і якщо хочете, беззмістовна — напружена розминка для пальців і голови, що відвикли від роботи.

Соціальна реабілітація.

Ще ніколи досі я не був настільки зайнятий. Крім кількох регулярних замовлень, траплялося чимало випадкових. Робота, до якої нікого не змогли підрядити, обов'язково випадала мені. Так само, як і складна

та хитромудра. У цьому суспільстві я зайняв становище, схоже на заміське звалище зужитих автомобілів. Якщо в когось щось виходило з ладу, він підкидав його мені. Підкидав пізно вночі, коли всі спали міцним сном.

Завдяки цьому мій банківський рахунок розбухнув до суми, яка мені раніше й не снилася, але через надмірну зайнятість я не мав часу на її витрачання. Я побувся своєї тарадайки, від якої в мене голова боліла, і придбав за безцінь у приятеля «субару-леоне». Не останньої моделі, але з невеликим пробігом, стереомагнітофоном та кондиціонером. Автомобіля з таким причандаллям я ще ні разу в житті не мав. Переселився у квартиру на Сібуя, бо попередня була дуже далеко від центру. Якби не набридливий гуркіт на автостраді за вікном — досить пристойне житло.

Спав з жінками, з якими познайомився по роботі. Соціальна реабілітація.

Я знав, з якими дівчатами варто спати. Знав, з якими вдасться, а з якими — ні. Знав також, з якими ні в якому разі спати не слід. Такий досвід приходить з віком. Я також відчував, коли треба обривати стосунки. А тому все проходило природно і гладко. Я нікого не мучив і ніхто — мене. При цьому розлука обходилася без спазм у горлі та щему на серці.

Найглибші стосунки я зав'язав із згаданою раніше дівчиною, що працювала в телефонній компанії. Я познайомився з нею на новорічній вечірці. Ми обоє були напідпитку, жартували одне з одним — і за взаємною

згодою переночували в моїй постелі. Дівчина виявилася кмітливою, з чарівними стегнами. Ми часто сідали на мою «субару» і вирушали на прогулянку за межі Токіо. Іноді, коли в неї був настрій, вона телефонувала мені й питала, чи не можна приїхати й залишитися в мене на ніч. Такі прямі та відверті стосунки склалися в моєму житті вперше, але і я, і вона розуміли, що вони ні до чого не приведуть. І все-таки ми удвох спокійно насолоджувалися чимось схожим на відстрочку якогось присуду, який приготувало нам життя. Для мене то були дні, сповнені особливого душевного спокою. Ми ніжно обнімалися і пошепки вели розмови. Я частував її своїми стравами, приносив їй подарунки на день народження, а вона — мені. Ми відвідували джаз-клуби й пили там коктейлі. Ні разу не сварилися. Кожен знав, чого хоче від іншого. Однак усе це врешті-решт скінчилося. Скінчилося раптом одного дня так само, як обривається плівка у кінопроекторі.

Вона пішла, залишивши в мені набагато більше відчуття втрати, ніж я сподівався. Тривалий час мене мучила нестерпна порожнеча. Я ні до чого не брався. Одне за одним всі мене покидали — і тільки я сам назавжди застиг в очікуванні кінця продовженої відстрочки вироку... Реальне життя обернулося в нереальність.

Однак передусім не це спричинилося до відчуття порожнечі.

Основною причиною було те, що в глибині душі я не відчував у ній потреби. Вона мені подобалася. Мені

було приємно з нею поряд. Ми вміли наповнювати затишком той час, коли були разом. Вона розбудила в мені ніжні почуття. *Але в кінцевому рахунку я міг без неї обійтися.* Я зрозумів це чітко вже на третій день після того, як вона пішла. Таки-так, вона була права: навіть перебуваючи разом з нею, я залишався на своєму Місяці. Навіть відчуваючи своїм боком її груди, я прагнув чогось зовсім іншого.

Я потратив чотири роки на те, щоб своє життя знову поставити на тверду основу. Ретельно виконував отримані замовлення і тим самим повернув до себе довіру людей. Не скажу, що багато з них, — але дехто навіть подружився зі мною. А проте, само собою зрозуміло, що цього мені було замало. Абсолютно замало. Інакше кажучи, за той час я знову опинився на старті.

«Так от, — подумав я. — Виходить, що у свої тридцять чотири я вернувся на початок дороги. То що ж тепер робити? З чого почати?»

Довго думати над цим не довелося. Від самого початку я знав, що треба робити. Рішення уже давно витало, мов густа хмара, над моєю головою. Мені тільки не вистачало рішучості здійснити його, а не відкладати з дня на день. *Я мушу повернутися в готель «Дельфін».* Ось там усе почнеться.

Там я маю зустрітися з нею. З тією висококласною повією, яка привела мене до готелю «Дельфін»... Бо цього від мене домагається Кікі. (Тепер їй треба дати якесь ім'я. Нехай навіть тимчасове. Її звали Кікі. Я ді-

знався про це пізніше за обставин, про які розповім згодом. Принаймні в одному із закутків цього дивного тісного світу так до неї зверталися.) Безперечно, в її руках був ключ, здатний завести мій заглухлий мотор. Я повинен покликати її до себе. До життя зі мною, від якого вона відмовилася. А чи це можливо? Не знаю. І все-таки нічого іншого не залишається, як спробувати це зробити. Звідти й почнеться мій новий життєвий цикл.

Я спакувався і якомога швидше розправився з найнагальнішими замовленнями. Потім скасував всю роботу, передбачену розкладом на наступний місяць. Обдзвонивши своїх клієнтів, я повідомив, що через сімейні обставини змушений відлучитися на місяць з Токіо. Кілька редакторів трохи побурчали, але врешті-решт змирилися. Адже про щось подібне я просив уперше і, крім того, термін виконання їхніх замовлень виходив ще не скоро. Отож я не ставив їх у безвихідь. А тому ми дійшли в усьому згоди. Я пообіцяв, що рівно через місяць повернусь і знову візьмуся до роботи. Після того я сів у літак і відправився на Хоккайдо. Був початок березня 1983 року.

Однак, звісно, моє відлучення з поля бою не скінчилося за місяць.

4

Найнявши таксі відразу на два дні, удвох з фотографом я гасав вулицями засніженого Хакодате, переїжджаючи від ресторанчика до ресторанчика.

Інтерв'ю в мене завжди заздалегідь сплановані й результативні. У такій справі найважливіше — попередній збір відомостей і розробка докладного плану дій. Можна навіть сказати, що більшого й не треба. Перед тим, як брати інтерв'ю, я збираю всю доступну інформацію. З цією метою можна скористатися організаціями, що накопичують дані, потрібні таким людям, як я. Досить стати їхнім членом, сплативши внески, — і матимеш майже все, що тебе цікавить. Якщо, наприклад, скажеш, що збираєш відомості про ресторани в Хакодате, тобі дадуть їх удосталь. З інформаційного лабіринту велетенського комп'ютера швидко добудуть усе, що тобі потрібне, роздрукують, укладуть у конверт і пришлють додому. За це, звичайно, доведеться платити, та якщо взяти до уваги, що за ці гроші купуєш чужу працю та заощаджуєш свій час, — їхня сума не здаватиметься такою вже й великою.

Незалежно від цього я сам не сиджу на одному місці, а роздобуваю інформацію також особисто. Адже

існують туристичні бюро з рекламними проспектами. І бібліотеки з провінційними газетами та публікаціями. З таких джерел я черпаю досить багато матеріалу. Вибираю з нього цікаві для мене заклади й телефоную до них, щоб дізнатися про їхні години роботи та вихідні дні. Таким чином я зберігаю чимало часу для самого інтерв'ю. Потім я беру блокнот і складаю план на цілий день. На карті міста прокреслюю свій маршрут. Елементи невизначеності намагаюсь звести до мінімуму.

Після того ми з фотографом обходимо по черзі всі ресторани у списку. Разом — десь тридцять. Страви, ясна річ, тільки пробуємо на смак і без жалю залишаємо на тарілках. Виходить таке собі вдосконалене споживання. На цьому етапі приховуємо, що ми репортери. І нічого не фотографуємо. Тільки вже надворі обговорюємо якість страв й оцінюємо її за десятибальною системою. Ресторани з доброю оцінкою залишаємо у списку, з поганою — викреслюємо. Загалом розраховуємо відсівати більшу половину. Паралельно з цим контактуємо з місцевими журналами, які нам рекомендують ще п'ять ресторанчиків, що не ввійшли до нашого списку. Заглядаємо й до них. Вибираємо. І тільки склавши остаточний список, телефонуємо в кожний заклад, повідомляємо назву журналу і просимо дозволу на інтерв'ю з фотографуванням. Усе це забирає два дні. Увечері в готельному номері я накидаю рукопис репортажу.

Наступного дня, поки фотограф швиденько фотографує страви, я розмовляю з власником ресторану. Також нашвидкуруч. Загалом ми вкладаємося у три дні. Звичайно, є репортери, які встигають це зробити за коротший час. Але вони заздалегідь нічого не перевіряють. Обходять тільки популярні в місті заклади. Інші примудруються писати про страви, навіть не пробуючи їх на смак. Як захочуть, то й напишуть. Чесно кажучи, я сумніваюся, чи багато хто з журналістів докладає стільки зусиль до написання подібного репортажу, як я. Така робота забирає багато енергії, якщо ставишся до неї сумлінно, але її можна виконувати також абияк, якщо заманеться. Від того, готують репортаж сумлінно чи сяк-так, його якість майже не залежить. На перший погляд в обох випадках результат здається однаковим. І тільки якщо уважно придивитися, помітно незначну відмінність.

Усе це я пояснюю не для того, щоб вихвалятися. Просто хочу, щоб стало зрозуміло, в чому полягає суть моєї роботи та якого напруження вона вимагає.

Разом з нинішнім фотографом я працював уже кілька разів перед тим. У нас виявилося багато чого спільного. Ми були схожі на санітарів у моргу зі стерильно-чистими білими рукавичками, з великими масками на обличчі й тенісними кедами без жодної плямки на ногах... Працюємо оперативно й узгоджено. Зайвих балачок не ведемо, поважаємо роботу один одного. Обидва розуміємо, що такою невдячною роботою заробляємо собі на прожиток. Хай там що, а як-

що вже щось робимо, то робимо сумлінно. У цьому розумінні ми — справжні професіонали.

Увечері третього дня я дописав репортаж.

Четвертий, резервний день виявився вільним. Виконавши своє завдання і не знаючи, чим би ще зайнятися, ми взяли напрокат автомобіль, відправилися за місто й цілісінький день каталися на лижах. Вечір провели за їдою та питтям саке. День минув неквапливо й привільно. Рукопис репортажу я передав фотографу, щоб той відвіз його до Токіо й можна було доробити його без мене. Перед тим, як лягти спати, я зателефонував у довідкове бюро Саппоро й попросив телефонний номер готелю «Дельфін». Чекати довго не довелося.

Я сів на ліжко й віддихався. Тепер принаймні відомо, що готель «Дельфін» не збанкрутував. На душі трохи полегшало. Адже ніхто не здивувався б, якби той готель перестав існувати. Я перевів подих і набрав записаний телефон. На тому кінці телефонної лінії підняли трубку. Настільки швидко, що здавалося, ніби не могли дочекатися мого дзвінка. Тому я трохи розгубився. Щось тут явно не так. Надто професійно.

По телефону відповіла дівчина. Дівчина? «Що за мара?» — подумав я. Готель «Дельфін» не належав до тих закладів, де на реєстратурі сидять дівчата!

— Алло, готель «Дельфін» слухає! — відповіла дівчина.

Збитий з пантелику, я про всяк випадок перепитав адресу. Вона була такою самою, як колись. Напевне,

найняли собі дівчину. Зрештою, нічого дивного в цьому немає. Я сказав, що хочу замовити собі номер.

— Дякую. Будь ласка, почекайте хвилинку. Я з'єднаю вас з відповідальним за приймання замовлень, — жваво прощебетала дівчина.

Відповідальний за приймання замовлень? Я знову розгубився. Дійшовши до цього моменту, я вже не знаходив жодного пояснення тому, що почув. Що, власне, сталося з готелем «Дельфін»?

— Вибачте, що затримав вас. Відповідальний за приймання замовлень слухає! — так само по-молодечому озвався чоловічий голос. Бадьорий і приязний голос кваліфікованого готельного службовця.

Я замовив одномісний номер на три доби й повідомив йому своє прізвище та номер телефону в Токіо.

— Замовлення прийнято! Одномісний номер на три доби від завтрашнього числа! — підтвердив чоловік.

Я не знайшовся, що б іще запитати, а тому подякував і, не виходячи зі стану розгубленості, поклав трубку. І коли її поклав, то відчув, що розгубленість тільки поглибшала. Якийсь час я не спускав очей з телефонного апарата. Мені здавалося, що от-от хтось зателефонує і дасть якісь пояснення. Однак пояснення не приходили. «Гаразд, хай буде, що буде, — вирішив я, з усім змирившись. — Сам туди поїду і з'ясую усе на місці». У будь-якому разі доведеться їхати. Іншого вибору немає.

Зателефонувавши черговому в готелі, я попросив розклад руху поїздів до Саппоро. Завтра ще до полу-

дня відходив один експрес. Потім я зателефонував покоївці, замовив у номер півпляшки віскі з льодом і сів дивитися телевізор. Показували ковбойський фільм з Клінтоном Іствудом. За весь час Клінтон Іствуд ні разу не засміявся. І навіть не усміхнувся. Я кепкував з нього, але він залишався незворушним. Кінофільм скінчився, я допив віскі, загасив світло, заснув — і до ранку не бачив жодного сну.

* * *

За вікном експреса пролітали тільки засніжені краєвиди. Був погідний сонячний день, і навіть від недовгого погляду на них починали боліти очі. Ніхто з пасажирів, крім мене, не визирав у вікно. Бо всі знали: хоч скільки дивися, а побачиш лише сніг.

Я не встиг вчасно поснідати, а тому ще перед обідом попрямував до вагону-ресторану. Замовив пива та омлет. За столиком напроти мене сидів чоловік років п'ятдесяти в костюмі з акуратно зав'язаною краваткою і також пив пиво, заїдаючи його сандвічем з шинкою. Своїм виглядом він чомусь нагадував механіка. І насправді ним був. Завівши зі мною розмову, чоловік сказав, що займається технічним обслуговуванням літаків Сил Самооборони. Потім докладно розповів, як радянські бомбардувальники та винищувачі порушують наш повітряний простір. Проте в мене склалося враження, що незаконність таких дій радянських літаків його особливо не хвилює. Набагато більше він

переймався питанням економічності американського «фантома» F4. Повідомив, скільки пального той літак пожирає під час одного-однісінького зльоту за тривогою. І назвав це страшним марнотратством.

— Якби американці доручили виробляти їх японським авіабудівельникам, то літаки були б набагато економічнішими! Та й ми самі, якби тільки захотіли, хоч зараз могли б побудувати дешеві реактивні винищувачі, не гірші за своїми літно-тактичними даними від «фантомів», — провадив далі чоловік.

Тоді я йому розтлумачив, що марнотратство — найвища чеснота у високорозвиненому капіталістичному суспільстві. Те, що Японія закуповує у США реактивні винищувачі й піднімає їх у небо за тривогою, розтринькуючи дорогоцінне пальне, змушує капітал у світовій економіці швидше обертатися, й завдяки цьому капіталізм досягає ще вищого розвитку. Якби всі поклали край такому марнотратству, то настала б велика депресія — і світова економіка полетіла б шкереберть. Марнотратство породжує суперечності, суперечності активізують економіку, а її активізація знову веде до марнотратства.

— Може, це й так, — погодився чоловік, трохи подумавши. — Однак я виріс за тих воєнних часів, коли всього не вистачало, і, мабуть, тому як слід не розумію теперішнього суспільного устрою. На відміну від вас, молодих, я не звик до таких складних премудростей, — докінчив він, силувано всміхнувшись.

Я також не вважав, що з усім цим звикся, але затягувати розмову далі не мав охоти, а тому особливо не заперечував. Ні, я до всього не звик. Тільки дещо зрозумів. А між цими двома станами — звиканням і розумінням — величезна різниця... Я доїв омлет, попрощався і встав з-за столу.

По дорозі до Саппоро хвилин тридцять я спав, а потім читав біографію Джека Лондона, яку купив у книгарні поблизу залізничної станції в Хакодате. Порівняно з бурхливим життям Джека Лондона, повним злетів і падінь, моє здавалося схожим на спокійне існування білки, що дрімає у дуплі на вершечку дуба, підклавши під голівку горіхи, в очікуванні приходу весни. Принаймні на короткий час так мені здалося. От що таке біографія! Хіба хто-небудь читатиме життєпис працівника міської бібліотеки в місті Кавасакі, який прожив своє життя тихо-мирно, без жодних пригод? Інакше кажучи, читаючи чужі біографії, ми шукаємо своєрідної компенсації за наше сіре, безрадісне існування...

Прибувши до Саппоро, до готелю «Дельфін» я вирішив добиратися, не кваплячись, пішки. Адже мав при собі тільки сумку через плече, а погода стояла чудова, без найменшого вітерцю. Повсюди на тротуарах лежали купи снігу, а люди рухалися обережно, поглядаючи під ноги. Червонощокі дівчата-старшокласниці невгамовно про щось торохтіли, і з їхніх ротів виривалася біла пара, на якій, здавалося, можна було писати ієрогліфи. Я прямував вулицями повільно, по-

зираючи на будівлі та перехожих. Востаннє я приїжджав до Саппоро чотири роки тому, але тепер мені здавалося, ніби відтоді минула ціла вічність.

На півдорозі до готелю я зайшов до кафетерію, де скурив одну сигарету й випив міцної гарячої кави з коньяком. Навколо мене люди займалися своїми звичними, буденними справами. Парочка закоханих про щось шепталася, два бізнесмени, розгорнувши перед собою документи, перевіряли якісь цифри, кілька студентів вели розмову про майбутній лижний похід і новий альбом гурту «The Police». Переді мною була звичайна картина повсякденного життя будь-якого японського міста. Кафетерій Йокогами чи Фукуоки всередині має абсолютно однаковий вигляд. Але незважаючи на це, — ні, навпаки, саме завдяки такій схожості — ось тут, за столом, я відчував нестерпно пекучу самотність. Здавалося, наче тільки я — зовсім чужорідне тіло. Ні цьому місту, ні цій повсякденності я ніяк не належу.

Якщо спитати, якому токійському кафетерію я належу, я відповім: ніякому. Однак у токійському кафетерію я такої нестерпної самотності не відчував. Я пив каву, читав книжку і звично гаяв час, оскільки був частиною повсякденності, яка не вимагала особливо глибоких роздумів.

А от у Саппоро я відчував самотність людини, яку наче висадили на острові за Полярним колом. Краєвид на ньому завжди однаковий. Усюди однаковий. «Однак якщо з нього зірвати цю снігову машкару, то

він не нагадуватиме жодної місцевості, яка мені знайома», — подумав я собі. Начебто й схожий і водночас відрізняється. Як зовсім інша планета. Люди говорять тут такою ж, як я, мовою, так само одягаються, вирази обличчя в них подібні до мого, але у всьому цьому присутнє щось принципово відмінне. На такій планеті деякі закони втрачають силу, і нічого іншого не залишається, як перевіряти на власній шкурі, які з них діють, а які — ні. Отож, якщо я ненароком припущуся хоч однієї помилки, всім тут стане ясно, що я — людина з іншої планети. Вони схопляться зі своїх місць і почнуть тицяти на мене пальцями.

— **Ти не такий!** — кричатимуть. — **Не такий, не такий, не такий!**

Попиваючи каву, я мимоволі віддавався таким роздумам.

Химери та й годі...

Однак таки правда, що я самотній. З ніким ніяк не пов'язаний. І в цьому моя проблема. Я завжди повертаюся до себе. І залишаюся сам-один.

Коли востаннє я всерйоз у когось закохувався?

Цілу вічність тому. У проміжку між двома льодовиковими періодами. У всякому разі, в доісторичні часи. Скажімо, в юрський період чи що. Все, що мене тоді оточувало, вже давно зійшло зі світу. І динозаври, і мамонти, і шаблозубі тигри. І газові бомби в парку Міясіта в районі Сібуя. І виникло розвинуте капіталістичне суспільство. А я в ньому залишився сам-один як палець.

Я розрахувався з офіціантом, вийшов надвір і, ні про що не думаючи, попрямував до готелю «Дельфін».

Дороги до нього я точно не пам'ятав, а тому трохи хвилювався, чи відразу його знайду. Але хвилювання виявилися даремними. Готель вдалося відшукати зразу. Тепер він з'явився перед моїми очима у вигляді велетенської двадцятишестиповерхової будівлі. По-модерному вигнуті лінії у стилі «Баугаус», блискучі стіни зі скла та нержавіючої сталі, широченний під'їзд для автомобілів з прапорами майже всіх країн світу, швейцари в елегантних уніформах, що запрошують гостей до паркування, скляний ліфт до ресторану під самим дахом... Хто такого дива не помітить? На мармуровій колоні біля самого входу видніло рельєфне зображення дельфіна, а під ним — напис:

«DOLPHIN HOTEL».

Упродовж десь секунд двадцяти я завмер на місці й, розкривши з подиву рота, дивився на цю будівлю. А потім зітхнув — так глибоко й довго, що, здавалося, за той час міг би долетіти навіть до Місяця. М'яко кажучи, *я був просто ошелешений.*

5

Стояти, як стовп, перед готелем не годилося, а тому я вирішив зайти всередину. Адреса збігалася, й назва була та сама. І навіть номер замовлено для мене. Доведеться зайти.

Я піднявся уздовж пологого під'їзду до ретельно начищених обертових дверей — й опинився у фойє. Просторе фойє нагадувало спортивний зал з високою, до рівня другого поверху, стелею. Крізь його суцільноскляні стіни лилося яскраве сонячне проміння. У залі були розставлені великі дорогі дивани, а між ними у здоровенних вазах буяли живі декоративні рослини. У глибині фойє містився розкішний кафетерій. Один з тих, де на замовлення приносять чотири смачних сандвічі з шинкою завбільшки з візитну картку на великому срібному тарелі, а до них — вишукано розкладені огірки з картопляними пластівцями. Коли ж подадуть ще каву, то все це частування обійдеться в таку суму, якої деінде вистачило б на скромний обід для сім'ї з чотирьох чоловік. На стіні фойє висіла картина олійними фарбами метрів три на півтора із краєвидом — мочарами на Хоккайдо, — що вражала не так мистецькою довершеністю, як розмірами. Напевне,

відзначалась якась подія, бо у фойє юрмилися люди. Чоловіки середнього віку в новеньких костюмах, порозсідавшись на диванах, за жвавою розмовою кивали головами і щедро всміхалися. При цьому однаково випинали підборіддя, однаково закладали ногу на ногу. «Мабуть, лікарі або професори університету», — подумав. Окремо від них — а може, все-таки разом? — торохтів гурт молоденьких жінок. Половина з них у кімоно, половина — у довгих сукнях. Траплялися серед гостей і європейські обличчя. У строгих костюмах, неяскравих краватках і з «дипломатами» на колінах, вони здавалися бізнесменами, які чекають домовленої зустрічі.

Одне слово, новий готель «Дельфін» процвітав.

Розумно інвестований у нього капітал повертався тепер у вигляді непоганих доходів. Я добре знав, як будуються такі заклади. Одного разу я готував рекламні тексти для цілої мережі першокласних готелів. Перед тим, як братися до їхньої побудови, люди заздалегідь усе, від початку до кінця, акуратно прораховують. Збирають фахівців, які заганяють різноманітну інформацію у комп'ютери й ретельно оцінюють витрати. Попередньо прикидають, скільки туалетного паперу доведеться закуповувати та за якою ціною. За допомогою студентів, найнятих на тимчасову роботу, визначають кількість перехожих на вулицях міста — скажімо, Саппоро, — а серед них — кількість хлопців і дівчат відповідного віку, щоб передбачити число можливих весіль. Прогнозують геть-усе. І тим самим зво-

дять ризик, пов'язаний з проектом будівництва, до мінімуму. Довго й докладно розробляють план, призначають виконавців проекту й купують земельну ділянку. Наймають персонал, запускають голосну рекламну кампанію. Не скупляться, щоб розв'язати якусь проблему за допомогою грошей, якщо, звісно, впевнені, що вони колись повернуться... Такий от великий бізнес.

Зрозуміло, що орудувати таким великим бізнесом може тільки потужна організація, під дахом якої зібралося багато різних фірм. Бо хоч би як хто намагався уникнути ризику — завжди залишиться те, чого передбачити не можна, і тільки такого роду конгломерат здатний знешкодити його наслідки.

Зізнаюсь: новий готель «Дельфін» мені не сподобався. Принаймні за звичайних обставин я ніколи в житті не поселився б у такому місці за власні гроші. Занадто дорого й занадто багато зайвого. Однак тепер немає ради. Хай там що, а я вже перебуваю в новому готелі «Дельфін», що набрав зовсім іншої подоби.

Я підійшов до конторки реєстрації і, показавши візитну картку, відрекомендувався. Дівчата у блакитних фланелевих куртках зустріли мене приязними усмішками, як у рекламі зубної щітки. Частина інвестованого капіталу пішла і на те, щоб навчити персонал професійно усміхатися. На всіх дівчатах були білосніжні блузки, волосся на голові акуратно укладене. На одній з трьох дівчат, досить симпатичній, що підійшла до мене, були окуляри, які їй дуже личили. Від

того, що вона підійшла до мене, я відчув полегшення. Бо серед усіх трьох вона була найвродливіша і сподобалася мені з першого погляду. В її усміху проглядало щось таке, що приваблювало мою душу. Здавалося, наче вона втілювала дух готелю, якому належало тут бути. Я сподівався, що вона от-от махне золотою паличкою у своїй ручці — і, як у фільмі Діснея, з клубка чарівного пилу вирине ключик від номера...

А проте замість чарівної палички дівчина скористалася комп'ютером. Спритно набравши на клавіатурі моє прізвище і номер кредитної картки, перевірила написане на екрані — і, приязно всміхаючись, передала мені ключ від номера 1532. Разом з рекламним буклетом, який я в неї попросив. І тоді я запитав, коли відкрився цей готель. Вона машинально відповіла, що в жовтні минулого року. І п'яти місяців ще не минуло.

— Пробачте... Можна запитати? — сказав я. На моєму обличчі також з'явилася професійна усмішка. Я приберігаю її про всяк випадок. — Колись на цьому місці, здається, стояв маленький готель з такою ж назвою, чи не так? Ви часом не знаєте, що з ним сталося?

Звабливість її усміху ледь-ледь порушилася. По її обличчю миттю пробігла маленька хвилька, як по поверхні тихого ставка від кинутого у воду корка з пивної пляшки. Коли вона вляглася, усміх уже не був таким, як раніше. Я з цікавістю спостерігав за цими загадковими змінами. Мені здалося, ніби раптом з води вирине дух ставка і спитає, який корок я щойно кинув —

золотистий чи сріблястий? Та, ясна річ, ніякий дух не з'явився.

— Та як вам сказати... — Вказівним пальцем дівчина легко поправила на носі окуляри. — Це було до відкриття нашого готелю, а тому нам невідомо...

Вона замовкла на половині фрази. Я чекав продовження, та його не було.

— Мені дуже шкода, — вимовила вона нарешті.

— Гм-м-м! — видушив я із себе. Минав час, і я почав відчувати до неї щораз більшу приязнь. Мені також хотілося поправити вказівним пальцем на носі окуляри, та, на жаль, у мене їх не було. — Ну, а в кого можна розпитати про історію такого роду?

Дівчина на мить задумалася, стримавши дихання. Усміх з її обличчя відразу щез. Перестати дихати і водночас усміхатися нікому не під силу. Хто не вірить — нехай сам спробує.

— Мені дуже шкода, та чи не могли б ви почекати хвилинку? — сказала вона і зникла за боковими дверима. А через півхвилини вернулася разом з чоловіком років сорока у чорному костюмі. За зовнішнім виглядом, справжнім професіоналом готельного бізнесу. З такими особами мені доводилося раніше не один раз зустрічатися по роботі. Це дивні суб'єкти. Вони завжди всміхаються, але їхня усмішка залежно від обставин буває двадцяти п'яти різновидів. Від холодної до стримано-задоволеної. Кожна має свій номер. Від першого до двадцять п'ятого. Вони її вибирають відповід-

но до ситуації, як ключки під час гри в гольф. Таким був і той чоловік.

— Ласкаво просимо! — сказав він, зобразивши на обличчі усмішку проміжного виду, і шанобливо вклонився. Моя зовнішність, очевидно, не справила на нього надто приємного враження. І його усмішка перемінилася на іншу — на три ступені нижчу. На мені була тепла мисливська куртка на хутрі (на грудях — значок із портретом Кіта Херінґа[1]), хутряна шапка, яку носять в Австрії альпійські стрільці, круті штани з безліччю накладних кишень та міцні чоботи-снігоходи. Усі ці чудові практичні речі, однак, трохи не пасували до фойє такого готелю. Та моєї вини в цьому не було. Просто є різні способи життя і різні способи мислення.

— Мені повідомили, що ви цікавитеся нашим готелем, — надзвичайно ввічливим тоном сказав чоловік.

Спершись долонями об конторку, я запитав у чоловіка те саме, що й перед тим у дівчини.

Той зиркнув на мій годинник із зображенням Мікі Мауса, як ветеринар на вивихнену котячу лапу.

— Пробачте... — сказав він після короткої паузи. — А чому вас цікавить готель, що стояв тут раніше? Якщо можна, хотілося б знати причину...

Я кількома словами все пояснив. Мовляв, кілька років тому зупинявся в тому готелі й заприязнився

[1] Кіт Херінг (1958—1990) — відомий американський художник у стилі «нью-арт», прославився своїми графіті в нью-йоркському метро. (*Тут і далі — прим. перекладача.*)

з його власником. Тепер от навідався сюди й побачив — геть-усе змінилося. А тому захотілось дізнатися, що з ним сталося. Так чи інакше, запитання чисто особисте.

Чоловік кілька разів кивнув головою.

— Правду кажучи, я також не знаю подробиць тієї історії, — сказав він, обережно добираючи слова. — Можу тільки повідомити, що ми викупили земельну ділянку під колишнім готелем «Дельфін» і на його місці побудували новий. Назва справді залишилася та сама, але з економічного погляду новий готель зовсім інший і не має нічого спільного з колишнім.

— Тоді навіщо зберігати стару назву?

— Вибачте, але...Усі обставини, на жаль...

— А куди дівся попередній власник — цього також не знаєте?

— Мені дуже шкода, але... — відповів чоловік, зобразивши на обличчі усмішку за шістнадцятим номером.

— Ну, а в кого краще про це розпитати?

— Як вам сказати... — і чоловік у задумі схилив убік голову. — Розумієте, ми — лише персонал і про обставини, які передували відкриттю нашого готелю, нічогісінько не знаємо. А тому на ваше запитання, в кого краще розпитати, відразу відповісти, м'яко кажучи...

Звичайно, в його словах була певна логіка, але в моїй голові заклюнулася підозра: щось тут не так. У відповідях і чоловіка, і дівчини відчувалася штучність. Не те щоб вона мені не подобалася. Просто я не міг її

збагнути. Якщо часто доводиться брати в людей інтерв'ю, то, природно, з'являються професійні навички інтуїтивно відчувати такі речі. За тоном відповіді здогадуватися про замовчування. За виразом обличчя — про брехню. Жодних реальних підстав начебто немає. Просто раптом відчуваєш, що за словами щось інше ховається.

Однак було ясно одне: у чоловіка нічого більше не вдасться випитати. Я подякував йому, а той кивнув легенько головою і зник за боковими дверима. Коли його не стало, я розпитав дівчину про систему харчування та обслуговування гостей. Поки вона старанно відповідала на мої запитання, я пильно дивився їй у вічі. Дуже гарні очі. Якщо довго в них вдивлятися, то починає здаватися, ніби бачиш ще щось. Наші погляди зустрілися — і дівчина зашарілася. Через це вона мені ще більше сподобалася. Цікаво, чому? Чи не тому, що видавалася мені духом готелю? Я подякував їй, відійшов від конторки і на ліфті піднявся у свій номер.

Кімната 1532 виявилася досить-таки пристойною. Як для одномісної — надто широке ліжко й на рідкість простора ванна. Холодильник ущерть напханий напоями й закусками. На чудовому письмовому столі купа конвертів і паперу для писання. У ванній кімнаті повний набір потрібних речей — від шампуню й ополіскувача для волосся до лосьйону після гоління та банного халата. Стінна шафа містка, килим новий, пухнастий.

Я зняв куртку, роззувся, сів на диван і взявся читати буклет, випрошений у дівчини. Буклет вражав самою досконалістю. На витворенні подібних шедеврів я набив собі руку, отож умить оцінив його високу якість. Видно, постарався хтось неабияк.

«Готель «Дельфін» — принципово новий тип першокласного міського готелю, — зазначалося в буклеті. — Сучасне обладнання і прекрасний цілодобовий сервіс. Просторі кімнати для гостей, зі смаком обставлені вишуканими меблями, тиша і відчуття домашнього затишку». У буклеті писалося, що це «громадський заклад із людським обличчям». А це означало, що, мовляв, на його побудову вони витратили силу-силенну грошей, а тому не варто дивуватися, що й плата за проживання в ньому висока.

Уважно вчитавшись у буклет, я переконався, що в готелі й справді було всього чимало. Плавальний басейн, сауна й солярій. Критий тенісний корт, оздоровчий клуб з тренажерами та інструкторами. Конференц-зал, забезпечений устаткуванням для синхронного перекладу. П'ять ресторанів, три бари. Нічний кафетерій. І навіть обслуговування лімузинами. Офісні приміщення з оргтехнікою та канцелярським приладдям для будь-кого, хто захоче попрацювати. Було все, чого тільки могло гостям заманутися. Навіть майданчик для вертольотів на даху...

Немає на світі нічого такого, чого б тут не було.

Найновіше обладнання. Розкішний інтер'єр.

Цікаво, яка фірма володіє та управляє цим готелем? Я перечитав буклет від початку до кінця, але ніде не знайшов жодної згадки про неї. Що за чортовиння? Адже побудувати та управляти таким першокласним готелем може тільки спеціалізована корпорація, яка володіє цілою мережею подібних закладів по всій країні. Якщо ж така корпорація існує, то вона мала б обов'язково помістити у буклеті свою назву й рекламувати інші готелі своєї мережі. Скажімо, якщо зупинитеся в готелі «Прінс», то в його буклеті знайдете адреси й телефонні номери решти готелів «Прінс» на території Японії. Ось так воно ведеться.

А крім того, навіщо такому розкішному закладу успадковувати назву якогось зубожілого готельчика, що стояв тут колись?

Та хоч скільки я сушив собі голову над цим запитанням, ні найменшої відповіді не знаходив.

Я пожбурив буклет на стіл, зручно вмостився на дивані, зіпершись на його стінку та витягши вперед ноги, і глянув у вікно з п'ятнадцятого поверху. Але побачив там лише блакитне небо. Що довше я вдивлявся в нього, то щораз більше мені здавалося, ніби я ширяю в ньому, мов шуліка.

Хоч би там що, а колишнього готелю «Дельфін» мені не вистачало. З його вікна я міг бачити багато чого цікавого.

6

До самісінького вечора я гаяв час, оглядаючи нутрощі готелю. Обійшов ресторани й бари, оглянув басейн, сауну, оздоровчий клуб і тенісний корт. Забрів у торговельний центр і купив декілька книжок. Потинявся по фойє, а потім у залі гральних автоматів кілька разів пограв у «Пекмана»[1]. За таким заняттям швидко настав вечір. «Як у парку розваг», — подумав я. У світі й таким способом можна змарнувати час.

Після того я вийшов з готелю і відправився на прогулянку по вечірньому місту. Поки вештався вулицями, в моїй голові воскресала пам'ять про його географію. Коли зупинявся у старому готелі «Дельфін», то щодня до повної знемоги волочився по його околиці. І загалом пам'ятав, що побачу, як поверну за той чи інший поворот. У колишньому готелі їдальні не було — а якби й була, то навряд чи нам хотілося б там обідати — і ми з подружкою (тобто Кікі) завжди їли в харчівні по сусідству. І ось тепер цілу годину я проходжувався знайомими вуличками з таким відчуттям, ніби навідався в місцевість, де колись довго проживав.

[1] Одна з відеоігор про Пекмана — персонажа, який рухається по пунктирній лінії, наражаючись на чудовиськ.

Сонце зайшло, і холод щипав шкіру. Під ногами поскрипували залишки снігу на тротуарах. Вітру не було, прогулянка приносила радість. Повітря посвіжішало, і навіть купи снігу, схожі на мурашники, попелясто-сірі від викидів газу, фантастично виблискували під вогнями вечірнього міста.

Порівняно з минулим квартали навколо готелю «Дельфін» помітно змінилися. Звичайно, «минуле» в цьому випадку означало всього-на-всього чотири роки, і тому більшість закладів, мені знайомих, залишилася недоторканою. А проте я відразу помітив, що все-таки щось тут відбувалося. Декілька крамниць закрилося на перебудову — про такі плани сповіщали щити, прибиті біля їхніх дверей. Будувалися також висотні будинки. Придорожні закусочні для автомобілістів, крамниці одягу від усесвітньо відомих модельєрів, виставкові зали для продажу європейських автомобілів, кафетерії сучасного дизайну з екзотичними деревами у внутрішніх двориках, шикарні, всуціль зі скла, офіси — всі ці небачені досі заклади і споруди з'являлися одне за одним, уже своїм виглядом ніби витісняючи старі вицвілі триповерхові будинки, харчівні для простолюду з бамбуковими шторками над входом і крамнички ласощів з котами, що серед дня дрімають перед гасовими грубками. Таке тимчасове дивне співіснування нового зі старим у місті чимось нагадувало те, як у дитини виростають нові зуби на заміну молочним. Банки відкрили нові свої відділення. Можливо, всі ці зміни настали внаслідок побудови нового готелю «Дельфін». Адже здається цілком природним, що

раптова поява такого велетня у нічим непримітному, навіть трохи запущеному кварталі значно порушила рівновагу в тутешній околиці. Збільшився наплив людей, пожвавішало економічне життя. Зросли ціни на землю. А може, такі зміни — частина чогось загального. Інакше кажучи, може, не поява нового готелю «Дельфін» спричинила такі зміни, а вона сама — їхня невелика складова. Скажімо, довготривалого плану реконструкції міста...

Я забрів у знайому з давніх часів пивничку, випив саке й перекусив. У ній було брудно, гамірно, дешево й смачно. Коли охота щось поїсти, я завжди вибираю якомога гамірнішу забігайлівку. В ній мені спокійніше. Я не відчуваю самотності, і навіть якби захотілося розмовляти самому із собою — ніхто не почув би.

Упоравшись з їжею, я все ще відчував, що мені чогось не вистачає, а тому замовив ще порцію саке. Повільно заливаючи у шлунок гарячу рисову горілку, я подумав: «Що, власне, я тут роблю?» Колишнього готелю «Дельфін» уже немає. Хоч би чого я в ньому шукав — усе даремно, бо той готель наче корова язиком злизала. *Його не стало.* На його місці стовбичить ота безглузда технократична споруда, схожа на таємну космічну базу із «Зоряних воєн»... Усе це лише моя запізніла мрія. Мені приснився знищений готель, приснилася Кікі, яка його покинула й більше не поверталася. Може, й справді там хтось плакав за мною. Але все вже скінчилося. Нічого не залишилося. Чого ти тут шукаєш, друже?

«*Справді,* — міркував я далі. А, може, навіть проказав уголос. — *Таки так, тут уже нічого не залишилося. Тут уже немає чого шукати*».

Міцно стуливши губи, я довго вдивлявся у пляшку з соєвим соусом перед собою.

Коли довго живеш сам-один, непомітно починаєш придивлятися до різних предметів. Іноді починаєш розмовляти сам із собою. Вечеряти в гамірних харчівнях. Ніжно любити свій старий автомобіль. І поволі відставати від життя.

Я вийшов з пивнички і попрямував до готелю. Хоча я забрів досить далеко від нього, знайти дорогу назад було неважко. Бо як тільки де-небудь я підводив голову вгору — готель «Дельфін» поставав перед моїми очима. Як колись три мудреці на Сході, яких зірка привела до Єрусалиму чи то Вифлеєму, я легко дістався до нього.

Повернувшись у номер, прийняв ванну. Поки волосся висихало, роздивлявся нічне Саппоро, що розстелилося за вікном. Пригадав, що з вікна колишнього готелю «Дельфін» видніла якась невеличка фірма. Що то за фірма була, я так і не дізнався, але, очевидно, якась контора. Люди в ній були чимось зайняті. А я цілий день спостерігав за ними з вікна. Цікаво, куди ж вона ділася? Пригадую, там працювала одна гарна дівчина. Що з нею сталося? Чим все-таки займалася та контора?...

Знічев'я я довго снував по кімнаті. Потім сів на диван і ввімкнув телевізор. Передавали якусь гидоту. Зда-

валося, ніби показують якісь різновиди блювотини. Штучної, а тому не дуже бридкої. Та досить на неї довго дивитися, як почнеш думати, що вона справжня. Я вимкнув телевізор, одягнувся і подався у бар на двадцять шостому поверсі. Сів на табурет перед прилавком і взявся пити горілку із содовою і лимоновим соком. Крізь суцільноскляні стіни бару видніли краєвиди нічного Саппоро. Тутешня обстановка нагадувала космічне місто із «Зоряних воєн». Та попри це бар виявився затишним і тихим. Напої готували тут як треба. І склянки були першокласними. Коли вони стикалися, лунав приємний дзенькіт. Крім мене, в барі сиділо троє. Двоє чоловіків середнього віку за столиком у найдальшому кутку пили віскі й про щось пошепки говорили. Про що — не знаю, але начебто про щось надзвичайно важливе. Може, розробляли план вбивства Дарта Вейдера[1]?

За столиком праворуч сиділо дівчисько років дванадцяти-тринадцяти з наушниками від плеєра на голові і смоктало через соломинку якийсь напій. Гарненька дівчина, нічого й казати. Довге, неприродно пряме волосся, що спадало аж до самого столика. Довгі вії, в очах — беззахисна прозорість. Її пальці відстукували ритм, який вона чула вухами. Тільки пальці, тонкі й тендітні — на відміну від усього іншого в її зовнішності, — справляли враження справді дитячих. Але назвати її дорослою не випадало. І все-таки в ній уже проявлялася жіноча схильність на все дивитися

[1] Дарт Вейдер — верховода темних сил у кіносеріалі «Зоряні війни».

згори. Дивитися без ніякої зневаги, без агресії, а, так би мовити, нейтрально. Як з вікна на вулиці нічного міста.

Насправді дівчина-підліток взагалі ні на що не дивилася. Здавалося, ніби її погляд не зупинявся ні на чому конкретному. На ній були джинси, білі парусинові кросівки і спортивний джемпер з написом «GENESIS». Рукави джемпера засукані по самі лікті. Вибиваючи ритм, вона всім своїм єством занурилася в музику. Іноді її губи злегка ворушилися, вимовляючи окремі слова пісні.

— У неї лимонний сік, — ніби вибачаючись за присутність неповнолітньої дівчини, сказав бармен, що з'явився переді мною. — Вона чекає, коли повернеться її мати.

— Угу, — промимрив я невиразно. Як добре подумати, то хіба не дивно, що молокососка років тринадцяти сидить у нічному барі, слухає плеєр і щось п'є об одинадцятій годині вечора? Однак якби бармен не звернув на неї уваги, я не побачив би в її поведінці чогось неприродного. Я дивився на неї, як на щось зовсім звичне.

Я попросив ще одну порцію горілки і зав'язав з барменом сяку-таку розмову. Про погоду, про життя-буття та іншу всяку всячину. А потім начебто ненароком я сказав: «І тут усе змінилося, правда?» Розгублено всміхнувшись, той відповів, що перед приїздом сюди працював в одному з токійських готелів і про Саппоро майже нічого не знає. Тим часом до бару зайшли нові відвідувачі, і наша розмова скінчилася нічим.

Я випив чотири порції горілки з содовою. Відчував, що випив би ще скільки завгодно, але вирішив зупинитися на цьому й розрахувався з барменом. Дівчина все ще сиділа за столиком і слухала плеєр. Мати не з'являлася, лід у лимонному соку зовсім розтанув, але це її, здається, абсолютно не цікавило. А коли я піднявся з табурета, вона раптом глянула прямо на мене. Дві-три секунди розглядала моє обличчя — і ледь-ледь усміхнулася. А, може, просто в неї губи легко затремтіли? Та мені здалося, ніби вона всміхнулася мені. А тому — як це не дивно — у грудях у мене щось на мить здригнулося. Мені чомусь здалося, начебто вона мене вибрала. Досі я ні разу не відчував такого тремтіння. Я наче злетів над землею на п'ять-шість сантиметрів.

У цілковитому розгубленні я зайшов у ліфт, спустився на п'ятнадцятий поверх і вернувся у свій номер. «І чого це я так розхвилювався? — подумав я. — Невже через те, що якесь дванадцятирічне, чи скільки там йому, дівчисько всміхнулося мені? Та воно ж мені у дочки годиться...»

«GENESIS» — ще одна нікудишня назва для музичного гурту.

Однак поява такої назви на джемпері дівчини видалася мені надзвичайно символічною. *Першопочаток.*

«І все-таки навіщо таким вагомим словом називати рок-гурт?» — думав я.

Не роззуваючись, я звалився на ліжко, заплющив очі й намагався пригадати образ дівчини. Плеєр. Бліді пальці, що вистукували ритм на столі. *Першопочаток.* Розталий лід у склянці...

Першопочаток.

При заплющених очах я відчув, як алкоголь поволі розповзається по тілу. Я розв'язав шнурки, скинув черевики, роздягнувся і заліз під ковдру. Мені здавалося, що я набагато більше втомився і набагато більше сп'янів, ніж сам відчував. Я чекав, що жіночий голос скаже: «Слухай, ти сьогодні добряче перепив!». Однак ніхто не промовив ні слова. Я був сам-один.

Першопочаток.

Я простягнув руку до вимикача і вимкнув торшер. «Може, приснитьcя готель «Дельфін», — раптом подумав я в темряві. Але ніщо не приснилося. Прокинувшись уранці, я відчув нестерпну порожнечу. «Абсолютний нуль, — подумав я. — Немає ні снів, ні готелю. Я перебуваю в недоречному місці й зайнятий не тим, що треба».

Мої черевики лежали на підлозі, як пара здохлих цуценят.

Чорні хмари за вікном нависали низько над землею. Здавалося, що з неба от-от піде сніг. Я подивився на таке небо — і відразу відпала охота будь-що робити. Стрілки годинника показували п'ять хвилин на восьму. Натиснувши кнопку дистанційного контролю, я ввімкнув телевізор і, не вилазячи з ліжка, почав дивитися ранкові новини. Диктори розповідали щось про майбутні вибори. Через п'ятнадцять хвилин я встав і поплівся до ванни — сполоснути обличчя і поголитися. Щоб себе підбадьорити, замугикав увертюру з «Весілля Фігаро». Та незабаром мені здалося, що наспівую щось

інше — увертюру з «Чарівної флейти». Поки намагався згадати, звідки ця мелодія, — зовсім заплутався. День видався поганий: до чого тільки брався — все виходило не до ладу. Коли голився, порізав підборіддя. Одягаючи сорочку, одірвав ґудзика.

За сніданком я знову стикнувся з дівчиною, яку побачив учора в барі. Вона була разом з жінкою — напевне, матір'ю. Але цього разу без плеєра. Одягнена в той самий джемпер з написом «GENESIS», вона сиділа за столиком і з нестерпною нудьгою сьорбала чай. Ні до хліба, ні до яєчні майже не торкалася. Її мати — напевне, таки мати — виявилася мініатюрною жінкою років сорока. Волосся зібране у вузол на потилиці. Светр з верблюдячого кашеміру поверх білої блузки. Брови — геть-чисто як у дочки. Ніс правильної форми, благородний. Те, як вона по-статечному неквапливо намазувала масло на тости, видавало в ній натуру, що звикла привертати до себе людей. В її рухах проглядало щось, властиве тільки жінкам, які звикли перебувати в центрі уваги.

Коли я проходив повз їхній стіл, дівчина зиркнула на мене. І всміхнулася. Цього разу її усміх був набагато виразнішим, ніж учора. У цьому я не сумнівався.

Снідаючи на самоті, я намагався про що-небудь думати, але після того, як дівчина обдарувала мене усмішкою, ніщо на пам'ять не приходило. Хоч би за яку думку я хапався, в голові прокручувалися одні й ті самі слова. А тому, поки снідав, утупився поглядом у перечницю і ні про що не думав.

7

Робити не було чого. Не треба було й не хотілося. Адже я прибув сюди лише заради того, щоб пожити в готелі «Дельфін». Та саме його, найголовнішої мети, й не стало. Що ж тоді робити? Здавайся, друже!

І все-таки я спустився у фойє, вмостився на розкішному дивані й вирішив подумати, чим би зайнятися сьогодні. Однак нічого не придумав. Оглядати місто або їхати кудись інде не мав охоти. Думав, було, згаяти час у кінотеатрі, але не знайшлося цікавого фільму. А, крім того, що за дурість — вирушати аж до Саппоро, щоб гаяти час у кінотеатрі!... Чим же зайнятися?

Не було чим.

І я раптом вирішив піти у перукарню. Згадав, що через велику зайнятість у Токіо вже майже півтора місяця не стригся. Правильне рішення. Здорове й реалістичне. Випала вільна часина — йди в перукарню! Цілком розумно. За такий намір ні перед ким не червонітимеш.

Я зайшов у перукарню при готелі. Охайну й затишну. Побоювався, що буде черга й доведеться чекати, але в будень та ще й ранньої пори, звісно, жодного відвідувача я не побачив. На сіро-блакитних стінах перукарні

висіли абстрактні картини, з динаміків ніжно струменіла музика Баха у виконанні Жака Лус'є. Я вперше в житті опинився в такій перукарні. А втім, називати все це «перукарнею» язик не повертався. Якщо так і далі піде, то скоро вдасться почути в лазні григоріанські хорали, а в приймальні податкового управління — музику Рюіті Сакамото... Підстригав мене молодий перукар років двадцяти з гачком. Про Саппоро він також нічого не знав. Коли я сказав йому, що колись тут стояв невеличкий готельчик, який також називався «Дельфін», без ніякого зацікавлення хлопець тільки проказав: «Невже?» Здавалося, що такі речі йому ні до чого. Байдужий до всього парубок. На ньому була сорочка від модельєрів салону «Men's Bigi», але ремесло своє він знав добре, і я вийшов надвір задоволений принаймні цим.

Повернувшись у фойє, я знову почав думати, чим би зайнятися тепер. На стрижку я витратив лише хвилин сорок п'ять.

Але в голові була порожнеча.

Не залишалося нічого іншого, як сидіти на дивані у фойє і якийсь час спостерігати навколишню обстановку. За конторкою реєстрації я помітив учорашню дівчину в окулярах. Наші погляди зустрілися, і вона начебто ледь-ледь напружилася. Цікаво, чому? Невже моє існування щось у ній збурило? Хтозна... А тим часом годинник показав одинадцяту — пору, коли й про обід не завадило б подумати. Я вийшов з готелю і побрів вулицею, роздумуючи над тим, де і що хотів би

з'їсти. Однак жоден ресторанчик, який мені траплявся по дорозі, мене не вабив, бо взагалі-то я не був голодний. Хоч-не-хоч я таки зайшов у першу-ліпшу забігайлівку і замовив спагеті з салатом. І пиво. З похмурого неба, здавалося, от-от мав випасти сніг, але все ще й не починав іти. Над містом зависла величезна хмара, схожа на Летючий острів із «Мандрів Гулівера». Усе на столі — і виделка, і салат, і пиво — набрало попелясто-сірого відтінку. У такий день годі щось путнє придумати.

Врешті-решт я вирішив піймати таксі, поїхати в центр і згаяти час за купівлею товарів в універмазі. Купив шкарпетки, пару нижньої білизни, батарейок про запас, зубну щітку для дороги і гострозубці для нігтів. А також сандвічів на вечір і склянку для бренді. Усього цього я не дуже потребував. Купував, щоб просто згаяти час. І в такий спосіб змарнував дві години.

Після того я прогулявся уздовж бульвару, без жодної мети зазирав у вітрини крамниць, а коли все це мені добре-таки обридло, зайшов у кафетерій і, попиваючи каву, знову розгорнув біографію Джека Лондона. А тим часом почало смеркати. День закінчився, як довгий нудний фільм. Виявилося, що марнувати час — досить виснажливе заняття.

Коли, повернувшись у готель, я проходив мимо конторки реєстрації, то почув, як хтось мене покликав. Виявилося — саме та дівчина в окулярах. Зверталася до мене з-за конторки. Я підійшов, і вона відвела мене до крайньої секції — прокату автомобілів з куп-

кою буклетів, де не було ні душі. Покручуючи кульковою авторучкою на долоні, вона дивилася на мене так, наче хотіла щось сказати, але не знала як. Було видно, що дівчина не може подолати власної сором'язливості.

— Пробачте, — почала вона. — Ви не могли б удавати, ніби розмовляєте зі мною щодо прокату автомобіля? — А тоді кинула косий погляд на другий кінець конторки. — Справа в тому, що готельні правила забороняють нам вести приватні розмови з гостями.

— Гаразд! — відповів я. — Я запитую вас про розцінки за прокат автомобіля, а ви мені даєте пояснення. Зовсім не приватна розмова.

Дівчина зашарілася.

— Вибачте... У нашому готелі дуже суворі правила.

Я всміхнувся.

— А от окуляри вам надзвичайно личать.

— Пробачте, що ви сказали?...

— Що окуляри вам надзвичайно личать. Ви в них така мила, — відповів я.

Дівчина поправила пальцем оправу. Потім відкашлялася. Мабуть, належить до типу легко збудливих людей.

— Знаєте, я хотіла вас запитати... — опанувавши себе, сказала вона. — Щось чисто приватне.

Мені кортіло погладити її по голівці, щоб якось заспокоїти, але це було неможливо, а тому я мовчки дивився їй у вічі.

— Це стосується готелю, про який ви згадували вчора... Того, що стояв тут раніше і мав таку саму на-

зву — готель «Дельфін», — провадила вона далі. — Що це був за готель? Нормальний?

Я взяв у руки буклет про прокат автомобілів і вдавав, що розглядаю його.

— А що конкретно ви розумієте під словом «нормальний»?

Дівчина посмикала пальцями обидва кінці комірця білосніжної блузки і знову відкашлялася.

— Не знаю, як вам сказати... Чи не можна його назвати готелем з химерною долею? Він мене чомусь розтривожив.

Я глянув їй в очі. Як я і сподівався, вони вражали щирістю і красою.

— Я не зовсім добре розумію, чому той готель так вас розтривожив. Однак якщо я почну про нього розповідати, то вам доведеться довго слухати. А тут не місце для такої розмови, правда? Крім того, бачу, що ви зайняті.

Дівчина зиркнула на товаришок по службі за конторкою реєстрації. І гарненькими зубками легко прикусила нижню губу. Потім трохи повагалася — і рішуче кивнула.

— Ну, а після роботи ми не могли б зустрітися й поговорити?

— О котрій ваша робота закінчується?

— О восьмій. Однак поблизу готелю я не можу з вами зустрічатися. Готельні правила не дозволяють. Краще де-небудь подалі звідси, якщо можливо.

— Якщо знаєте таке місце, де можна спокійно порозмовляти, я готовий туди поїхати.

Дівчина кивнула, на хвилину задумалась, а потім на листку з блокнота написала назву закладу і намалювала схему, як до нього добратися.

— Почекайте на мене ось тут. Я прийду до половини дев'ятої, — сказала вона.

Я запхав листок у кишеню.

Цього разу вона пильно глянула мені в очі.

— Тільки, будь ласка, не вважайте мою поведінку дивною... Я вперше в житті на таке зважилася. Тобто на порушення правил. Бо інакше справді-таки не можна. Чому — поясню пізніше.

— Я зовсім не вважаю вашу поведінку дивною. Можете не турбуватися, — відповів я. — Я — не якийсь там негідник. Люди не відчувають до мене особливої симпатії, але водночас не мають за що мене ненавидіти.

Покручуючи пальцями авторучку, вона трохи подумала над моїми словами, але, здається, не зовсім збагнула їхній зміст. На її губах з'явилася невиразна усмішка, а вказівний палець знову поправив окуляри на носі.

— Ну, до зустрічі! — сказала вона і, розкланявшись зі мною за готельними приписами, вернулася на своє робоче місце. Чарівна дівчина. І водночас трохи душевно неврівноважена.

Я повернувся у номер, добув з холодильника банку пива й випив, закусивши половиною сандвіча з яло-

вичиною, купленого у підвальному відділенні харчових продуктів універмагу. «Так от, — подумав я, — тепер уже ясно, якими будуть мої наступні дії». Увімкнуто першу передачу, і хоча я ще не знав, куди поїду, автомобіль поволі рушив з місця. Для початку зовсім не погано.

Я зайшов у ванну, сполоснув обличчя водою і ще раз поголився. Голився мовчки, спокійно, без мугикання. Протер шкіру лосьйоном, почистив зуби. А потім уважно придивився до своєї фізіономії в дзеркалі, чого не робив доволі давно. Нічого нового в ній не відкрив і ніякої впевненості не знайшов. Обличчя як обличчя. Яким було завжди.

О пів на восьму я вийшов з номера, перед самим готелем сів у таксі й показав водію папірець з адресою. Той мовчки кивнув і довіз мене куди треба. Поїздка обійшлася у тисячу єн з лишком. Затишний бар у підвалі п'ятиповерхової будівлі, коли я відчинив двері, зустрів мене досить пристойним соло на саксофоні Джері Маліґана зі старої платівки. Музику записали ще тоді, коли Маліґан стригся коротко й одягав сорочку з ґудзиками на кінчиках комірця, а разом з ним грали Чет Бейкер і Боб Брукмаєр. Колись я часто їх слухав. Ще тоді, коли ніякого Адама Анта й не було на світі.

Адам Ант[1].

Що за безглузда назва!

---

[1] Адам Ант — псевдонім Стюарта Ґодарда, зірки англійського панкроку 70-х років минулого століття

Я сів перед прилавком і під високоякісне соло Джері Маліґана взявся неквапливо, щоб якось згаяти час, потягувати «J&B[1]». Уже минула восьма сорок п'ять, а дівчина з готелю не з'являлася. Та я особливо не турбувався. Мабуть, робота її затримала. У барі я почувався, як дома, а, крім того, давно звик гаяти час на самоті. Допивши першу порцію віскі, я замовив другу. Й, оскільки не було на що дивитися, розглядав попільничку перед собою.

За п'ять до дев'ятої вона нарешті прийшла.

— Вибачте! — проказала вона скоромовкою. — Робота затяглася. Раптом клієнтів наїхало, а до того ж зміна спізнилася...

— Про мене не турбуйтесь, — відповів я. — Все одно я мусив би десь згаяти час.

Вона запропонувала пересісти за столик у глибині бару. Я взяв склянку з віскі й перемістився на інше місце. Вона стягла шкіряні рукавички, розмотала картате кашне, зняла сіре пальто. І залишилася у тонкому жовтому светрі й темно-зеленій вовняній спідничці. Я помітив, що у светрі її груди виявилися набагато більшими, ніж я собі уявляв. На вухах висіли чудові золоті сережки. Вона замовила «Криваву Мері».

Коли напій принесли, вона відразу надпила ковток. «Ви повечеряли?» — поцікавився я. «Ще ні, але о четвертій трохи перекусила, а тому не голодна», — відповіла вона. Я ковтнув віскі, вона — «Кривавої Мері».

[1] «J&B» — шотландський віскі.

Видно, до бару вона прибігла, бо упродовж першої півхвилини мовчки віддихувалася. Я взяв з тарілки горіх, уважно оглянув його, запхав у рот і розгриз. Потім зробив це саме ще раз і ще раз, чекаючи, поки вона опанує себе.

Нарешті вона повільно зітхнула. Надзвичайно довго. А потім підвела очі й нервово глянула на мене — можливо, сама подумала, чи не занадто довго зітхала.

— На роботі важко? — спитав я.

— Ага, — відповіла вона. — І не питайте! Я до неї ще не звикла. Та й готель недавно відкрився, а тому начальство до всього присікується.

Вона поклала руки на стіл і сплела пальці. На мізинці я помітив маленький перстень. Простий, срібний, без дорогоцінних камінців. Якусь хвилину ми обоє на нього дивилися.

— А тепер про старий готель «Дельфін»... — вела вона далі. — Та ви часом не ведете журналістського розслідування?

— Розслідування? — здивовано перепитав я. — Чого це ви знову?...

— Просто спитала, — відповіла вона.

Я промовчав. Закусивши губу, якусь хвилину вона не відводила погляду від стіни.

— Там начебто був якийсь скандал, і тепер начальство понад усе остерігається журналістів. Їхніх розпитувань про купівлю землі... Ви ж розумієте? Як про це розпишуть у газетах чи журналах — готелеві шкоди не

минути. Бо цей бізнес спирається на довіру клієнтів... Репутація буде підірвана, правда ж?

— А що, вже про це десь писали?

— Один раз у тижневику. Начебто про великі хабарі місцевій владі. І про те, як викурювали власника старого готелю за допомогою чи то якудзи[1], чи то ультраправих, коли той не хотів продавати земельної ділянки... Начебто про щось таке...

— Виходить, колишній готель «Дельфін» якось пов'язаний з цим скандалом?

Ледь-ледь зсутулившись, вона ковтнула «Кривавої Мері».

— Мабуть... Ось чому, гадаю, наш менеджер поставився до вас так недовірливо, коли ви згадали про старий готель. Ви помітили, як він тоді насторожився, чи не так? Однак, правду кажучи, ніяких подробиць про це я не знаю. Чула тільки, ніби новий готель так називається тому, що з колишнім існував якийсь зв'язок... Про це мені хтось казав.

— Хто?

— Та один з наших «чорненьких».

— «Чорненьких»?

— Ну, менеджерів у чорних костюмах.

— Зрозуміло... — сказав я. — А, крім того, більше нічого не чули про старий готель «Дельфін»?

Вона кілька разів хитнула головою. А потім пальцем лівої руки взялася пересувати сюди-туди перстень на мізинцеві.

---

[1] Якудза — японський різновид мафії.

— Мені страшно, — сказала вона майже пошепки. — Просто жах бере! І нічого не можу з собою вдіяти.

— Страшно? Що про вас напишуть у журналах?

Вона легко хитнула головою і на хвилину пригубилася до склянки з напоєм. Здавалося, ніби сушить собі голову над тим, як краще висловитися.

— Та ні, я не про це... Мені абсолютно байдуже, що там писатимуть журнали. Хоч би що вони писали — воно мене не обходить, хіба ні? Тільки начальство заметушиться... Я про інше. Про сам готель. Там у ньому... одне слово. Щось дивне коїться. Я б сказала, щось трохи химерне... Щось ненормальне...

Вона замовкла. Я допив віскі й замовив ще одну порцію. А для неї — ще «Кривавої Мері».

— В якому розумінні — «ненормальне»? — запитав я. — Конкретний приклад можете навести?

— Звісно, можу, — з гіркотою в голосі сказала вона. — Можу... Але це важко пояснити словами. А тому досі я про це нікому не розповідала. Розумієте, самі відчуття надзвичайно конкретні, та як тільки пробую їх описати — здається, ніби обриси побаченого раптом починають розпливатися... Тому розповісти ніяк не вдається.

— Схоже на правдоподібний сон?

— Ні, це щось інше, ніж сон. Вони мені часто сняться, але з часом відчуття їхньої реальності поступово пропадає. А от *у цьому випадку* такого немає. Хоч би скільки часу пройшло, *це* відчуття залишається

незмінним. Завжди, завжди, завжди реальним. Час минає, а *воно* стоїть, зовсім як живе, перед очима.

Я мовчав.

— Ну гаразд, спробую розповісти, — сказала вона й, ковтнувши напою, витерла губи паперовою серветкою. — Це сталося в січні. На самому початку січня. Невдовзі після того, як скінчилися новорічні свята. Того дня на вечірній зміні — звичайно я рідко коли ходжу на вечірню зміну, але того дня через нестачу персоналу довелося — роботу я закінчила десь опівночі. Як правило, працівників вечірньої зміни фірма розвозить по домах на таксі. Бо тоді вже ні метро, ні електричка не ходять. Так от, ще перед дванадцятою я скінчила роботу, переодяглась і на службовому ліфті піднялася на шістнадцятий поверх, де в нас кімната для відпочинку персоналу. Бо я там книжку забула. Звісно, я могла б забрати її наступного дня, але дуже хотілося її дочитати. А, крім того, співробітниця, з якою я мала їхати на таксі, затрималася на якийсь час. Тому я вирішила скористатися цим, щоб забрати книжку. На шістнадцятому поверсі номерів для гостей немає, а лише службові приміщення. Скажімо, кімната для відпочинку, де можна подрімати або випити чаю.

Так от, двері ліфта відчиняються, і я, як завжди, виходжу. Ні про що не думаючи. Знаєте, так часто буває. Коли зайнята чимось звичним або йдеш по знайомих місцях — особливо не думаєш про те, що робиш, а дієш зовсім машинально. От і я зробила крок з ліфта, ні про що не думаючи. Ні, гадаю, все-таки про щось

думала, але про що — хоч убий, не пам'ятаю... Виходжу з ліфта в коридор, руки в кишенях куртки, і раптом помічаю — навколо мене темрява. Цілковита темрява. Похопившись, оглядаюся назад — двері ліфта вже зачинилися. Подумала — ясна річ, електрику вимкнули. Але ж це неможливо. Хоч би тому, що в готелі встановлено надійну систему автономного електропостачання. Отож у разі знеструмлення вона відразу запрацювала б. Автоматично, в одну мить. Це я добре знаю, бо сама брала участь у навчаннях на випадок аварійної ситуації. Тому в принципі такого поняття, як припинення подачі електроенергії, в готелі не існує. Крім того, якби навіть автономна система електропостачання вийшла з ладу, горіли б лампочки над запасними виходами. А це означає, що така темрява не мала настати ніколи. Коридор мав би освітлюватися принаймні тьмяним зеленим вогником. Повинен. За будь — яких умов.

Однак цього разу в коридорі панувала цілковита темрява. Тільки кнопка виклику ліфта й екранчик з червоними цифрами поверхів світилися. Звичайно, я натиснула на кнопку. Однак ліфт, як на зло, застряв унизу. «От тобі й на!» — подумала я й оглянулася навколо. Ясна річ, я перелякалась і водночас не могла вгамувати досади. Знаєте чому?

Я похитав головою.

— Коротко кажучи, раптове настання темряви означало, що у функціонуванні готелю щось розладналося, правда? Щось негаразд з обладнанням або тех-

нічним обслуговуванням. А якщо так, то в готелі зчиниться велика буча. Доведеться працювати у вихідні, тренуватися з ранку до вечора, вислуховувати докори від начальства з будь-якого приводу... Як усе це вже набридло! Після того, як нарешті все владналося, — на тобі!

— Справді, — погодився я.

— І от від таких думок мене поступово розібрала злість. Злості було набагато більше, ніж страху. І водночас я думала: піду й подивлюся, що ж там відбувається... Відступила від ліфта на кілька кроків. І відчуваю — щось тут не те. Коротко кажучи, відчуваю, що мої кроки відлунюють не так, як завжди. На ногах у мене взуття на низьких каблуках, але підлога під ними якась незвична. Немає відчуття, що, як завжди, ідеш по килиму, а здається, ніби під ногами щось набагато твердіше. У мене підвищена чутливість. А тому в таких речах я не помиляюсь. Повірте! А ще — повітря не таке, як завжди. Як би це краще сказати... Якесь затхле. Зовсім не таке, яке повинно бути в готелі. У нас чистота повітря повністю контролюється. Про це страшно дбають. Повітря не просто охолоджують або нагрівають, а *спеціально* обробляють. Підтримують природну атмосферу, а не пересушують, як в інших готелях, що аж важко дихати. Тому про затхлість не можна було й подумати. А от те повітря, якщо коротко казати, відгонило пліснявою. Наче йому кілька десятків років. Колись у дитинстві я залізла у дідів погріб... Саме так і тепер пахло. Ніби різні запахи всякого

старого дрантя перемішались і застоялися на довгі роки...

Я ще раз оглянулася на ліфт. Однак цього разу кнопка виклику зникла! Цифр не видно! Взагалі все потонуло в мороці... І тоді я не на жарт перелякалася. Що ж тут дивного? Стою зовсім сама, невідомо де, в повній темряві. Уся тремчу. Та от дивина: навколо тихо, як у могилі. Ніде ні шелесь. Як тут не дивуватися? У готелі вимкнули світло, а ніхто не бігає в паніці коридорами. Всі номери зайняті гістьми, і вся споруда мала б ходором ходити! А проте всюди якась моторошна тиша — ні шелесту, ні скрипу... У голові в мене все перевернулося — я вже не знала, що до чого.

Принесли замовлені напої. Ми підняли склянки до губ і випили по ковтку. Потім вона поставила свою склянку на стіл і поправила рукою окуляри на носі. Я чекав продовження розповіді.

— Ну що, я зуміла донести до вас мої тодішні відчуття?

— Загалом зуміли, — сказав я, кивнувши головою. — Отже, ви виходите з ліфта на шістнадцятому поверсі. Навколо повна темрява. Чимось дивним пахне. Цілковита тиша. Відчуваєте, щось не так.

Вона зітхнула.

— Не хвалюсь, але я не з боязких. Принаймні як для дівчини, здається, досить смілива. Тільки через те, що раптом погасло світло, я не верещатиму, як більшість ровесниць... Коли страшно — то страшно, але я вважаю, що не можна впадати в паніку. А тому, не-

зважаючи ні на що, я вирішила перевірити, що ж все-таки відбувається. І пішла наосліп коридором.

— У який бік?

— Праворуч, — відповіла вона і підняла праву руку, ніби переконуючи себе, що не помилилася. — Так, пішла праворуч. Повільно-повільно... Коридор спочатку тягнувся прямо. Іду вздовж стіни. Раптом поворот праворуч. Повертаю. Дивлюсь — спереду тьмяне світло. Ледве видніє. Немов десь далеко горить свічка. Ага, думаю собі, хтось свічку запалив. Вирішила йти туди. Підійшла ближче, бачу: світло пробивається крізь ледь-ледь прочинені двері. Самі двері якісь дивні. Я таких жодного разу тут не бачила. У нашому готелі їх не мало б бути. Однак з їхньої щілини світло таки просочувалося. І от я стою перед ними й не знаю, що мені робити. Хтозна, може, за ними хтось є. А якщо той хтось виявиться збоченцем? До того ж, двері мені зовсім незнайомі... І тоді я зважилася тихенько постукати. Зовсім тихо — так, щоб не було ясно, стукають чи ні. Та от той стук пролунав набагато гучніше, ніж я сподівалася. Бо навколо панувала глибока тиша. Однак з-за дверей — жодної реакції... Упродовж секунд десяти. Усі ці десять секунд я завмерла перед дверима, бо не знала, що далі робити. Та раптом зсередини долинув якийсь шурхіт. Такий, наче хтось у важкій одежі піднімається з підлоги. Потім почулися кроки. Надзвичайно повільні. Шур-р-р...шур-р-р...шур-р-р... Здавалося, ніби хтось човгає по підлозі в капцях. І крок за кроком наближається до дверей...

Ніби згадуючи той звук, вона втупилася поглядом у простір перед собою. А потім хитнула головою.

— Коли я почула той звук — з жаху здригнулася. Мені здалося, що так люди не ходять. Підстав для цього я не мала, а просто інтуїтивно вирішила, що це — не людська хода... Тоді вперше в житті я відчула, що означає, коли мороз поза спиною йде. І не в переносному значенні, а фактично... І тоді я побігла. Стрімголов. Напевне, разів два-три падала. Бо порвала панчохи. Та цього я не запам'ятала. Пам'ятаю тільки, що біжу, біжу... Поки бігла, все думала: «А що ж я робитиму, якщо ліфт вимкнули?». На щастя, ліфт працював. І кнопка виклику, й екранчик з цифрами горіли. Та от сам ліфт стояв на першому поверсі. Я рішуче натиснула на кнопку — і він почав підніматися вгору. Повільно-повільно. Неймовірно повільно. Другий поверх... третій... четвертий... Я просто благала: «Ну швидше, швидше!» — але все було дарма. Здавалося — час застиг на місці. Ніби навмисне дратував мене...

Вона перевела подих, ще раз ковтнула «Кривавої Мері». І покрутила перснем на мізинці.

Я мовчки ждав продовження розповіді. Музика затихла. Хтось сміявся.

— Та раптом я знову почула їх... Чиїсь кроки. Шур-р-р... шур-р-р... Кроки наближалися. Повільно, але невідступно... Шур-р-р... шур-р-р... Хтось вийшов з-за дверей, йде вздовж коридору й от-от підійде до мене. Мене охопив жах. І не просто жах... Відчуваю, що шлунок підступає до самого горла. Піт виступив по всьо-

му тілу. Холодний, з неприємним запахом. Мороз поповз по шкірі, мов гадюка... Як на зло, ліфта все нема. Сьомий поверх... восьмий... дев'ятий... А кроки вже зовсім близько!

Вона замовкла десь на півхвилини. І, як раніше, крутила перснем на мізинці. Наче ручкою настройки радіоприймача. Жінка за прилавком бару щось сказала, чоловік поряд з нею знову засміявся. «Чого б не поставити музику якомога швидше?» — подумав я.

— Такого жаху не зрозуміти тому, хто не зазнав його, — сухим тоном сказала вона.

— Ну, а що сталося потім? — запитав я.

— Я незчулася, як побачила перед собою відчинені двері ліфта, — сказала вона, злегка здвигнувши плечима. — А в них — довгождане електричне світло. Я буквально туди вкотилася... Тремчу, як осиковий лист, і тисну на кнопку першого поверху. Приїхала вниз — усіх у фойє перелякала. Ще б пак, уся бліда, як стіна, тремчу так, що й слова не можу з себе видушити... Прибігає менеджер, питає, що сталося. Я ледве відхекуюсь і намагаюсь сяк-так пояснити. Що, мовляв, на шістнадцятому поверсі щось дивне коїться. Менеджер відразу покликав ще одного молодика, і ми втрьох піднялися на шістнадцятий. Перевірити, що сталося. Однак там уже нічого незвичайного не помітили. Світло яскраво горіло, дивного запаху не відчувалося. Все, як завжди... Зайшли в кімнату відпочинку й розпитали присутніх там співробітників. Вони сказали, що весь той час не спали й не помітили жодного вими-

кання світла. На всякий випадок ми обійшли весь поверх з кінця у кінець — і нічого дивного не виявили. Виходить, що на мене якась мара найшла чи що...

Як тільки ми спустилися на перший поверх, менеджер викликав мене у свій кабінет. Я подумала, що от зараз накинеться на мене з докорами. А він навіть не розгнівався. І звелів доповісти про все докладніше. Отож я йому геть-чисто все розповіла. Навіть про човгання чиїхось ніг по підлозі, хоча при цьому почувалася повною дурепою... Все думала, що от зараз він розрегочеться і скаже, що, напевне, все це мені приснилося.

Однак він навіть не всміхнувся. А навпаки — напустив на себе дуже серйозний вигляд. І сказав: «Не розповідай про це нікому!». А потім лагідним голосом додав: «Гадаю, сталася якась помилка. Але не треба допустити, щоб інші працівники чогось боялися, а тому постарайся тримати язик за зубами». Та, розумієте, наш менеджер не з тих, хто з людьми лагідно розмовляє! У розмові з ними він слів не вибирає. А тому я тоді подумала, що, може, я вже не перша, хто йому про таке розповіла.

Вона примовкла. А я намагався осмислити її розповідь. Мені здалося, що саме тепер годилося б розпитати її про дещо.

— А від інших співробітників ви не чули чогось подібного? — спитав я. — Чогось схожого на те, що ви пережили?... Якихось незвичайних історій, дивовижних випадків? Або хоч би чуток про них...

На мить задумавшись, вона похитала головою.

— Нічогісінько... Але я відчуваю, що за всім цим ховається щось незвичне. І менеджер відреагував якось дивно на мою розповідь. А, крім того, в готелі тільки те й роблять, що перешіптуються про той випадок... Не знаю, як усе це пояснити, але така поведінка здається мені дивною. У готелі, де я працювала раніше, все було інакше. Звісно, той готель не був таким величезним, й обстановка відрізнялася... навіть дуже. І там розповідали історії з привидами — зрештою, в кожному готелі є така своя історія, — але ми з них сміялися. А от тут зовсім не так. Ніхто ні з чого не сміється. А тому стає ще страшніше. Якби після моєї розповіді менеджер розсміявся або насварив... Я тоді подумала б, що, може, помилилася абощо...

Примруживши очі, вона розглядала склянку в руці.

— А після того випадку ви хоч раз піднімалися на шістнадцятий поверх?

— І не один, — відповіла вона байдужим тоном. — Я ж на роботі. Хоч-не-хоч доводиться туди їздити. Однак я роблю це лише вдень. Увечері — ніколи. Хоч би що сталося, ні за що ввечері не поїду. Неохота вдруге потрапити в таку халепу. Тому й на вечірню зміну ніколи не виходжу. Так і сказала менеджерові — не хочу, та й годі.

— Більше нікому про це не розповідали?

Вона легко хитнула головою

— Як я вже казала, ви — перший, кому я сьогодні розповідаю. Навіть, якби хотіла розповісти комусь ра-

ніше — не мала кому. А от вам відкрилася, бо подумала, що, може, у вас є якісь здогади... Ну, щодо випадку на шістнадцятому поверсі...

— У мене? Чому ви так подумали?

Вона дивилася на невидющими очима.

— Не знаю... Про старий готель «Дельфін» вам щось відомо. І про обставини, за яких він зник, ви запитували... А тому мені здалося — може, ви зумієте пояснити те, що зі мною сталося...

— Та ні, навряд чи я вам зумію щось пояснити, — відповів я, на хвилину задумавшись. — А, крім того, про старий готель я мало що знаю. Маленький, зубожілий готельчик. Чотири роки тому я в ньому зупинявся, познайомився з його власником, а тому вирішив ще раз сюди навідатися. Ото й усе. Колишній готель «Дельфін» нічим особливим не вирізнявся. Розмов про його особливі таємниці я не чув.

Однак у думках я зовсім не вважав старий готель таким уже звичайним, але тим часом не хотів про це розводитися.

— Але ж, коли сьогодні пополудні я вас запитала, чи старий готель «Дельфін» був нормальний, ви, здається, сказали, що довелося б довго про це розповідати... Чому?

— Бо така розповідь стосувалася б особисто мене, — пояснив я. — Якби тільки я почав розповідати — їй не було б кінця. Однак після всього, що я почув від вас, вже не вважаю, що ваша історія безпосередньо пов'язана з моєю.

Мої слова, здавалося, її трохи розчарували. Вона скривила губи і якийсь час розглядала свої руки.

— Вибачте, що нічим не можу вам допомогти. Ви ж мені стільки нарозповідали, — сказав я.

— Та нічого. — відповіла вона. — Ви ні в чому не винні. Добре, що я хоч змогла виговоритися. Бо від цього на душі трохи полегшало. Коли носиш у собі такий тягар, спокою не знаходиш.

— Ваша правда, — погодився я. — Якщо його тримати в голові й нікому не говорити — голова почне роздуватися, мов повітряна куля, — додав я і розпростер руки, щоб показати, як роздувається повітряна куля.

Вона мовчки кивнула. Потім трохи покрутила перснем на мізинці, зняла його — й повернула на попереднє місце.

— Скажіть, ви вірите моїй розповіді?... Про шістнадцятий поверх, — спитала вона, поглядаючи на свій перстень.

— Звичайно, вірю, — відповів я.

— Справді? Але ж це — *ненормальна* історія, хіба ні?

— Так, мабуть, нормальною її важко назвати. Однак таке в світі буває. Я це знаю. А тому вірю вашим словам. Щось з чимось раптом пов'язалося. Через якусь взаємозалежність.

Вона на хвильку задумалася над тим, що я сказав.

— А вам досі не доводилося чогось подібного пережити?

— Доводилося, — сказав я. — Думаю, що так.

— І було тоді страшно? — спитала вона.

— Ні, не скажу, що страшно, — відповів я. — Просто різні речі по-різному пов'язуються. У моєму ж випадку...

Однак у цю мить мені раптом забракло слів. Здавалося, ніби десь далеко під час телефонної розмови хтось раптом висмикнув шнур з розетки. Я допив віскі й сказав:

— Не знаю... Не можу як слід пояснити, але таке трапляється, це точно. А тому я вам вірю. Комусь іншому не повірив би, а вашим словам вірю. Можете не сумніватися.

Вона підвела голову й усміхнулася. Трохи по-іншому, ніж досі. «Якоюсь особистою усмішкою», — подумав я. Виговорившись, вона трохи заспокоїлася.

— Цікаво, чого б це?... Поговорила з вами й чомусь ніби камінь з душі звалився. Звичайно з незнайомими людьми мені не вдається завести розмови, я страшно сором'язлива. А от з вами — нема проблем...

— Напевне, тому що ми підходимо одне одному, — сказав я, усміхаючись.

Якусь хвилину вона вагалася, що ж відповісти на це, і врешті-решт не відповіла нічого. І тільки глибоко зітхнула. Без ніякого невдоволення. Просто вирівняла дихання.

— Слухайте. Вам не хочеться їсти? Мені здається, ніби я раптом зголоднів.

Я запропонував їй піти кудись, щоб як слід повечеряти, але вона заявила, що перекусити можна

й тут. І тоді ми покликали офіціанта й замовили піцу й салат.

За їдою ми говорили про всяку всячину. Про її роботу в готелі, про життя в Саппоро й тому подібне. Вона розповіла про себе. Їй двадцять три роки. Після середньої школи вступила до професійного училища, де готують персонал для готелів, через два роки його закінчила, так само два роки працювала в одному з токійських готелів, після того за оголошенням у газеті подала заяву в новий готель «Дельфін», була прийнята на роботу й переїхала в Саппоро. Переїзд сюди був їй дуже до речі, бо поблизу Асахікава її батьки тримають маленький готель в японському стилі.

— Досить пристойний готель. З давніх-давен родина ним володіє, — додала вона.

— Виходить, що тут ви проходите практику чи набираєтеся досвіду, щоб потім успадкувати батьківський готель і перебрати всі справи в ньому на себе? — запитав я.

— Та ні, — відповіла вона і знову поправила окуляри на носі. — Про успадкування або про плани на майбутнє я ще зовсім не думала. Просто мені подобається робота в готелі. Подобається. Як сюди приїжджають люди, зупиняються, а потім кудись від'їжджають... У такій атмосфері душа відпочиває. Я можу заспокоїтися... З дитинства звикла до такої обстановки.

— Зрозуміло, — сказав я.

— Чому зрозуміло?

— Ще там, у фойє, ви чомусь здалися мені духом готелю.

— Духом готелю? — вона засміялася. — Похвальні слова... Може, я заслужила б їх, якби тільки звикла до цієї роботи.

— Звикнете, якщо постараєтеся, — сказав я, усміхаючись. — Але ж у готелі ніхто надовго не затримується. Вас це влаштовує? Усі приїжджають, щоб поїхати далі своєю дорогою.

— Так, влаштовує, — відповіла вона. — Якби хтось затримався — я злякалася б. Чому це так? Може, я — боягузка? Кожен, хто приїжджає, потім від'їжджає. І від самої думки про це стає спокійно. Дивно, правда? Адже звичайна дівчина, мабуть, так не думає. Вона шукає чогось певного, незмінного. Чи ні? А я от не така. Чому? Сама не знаю.

— Я не вважаю, що ви дивна, — сказав я. — Просто ви ще остаточно не визначилися.

Вона глянула на мене з подивом.

— Звідки ви це знаєте?

— Звідки? — перепитав я. — Просто знаю та й усе.

Вона на мить задумалася.

— Розкажіть про себе, — сказала вона.

— Що ж тут розказувати? Нічого цікавого, — відповів я.

Однак вона наполягала — мовляв, все одно, хочу послухати. І тоді я розповів їй трошки про себе. Мені тридцять чотири роки, на життя заробляю випадковою

роботою — пишу тексти. Їжджу на старій «субару». Старій, але із стереомагнітофоном та кондиціонером.

Загалом, відрекомендувався. Об'єктивними фактами.

Однак їй хотілося знати набагато більше про мою роботу. Щось приховувати не було потреби, і я розповів їй деякі подробиці. Про інтерв'ю з майбутніми зірками шоу-бізнесу і про репортаж, присвячений ресторанним делікатесам Хакодате.

— Мабуть, така робота дуже цікава! — сказала вона.

— Жодного разу не знайшов у ній чогось цікавого. Зізнаюсь, писати мені не важко. Я навіть люблю таку роботу. Коли пишу — розслаблююся. Та от зміст написаного — нульовий. Повне безглуздя...

— Наприклад?

— Ну, наприклад, об'їжджаю за день п'ятнадцять ресторанів і в кожному з них лише куштую подані страви, а решту залишаю на тарілках. Я гадаю, щось тут у принципі помилкове.

— Але ж їсти усе не годиться, хіба не так?

— Звичайно, не годиться. Якби я це робив — через три дні дуба дав би. А люди вважали б мене дурнем. І після такої смерті навіть не пожаліли б.

— Виходить, нема ради? — засміявшись, сказала вона.

— Нема, — погодився я. — Сам знаю. Це все одно, що розгрібати кучугури снігу. Пишу, бо нема ради. А не тому, що цікаво.

— Кучугури розгрібати?

— Культурницькі кучугури, — уточнив я.

Потім вона розпитала мене про розлучення.

— Розлучився я не тому, що так захотів. Просто одного дня вона раптом пішла з дому. З іншим.

— Було боляче?

— А кому ж у такій ситуації не боляче?

Спершись ліктями на стіл й обхопивши обличчя долонями, вона подивилася мені в очі.

— Пробачте... за таке дивне розпитування. Просто я не могла собі добре уявити, що ви відчуваєте, коли вам завдають болю. Що ви тоді робите?

— Начіпляю на вилогу куртки значок з Кітом Херінґом, — відповів я.

Вона засміялася.

— Тільки і всього?

— От що я хочу сказати, — вів я далі. — З часом такий біль стає хронічним. Щодня проникає в душу й перестає чимось особливим вирізнятися. Але там, усередині, він залишається назавжди. Тільки от вийняти його звідти й показати комусь уже неможливо. Хіба що якусь несуттєву часточку...

— Я страшно добре розумію, що ви хочете сказати, — мовила вона.

— Невже?

— Може, по мені цього й не видно. Але з різних причин і я зазнала чимало болю, — проказала вона тихо. — А тому звільнилася з токійського готелю. Було боляче. І гірко. З деякими речами не можу справитися так, як інші люди...

— Угу, — промимрив я.

— І досі все ще боляче. Як згадаю про те, що сталося, — хочеться відразу вмерти...

Вона знову спочатку зняла перстень — і відразу насадила на попереднє місце. Потім надпила ще «Кривавої Мері», поправила окуляри на носі. І приязно всміхнулася.

Напилися ми добряче. Навіть не пам'ятаю, скільки чого замовляли. А тим часом минула одинадцята. Зиркнувши на свій наручний годинничок, вона сказала, що завтра їй доведеться рано вставати і що пора додому. Я оплатив рахунок. Коли ми вийшли надвір, сніг, виблискуючи, все ще сипався з неба. На землі його лежало небагато, але дорога обледеніла й була слизька. Я запропонував відвезти її на таксі додому, що, як виявилося, забрало хвилин десять. Поки ми прямували до зупинки, міцно трималися за руки. Трохи сп'янівши, вона йшла невпевненою ходою.

— Слухай... А той журнал, що писав про скандал з купівлею земельної ділянки... — почав я, раптом пригадавши недавню розмову. — Ти не пам'ятаєш, яка його назва? І коли стаття вийшла, хоч приблизно?

Вона назвала тижневик одного газетного видавництва.

— Здається, восени минулого року. Я сама її не читала, а тому подробиць не знаю...

Хвилин п'ять ми простояли на зупинці у легкій сніговій круговерті. Увесь той час вона трималася за мою руку. Була розслаблена. Я також.

— Я давно не почувалася такою вільною! — вирвалося з неї. Я міг сказати про себе те саме. І я знову подумав, що в чомусь ми підходимо одне одному. А тому при першій зустрічі я відчув до неї приязнь...

У таксі ми розмовляли про всяку всячину, що не мала особливого значення, — про снігопад, про холод, про розклад її роботи, про життя в Токіо тощо. За такою розмовою я все мучився думкою, що мені робити з нею потім. Я був певен, що досить наполягти — і вона опиниться зі мною в одному ліжку. Такі речі я просто нутром відчуваю. Хоче вона зі мною переспати чи ні — я, звичайно, не знав. Але бачив — не відмовиться. З виразу її очей, дихання, манери говорити, жестів. Звісно, і я хотів з нею переспати. І знав, що від цього наше життя ніяк не ускладниться. Просто я з'явився — і поїду далі своєю дорогою. Як вона сама сказала... Однак не міг зважитися. З голови не виходила думка: повестися з нею так — нечесно. Вона на десять років молодша від мене, якась невпевнена й, до того ж, настільки п'яна, що ледве на ногах стоїть. Скористатися її теперішнім станом — це все одно що виграти крапленими картами. Безчесно.

«Однак що означає бути чесним у такій сфері, як статеві стосунки?» — запитував я сам себе. І вирішив, що домагатися чесності в сексі — очевидно, марна справа.

І цей висновок також здався мені правильним.

Поки я кидався між тими двома поглядами, таксі під'їхало до її дому — і саме тоді вона надзвичайно легко розв'язала мою дилему.

— Я живу разом з молодшою сестрою, — сказала вона.

Отож відразу відпала потреба далі щось вирішувати, і я зітхнув з деяким полегшенням.

Коли таксі зупинилося перед під'їздом багатоквартирного будинку, вона попросила мене провести її до дверей її помешкання, бо, мовляв, інколи вночі у коридорі вештаються підозрілі типи і їй страшно. Я велів водієві почекати хвилин п'ять, поки вернуся, і, взявши її під руку, повів обмерзлою доріжкою до під'їзду. Ми піднялися на третій поверх простого, без будь-яких надмірностей панельного будинку з металевим каркасом. Опинившись перед дверима з номером 306, вона відкрила сумочку, добула з неї ключ — і якось ніяково всміхнулася.

— Дякую. Я прекрасно провела час.

— Я також, — відповів я.

Вона відчинила двері, а ключ знову заховала в сумочку. Закрила її — і різке клацання защіпки гучно прокотилося коридором. Потім пильно глянула мені в очі. Наче розв'язувала на класній дошці задачу з геометрії. Вона розгубилася. Не знала, що їй робити. Не могла як слід попрощатися. Я добре це бачив.

Спершись рукою об стіну, я чекав, на що вона зважиться. Однак не дочекався.

— На добраніч! Привіт сестрі! — сказав я.

Секунд п'ять вона стояла, міцно стиснувши губи.

— Що із сестрою живу — я збрехала, — сказала вона тихо. — Насправді я живу сама.

— Та я знаю, — відповів я.

Вона поволі зачервоніла.

— А звідки ви це знаєте?

— Звідки? Просто знаю і все, — відповів я.

— Ви — неможлива людина... — прошептала вона.

— Так, можливо, — погодився я. — Однак, як я вже казав, не роблю нічого, за що інші могли б мене ненавидіти. І користуватися людськими слабостями не люблю. А тому тебе ні разу не обманював.

Якийсь час вона не знала, що відповісти, аж поки нарешті не сказала:

— Це правда, не обманювали.

— А ти чого?...

— Якось мимоволі збрехала. Адже в мене на душі свої рани. Я вже розповідала... Довелося багато чого пережити.

— І в мене їх вистачає. Бачиш, навіть значок з Кітом Херінгом начепив...

Вона засміялася.

— Може, зайдете на хвилину, чаю вип'ємо? І заразом ще трохи поговоримо...

Я похитав головою.

— Дякую. Я також хотів би з тобою поговорити. Але не сьогодні. Не знаю чому, але сьогодні мені краще йти. Мені здається, що нам не варто говорити надто багато за одним разом. Чого б це?...

Вона дивилася на мене так, ніби розглядала дрібні ієрогліфи на вивісці.

— Не знаю, як це пояснити, але так мені здається, — вів я далі. — Коли є про що розповідати — найкраще це робити маленькими порціями. Я так вважаю. А втім, може, я помиляюся.

Вона на мить задумалася над моїми словами. А потім нарешті проказала:

— На добраніч! — і тихо зачинила двері.

— Послухай, — озвався я до неї. Двері прочинилися на сантиметрів п'ятнадцять, і в щілині показалося її обличчя. — Найближчим часом я міг би з тобою ще раз зустрітися?

Притримуючи двері рукою, вона глибоко зітхнула.

— Можливо, — сказала вона. І двері знову зачинилися.

Водій таксі з нудним виразом на обличчі читав спортивну газету. Коли я вмостився на сидінні й велів везти до готелю, він, очевидно, здивувався.

— Ви справді вернетеся? — спитав він. — А я думав: ви мені скажете, щоб я їхав своєю дорогою... Схоже було на те. Як правило, так воно закінчується.

— Мабуть, — погодився я.

— Коли попрацюєш отак не один рік, інтуїція не підводить.

— А буває і навпаки: чим довше працюєш, тим частіше вона підводить. Згідно з теорією імовірності.

— Може, воно й так, — ледь-ледь збентежено відповів водій. — Але мені здається, що ви — трохи дивакуватий.

— Ви так думаєте? — здивувався я. Невже я справді такий дивакуватий?

* * *

Повернувшись у номер, я сполоснув обличчя, почистив зуби. Поки їх чистив, злегка пожалкував, що вернувся. Але врешті-решт заснув як убитий. Загалом я ніколи довго не жалкую.

* * *

Вранці я передусім зателефонував у реєстратуру і продовжив номер ще на три доби. Зробити це вдалося легко. Бо до туристичного сезону було далеко й багато номерів пустувало.

Потім я купив газету і зайшов у найближчу кондитерську «Данкін Донатс», де з'їв дві солодкі булочки і випив дві великі чашки кави. Одного дня виявилося досить, щоб готельний сніданок обрид. А от «Данкін Донатс» для сніданків — найкраще місце. Обходиться дешево й другу порцію кави можна дістати.

Після того я спіймав таксі й відправився в бібліотеку. Так і сказав водієві: відвезіть мене до найбільшої в Саппоро бібліотеки. У бібліотеці я переглянув підшивку номерів журналу, який вона мені назвала. Стат-

тя про готель «Дельфін» містилася у випуску за двадцяте жовтня. Я зняв з неї ксерокопію, зайшов у найближчий кафетерій і, попиваючи каву, взявся її читати.

Стаття читалася важко. І щоб її зрозуміти, мені довелося перечитувати її кілька разів. Автор докладав велетенських зусиль, щоб викласти її суть якомога ясніше, але, видно, через свою складність тема виявилася йому не по зубах. Розповідь була страшенно заплутаною. Однак після уважного читання дещо все-таки прояснилося. Стаття мала назву: «*Земельні оборудки в Саппоро. Підозріла тяганина за лаштунками генерального плану розвитку міста*». І супроводжувалася фотографією готелю «Дельфін» на стадії, близькій до завершення будівництва, знятою з пташиного польоту.

Загалом вся ця історія пов'язана з тим, що хтось почав скуповувати одну за одною великі земельні ділянки в одному з районів Саппоро. Відбувалося це дуже дивно: упродовж двох років на поверхню так і не виплило ім'я покупця. Ціна на землю зростала шаленим темпом. На підставі такої інформації журналіст і почав своє розслідування. З'ясувалося, що землю скуповували різноманітні фірми, більшість з яких існувала тільки на папері. Звісно, їхня реєстрація проводилася. Податки сплачувалися. Але ні офісів, ні персоналу в них не було. У свою чергу, всі ці фіктивні фірми замикалися на інші такі ж фірми. Ось таким справді хитромудрим чином відбувався номінальний перепродаж землі. Ділянка вартістю двадцять мільйонів єн начебто переходила до іншого власника за шістдесят міль-

йонів, а потім продавалася вже за двісті мільйонів єн. Добряче поблукавши в лабіринті фіктивних фірм, автор статті дійшов висновку, що всіма тими операціями стояла цілком реальна фірма Б, зайнята торгівлею нерухомого майна, з головною конторою у великій сучасній будівлі, розміщеній в районі Акасака[1]. У свою чергу, фірма Б на неофіційному рівні змикалася з конгломератом А — велетенською корпорацією, якій підпорядковувалися залізниці, готелі, кінофабрики, ресторани, універмаги, журнали, кредитні банки і страхові компанії. Крім того, конгломерат А мав широкі зв'язки в політичних колах. Але, навіть докопавшись до цього, журналіст не заспокоївся. А з'ясував ще цікавішу річ: що всі земельні ділянки, які скупила фірма Б, містилися на території, яку охоплював генеральний план розвитку міста. Саме сюди потекли інвестиції на будівництво метро і на переміщення адміністративних будівель. Більша половина інвестицій — з державного бюджету. Центральний уряд, адміністрація Хоккайдо і муніципалітет Саппоро в процесі тривалих переговорів відшліфували план розвитку й ухвалили остаточне рішення щодо території, масштабів будівництва, бюджету тощо. Та коли про все це стало відомо, виявилося, що упродовж кількох років хтось уже прибрав у свої залізні руки земельні ділянки на цій території. Вся ця інформація осіла в архівах конгломерату А. Отож виходить, що глибоко приховане скуповування

[1] Акасака — один з престижних центральних районів Токіо.

землі відбулося задовго до затвердження генерального плану розвитку міста. Коротко кажучи, остаточне рішення стало доконаним фактом ще перед його офіційним ухваленням.

Авангардна роль у захопленні тамтешньої нерухомості випала готелю «Дельфін». Під його будівництво відійшла найкраща земельна ділянка. Велетенський готель перетворився у штаб-квартиру конгломерату А й будівельного лідера району. Він почав притягувати до себе людей, змінював людські потоки на навколишніх вулицях і став символом місцевих змін. Усе розгорталося точно за планом. Згідно з практикою розвиненого капіталізму. Хто вкладає найбільший капітал — дістає найкориснішу інформацію й отримує відповідний зиск. І не звертає вину на інших. Усе це вже закладено в саме поняття «інвестування». Інвестори шукають ефективної віддачі, пропорційної величині вкладеного капіталу. Так само, як покупець старого автомобіля штурхає ногою шини і прислухається до роботи мотора, а іноді безпосередньо сам бере участь в управлінні фінансовими операціями. У цій сфері чесність втрачає будь-який зміст. Занадто великі суми інвестовано, щоб про неї думати.

Трапляються і випадки застосування сили.

Скажімо, хтось відмовляється продати землю. Якийсь власник крамнички взуття не хоче виселятися за гроші з того місця, де його родина торгувала з давніх-давен. І тоді з'являється кілька здоровань. Великі фірми завжди мають вихід на таку братію. В їхніх

руках перебуває все живе — від політиків, письменників і рок-зірок до якудза. Озброєні ножами гевали вриваються до будь-кого, а поліція не дуже спішить утручатися у такі справи, бо з її начальством — малим і великим — все уже давно домовлено. Це навіть не корупція, а система в дії. Складова частина процесу сфективного вкладення капіталу. Ясна річ, у тій чи іншій мірі все це існувало й раніше, але, на відміну від минулого, за своєю всеохопністю і жорсткістю тепер тенета сучасного капіталу ні з чим незрівнянні. Завдяки велетенським суперкомп'ютерам усі речі та явища, які тільки існують на світі, в нього на обліку. Нагромадження капіталу та його урізноманітнення призвело до витворення своєрідного універсального поняття, яке стали обожнювати. Люди почали схиляти голову перед динамізмом капіталу. Поклонятися міфу про нього. Вартості земельних ділянок у Токіо і всьому, що символізує блискуча модель «порше». Бо інших міфів у цьому світі не залишилося.

Ось такий він, цей розвинений капіталізм. Ми живемо в такому суспільстві незалежно від того, подобається воно нам чи ні. Різноманітними стали й критерії добра і зла. Витончилися. Добро розділилося на модне й немодне. Так само, як і зло. Модне добро буває формальним, випадковим, у стилі «хіппі», «холодним», як джаз у класичному виконанні, в дусі часу і снобістським. Насолоду приносить і його комбінація. Скажімо, складний змішаний стиль — светр від Мусоні разом з черевиками від Поліні та короткими шта-

нами від Трусарді. В такому світі філософія дуже швидко уподібнилася теорії менеджменту. І стала узгоджуватися з динамікою епохи.

Хоча тоді я так не думав, але 1969 року світ був набагато простішим. Шпурлянням каменюки у спецзагін поліції кожен міг самовиразитися. То був по-своєму гарний час. А тепер, з витонченою філософією, хто наважиться кидати каміння в поліцію? Хто з власної волі захоче опинитися у клубах сльозогінного газу? Така *наша реальність*. З усіх боків протягнуто сіті. За першим рядом — другий. Нікуди не пройдеш. А кинеш каменюку — відскочить назад до тебе. Ось так.

Журналіст не шкодував сил, щоб докопатися до правди. Однак що глибше копав, то дедалі більше його стаття втрачала переконливість. Звинувачувальної сили вона не мала. Просто він чогось не розумів. І підстав для підозри не мав. Бо все це — природний процес розвиненого капіталізму. Всі про нього знають, а тому на такі речі їм наплювати. Хто переймається тим, що велетенський капітал незаконно заволодів інформацією, скупив землю, домігся політичного рішення і нарешті нацькував здоровань якудзи на крамничку взуття або власника занедбаного готельчика? Час протікає, мов сипучий пісок. Зараз під нашими ногами — вже не те, що було хвилину тому...

Як на мене, стаття була чудова. З ретельно перевіреними фактами, сповнена прагнення справедливості. Але не в дусі часу.

Я запхав копію статті в кишеню і випив ще одну чашку кави.

Згадав про власника колишнього готелю «Дельфін». Про нещасну людину, над якою від самого народження витала тінь невдачі. Перебратися в нашу епоху він не мав жодних шансів.

— Не в дусі часу! — сказав я про нього вголос.

Проходячи повз мене, офіціантка зиркнула на мене як на очманілого.

Я вийшов надвір, спіймав таксі й повернувся в готель.

8

З номера я зателефонував своєму колишньому компаньйону. Незнайомий голос спитав, як мене звати, потім ще один повторив те саме, і лише тоді нарешті озвався сам компаньйон. Очевидно, мав справ по горло. Востаннє я розмовляв з ним майже рік тому. Та це не означає, що я навмисне уникав його. Просто не було про що говорити. Я завжди відчував до нього щиру приязнь і таке ставлення до нього не змінилося й досі. Однак для мене (як і для нього) це вже був пройдений етап. Так сталося ні з моєї, ні з його вини. Просто ми пішли кожен своєю дорогою, які між собою не перетиналися. От і все.

— Як поживаєш? — запитав він.

— Нормально, — відповів я.

Я сказав йому, що я зараз у Саппоро. Він запитав, чи холодно. Я відповів, що холодно.

— Як з роботою? — спитав я.

— Вистачає, — відповів він.

— Не дуже випивай! — порадив я.

— Останнім часом п'ю небагато, — відповів він.

— Там у вас сніг падає? — поцікавився він.

— Зараз ні, — відповів я.

Якусь хвилину ми ввічливо перекидалися словами, ніби м'ячиком пінг-понгу.

— До речі, в мене до тебе прохання, — почав я нарешті про головне. Колись давно я зробив йому одну послугу. Про це добре пам'ятав і він, і я. Інакше не телефонував би. Бо я не з тих, що люблять просити в когось допомоги.

— Кажи, — відповів він просто.

— Колись ми з тобою мали справу з готельним вісником, — сказав я. — Років п'ять тому, пам'ятаєш?

— Пам'ятаю.

— Скажи, той зв'язок у тебе ще зберігся?

— Ще зберігся, хоча я не назвав би його жвавим. Можна й оживити.

— Там був один журналіст, добре обізнаний з лаштунками готельного бізнесу. Не пригадуєш, як його звали? Такий худющий, завжди у чудернацькій шапці... Ти міг би з ним зв'язатися?

— Гадаю, міг би... А що ти хочеш дізнатися?

Я коротко переказав йому зміст статті про скандал навколо готелю «Дельфін». Він записав назву тижневика і номер випуску. Потім я розповів йому, що до побудови великого готелю «Дельфін» на його місці стояв маленький готельчик з такою ж назвою. Я сказав, що у зв'язку з цим хотів би дізнатися ось про що. Передусім — чому новий готель успадкував стару назву? Яка доля спіткала власника малого готельчика? І, нарешті, чи той скандал мав якесь продовження?

Мій компаньйон усе записав і для певності перечитав записане мені у трубку.

— Все правильно?

— Правильно, — відповів я.

— Мабуть, квапишся? — спитав він.

— Вибач, — відповів я.

— Спробую сьогодні з ним зв'язатися. Ти мені не скажеш свій телефонний номер?

Я повідомив йому номер телефону й номер кімнати.

— Ну бувай! Пізніше зателефоную, — сказав він і поклав трубку.

На обід я з'їв щось невигадливе в готельному кафетерії, а коли спустився у фойє, за конторкою побачив знайому дівчину з окулярами на носі. Я вмостився на дивані в найглибшому кутку фойє і довго спостерігав за нею. Вона вся поринула в роботу і, здавалося, мене не помічала. А, може, й помічала, та навмисне ігнорувала. Однак мені було все одно. Просто я хотів трохи подивитися на неї. Стежачи за нею, я думав: «От з тією дівчиною я міг був переспати, якби захотів».

Іноді доводиться підбадьорювати себе таким способом.

Постеживши за нею отак хвилин десять, я піднявся ліфтом на п'ятнадцятий поверх у свій номер і взявся читати книжку. І сьогодні небо вкривали густі хмари. Здавалося, ніби я живу в коробці з пап'є-маше, куди приникають лише окремі промені світла. Я не знав, коли мій колишній компаньйон зателефонує, а тому не хотів виходити надвір. У номері, крім читання, не

було чим зайнятися. Я дочитав біографію Джека Лондона і взявся до «Історії іспанських воєн».

День здавався розтягненим до безмежності вечором. Без жодних варіацій. Попелясто-сірий колір за вікном поволі чорнів і нарешті перетворився в ніч. Трохи змінювався лише ступінь похмурості. У світі існувало тільки два кольори — попелясто-сірий і чорний, які через певний час приходили на зміну один одному.

У готельній службі я замовив сандвічі. І взявся їх один за одним поїдати, запиваючи пивом з холодильника, неквапливо, по одному ковтку. Коли нема до чого рук прикласти, будь-яку дрібницю звикаєш робити якомога старанніше. О пів на восьму зателефонував колишній компаньйон.

— З твоїм журналістом контакт установив, — повідомив він.

— Складно було?

— Так собі... — відповів він після недовгого роздуму. «Мабуть, далося це йому нелегко», — подумав я.

— Розкажу коротко, — провадив він далі. — По-перше, всю цю справу остаточно закрито. Складено в папочку, перев'язано стрічкою і заховано в сейф. Ніхто вже її повторно не розслідуватиме. Кінець! І скандалу вже нема. Напевне, пересунули з місця на місце кількох пішаків в уряді та муніципалітеті. Так би мовити, для точної настройки механізму — щоб у подальшому не давав збоїв. Заворушилися також в управлінні поліції, але нічого певного не виявили. Усе так хитромудро переплуталося, що кінців годі віднайти... За-

надто гаряча тема. А тому вивідати що-небудь було важко.

— Моє зацікавлення чисто особисте. Нікому клопоту не завдасть.

— Я так йому й сказав...

Не відриваючи телефонної трубки від вуха, я підійшов до холодильника, добув банку пива, вільною рукою відкрив її і налив пива у склянку.

— Вибач за настирливість, але легковажне втручання недосвідченої людини в цю справу може закінчитися для неї плачевно... — сказав він. — Її масштаби надто великі. Не знаю, навіщо воно тобі здалося, але постарайся не залазити туди глибоко. Очевидно, в тебе є якісь причини, однак я радив би тобі триматися в житті певних рамок. Не обов'язково як я, але...

— Зрозуміло, — відповів я.

Він відкашлявся. Я ковтнув пива.

— Власник колишнього готелю «Дельфін» до самого кінця впирався, а тому немалих прикрощів натерпівся. Було б краще, якби відразу здався. Та він не здавався. Очевидно, не розумів загальної тенденції чи що?

— Та він завжди таким був, — сказав я. — Не в дусі часу.

— Чого він тільки не зазнав! Скажімо, поселялися в готелі здоровані з якудзи і витворяли там усе, що їм заманеться. Але так, щоб безпосередньо не порушити законів. Сядуть такі нахаби у фойє і витріщать свої

баньки на кожного, хто туди заходить... Розумієш, для чого? А проте власник готелю крику не здіймав.

— Здається, я його розумію, — сказав я. Власник готелю «Дельфін» звик до різних життєвих злигоднів. І дрібниці його не лякали.

— Однак кінець кінцем він виставив одну дивну умову. Мовляв, пристанете на неї — відступлю земельну ділянку. Яку умову — здогадайся сам.

— Не знаю, — відповів я.

— Подумай трохи, — сказав я. — Бо тоді отримаєш відповідь на твоє друге запитання...

— Щоб новий готель зберіг стару назву?

— Саме так, — відповів він. — Такою була умова. І покупець погодився.

— Чому?

— Бо назва гарна. Хіба ні? Готель «Дельфін» — звучить непогано.

— Та, мабуть... — пробурмотів я.

— Саме тоді конгломерат А розробляв план побудови мережі сучасних готелів по всій країні. Не просто найкращих серед нинішніх, а розкішних. І назви ще не придумав.

— Мережу готелів «Дельфін», — спробував я уточнити.

— Так, мережу готелів «Дельфін», що не поступалися б «Хілтону» чи «Хайату».

— Мережу готелів «Дельфін», — повторив я ще раз. Успадкована і в тисячу разів збільшена мрія. — Ну, а що сталося з колишнім власником?

— Цього ніхто не знає, — сказав мій колишній компаньйон.

Я ковтнув пива і кінчиком авторучки пошкріб вухо.

— Коли він виселявся, отримав кругленьку суму відступного, а тому, гадаю, якось перебивається. Але цього вже не перевіриш. Він у цій історії чисто випадкова особа, як будь-який перехожий на вулиці.

— Мабуть, ти правий... — погодився я.

— Загалом ось так, — підсумував він. — Оце все, що я дізнався. Більше нічого. Ну, то як?

— Дякую. Ти мені дуже допоміг, — відповів я з вдячністю.

— Угу, — сказав він і знову відкашлявся.

— Витратився? — спитав я.

— Та ні, — відмахнувся він. — Обійшлося вечерею на двох, відвіданням клубу на Гіндзі[1] й оплатою таксі додому. Не варто про це й говорити. У нас усе можна списати на поточні витрати. Та й обліковець податків заохочує до більших витрат. Тому про це не турбуйся. А як захочеш заглянути у клуб на Гіндзі, наступного разу можу й тебе туди повести. А витрати списати. Ти ж там не бував, правда?

— А що там є, в тому клубі на Гіндзі?

— Випивка, дівчата, — відповів він. — Якщо підемо, обліковець податків нас похвалить.

— Ну то піди з ним, — сказав я.

— Недавно ходив, — відповів він знуджено.

Я попрощався і поклав трубку.

---

[1] Гіндза — центральний квартал Токіо.

Поклавши трубку, я трохи подумав про свого колишнього компаньйона. Чоловіка мого віку, з помітним черевцем, що зберігає у столі якісь ліки та всерйоз цікавиться виборами. Що мучиться невдачами дітей у школі, безперестанку свариться з дружиною, однак родину свою любить. Не без слабості, іноді перепивається. Але загалом старанного й працьовитого. Нормального у будь-якому розумінні.

Ми зійшлися відразу після закінчення університету і тривалий час успішно працювали разом. Ми почали з невеличкої перекладацької контори і рік у рік збільшували масштаби нашої діяльності. Особливо близькими друзями ніколи не були, але досить близько сходилися вдачами. Щодня бачилися, але ні разу не полаялися. Він був спокійною і добре вихованою людиною. А я також не любив сваритися. Навіть якщо між нами виникали якісь розходження, ми все одно ставилися один до одного з повагою і працювали далі. Однак урешті-решт трапилася нагода — й ми розійшлися. Як тільки я віддав йому свій пай, він і без мене добре з роботою справлявся — чесно кажучи, навіть краще, ніж при мені. Клієнтура щораз збільшувалася. Фірма зростала. Він найняв нових працівників і вміло їх використовував. Та й психологічно він здавався тепер набагато впевненішим.

Гадаю, що, напевне, проблема полягала в мені. Мабуть, я мав на нього якийсь нездоровий вплив. Ось чому після мого відходу він зміг почуватися вільніше. Підлещуванням і вмовлянням домагався від персона-

лу успішної роботи, по-дурному жартував із секретаркою, викидав гроші на представницькі витрати, хоча в душі був проти цього, й розважав деяких клієнтів у клубі на Гіндзі. При мені, гадаю, він напружувався б і не зміг би зводити кінці з кінцями. Перебуваючи перед моїми очима, все думав би, як я подивлюся на його той чи інший вчинок. Отакою був людиною. Та якщо чесно, то мені було абсолютно байдуже, що він робитиме поряд зі мною.

«От і добре, що він залишився сам», — подумав я. У багатьох розуміннях добре.

Коротко кажучи, завдяки моїй відсутності він став відповідати своєму віку. «Відповідати своєму віку», — подумав я. І потім сказав це вголос. З таким відчуттям, ніби ці слова стосуються когось іншого, тільки не мене.

* * *

О дев'ятій вечора телефон задзеленчав знову. Я ні від кого не очікував телефонного дзвінка, а тому спочатку навіть не збагнув, що цей звук означає. Однак телефон не вгамовувався. І лише після четвертого дзвінка я підняв трубку і приклав до вуха.

— Сьогодні у фойє ви не спускали з мене свого погляду, правда? — питала знайома дівчина з реєстратури. Не сердито, не весело — байдужим голосом.

— Не спускав, — признався я.

Якусь мить вона мовчала.

— Я страшно нервуюся, коли під час роботи на мене так дивляться. Через вас я наробила багато помилок. Поки ви мене розглядали.

— Більше не буду, — пообіцяв я. — Я дивився на тебе, щоб себе підбадьорити. Не думав, не гадав, що ти так нервуєшся. Тепер знатиму і постараюсь так не дивитися. Де ти зараз?

— Удома. Зараз прийму ванну і ляжу спати, — відповіла вона. — До речі, ви собі продовжили номер?

— Ага. Ще одну справу треба залагодити, — відповів я.

— Але так більше на мене не дивіться. Бо тоді я матиму неприємності.

— Не буду.

Настала коротка мовчанка.

— Слухайте... Ви вважаєте, що я занадто нервуюся? У вас таке загальне враження?

— Та як сказати... Навіть не знаю. Бо кожна людина по-різному тримається. Зрештою, будь-хто тією чи іншою мірою нервується, коли на нього дивляться. Та не бери собі цього до голови. Тим паче що в мене така схильність — мимоволі різні речі старанно розглядати. Будь-які, що потрапляють на очі.

— А звідки у вас така схильність?

— Важко пояснити звідки, — відповів я. — Але я постараюся не дивитися так на тебе. Бо не хочу, щоб ти на роботі помилялася.

Якусь хвилину вона мовчки роздумувала над моїми словами.

— На добраніч! — сказала вона нарешті.

— На добраніч! — відповів я.

І поклав трубку. Потім прийняв ванну і до половини дванадцятої читав на дивані книжку, після чого одягнувся і вибрався у коридор, щоб пройти по його довгому і заплутаному лабіринті від одного кінця до іншого. В його найдальшому кутку я побачив службовий ліфт, розміщений так, щоб не потрапляти на очі гостям, але й не бути захованим. Пройшовши вперед за стрілкою з написом «Запасний вихід», я натрапив на ряд кімнат без номерів, а за ними — на ліфт. Щоб гості не сіли помилково в нього, на ньому висіла табличка «вантажний». Я простояв перед дверима досить довго, але ліфт застряв у підвалі. У цю пору майже ніхто ним уже не користувався. З динаміка на стелі лилася неголосна музика — «Кохання — блакитне» Поля Моріа.

Я натиснув на кнопку. Ніби раптом прокинувшись зі сну, ліфт стрепенувся і поліз угору. Цифри на екранчику змінювали одні одних — 1, 2, 3, 4, 5, 6... Кабіна наближалася повільно, але неухильно. Слухаючи «Кохання — блакитне», я стежив за цифрами. Якщо всередині хтось буде — скажу, що помилився ліфтом. Адже гості завжди так помиляються. Цифри змінювалися далі — 11, 12, 13, 14... Відступивши крок назад, я з руками в кишенях чекав, коли відчиняться двері.

На цифрі «15» ліфт зупинився. Коротка пауза. Жодного звуку. І двері легко відчинилися. Усередині — ні душі.

«Який страшенно тихий ліфт!» — подумав я. Як далеко до нього тому астматичному ліфту в колишньому готелі «Дельфін»! Я зайшов усередину й натиснув на кнопку «16». Двері безшумно зачинилися, кабіна ледь-ледь перемістилася — і двері відчинилися знову. Шістнадцятий поверх. Ніякої темряви, про яку вона розповідала. Всюди — яскраве освітлення, з-під стелі ллється мелодія «Кохання — блакитне». Жодного неприємного запаху. На всякий випадок я обійшов поверх з кінця в кінець. Шістнадцятий нічим не відрізнявся від п'ятнадцятого. Такий же ламаний, з поворотами, коридор, такі ж ряди дверей, такі ж ніші для автоматів з напоями, такі ж кілька ліфтів. Перед деякими дверима очікували покоївку порожні тарілки тих, хто повечеряв. На підлозі — темно-червоний килим, м'який, розкішний. Своїх кроків на ньому я не почув. Навколо панувала тиша. І тільки музика була інша — тепер оркестр Персі Фейса грав мелодію «Кохання в літній день». Я дійшов до повороту, звернув праворуч, на середині коридору сів у звичайний ліфт і спустився на п'ятнадцятий поверх. І вирішив повторити все спочатку. На службовому ліфті піднявся знову на шістнадцятий поверх й опинився вдруге у звичайному коридорі, яскраво освітленому, з тією ж мелодією «Кохання в літній день».

Я махнув рукою на подальші спроби, спустився знову на п'ятнадцятий поверх, двічі ковтнув бренді й заснув як убитий.

* * *

Удосвіта навколишня чорнота посіріла. Падав сніг. «Так от, — подумав я. — Чим би сьогодні зайнятися?».

Як завжди — не було чим.

Крізь легку снігову завісу я добрався до кондитерської «Данкін Донатс», з'їв пампушок, випив дві чашки кави й переглянув газету. На її сторінках містилися статті про вибори. У рекламному переліку фільмів, як завжди, я не знайшов нічого цікавого. Звернув лише увагу на кінокартину, в якій одну з головних ролей грав мій колишній однокласник із середньої школи. Картина під назвою «Нерозділене кохання» була шкільною мелодрамою, в якій виступали разом досить популярна п'ятнадцятирічна зірка й молодий співак, що вже став кумиром молоді. Навіть без довгих роздумів я відразу здогадався, яка роль випала моєму однокласнику цього разу. Роль вродливого молодого й тямущого вчителя. Високого зросту, спортивної статури. Старшокласниці так у нього уклепалися, що від самого звертання до них просто непритомніють. Головна героїня також у нього закохалася. А тому в неділю пече якесь печиво й несе вчителеві додому. А тим часом за нею сохне один учень. Звичайнісінький хлопчина, тільки трохи нерішучий... Мабуть, ось такий сюжет. Не треба мозок напружувати, щоб про це здогадатися.

Після того як мій однокласник став актором, упродовж певного часу — просто з цікавості — я дивився

фільми з його участю. Однак скоро до них збайдужів. Бо вони ставали щораз більш нецікавими, а сам він виступав у стереотипній ролі. Ролі вродливого, спортивної статури, акуратного молодика з довгими ногами. Спочатку студент, потім — учитель, лікар, один з керівників фірми... Однак персонаж залишався незмінним. Таким, навколо якого метушилися закохані дівчата. Його білі зуби, дружня усмішка піднімали і мій настрій. Та мені не хотілося платити гроші за таке кіно. Я не належу до тих кіноманів із снобістськими нахилами, які віддають перевагу тільки Фелліні або Тарковському, але фільми з моїм однокласником видавалися мені абсолютно бездарними. Їхній сюжет вгадувався з перших кадрів, персонажі вели пустопорожні, банальні розмови. Фінансування було недостатнім, а режисура недбалою.

А втім, якщо згадати минуле, таким він був і перед тим, як стати кіноактором. Приємним з вигляду, але невиразним за своєю внутрішньою сутністю. Два роки я провчився з ним в одному класі середньої школи. На лабораторних заняттях з природознавства ми працювали за одним столом. Отож час від часу мав з ним розмову. Уже тоді, як і пізніше в кіно, цей хлопець справляв страшенно приємне враження. Усі дівчата за ним так упадали, що в його присутності майже непритомніли. Досить було йому з будь-якою з них заговорити, як вона застигала, мов зачарована. І під час лабораторних занять з природознавства всі дівчата дивилися в його бік. Якщо чогось не розуміли, просили

його пояснити. Коли вишуканим рухом рук він запалював газовий пальник, на нього витріщалися так, ніби спостерігали ритуал відкриття Олімпійських ігор. І ніхто навіть не помічав, що поряд з ним існую і я.

Вчився він також відмінно. Завжди був першим або другим у класі за успішністю. Приязним, щирим і не самовпевненим. У будь-якій одежі мав охайний, стильний вигляд, як личить добре вихованій людині. Навіть коли справляв малу нужду, здавався елегантним. У світі рідко трапляються такі люди. Звісно, і різними видами спорту захоплювався, і брав активну участь у житті школи. Ходила чутка, що дружив з найпопулярнішою дівчиною нашого класу, але чи це правда — я не знав. Учителі були від нього в захопленні. А після дня відкритих дверей навіть матері нашого класу піддалися його чарам. Ось такою він був людиною. А проте для мене залишалося загадкою, які думки в голові у нього.

Так само, як і на екрані.

Тож на якого біса мені платити гроші за таке кіно?

Я кинув газету у відро для сміття і крізь легку снігову завісу повернувся до готелю. Проходячи через фойє, зиркнув на конторку реєстрації, але знайомої дівчини не побачив. Мабуть, кудись пішла на перерву. Я зайшов у куток для відеоігор і кілька разів зіграв у «Пекмана і Галактику»[1]. Вміло скомпонована, але невротична гра. Крім того, занадто войовнича. Але час пожерти здатна.

---

[1] Один з різновидів відеогри про Пекмана.

Потім я вернувся у номер і взявся читати книжку.

День видався нікудишнім. Коли мені обридло читати книжку, я дивився на сніг за вікном. Сніг падав цілісінький день. Усе сипав і сипав. Що я аж дивувався: ого, скільки снігу може нападати з неба за один день! О дванадцятій я спустився у готельний кафетерій і пообідав. Потім знову вернувся в номер, читав книжку і споглядав сніг за вікном.

А все-таки день марно не пропав. О четвертій, коли я читав книжку, у двері хтось постукав. Я відчинив їх, дивлюсь — на порозі стоїть знайома дівчина з реєстратури. З окулярами на носі і в блакитній фланелевій куртці. Вона прослизнула, немов тінь, крізь прочинені двері в кімнату і хутко зачинила їх за собою.

— Якби мене тут застали, то негайно вигнали б з роботи! У нашому готелі щодо цього страх які суворі правила, — сказала вона.

Окинувши поглядом номер, вона сіла на диван і розправила поділ спіднички на колінах. І глибоко зітхнула.

— Зараз у мене перерва, — сказала вона.

— Я збираюсь випити пива. А ти що будеш?

— Нічого не треба. Часу обмаль, — відповіла вона. — А що ви робите весь день у номері?

— Та нічого особливого. Час гаю. Книжку читаю, сніг споглядаю, — відповів я, наливаючи у склянку пиво, добуте з холодильника.

— Яку книжку?

— Про іспанські війни. Вони описані там від початку до кінця. І наводять на багато різних думок.

Іспанські війни справді повчальні. Саме такі відбувалися в далекому минулому.

— Тільки не подумайте про мене чогось дивного! — раптом сказала вона.

— Дивного? — перепитав я. — Що ти маєш на увазі? Що зайшла до мене в номер?

— Ага.

Я присів на краю ліжка зі склянкою в руці.

— Нічого дивного я про тебе не думаю. Звісно, трохи збентежився. Але радий, що ти прийшла. Я тут з нудьги помирав і так мені хотілося з ким-небудь поговорити...

Підвівшись з дивана, вона стала посеред кімнати, легко скинула блакитну куртку й повісила її, щоб не зім'яти, на спинку стільця. Потім підійшла до мене і присіла поруч на ліжку, стуливши коліна докупи. Без куртки вона здалася мені чомусь слабкою та уразливою. Я обійняв її за плечі. Вона поклала голову мені на плече. Чарівний запах. Акуратно випрасувана білосніжна блузка. Так тривало, напевне, хвилин п'ять. Під моєю рукою, з головою на моїм плечі, заплющивши очі, вона тихо, ніби уві сні, дихала. І тільки сніг безперестанку сипався, заглушуючи міський шум. Панувала цілковита тиша.

«Мабуть, вона втомилась і захотіла де-небудь перепочити», — майнула думка. І я став для неї прихистком. Мене пройняв жаль до неї. Бо я подумав, що не-

справедливо, коли така молода і вродлива дівчина так виснажується. Та якщо добре поміркувати, в цьому немає нічого несправедливого. Адже втома приходить незалежно від віку і від того, людина вродлива чи непривабліва. Так само, як дощ, грім, землетрус або повінь.

Хвилин через п'ять вона підвела голову, встала й одягла куртку. І знову присіла — тепер на дивані. І все гралася перснем на мізинці. У куртці вона знову здалася мені трохи напруженою і далекою.

Сидячи на ліжку, я дивився на неї.

— Послухай, — сказав я. — Хочу спитати тебе про той дивний випадок на шістнадцятому поверсі. Тоді ти не робила чогось незвичного? Перед тим, як у ліфт сіла, або вже в самому ліфті?

Вона схилила голову в короткій задумі.

— Гм... Як вам сказати? Начебто нічого такого не робила... Вже не пригадую!

— І не було навколо ознак чогось дивного? Не такого, як завжди?

— Все було, як завжди! — відповіла вона, знизавши плечима. — Нічого дивного! Як завжди, сіла в ліфт, приїхала, двері відчинилися — повна темрява. От і все.

Я кивнув.

— Слухай, а чи не могли б ми повечеряти сьогодні разом?

Вона захитала головою.

— Вибачте. На сьогодні в мене інші плани.

— А завтра?

— Завтра — заняття з плавання.

— Заняття з плавання... — повторив я і всміхнувся. — А ти знаєш, що у Стародавньому Єгипті також проводилися заняття з плавання?

— Ні, не знаю, — відповіла вона. — Та мені не віриться, що таке було.

— А все-таки це — правда! Одного разу я зібрав такий матеріал для статті, — сказав я. Зрештою, ну то й що, якби це була правда?

Вона зиркнула на годинник і встала.

— Дякую, — сказала вона. І вислизнула в коридор так само безшумно, як і прийшла. Єдина позитивна подія цього дня. Непримітна. Але, мабуть, і стародавні єгиптяни, шукаючи радості в повсякденних непримітних подіях, жили своїм непримітним життям і вмирали. Вчилися плавати й бальзамувати мумії. Нагромадження таких дрібниць люди і називають цивілізацією.

9

Під одинадцяту вечора я вже не мав чим зайнятися. Усе, що міг зробити, зробив. Підрізав нігті, прийняв ванну, почистив вуха, подивився новини по телевізору. Віджався від підлоги, повечеряв, дочитав книжку. Однак спати не хотілося. Мав бажання ще раз з'їздити ліфтом на шістнадцятий поверх, але робити це було ще зарано. Краще дочекатися до півночі, коли персонал перестане вештатися.

Після таких розмірковувань я нарешті вирішив податися в бар на двадцять шостому поверсі. Поглядаючи звідти на непроглядну снігову пітьму за вікном, пив мартіні й думав про єгиптян. Цікаво, як жили люди в Стародавньому Єгипті? Хто вчився плавати в басейнах? Мабуть, тодішня еліта — фараонова родина й аристократи. Улюбленці долі, що відчували дух часу. Напевне, для них відгороджувалися частини Нілу, споруджувалися там плавальні басейни і влаштовувалися курси модних способів плавання. А люб'язні інструктори, схожі на мого однокласника-кіноактора, показували можновладцям: «Прекрасно, Ваша ясновельможносте! От тільки коли плаватимете кролем, простягайте, будь ласка, праву руку ще трохи вперед».

У моїй уяві вимальовувалася ось яка картина. Сині, мов чорнило, води Нілу, сліпуче сонце (звісно, й навіси з тростини для перепочинку), солдати-охоронці зі списами, що відганяють крокодилів і простолюд, шелест тростини, засмаглі сини фараона... А що з його дочками? І дівчат навчали плавати? Скажімо, Клеопатру. Зовсім юну Клеопатру, схожу на Джоді Фостер. Цікаво, вона також непритомніла б, якби побачила інструктора — мого однокласника? Та, мабуть. Бо йому в житті така доля судилася...

«От було б добре зняти таке кіно!» — подумав я. Подивитися його радо пішов би і я.

Головний персонаж — інструктор з плавання — не низького походження, а син володаря чи то Ізраїлю, чи то Ассирії, якого взяли в полон під час війни, відправили в Єгипет і перетворили в раба. Однак, навіть ставши рабом, він не втрачає ні крихти своєї лагідної вдачі. На відміну від Чарлстона Хестона або Керка Дугласа. Випромінюючи білозубу усмішку, він вишукано справляє малу нужду. А якщо дати йому в руки гавайську гітару — встане на березі Нілу і заведе «Рок-е-хула бейбі». Така роль під силу тільки йому, моєму однокласнику.

Та от одного дня мимо нього проїжджає фараон зі своїм почтом. І саме тоді, коли наш герой косить тростину на березі Нілу, у воді перекидається човен. Не вагаючись ні хвилини, він стрибає у річку, блискучим кролем підпливає до перекинутого човна, хапає дівчинку і, відбиваючись від крокодила, повертається на

берег. Надзвичайно вишукано. Так само, як колись на лабораторних заняттях з природознавства запалював газовий пальник. Фараон, у захваті від побаченого, думає собі: «Таки-так, я зроблю того юнака інструктором з плавання для свої дітей. Тиждень тому за довгий язик ми якраз утопили у глибокій криниці колишнього інструктора...». Ось так наш герой стає інструктором при дворі фараона. Всі його відразу полюбили за добру вдачу. Ночами придворні дами, намастившись олійними пахощами, прошмигують до нього в ліжко. Фараонові діти просто обожнюють його. Потім одна за одною йдуть вражаючі сцени — «Принцеса в купальнику» та «Фараон і я». На день народження фараона разом з його дітьми наш герой виконує композицію з синхронного плавання. Фараон на радощах мало не танцює, акції нашого героя ще більше зростають. Та він не задирає кирпи. Бо іншої такої скромної людини на світі немає. Він тільки те і робить, що приязно всміхається та вишукано справляє малу нужду. Коли придворна дама прослизне до нього в ліжко, упродовж години він з нею грається, потім доводить до кульмінації і гладить по голівці, примовляючи: «Ти — незрівнянна!». Він — сама люб'язність.

«Цікаво, що означає переспати з давньоєгипетською придворною дамою?» — запитав я сам себе, але нічого конкретного не зміг уявити. А коли все-таки напружував мозок — на пам'ять наверталися кадри «Клеопатри» виробництва кіностудії «XX століття — Фокс». Того нікчемного фільму з участю Елізабет Тейлор, Ри-

чарда Бартона та Рекса Харісона. Екзотика в голлівудському стилі: довгоногі чорношкірі юні рабині обмахують віялами з довжелезними ручками Елізабет Тейлор, яка набором різноманітних сміливих поз розважає мого однокласника. Давні єгиптянки були добре обізнані з такими справами.

І от Клеопатра — викапана Джоді Фостер — закохується в нього до нестями. Може, такий поворот сюжету — банальний, але без нього фільму не буде.

Він також уклепався в Джоді-Клеопатру.

Однак за Джоді-Клеопатрою упадає не тільки він. Абіссінський принц, чорний мов сажа, запалився любов'ю до неї. Настільки, що від самої думки про неї починає танцювати. Що не кажіть, на цю роль годиться тільки Майкл Джексон. Заради кохання він добирається до Єгипту через пустелю аж із самої Абіссінії. І на кожному привалі свого каравану біля вогнища пританцьовує з тамбурином у руках, співаючи « Біллі Джін». Його очі яскравіють у світлі зірок. І, звичайно, між інструктором з плавання та Майклом Джексоном спалахує ворожнеча. Суперництво в коханні.

Саме тоді, коли я дофантазував до цього місця, підійшов бармен і винувато нагадав, що, на жаль, бар зачиняється. Я зиркнув на годинник: було чверть на першу ночі. Крім мене, у барі не залишилося жодного відвідувача. Бармен закінчував прибирати приміщення. «Ну й халепа! — подумав я. — Стільки часу змарнував на якусь нісенітницю! Дурну і беззмістовну. Казна-що!» Підписавши чек, я допив мартіні

й підвівся з місця. Вийшов з бару і, запхавши руки в кишені, став дожидати ліфта.

«Однак давньоєгипетський звичай вимагав, щоб Джоді-Клеопатра вийшла заміж за молодшого брата», — міркував я далі. Такий фантастичний сценарій ніяк не виходив мені з голови. В моїй уяві одна за одною виринали все нові й нові сцени. Молодший брат — безвольний і схиблений. Хто підійшов для такої ролі? Може, Вуді Аллен? Навряд. Тоді це перетвориться в комедію. Він безперестанку сипатиме пісними жартами й бити себе по голові пластиковою довбешкою... Не годиться.

Гаразд, про молодшого брата подумаємо пізніше. А от фараона все-таки зіграє Лоренс Олів'є. З його хронічним болем голови й потиранням скроні вказівним пальцем. Усіх, хто не до вподоби, фараон кидатиме у бездонну криницю або в Ніл для боротьби з крокодилами. Інтелігентний і жорстокий. Може вирвати людині повіки й покинути в пустелі...

Я додумав до цього місця — і переді мною відчинилися двері ліфта. Без жодного звуку. Я зайшов усередину й натиснув на кнопку п'ятнадцятого поверху. І думав далі. Не хотів думати, але, коли розпочав, то вже не міг зупинитися.

Сцена змінюється: дика пустеля. Углибині пустелі — печера, в якій подалі від людського ока живе самотній віщун, вигнаний фараоном. З вирваними повіками він зумів пройти через усю пустелю і якимось чудом вижити. Закутаний в овечу шкуру, він уникає

палючого сонячного проміння. Поїдає комах, гризе стебла бідної рослинності й своїм внутрішнім зором передбачає майбутнє. Неминуче падіння фараона. Присмерки Єгипту. Круті повороти в історії світу...

«Чоловік-Вівця! — подумав я. — І чого це він раптом тут з'явився?».

Двері ліфта безшумно відчинилися. У полоні невиразних думок я вийшов у коридор. «Чоловік-Вівця! Невже він проіснував від часу єгипетських фараонів? А, може, все це лише витвір моєї безглуздої фантазії?» — думав я, опинившись у темряві.

У темряві?

Я похопився — навколо мене панував непроглядний морок. Без жодного промінчика світла. Двері ліфта в мене за спиною зачинилися — і пітьма стала чорною, як воронове крило. Я не бачив навіть власних рук. І музика зникла. Не було чути ні «Кохання — блакитне», ні «Кохання в літній день». У прохололому повітрі тхнуло пліснявою.

Опинившись сам на сам з такою темрявою, я стояв, мов закам'янілий.

10

Темрява була страшенно густа.

Я не міг помітити обрисів жодного предмета. І навіть форми свого тіла. Не відчував жодних ознак наявності будь-чого. Навколо простягалася тільки чорна порожнеча.

У такій абсолютній пітьмі навіть власне існування здавалося абстракцією. Тіло розчинилося в ній, а власне «я», позбавлене будь-якої субстанції, плавало в повітрі, як ектоплазма. Я звільнився від тіла, але нового пристановища для себе не отримав. І блукав у цьому космосі небуття — на дивній межі, що розділяє реальність від кошмару.

Я довго стояв, завмерши на одному місці. Не міг ворухнутися — руки й ноги ніби спаралізувало. Здавалося, наче мене затягли у морську безодню. Густий морок тиснув з усіх боків. А глибока тиша розривала барабанні перетинки. Спочатку я намагався звикати до темряви. Та дарма. Вона виявилася не такою половинчастою, щоб з часом очі могли до неї призвичаїтися. Темрява була непроглядною. Схожа на полотно, кілька разів суцільно, без жодної прогалини, замазане чорною

фарбою. Я машинально обшукав кишені. У правій виявив гаманець і ключі від власної квартири. У лівій — пластмасову карточку-ключ від номера, хусточку до носа й дрібні гроші. Речі, зовсім тепер не потрібні. Уперше в житті я пошкодував, що кинув курити. Якби не кинув — напевне, знайшов би в кишенях сірники або запальничку. Однак тепер уже пізно шкодувати. Я вийняв руку з кишені й простягнув туди, де могла бути стіна. Наткнувся на вертикальну поверхню. Отже, стіна була на місці. Гладка й холодна. Надто холодна для готелю «Дельфін». Його стіни не такі холодні. Бо в ньому кондиціонери цілодобово підтримують помірну температуру. «Заспокойся і холоднокровно подумай», — наказав я сам собі.

Холоднокровно!

По-перше, все це вже траплялося з дівчиною з реєстратури. І зі мною відбувається абсолютно те саме. А тому нема чого боятися. Вона сама з цієї халепи вибралася. Отже, і я зумію. Обов'язково! Передусім треба заспокоїтися, і діяти так само, як вона. У цьому готелі щось дивне приховується. Щось таке, що, можливо, стосується мене. Цей готель, напевне, чимось пов'язаний зі старим готелем «Дельфін». Ось чому я сюди прибув. Так чи ні? Саме так! Отже, треба діяти так само, як вона, і на власні очі побачити те, чого не змогла вона.

Страшно?

Страшно.

«Ще б пак! — подумав я. — Не на жарт страшно». Здавалося, ніби мене роздягли догола. Неприємне відчуття. Глибока навколишня темрява віщувала насильство, а я навіть не міг побачити небезпеки, яка безшумно, як морський змій, наближалася до мене. Мене опанувало безсилля, від якого не було порятунку. Здавалося, що темрява проникає в тіло крізь усі пори на шкірі. Сорочка просякла холодним потом. Горло пересохло. Настільки, що годі було проковтнути слину.

Власне, де я? Де завгодно, тільки не в готелі «Дельфін». Зовсім десь інде. От у цьому я не сумнівався. Переступив через якусь межу — й опинився в цьому химерному місці. Я заплющив очі й кілька разів глибоко дихнув.

Це може здатися дурістю, але зараз мені захотілося послухати «Кохання — блакитне» у виконанні оркестру Поля Моріа. «Я був би такий щасливий, якби ця музика зазвучала тепер!» — подумав я. Як вона мене підбадьорила б! І Ричард Клейдерман годиться. Зараз я і його стерпів би. І «Los Indios Tabajaras» годиться, і Хосе Фелісіано, і Хуліо Іглесіас, і Серхіо Мендес, і «Partridge Family», і «1910 Fruitgam Company» — все що завгодно! Так хотілося послухати музику! Надмірна тиша ставала нестерпною... Зрештою, я ладен був слухати й хор Мітча Мілера, а також дует Аль Мартіно з Енді Вільямсом.

«Та годі!» — зупинив я себе. Чи варто забивати собі голову такими нісенітницями? Але все-таки про щось

доводиться думати. Про будь-що. Хочеться заповнити чимось порожнечу в голові. Щоб витіснити страх, який заповзає в неї.

Майкл Джексон витанцьовує «Біллі Джін» навколо вогнища з тамбурином у руках. Так, що навіть верблюди в захваті заслухалися.

У голові — якась плутанина.

У голові — якась плутанина.

Мої думки злегка відлунюють у темряві. Думки відлунюють.

Я ще раз глибоко дихнув — і вигнав з голови безглузді видива. Доки можна з цим миритися? Час переходити до дій. Так чи ні? Хіба не для цього я сюди прибув?

Я набрався відваги й наосліп повільно, крок за кроком, пішов коридором праворуч. Однак ноги не дуже слухалися. Наче не свої. Порушився зв'язок між ногами та нервовою системою. Я намагаюся йти, а ноги ледве переступають. Я в полоні суцільного, як вода, мороку, що простягається від краю й до краю. Аж до самого центра Землі. Крок за кроком я просуваюся до нього. А коли дійду туди, на поверхню Землі вже не зможу повернутися... «Думай про щось інше, — наказую я собі. — Інакше страх швидко заволодіє тобою». Ну що ж, подумаю над продовженням сценарію. То на чому я зупинився? Ага, на появі Чоловіка-Вівці. Однак сцена у пустелі поки що закінчиться, а на екрані з'явиться палац фараона. Розкішний палац, в якому зібрано всі скарби Африки. В очікуванні наказу сто-

ять нубійські раби. В центрі зали — фараон. Лунає музика, схожа на мелодію Міклоша Рожі. Очевидно, фараон чимось роздратований. «Щось у Єгипті прогнило, — думає він. — Щось не те відбувається і в цьому палаці. Я виразно це відчуваю. Треба навести порядок...»

Крок за кроком, обережно я пересуваюся вперед. І думаю: «Моя знайома не розгубилася. От молодчина! Раптом опинившись у загадковій непроглядній пітьмі, сама пішла щось там перевіряти. А от у мене жижки трясуться, хоча я наперед знав про існування такої потойбічної темряви. Якби ж я нічого не знав, то в такій обстановці і кроку не ступив би. Стояв би перед дверима ліфта, як закам'янілий».

Мої думки крутилися навколо знайомої дівчини. Я уявив собі, як у чорному гладенькому купальнику вона вчиться в басейні плавати. А коло неї вертиться мій колишній однокласник, що став кіноактором. І вона закохана в нього до нестями. Він показує їй, як треба гребти правою рукою у кролі, а вона зачаровано поглядає на нього. А коли настає ніч, закрадається до нього в ліжко... Мені стало сумно. І навіть боляче на душі. «Так не можна робити, — наказав я їй подумки. — Ти нічого не розумієш. Він тільки зовні такий лагідний та люб'язний. Наговорить тобі ніжних слів і, напевне, закрутить голову... Та це лише слова. Саме заграванння».

Коридор звернув праворуч. Так, як вона казала... Однак у моїй уяві вона вже лежала в ліжку з моїм од-

нокласником-актором. Ось він пестливо її роздягає і вихваляє кожну частину її оголеного тіла. І то від душі вихваляє. «От тобі й на! — подумав я. — Славно виходить!». І поступово я відчув, що розізлився: «Хіба можна так помилятися?».

Коридор звернув праворуч.

Все ще притримуючись стіни, я повернув направо. І вдалині побачив слабенький вогник, що наче пробивався крізь кілька заслонів.

Все було так, як вона казала.

Мій однокласник ніжно обціловує її тіло. Повільно переходить від шиї до плечей, до грудей... Камера знімає його обличчя та її спину. Потім ракурс круто змінюється. Видно дівоче обличчя. Тільки не її. Не моєї знайомої з готелю «Дельфін». А обличчя Кікі. Висококласної повії з чарівними вухами, з якою я зупинявся у старому готелі «Дельфін». Кікі, що без жодного попередження зникла з мого життя... І ось тепер вона в ліжку з моїм однокласником. Як у сцені із справжнього кіно. Майстерно змонтовані кадри. Навіть занадто майстерно. Можна сказати — навіть банально. Вони обіймаються в кімнаті, крізь штори на вікні просочується світло. Кікі. Чого вона раптом тут з'явилася? Час і простір переплуталися.

Час і простір переплуталися.

Я рушив назустріч вогнику. Зробив крок — і видиво в голові зникло.

Затемнення.

Просуваюся крізь мовчазну темряву вздовж стіни. Вирішив ні про що не думати. Думай чи не думай — все одно користі катма. Тільки час зволікається. Краще вже зосередитися на тому, як рухаю ногами. Уважно, неухильно. Спереду — тьмяне світло. Однак неясно, звідки воно ллється. Видно лише прочинені двері. *Таких дверей у цьому готелі я раніше не бачив.* Як і вона казала... Старі дерев'яні двері. На них — табличка з номером. Однак цифри годі прочитати. Занадто темно і табличка брудна. У всякому разі, це не готель «Дельфін». Звідки взялися в новому готелі «Дельфін» такі старі двері? І повітря незвичне. Власне, чим воно тхне? Наче старими паперами. Раз у раз світло миготить. Мабуть, свічка горить...

Я спинився перед дверима і якийсь час придивлявся до того світла.

І знову згадав про дівчину з реєстратури. «Треба було тоді з нею переспати», — раптом подумав я. Чи зможу я повернутися в реальний світ? Чи зможу ще раз призначити їй побачення? За такими думками я відчув ревність до реального світу і до плавального басейну. Втім, може, й не ревність, а збільшений і спотворений жаль, зовні абсолютно схожий на неї. Принаймні в густій темряві таке відчуття скидалося на ревнощі. От тобі й на! Знайшов де ревнувати! Минула ціла вічність, коли до чогось ревнував. Зрештою, я не з тих, що страждають таким почуттям. Бо, мабуть, я занадто великий індивідуаліст. А проте зараз я відчував навдивовижу сильну ревність. До плавального басейну.

«Що за дурість! — подумав я. — Хто здатний ревнувати до басейну? Чогось подібного я ніколи не чув».

Я проковтнув слину. І в повітрі пролунав такий голосний звук, ніби хтось уперіщив металевою бейсбольною битою по порожній залізній бочці. А я ж тільки слину проковтнув.

Як і вона казала, звук лунав якось дивно. Але ж пора стукати у двері. Обов'язково треба стукати. І я постукав. Рішуче, ні на мить не вагаючись. Неголосно — тук-тук. Настільки тихо, що можна було б і не почути. Однак стук виявився громоподібним.

Затамувавши подих, я чекав, що буде далі.

Спочатку панувала тиша. Така, про яку вона розповідала. Наскільки довга — не пам'ятаю. Може, п'ять секунд, а може, хвилина. У темряві тривалість часу не залишалася незмінною. Час то коливався, то розтягувався, то згущувався. У цій тиші також я сам то коливався, то розтягувався, то згущувався. Деформувався разом з ним. Як зображення у кривому дзеркалі.

Потім почувся *той звук*. Підсилений шурхіт. Шелест одягу. Щось підвелося з підлоги. Почулися кроки. Вони повільно наближалися до мене. Шур-р-р... шур-р-р... Щось начебто човгало капцями. «Щось нелюдське», — казала вона. Те саме було й цього разу. Люди так не ходять. А щось зовсім інше. Чого в реальності немає. Але що тут існує.

Я не тікав. Відчував, як по спині спливав піт. Однак у міру того, як кроки наближалися, страху в душі, як не дивно, залишалося щораз менше. «Усе нормаль-

но», — подумав я. Чогось злого мені не зроблять. Я виразно це відчув. Нема чого боятися. Нехай буде, що буде. Усе нормально. Я відчув, як у тілі зануртувала гаряча кров... Я міцно стиснув рукою клямку дверей і затамував подих. Усе нормально. Не страшно. У темряві я почув громоподібне биття серця. Власного серця. Я розчинився в його битті, був його частиною. «Нема чого боятися», — сказав я сам собі. *Просто все з'єдналося...*

Кроки затихли. *Воно* зовсім близько. І дивиться на мене. Я заплющив очі. «З'єдналося!» — подумав я. Я з'єднався з усім на світі — з берегами Нілу, Кікі, колишнім готелем «Дельфін», старим рок-н-ролом. З нубійськими аристократками, що напахчені олійними парфумами. З бомбами з годинниковим механізмом. Зі старим світлом, старими звуками, старими голосами.

— Ми на тебе чекали, — сказало *воно*. — Давно чекали. Заходь.

Навіть не розплющуючи очей, я здогадався, хто це.

Це був Чоловік-Вівця.

11

Ми розмовляли, сидячи один напроти одного за старим столом. Маленьким круглим столом, на якому горіла свічка у грубій глиняній мисочці. Ніяких інших меблів у кімнаті не було. Навіть стільців. Ми сиділи на купах книжок, звалених на підлогу.

Це була кімната Чоловіка-Вівці. Продовгувата й тісна. Стіни і стеля створювали часткове враження, ніби вона нагадує кімнату в колишньому готелі «Дельфін», та, придивившись уважно, я не помітив ніякої схожості. Навпроти дверей — вікно. Забите зсередини дошками. Забите, напевне, досить давно, бо щілини між дошками заповнила попелясто-сіра пилюка, а головки цвяхів поржавіли. Більше нічого в кімнаті не було. Не кімната, а коробка. Без електричної лампочки під стелею. Без шафи. Без ванни. Без ліжка. Спав він, напевне, на підлозі, загорнувшись в овечу шкуру. Уся підлога, крім вузенької доріжки, якою насилу могла пройти людина, була завалена старими книжками, газетами та підшивками з вирізками. Папір збляк, дещо поточили черви, дещо розсипалося на дрібні частини. Одного мого погляду було досить, щоб збагнути, що всі ці матеріали стосувалися історії вівчарства на Хок-

кайдо... Мабуть, архів зі старого готелю «Дельфін» перебрався сюди? Там колись цілою кімнатою з документами про овець завідував батько власника готелю... Цікаво, що з ними сталося?

Якийсь час Чоловік-Вівця розглядав моє обличчя у миготливому полум'ї свічки. Непропорційно велика тінь Чоловіка-Вівці тремтіла на стіні в брудних патьоках за його плечима.

— Давно не бачилися, правда? — сказав він з-під маски. — Однак ти не змінився. Начебто трохи схуд?

— Авжеж. Таки схуд, — відповів я.

— Ну, а що там у зовнішньому світі? Нічого нового? Що там відбувається — цього ми не знаємо, — сказав він.

Я заклав ногу на ногу і похитав головою.

— Все як завжди. Нічого особливого не помітно. Тільки все щораз ускладнюється. І змінюється дедалі швидше. А загалом — нічого нового.

Чоловік-Вівця кивнув.

— Ну, а нова війна ще не почалася?

Я здогадувався, котру з воєн він вважав останньою, але похитав головою.

— Ще ні, — відповів я. — Ще не почалася.

— Однак невдовзі почнеться! — сказав він одноманітним голосом, потираючи руками в рукавицях. — Остерігайся! Як не хочеш, щоб тебе вбили, — будь насторожі. Війна обов'язково буде. Вона завжди виникає. Не буває так, щоб її не було. Навіть коли здається, що її не буде, все одно буває. За своєю природою

люди схильні вбивати одні одних. І вбивають, поки сил вистачає. А коли втомлюються — трохи відпочивають. Потім знову починають взаємознищуватися. Так у світі заведено. Нікому не можна довіряти. І таке становище не зміниться. А тому не можна нічого вдіяти. Не подобається — нічого іншого не залишається, як утекти в інший світ.

Овеча шкура на ньому здалася трохи брудніщою, ніж колись. Вовна повсюди засмальцювалась і збилася у ковтуни. Чорна маска на обличчі також мала набагато пошарпаніший вигляд, ніж та, яку я пам'ятав. Вона здавалася нашвидкуруч виготовленою частиною маскарадного костюму. А може, таке враження виникло під впливом вологих стін кімнати, схожої на погріб, і тьмяного полум'я свічки. Або через те, що пам'ять завжди ненадійна і зберігає все в рожевому світлі. Однак не тільки одежа Чоловіка-Вівці, але й він сам здавався набагато потріпанішим, ніж колись. За чотири роки він постарів і згорбився. Раз у раз глибоко зітхав, і те зітхання дивно різало слух. Неприємним звуком — ніби щось, потрапивши в трубу, перекочується, б'ється об стінки, а назовні не вилітає.

— Ми думали, ти прийдеш раніше, — сказав Чоловік-Вівця, поглядаючи на мене. — А тому весь час чекали. Недавно хтось приходив. Ми подумали — ти. А виявилося — хтось інший. Хтось помилково забрів. Дивно. Інші люди так просто не могли б сюди попасти. Та байдуже. Головне — ми думали, ти прийдеш раніше.

Я здвигнув плечима.

— Я, звичайно, думав, що сюди прийду. Що мушу прийти. Однак не міг зважитися. Часто сон бачив. Про готель «Дельфін». Постійно один і той самий. Та поки зважився сюди прийти, минуло багато часу.

— Намагався про це місце забути?

— Забув до половини, — зізнався я щиро. І подивився на свої пальці, освітлені миготливим полум'ям свічки. «Мабуть, протяг?» — здивувався я. — Думав забути все, якщо вдасться забути до половини. І жити так, наче тут зі мною нічого не сталося...

— І все через те, що загинув твій друг?

— Так, — відповів я. — Через те, що загинув мій друг.

— Але врешті-решт ти сюди таки повернувся, — сказав Чоловік-Вівця.

— Так, урешті-решт сюди повернувся, — погодився я. — Не зміг забути про це місце. Як тільки намагався забути — щось обов'язково мені про нього нагадувало. Мабуть, воно для мене особливе. Незалежно від того, подобається воно мені чи ні, я відчуваю себе його частиною. Сам не знаю, що це конкретно означає, але відчуваю це дуже чітко. Хтось плаче тут за мною. І шукає мене. А тому я вирішив сюди приїхати. Скажи, де зараз я, власне, перебуваю?

Чоловік-Вівця довго дивився мені прямо в очі. Потім похитав головою.

— Подробиць і ми не знаємо. Тут вельми просторо. І дуже темно. Наскільки просторо й наскільки тем-

но — нам не відомо. Ми знаємо тільки про цю кімнату. А тому не можемо докладно про щось інше розповісти. У всякому разі, ти прибув сюди, бо настав час, коли ти мав прибути. Ми так думаємо. Не сумнівайся. Напевне, хтось за тобою плаче. Хтось тебе шукає. Якщо ти це відчуваєш — отже, так воно і є. Так чи інакше, а твоє повернення сюди — цілком природна річ. Як повернення птаха у своє гніздо. Цілком природна. Якби ж ти не бажав повернутися — це означало б те саме, що цього місця взагалі немає...

І Чоловік-Вівця знову потер рука об руку. Велетенська тінь на стіні загойдалася в такт його рухам. Так, ніби чорний привид збирався напасти на мене зверху. Зовсім як колись у фільмах-коміксах.

«Як повернення птаха у своє гніздо», — подумав я. Мені здалося, що Чоловік-Вівця таки правий. Я повернувся сюди тільки на чийсь поклик.

— Ну, розповідай, — тихо сказав Чоловік-Вівця. — Розповідай про себе. Тут — твій світ. Нічого не соромся. Що в тебе на душі — про те й розповідай докладно, не кваплячись. Не сумніваюсь, ти маєш про що розповісти...

Втупившись у тінь на стіні в тьмяному полум'ї свічки, я розповідав про те, що випало на мою долю. Вже давно я не відкривав своєї душі нікому так щиро, як зараз. Повільно, з усіма подробицями, наче розтоплював крижану брилу. Розповів, що більш-менш заробляю собі на прожиток. Що, однак, нікуди не рухаюся. Що, нікуди не рухаючись, поступово старішаю. Що

відучився по-справжньому любити. Що забув, як тоді тремтить серце. І що не знаю, чого варто хотіти. Розповів, що з усіх сил, як тільки можу, стараюся робити те, що мене зараз стосується. Та що це ніяк не допомагає. Здається, що власне тіло день у день твердішає. Зсередини, від самого серця, поволі дерев'яніє. І мені стає страшно... І відчуваю, що лише це місце прив'язує мене до себе. Що я належу йому. Я не знаю, що це за місце. Але інстинктивно відчуваю: я — його частина.

Чоловік-Вівця мовчки слухав мою розповідь. Здавалося, ніби майже задрімав. Та як тільки я закінчив розповідати, він розплющив очі.

— Усе в порядку. Нема про що турбуватися. Ти справді належиш готелю «Дельфін» , — сказав він тихо. — Досі належав і завжди належатимеш. Звідси все починається і тут закінчується. Це твоє місце. І таким залишиться. Тут ти з усім на світі пов'язаний. Тут — твій вузол.

— З усім пов'язаний?

— З усім, що втратив. Чого ще не втратив. Все це сходиться тут докупи.

Я спробував осмислити його слова. Але не міг зрозуміти, що він має на увазі. Їхній надмірно розплив-частий зміст до мене не доходив.

— А конкретніше не можеш пояснити? — спитав я.

Чоловік-Вівця не відповів на це нічого. Бо не міг пояснити. І тільки мовчав, хитаючи головою. Хитав головою — і разом з нею тремтіли саморобні вуха. Гой-

далася також тінь на стіні. Так розмашисто, що здавалось — от зараз стіна завалиться.

— Скоро тобі це стане ясно. Як прийде час для розуміння — зрозумієш, — сказав він.

— Та, крім цього, я ніяк не збагну ще однієї речі, — сказав я. — Навіщо власник колишнього готелю «Дельфін» наполіг на збереженні старої назви і для нового готелю?

— Заради тебе, — відповів Чоловік-Вівця. — Щоб ти у будь-який час міг повернутися сюди. Адже якби назва змінилася — ти не знав би, куди йти, хіба ні? А так готель «Дельфін» залишився на місці. Хоч як його перебудовуй, хоч як змінюй. Незалежно від цього він завжди тут буде. І чекатиме на тебе.

Я розсміявся.

— Заради мене? Виходить, що цю велетенську споруду названо «Dolphin Hotel» спеціально заради мене?

— Ага. Що ж тут смішного?

Я похитав головою.

— Та ні, нічого... Просто дивно. Якась абсурдна історія. Трохи нереальна.

— Реальна! — спокійно заперечив Чоловік-Вівця. — Готель «Дельфін» реально існує. І вивіска «Dolphin Hotel» цілком реальна. Так чи ні? Хіба це не реальність? — І він постукав пальцем по столу, що аж полум'я свічки затанцювало.

— Та й ми реально тут перебуваємо. Сидимо тут і на тебе чекаємо. Про все подумали, все зробили, щоб ти сюди повернувся. Щоб усе зв'язалося докупи.

Я довго дивився на тремтливе полум'я свічки. І все ще ніяк не міг повірити в те, що почув.

— Слухай, а навіщо робити все це спеціально для мене одного?

— Бо цей світ для тебе! — відповів Чоловік-Вівця таким тоном, ніби стверджував щось зовсім очевидне. — Що ж тут незрозумілого? Якщо ти його прагнеш — матимеш. Бо цей світ призначений для тебе. Ясно? Ти повинен це зрозуміти. Ось у чому суть. А тому ми старалися з усіх сил, щоб ти міг повернутися. Щоб цей світ не зруйнувався. Щоб не зник. От і все.

— А що, я справді цьому місцю належу?

— Звичайно. І ти йому належиш. І ми. Всі належимо. Це — твій світ, — відповів Чоловік-Вівця. І підняв угору палець, що кинув на стіну велетенську тінь.

— А ти що тут робиш? Хто ти такий?

— Ми — чоловік-вівця! — сказав він і хрипко засміявся. — Як сам бачиш, ми вдягаємося в овечу шкуру і живемо у невидимому для людей світі. За нами ганялися — ми подалися в ліс. Дуже давно це було. Настільки давно, що навіть не пам'ятаємо коли. Ким були ми раніше — вже не пригадуємо. У всякому разі, відтоді ми вже не потрапляли людям на очі. А якщо намагаєшся не потрапляти людям на очі, то, природно, стаєш невидимим. І от одного разу — бозна-коли — ми покинули ліс й оселилися тут. Нам відвели це місце, щоб його охороняти. Зрештою, нам також треба десь заховатися від негоди. Адже навіть лісові звірі мають свої лігвища, хіба ні?

— Аякже! — підтакнув я.

— Наше завдання тут — все з'єднувати. Виступити в ролі чогось схожого на комутатор. Тут — головний вузол. І тому ми ретельно з'єднуємо все так, щоб ніщо не переплуталося. Таке наше призначення. Комутатор. Усе з'єднуємо. Все, чого шукаєш і знаходиш, з'єднуємо з усім іншим. Зрозуміло?

— Начебто... — відповів я.

— Так от, — вів далі Чоловік-Вівця, — виходить, що без нас тобі не обійтися. Бо ти заплутався. Сам не знаєш, чого шукаєш. Ти втратив контакт зі світом і світ відвернувся від тебе. Хочеш кудись іти, а не знаєш куди. Ти багато чого втратив, а натомість не знайшов нічого підходящого. А тому в твоїй голові панує безлад. Ти відчуваєш, що ні з чим не зв'язаний. І це правда. Єдине місце, з чим ти ще споріднений, — тут.

Якусь хвилину я думав над сказаними словами.

— Мабуть, ти правий! Я втратив контакт зі світом і світ відвернувся від мене. І в моїй душі настав безлад. Я ні з чим не зв'язаний. Єдине місце, яке мене не відпускає від себе, — тут, — карбував я слова, поглядаючи на власні руки у відблисках свічки. — Але я щось відчуваю. Щось намагається ввійти в контакт зі мною. Уві сні хтось мене шукає і проливає сльози за мною. Здається, що от-от я з чимось зв'яжуся. Слухай, я хочу спробувати повторити все ще раз спочатку. А для цього мені потрібна твоя допомога.

Чоловік-Вівця мовчав. А я більше не мав що сказати. Тиша була страшенно гнітюча — здавалося, ніби

ми сидимо на дні глибокої ями. Тиша важким тягарем налягала на мої плечі. Під ним навіть мої думки обростали огидним твердим панциром, як глибоководні риби. І лише зрідка цю тишу порушувало слабке тріщання миготливої свічки. Чоловік-Вівця не відривав погляду від полум'я. І довго мовчав. Потім повільно підвів голову і глянув на мене.

— Ну то спробуймо з'єднати тебе з отим «щось», — сказав Чоловік-Вівця. — Щоправда, я не певен, що нам це вдасться. Роки вже не ті. І сил не так багато, як колись. Самі не знаємо, чи зможемо тобі допомогти. Але зробимо все, що в наших силах. Однак навіть якщо в нас щось вийде, то це не означає, що ти обов'язково станеш щасливим. Цього ми тобі не можемо гарантувати. Можливо, в тамтешньому світі тобі вже нікуди податися. Ми не впевнені, що це так, але ж ти сам раніше казав, що в тобі багато чого затверділо. А коли так, то назад дороги нема. І до того ж, ти вже немолодий.

— То що ж мені робити?

— Досі ти багато чого втратив. Багато чого важливого й цінного. І в цьому ніхто не винен. Річ у тому, що кожного разу на місце втраченого ти накладав своєрідну латку. Щось на зразок етикетки, хіба ні? А ти не повинен був цього робити. Ти накладав латки з того, що мав залишати для себе самого. І через те ти сам потроху зношувався... Чому? Навіщо ти так робив?

— Не знаю, — відповів я.

— А може, з цим не було іншої ради? Як з долею. Навіть не знаю, як точніше сказати...

— Схильність? — підказав я.

— Ага, саме вона! Схильність. От ми і думаємо... Ану ж ти робитимеш те саме, навіть якщо почнеш жити наново? Бо така схильність. А якщо така схильність перейде через певну межу, вороття назад не буде. Буде запізно. І тоді ми тобі не зможемо нічим зарадити. Ми вміємо охороняти це місце і з'єднувати з усім на світі. Все інше — нам не під силу.

— То що ж мені робити? — запитав я вдруге.

— Як ми вже казали, зробимо все, що в наших силах. Спробуємо тебе з'єднати, — відповів Чоловік-Вівця. — Та цього не досить. І ти мусиш постаратися. Сидіти, склавши руки, не годиться. Так ти нічого не досягнеш. Зрозумів?

— Зрозумів, — відповів я. — І все-таки що мені робити?

— Танцюй, — сказав Чоловік-Вівця. — Поки звучить музика, не переставай танцювати. Ти розумієш, що ми кажемо. *Танцюй! Не переставай танцювати!* Навіщо танцювати — не думай. Не шукай у цьому якогось змісту. Змісту немає. Як почнеш про це думати — ноги зупиняться. А як хоч раз ноги зупиняться — ми тобі вже не зможемо допомогти. Твій контакт зі світом обірветься. *Зникне назавжди.* І тоді тобі доведеться жити лише в цьому світі. Тебе швидко затягне в цей світ. А тому не зупиняйся. І не переймайся тим, що це може здатися тобі дурістю. Стеж за ритмом і танцюй.

І тоді все, що в тобі затверділо, почне потроху розм'якати. Хвороба ще не мала б стати невиліковною. Все, що можна використати, використовуй. Сил не шкодуй. І боятися нема чого. Ми розуміємо, ти втомлений. Втомлений і переляканий. Таке в житті буває з кожним. Здається, ніби все у світі неправильне. А тому ноги зупиняються.

Я підвів голову і знову втупився у тінь на стіні.

— Однак тобі нічого не залишається, як танцювати, — вів далі Чоловік-Вівця. — Й обов'язково якнайкраще. Так, щоб усі були в захваті від твого танцю. І тоді ми зможемо тобі допомогти. А тому танцюй! Поки звучить музика — танцюй!

Поки звучить музика — танцюй!

У голові знову прокотилася луна.

— Слухай, а що таке, по-твоєму, *тутешній світ*? Ти кажеш, що мене перетягне з *тамтешнього світу* в *тутешній*. А хіба цей світ не мій? Хіба не для мене він існує? А коли так, то чому я не можу повернутися у свій власний світ? Ти ж сам казав, що цей світ *реально* існує.

Чоловік-Вівця похитав головою. Велетенська тінь знову колихнулася на стіні.

— Тутешня реальність відрізняється від тамтешньої. Тут тобі поки що жити не можна. Тут надто темно і надто просторо. Нам важко пояснити це словами. А крім того, як ми вже казали, подробиць ми й самі не знаємо. Звісно, цей світ — цілком реальний. І наша зустріч з тобою, і наша розмова відбувається насправді.

У цьому немає сумніву. Та це не означає, що реальність буває тільки одна. Їх може бути кілька. Кілька варіантів реальності. Ми ж вибрали собі цю. Бо в ній немає місця війні. І нам не довелося нічого викидати. А от у тебе все по-іншому. У тебе ще зберігається життєве тепло. І для тебе нинішнього тут занадто холодно. Та й їжі немає. Це місце не для тебе...

Після таких слів я відчув, як температура в кімнаті почала знижуватися. Я сховав руки в кишені і злегка задрижав.

— Холодно? — спитав Чоловік-Вівця.

Я кивнув.

— Часу обмаль, — сказав він. — Скоро стане ще холодніше. Тобі краще йти. Бо тут задубієш.

— Наостанку ще одне запитання! — сказав я. — Щойно згадав... Точніше, раптом звернув увагу... Мені здається, ніби досі я все життя шукав тебе. І не в одному місці бачив твою тінь. У *таттешньому світі* вона набирала різноманітних обрисів. Дуже розпливчастих і невиразних. А може, то була тільки якась її частина. Хоча, як тепер згадую, я бачив її повністю... Таке моє відчуття.

Пальцями обох рук Чоловік-Вівця окреслив якусь невиразну форму.

— Це правда! Все було так, як ти кажеш. Так, як ти думаєш. Ми завжди там були. Як тінь або її частина...

— А проте я не розумію, — сказав я. — Чому ж це я зараз виразно бачу твоє обличчя і твою постать? Те, чого раніше не бачив, тепер бачу. Чого б це?

— Бо ти багато чого вже втратив, — спокійно відповів Чоловік-Вівця. — І місць, куди міг податися, поменшало. А тому тобі стало видніше, який у мене вигляд.

Зміст його слів до мене не доходив.

— То що, тут — загробний світ?

— Ні, — відповів він. — І, глибоко зітхнувши, струснув плечима. — Тут — не загробний світ. Адже ми з тобою живі. Обидва явно живі. Сидимо тут, дихаємо і розмовляємо. Все це — реальність.

— Нічого не розумію.

— Танцюй! — сказав він. — Іншої ради нема. Ми хотіли б пояснити тобі докладніше. Та не можемо. Все, що могли, сказали... Танцюй! Не задумуйся ні над чим, а якомога краще танцюй. Ти мусиш це робити.

Температура в кімнаті раптом ще більше знизилася. Здригаючись усім тілом, я згадав, що вже раніше десь переживав таку холоднечу. Згадав просякнуте сирістю крижане повітря, що проникало до самих кісток. Це було дуже давно, далеко-далеко звідси. Та от де саме — не міг пригадати. Здавалося, що ще трошки — і згадаю. Та нічого не вийшло. Частина мозку заглухла і задерев'яніла.

І задерев'яніла.

— Тобі пора йти, — сказав Чоловік-Вівця. — Бо інакше замерзнеш до смерті. Згодом ми ще зможемо зустрітися. Якщо тільки захочеш. Ми завжди сидимо тут. Сидимо й на тебе чекаємо...

Човгаючи ногами, він провів мене до повороту. Шур-р-р, шур-р-р — лунали його кроки в темряві.

Потім я попрощався з ним. Без потиску руки, без якихось особливих слів. Просто сказав: «До побачення!». І ми розійшлися. Він пошкандибав до своєї кімнатки, а я попрямував до ліфта. Натиснув на кнопку — і ліфт повільно поповз догори. Двері беззвучно відчинилися — і яскраве світло, ввірвавшись у коридор, обдало мене лагідним теплом. Я зайшов у кабіну і зіперся об стіну. Двері автоматично зачинилися, а я стояв, не ворушачись.

«Отже...» — подумав я. Однак жодна з думок у голову не приходила. Вони зависли посеред велетенської порожнечі, якій не було ні кінця, ні краю. І нікуди не вели. Як казав Чоловік-Вівця, я був утомлений і переляканий. І сам-один. Як мала дитина, що заблудилася у лісі.

«Танцюй!» — сказав Чоловік-Вівця.

«Танцюй!» — відлунювало в моїй голові.

— Танцюй! — повторив я вголос.

І натиснув на кнопку п'ятнадцятого поверху.

На п'ятнадцятому поверсі я вийшов з ліфта — і мене привітала мелодія «Місячна ріка» Генрі Манчіні, що лилася з умонтованих у стелю динаміків. Я повернувся у реальність, де, мабуть, не зможу стати щасливим і так само не зможу нікуди податися.

Я машинально зиркнув на годинник. Час повернення в реальність — третя двадцять ранку.

«Отже...» — подумав я знову.

«Отже, отже, отже...» — відлунювало в голові.

І я зітхнув.

12

Повернувшись у номер, я передусім налив у ванну гарячої води, роздягнувся — і повільно в неї занурився. Однак тіло так просто не прогрівалося. Воно промерзло до самих кісток, і гаряча вода навколо тільки відтінювала холоднечу всередині нього. Я збирався досидіти у воді до того часу, коли ця холоднеча розтане, але від теплої пари в голові почало тьмаритися, а тому довелося з ванни вилізати. Після того я притулився чолом до віконної шибки й, трохи охолонувши, налив у склянку бренді, випив одним махом і забрався у ліжко. Намагався заснути — міцно, з порожньою головою. Та нічого не виходило. Так і не позбувшись затьмарення голови, я пролежав у ліжку до самого ранку. Небо заволокли попелясто-сірі хмари. Сніг ще не падав, але ці хмари, віщуючи снігопад, так суцільно вкривали небо, що замалювали своєю сірістю все місто від краю і до краю. Хоч куди глянь — усюди сірий колір. Занедбане місто, заселене спустошеними душами.

Я не міг заснути зовсім не тому, що думки непокоїли. Я ні про що не думав. Бо перевтомився, щоб заснути. І тіло, і душа вимагали сну. А от невелика

частина мозку, закам'янівши, вперто відмовлялася спати і тим самим діяла мені на нерви. Таке роздратування настає тоді, коли з вікна швидкісного поїзда намагаєшся прочитати назви станцій на табличках. Наближається станція — і ти напружуєш увагу, щоб уже цього разу встигнути прочитати напис, — та марно. Занадто велика швидкість. Перед очима з'являються невиразні обриси ієрогліфів, та що вони означають важко збагнути. Одна мить — і вони вже позаду. І так без кінця. Станція за станцією. З глибокої провінції, з нікому невідомими назвами. Кожного разу поїзд давав гудок, і його пронизливе гурчання впивалося, мов бджола, мені в мозок...

Так тривало до дев'ятої. Пересвідчившись, що годинник показує дев'яту, я перестав присилувати себе до сну і виліз з ліжка. «Нічого не вийде. Не засну», — подумав я. І пішов у ванну голитися. Щоб поголитися як слід, мусив нагадувати собі: «Ось зараз я голюся!». Після того я одягся, причесався і подався до готельного ресторану снідати. Сівши за столик під вікном, замовив «сніданок Континенталь», але випив тільки дві чашки кави і схрумав один тост. Щоб упоратися з тостом, сірим у відсвіті тьмяного неба й смаком схожого на жмутики вати, я потратив багато часу. Погода надворі була така, що могла б віщувати кінець світу. Допиваючи каву, разів п'ятдесят перечитав ранкове меню. Однак затвердіння в голові не розсмоктувалося. Поїзд і далі мчав без зупинок. І гудки лунали. А затвердіння в голові перетворилося на затужавілий клу-

бок зубної пасти. Люди навколо мене жваво намина-ли свої сніданки — насипали цукру в каву, намазува-ли тости маслом, ножами й виделками різали яєчню з шинкою. Клац, клац, клац — безперестанку давало про себе знати столове начиння. «Не ресторан, а справжня сортувальна станція», — подумав я.

І раптом я згадав про Чоловіка-Вівцю. Він і зараз, у цю мить, існує. Перебуває десь у цьому готелі, в яко-мусь вигині простору-часу. І намагається мені щось пояснити. Та марно. Я не встигаю прочитати. Надто велика швидкість. Голова затверділа й не розпізнає ієрогліфів. Я можу прочитати лише те, що стоїть на місці: (А) Сніданок Континенталь: сік (помаранчевий, грейпфрутовий або томатний),тост і... Хтось до мене звертається. І жде відповіді. Цікаво, хто? Я підводжу голову. Офіціант. Стоїть у білому піджаку і тримає в руці кавник. Наче якийсь спортивний приз. «Кави більше не бажаєте?» — питає він увічливо. Я хитаю головою. Він зникає, а я встаю з-за столика й вихо-джу з ресторану. Клац, клац, клац — не перестає то-рохтіти начиння на столах у мене за плечима.

Повернувшись у номер, я знову заліз у ванну. Цього разу ознобу не було. У воді я поволі витягся всім тілом і почав зосереджено, ніби розплутував клубок ниток, розслаблювати один за одним усі суглоби. Так, що пальці як слід заворушилися. «Ось воно, моє тіло, — подумав я. — Тут і зараз. У реальній ванні реального готельного номера. В ніякий швидкісний поїзд сідати мені не доведеться. І гудків не чути. І нема потреби читати назви станцій. Не треба ні про що думати.

Я виліз з ванни, забрався в ліжко і глянув на годинник. Було вже пів на одинадцяту. «От тобі і маєш! — подумав я. — Може, плюнути на сон і вийти прогулятися?» Поки я над цим роздумував — раптом нагрянула дрімота. Миттєва — наче зміна декорацій на сцені при погашеному світлі. І цю мить я чітко запам'ятав. Невідомо звідки в кімнаті з'явилася попелясто-сіра мавпа з молотом у лапах і торохнула ним мене ззаду по голові. Так сильно, що в сон я поринув, як у непритомність.

Уві сні було тісно й важко. Темно — хоч в око стрель. І ніякої музики. Ні «Місячної ріки», ні «Кохання — блакитне». Не сон, а сама простота й невигадливість. «Яке число йде після шістнадцяти?» — хтось мене запитує. «Сорок один», — відповідаю. «Спить як убитий», — каже попелясто-сіра мавпа. Так, це правда, я сплю. Сплю міцно, згорнувшись калачиком усередині твердої-твердої чавунної кулі. Такої кулі, якою руйнують будинки. Усередині кулі порожньо. Там я і сплю. Тісно, важко, невигадливо...

Щось мене кличе.

Гудок поїзда?

«Ні! Зовсім ні! Не вгадав!» — кигичуть чайки.

Хтось намагається розпекти пальником чавунну кулю. Такий звук чути...

«Ні! І цього не вгадав!» — одностайно кигичуть чайки. Як хор у давньогрецькій трагедії.

«Та це ж телефон!» — подумав я.

Чайки зникли. І ніхто більше мені не відповідає. Чому чайок не стало?

Я намацав біля подушки телефон і підняв трубку.

— Слухаю, — сказав я.

У відповідь я почув тільки довгий гудок.

«Пі-пі-пі!...» — долинуло ніби з іншого світу.

Дверний дзвінок! Хтось натискає на кнопку дзвінка. Пі-пі-пі!...

— Дверний дзвінок! — вимовив я вголос.

Однак чайки кудись поділися. І ніхто вже не похвалив мене за догадливість.

Пі-пі-пі!...

Накинувши на себе купальний халат, я підійшов до дверей і відчинив їх, нічого не питаючи. Знайома дівчина з реєстратури прослизнула в номер і зачинила за собою двері.

Те місце на голові, по якому уві сні торохнула молотом попелясто-сіра мавпа, скажено боліло. «Могла б і не лупити так сильно!» — подумав я. Страшний біль. Здавалося, ніби череп угнувся.

Вона подивилася на мій халат, потім — на обличчя. І насупила брови.

— Чому це ви спите до третьої години дня? — спитала вона.

— До третьої години дня? — повторив я. Я і сам не міг пригадати чому. «Чому?» — спитав я сам себе.

— О котрій ви лягли спати?

Я задумався. Точніше, намагався думати. Та ніщо не думалося, хоч убий.

— Гаразд, не сушіть собі дарма голови, — сказала вона зневірено. Сіла на диван і, поправивши окуляри

на носі, глянула мені прямо в очі. — Який у вас жахливий вигляд!...

— Та, мабуть... — погодився я.

— Обличчя бліде, як стіна, й одутле... Гарячки нема? Усе гаразд?

— Гаразд. Як добре висплюся — прийду в норму. Не турбуйся. Загалом-то я не скаржуся на здоров'я, — сказав я. — У тебе перерва?

— Ага, — відповіла вона. — Прийшла на вас поглянути. Просто з цікавості. Та якщо заважаю — піду...

— Не заважаєш, — сказав я і сів на ліжко. — Так хочу спати, що просто вмираю, але ти мені не заважаєш.

— А чогось несподіваного зі мною не будете робити?

— Ні, не буду робити нічого несподіваного.

— Усі так обіцяють, а потім *роблять*...

— Можливо, всі так роблять, а я — *ні*, — відповів я.

Вона на хвилину задумалась і, ніби перевіряючи наслідки роздумів, натиснула пальцем на скроню.

— Може, це й правда. Як на мене, ви трохи відрізняєтеся від інших...

— А крім того, я занадто сонний, щоб щось таке робити, — додав я.

Вона підвелася, скинула блакитну куртку і так само, як учора, повісила її на спинку стільця. Та цього разу вона не присіла біля мене, а підійшла до вікна й видивилася на попелясто-сіре небо. «Бо, напевне, я відштовхнув її своїм халатом і змордованим виразом обличчя», — подумав я. Та що вдієш. У мене бувають свої

обставини. Зрештою, я не живу тільки заради того, щоб справляти на когось приємне враження.

— Слухай, — мовив я. — Як я, здається, вже казав, у нас з тобою є щось спільне. Його небагато, але воно є.

— Невже? — незворушно відповіла вона. І на півхвилини замовкла. — Наприклад?

— Ну, наприклад... — почав я. Та, як на біду, голова повністю відмовилася працювати. Нічого не придумала. Ні одне слово на пам'ять не приходило. Мені просто здалося, що між нею та мною є щось спільне. Без жодних «наприклад» або «однак». — Не знаю, — видушив я нарешті. — Ще трохи треба осмислити деякі речі. Продумати все по порядку. Осмислити, а тоді вже конкретно стверджувати...

— Який жах! — сказала вона, не відвертаючись від вікна. Без насмішки й без особливого зацікавлення. Безсторонньо, нейтрально.

Я заліз у ліжко й, зіпершись на подушку, взявся розглядати її постать. Біла блузка без жодної зморшки. Тісна темно-синя спідничка. Стрункі ноги в панчохах. Уся також у попелясто-сірому серпанку. І, мабуть, завдяки цьому вона здавалася зображенням на старій фотографії, яке розглядати було просто чудово. Я наче до чогось підключався. Навіть збуджувався. Статеве збудження в напівсонному стані о третій годині пополудні під попелясто-сірим небом — зовсім непогана штука.

Я дивився на неї досить довго. Обернувшись, вона спіймала мій погляд, але я все одно не спускав з неї очей.

— Чого ви так на мене дивитеся? — запитала вона.

— Ревную тебе до плавального басейну, — відповів я.

Вона ледь-ледь схилила голову набік і всміхнулася.

— Який же ви дивак! — сказала вона.

— Ні який я не дивак! — відповів я. — Просто думки трохи переплуталися в голові. Треба навести там порядок.

Вона підійшла до мене і торкнулася рукою мого чола.

— Температури начебто нема, — сказала вона. — Поспіть якомога міцніше. І нехай вам присниться гарний сон.

Мені так хотілося, щоб вона залишилася зі мною. Щоб сиділа поруч, поки я спатиму. Та про це не могло бути й мови. А тому я нічого не сказав. Я мовчки стежив, як вона одягала блакитну куртку й виходила з кімнати. Вона пішла, а натомість з'явилася попелясто-сіра мавпа з молотом у лапах. «У мене все гаразд! І без твого втручання зможу заснути», — хотів сказати я, але губи не слухалися. І я знову відчув удар по голові.

«Яке число йде після двадцяти п'яти?» — питає мене хтось. «Сімдесят один», — відповідаю я. «Спить як убитий», — каже попелясто-сіра мавпа. «Що ж тут дивного? — думаю собі. — Як не заснути від такого сильного удару?» Повне затьмарення мозку — ось як можна це точно назвати.

І нагрянула темрява.

13

«Комутатор...» — подумав я.

Була дев'ята вечора. Я сидів сам за вечерею. Годину тому я прокинувся від глибокого сну. Так само раптово, як і заснув. Проміжного стану між сном і пробудженням не було. Я розплющив очі — й відразу прокинувся. Відчув, що голова почала знову нормально працювати. Навіть потилиця, куди молотом торохнула попелясто-сіра мавпа, не боліла. Ніякої млявості тіла, ніякого ознобу. Пам'ять чітко відтворювала все, що сталося, від початку до кінця. З'явився також апетит. І не простий, а звірячий! А тому я подався у найближчу забігайлівку, знайому ще з дня прибуття сюди, замовив саке з різноманітною закускою — смаженою рибою, тушкованими овочами, крабами, картоплею. Як і колись, тут було багато відвідувачів і так само гамірно. Повітря просякло чадом і тисячами запахів. Люди намагалися навперебій перекричати один одного.

«Треба зібратися з думками», — вирішив я.

«Комутатор?» — запитав я сам себе посеред цього хаосу. І тихо промовив: «Я шукаю. Чоловік-Вівця з'єднує».

Я не до кінця розумів, що це означає. Занадто метафоричний вираз. «А, може, нічим іншим, крім метафори, такі речі не вдається висловити?» — подумав я. Бо хіба ж Чоловік-Вівця задля власної розваги забивав би мені баки метафорами? Скоріше, він не знайшов інших слів, щоб донести до мене свою інформацію.

Якщо вірити Чоловікові-Вівці, то через його світ — через його комутатор — я з'єднувався з усім на світі. Але тепер у цьому зв'язку щось розладналося. Чому? Бо я не визначився в тому, що мені треба. А тому комутатор перестав функціонувати. Інформаційне коло порвалося.

Попиваючи саке, я втупився у попільничку перед самим носом.

«Цікаво, що ж сталося з Кікі?» — подумав я. Адже уві сні я відчував її присутність. Вона мене сюди кликала. Тому я повернувся до готелю «Дельфін». Однак її голос до мене вже не пробивається. Її повідомлення не доходять. Ніби рацію вимкнено.

І чого це у світі стільки неясного?

Напевне, через порушення зв'язку. Я мушу чітко визначитися, чого хочу. І за допомогою Чоловіка-Вівці все це підключити до свого життя. Хоча обставини навколо мене досить невиразні, спочатку доведеться терпеливо й наполегливо все розплутати, а потім — по-новому з'єднати докупи. І повернути собі право бути господарем свого становища.

Та, власне, з чого найкраще починати? До чого взятися? Я приліпився до високої стіни, гладкої, мов дзер-

кало. Ні до чого не можу простягти руки. Не маю за що вчепитися. Я потрапив у глухий кут.

Випивши кілька порцій саке, я розплатився і вийшов надвір. З неба, повільно кружляючи, падав лапатий сніг. І хоча до справжнього снігопаду було ще далеко, звуки вулиць відлунювали не так, як завжди. Щоб трохи протверезитися, я надумав обійти весь квартал по периметру. З чого почати? Я йшов, поглядаючи під ноги. Марно. Не знаю, чого хочу. Навіть не розумію, в якому напрямі треба рухатися. Ржавію і дерев'янію. І що довше живу сам-один, то дедалі більше чогось свого втрачаю. З чого ж тоді треба починати? В усякому разі, з чогось таки треба. «А як щодо дівчини з реєстратури?» — подумав я. Я відчував до неї симпатію. Мені здавалося, що між нею і мною існує якась душевна спільність. І якщо б я тільки захотів, вона опинилася б зі мною в одному ліжку. Ну, а що далі? Далі рухатися нема куди. Я тільки ще більше втрачу. Бо не можу збагнути, чого ж я хочу. А коли так, то, як казала моя колишня дружина, й далі завдаватиму болю іншим людям.

Повернувшись до початку, я вирішив обійти весь квартал ще раз. Як і раніше, повільно падав сніг. Сніжинки опускалися на куртку й, на мить зупинившись, танули. Я йшов вулицею і далі наводив порядок у своїй голові. Перехожі проходили мимо, видихаючи у вечірні сутінки білу пару. Холод пощипував шкіру на обличчі. Однак я і далі обходив квартал за годинниковою стрілкою і все думав-думав. Слова колишньої дружини за-

стряли в голові, немов прокляття. Але ж вона таки правду казала. Все відбувається так, як вона передбачала. Якщо так і далі піде — боюсь, до кінця життя я завдаватиму болю та шкоди кожному, хто зі мною зв'яжеться.

«Повертайтеся на Місяць!» — сказала одна моя подружка й кудись зникла. Ні, не зникла. Повернулася туди, звідки прийшла. У той велетенський світ, що зветься «реальністю».

«Кікі?» — подумав я. От з кого треба було починати. Та ба! Її послання на півдорозі розтануло, як дим.

З чого починати?

Заплющивши очі, я чекав на відповідь. Та в голові нікого не було. Ні Чоловіка-Вівці, ні чайок, ні попелясто-сірої мавпи. Справжня пустка. Порожня кімната, де я сиджу сам-один. Ніхто не давав відповіді. В цій кімнаті я постарів, висох, виснажився. Я вже не танцював. Сумне видовище.

Назви станцій ніяк не вдається прочитати.

Даних недостатньо. Відповідь неможлива. Натисніть на клавішу «скасувати».

І все-таки відповідь прийшла — наступного дня опівдні. Як завжди, раптово, без попереджень. Немов удар молотом попелясто-сірої мавпи.

14

Дивна річ — а може, й не вельми дивна, — але того вечора я заліз у ліжко о дванадцятій і відразу міцно заснув. А коли розплющив очі, була восьма ранку. Хоча снилися всякі нісенітниці, прокинувся акурат о цій порі. Враження складалося таке, наче пробіг по колу й вернувся на старт. Був у гарному настрої. І навіть голодний. Тому подався до кондитерської «Данкін Донатс», випив дві чашки кави, з'їв дві пампушки, а потім безцільно вештався по місту. На обледенілі вулиці тихо спадали міріади сніжинок, схожих на пташиний пух. Як і раніше, небо від краю й до краю вкривали темні хмари. Що й казати, не найкращий день для прогулянки. Однак, проходячи вулицями, я відчував на душі полегкість. Тривалого відчуття пригніченості наче й не було, і навіть морозне повітря приносило радість. «Власне, що зі мною сталося? — дивувався я, не сповільнюючи ходи. — Хоча жодної проблеми ще не розв'язано, звідки міг взятися такий бадьорий настрій?»

Через годину я повернувся в готель — і застав за конторкою реєстрації знайому дівчину з окулярами на носі. Поряд з нею помітив ще одну дівчину, яка при-

ймала гостя. Моя ж приятелька розмовляла по телефону: приклавши трубку до вуха, усміхалася завченою усмішкою і машинально крутила між пальцями авторучку. Побачивши її, я захотів будь-що з нею поговорити. Про будь-яку дурницю. Поговорити на будь-яку беззмістовну тему. Я підійшов до неї і став уперто чекати, коли вона закінчить телефонну розмову. Вона зиркнула на мене, але зразково-приязна усмішка на губах не зникла.

— Чим я можу вам допомогти? — спитала вона чемно, поклавши телефонну трубку.

Я відкашлявся.

— Знаєте, я чув, нібито вчора ввечері в басейні недалеко звідси крокодил з'їв двох дівчат. Як ви гадаєте, це правда? — якомога серйозніше сказав я навмання те, що наверзлося мені на думку.

— Та як вам сказати... — відповіла вона, все ще не розлучившись зі своєю завченою усмішкою, схожою на штучну квітку. Але, добре придивившись, я зрозумів, що в душі вона кипить від гніву. Її щоки почервоніли, ніздрі напружилися. — Про таке ми нічого не чули, а тому, вибачте, може, вас ввели в оману?

— Страшенно великий крокодил! За розповідями очевидців, завбільшки з «вольво» з причепом. Раптом пробив скляний дах, стрибнув у воду і за одним махом проковтнув обох дівчат. З'їв на десерт половину пальми і кудись утік. Ви не знаєте, його вже спіймали? Якщо не спіймали, то виходити надвір трохи...

— Вибачте, — перебила вона мене, ні на крихту не змінивши виразу обличчя. — А що, якби ви самі зателефонували в поліцію? Гадаю, там дістали б надійну інформацію. А ще краще було б, якби ви вийшли з готелю, повернули праворуч, пройшли трохи вперед — і розпитали про все у поліцейській будці.

— Ой, справді! Я так і зроблю, — відповів я. — Дякую. Хай Сила[1] буде на вашому боці!

— Нема за що, — сказала вона холодно, поправивши окуляри на носі.

Невдовзі після того, як я піднявся в номер, задзвонив телефон.

— Що це таке!? — спитала вона тихо, насилу приглушивши роздратування. — Я ж вас просила не докучати мені на роботі! Я не люблю цього!

— Пробач! — відповів я щиро. — Просто мені будь-що хотілося поговорити з тобою. Почути твій голос. Можливо, я пожартував невдало. Та річ не в цьому! Я хотів з тобою поговорити. І не думав, що завдам клопоту.

— Я ж нервуюся. Здається, я вам уже казала. Під час роботи я напружуюся. А тому не хочу, щоб мені перешкоджали. Ви ж обіцяли, хіба ні? Що не витріщатиметеся на мене.

— Я не витріщався. Тільки поговорити хотів...

— Ну от надалі такого не робіть. Благаю!

— Обіцяю. Не заводитиму розмови. Не дивитимусь, не говоритиму. Мовчатиму, як гранітна скеля... Слу-

[1] Натяк на одну з ворогуючих сторін у фільмі «Зоряні війни».

хай, до речі, ти сьогодні ввечері після роботи вільна? Чи, може, підеш на лекцію з альпінізму?

— Лекція з альпінізму? — перепитала вона й зітхнула. — Ви все жартуєте?

— Так, жартую.

— А ви знаєте, до мене не завжди доходять ваші жарти. «Лекція з альпінізму»....Таке скажете... Ха-ха-ха.

Вона вимовила «ха-ха-ха» сухо й байдужим тоном, ніби читала ієрогліфи, написані на стіні. Й поклала трубку.

Хвилин тридцять я чекав від неї дзвінка, але вона не зателефонувала. Очевидно, розсердилася. Мого гумору мої співрозмовники частенько не розуміють. Так само, як і моєї серйозності. Чим би ще зайнятись — я не придумав, а тому вирішив знову прогулятися по місту. Як пощастить, можна натрапити на щось цікаве. Відкрити щось новеньке. Краще вже ворушитися, ніж сидіти, склавши руки. Краще що-небудь спробувати. І нехай Сила буде на моєму боці.

Я блукав вулицями цілу годину, але нічого цікавого не виявив. А тільки промерз до кісток. Сніг усе ще падав. О дванадцятій тридцять я зайшов у «Макдональдс», з'їв чизбургер, пакетик смаженої картоплі, випив склянку кока-коли. Чогось такого їсти зовсім не хотів. Сам не знаю чому — але все-таки їм. Напевне, мій організм настільки змінив свою структуру, що регулярно вимагає таких покидьків.

Вийшовши з «Макдональдсу», я вештався вулицями ще хвилин тридцять. Нічого нового не помітив.

Тільки те, що снігопад припустив ще швидше. Я затягнув блискавку куртки до самого верху, а шарфом обкрутив шию аж до носа. Однак тепліше не стало. Страшно захотілося в туалет. Бо в таку холоднечу напився кока-коли. Я оглянувся — чи нема десь поблизу туалету? На протилежному боці вулиці побачив кінотеатр. Страшенно обшарпаний, але, мабуть, з туалетом. Після того, як справлю малу нужду, не завадило б погрітися і водночас подивитися кіно. Тим паче що вільного часу нема куди дівати. «Цікаво, що показують?» — подумав я і глянув на афішу. Два фільми підряд, обидва японські. Один з них — «Нерозділене кохання». З моїм однокласником у головній ролі. «Оце так пощастило!» —подумав я.

Звільнившись від зайвої кількості рідини, я купив в автоматі банку гарячої кави і подався до залу на перегляд фільму. Як я і сподівався, в залі було порожньо, але тепло. Я вмостився у крісло й, попиваючи каву, почав дивитися кіно. Від початку «Нерозділеного кохання» минуло вже півгодини, але й без цього сюжет я зрозумів одразу. Бо він розгортався так, як я собі уявляв. Мій однокласник — високий і вродливий учитель біології. Героїня-старшокласниця закохана в нього по самі вуха. Настільки, що, як завжди в таких випадках, непритомніє від самої його присутності. У свою чергу, до неї не байдужий хлопець із шкільної секції кендо[1]. Загалом, не фільм, а справжнє дежавю. Навіть я зняв би такий.

[1] Кендо — традиційне фехтування на мечах.

А втім, моєму однокласнику (його звали Рьоіті Ґотанда, однак, звісно, йому вибрали прекрасний псевдонім, бо, на жаль, справжнє ім'я не могло привабити дівочих сердець) цього разу випала роль трохи складніша, ніж звичайно. Його герой був не лише вродливим і приязним, але також за ним тяглися деякі грішки з минулого. Мовляв, у студентські роки він брав участь у радикальному русі, покинув завагітнілу від нього коханку чи ще щось інше витворив. Досить банальні грішки, але все-таки це краще, ніж нічого. З незграбністю мавпи, яка шпурляє глину об стіну, режисер раз по раз вставляв кадри з минулого героя. З'являлася у фільмі і хроніка — захоплення аудиторій студентами медичного факультету Токійського університету. Я навіть збирався підтримати вигуками поведінку героя, але вчасно одумався.

Так чи інакше, Ґотанда грав роль особи з підмоченою репутацією. Старався з усіх сил. Однак фільм виявився нікудишнім, а режисер — повною бездарністю. Половина діалогів звучала настільки примітивно, що вуха в'янули від їхнього слухання, а на диво беззмістовні сцени змінювали одна одну. Незрозуміло чому обличчя героїні раз по раз з'являлося крупним планом. А тому, намагаючись якнайкраще показати свою акторську майстерність, Ґотанда виділявся на сцені лише своїм зростом. Мені ставало жаль його щораз більше. Було просто боляче дивитися на нього. Та, якщо подумати, він здавна жив таким жалюгідним життям.

Була у фільмі одна сцена в ліжку. У неділю вранці, коли Ґотанда спить у своєму ліжку з жінкою, героїня-старшокласниця приносить йому саморобне печиво чи щось у тому ж роді. Ого, все відбувається так, як я передбачав! Ґотанда, як я і сподівався, в ліжку ніжний та люб'язний. Вельми вправний у сексі. Його пахва, мабуть, аж спітніла від пристрасті. Волосся чуттєво сплуталося. Ось він гладить рукою її оголену спину. Кінокамера плавно змінює ракурс і висвічує її обличчя.

Дежавю... Я затамував подих.

Це була Кікі. Я відчув, як моя спина примерзла до спинки крісла. Десь позаду з гуркотом покотилася по підлозі порожня пляшка. Кікі. Та сама, яку побачив у тому темному коридорі... Ось тепер вона справді-таки в ліжку з Ґотандою.

«*Все з'єдналося*», — подумав я.

* * *

Кікі з'явилася тільки в цій сцені. Вона спить з Ґотандою в неділю вранці. От і все. У суботу ввечері Ґотанда десь напився до чортиків, підхопив її і привіз до себе додому. Зранку ще раз з нею віддається любощам. І саме тоді приходить його учениця, головна героїня. Як на біду, він забув замкнути двері. Німа сцена. Кікі проказує лише одну фразу: «Що сталося?» Проказує тоді, коли шокована таким видовищем учениця вже побігла геть, а Ґотанда завмер у розгубленні.

Проказує зовсім бездарну фразу, на яку тільки спромоглася.

— Що сталося?

Я не встиг упевнитися, що цей голос справді належить їй. Бо не пам'ятав його настільки точно, а, крім того, акустика залу була препогана. Зате її тіло пригадав якнайдокладніше. Спина, шия, пругкі груди — все це, по-моєму, належало Кікі. Закам'янівши у кріслі, я невідривно стежив за Кікі на екрані. Ця сцена тривала хвилин п'ять-шість, не більше. В обіймах Ґотанди, в полоні його любовних пестощів, вона задоволено заплющила очі й ледь-ледь ворушила губами. Злегка зітхала. Грала чи ні — незрозуміло. Мабуть, грала. Адже це кіно! Однак я зовсім не сприймав того, що Кікі може зіграти таку роль. Через те я розгубився. Якщо це не гра — то, виходить, вона п'яніє від обіймів Ґотанди, а якщо таки гра — то пропадає сенс існування Кікі в моєму житті. Ні, вона не повинна грати. У всякому разі, я дико ревнував її до фільму.

Спочатку до плавального басейну, тепер до кінофільму. Я починаю ревнувати до будь-чого на світі. Цікаво, це — хороша прикмета чи ні?

Так от: героїня-школярка відчиняє двері. І стає свідком того, як голі Ґотанда й Кікі пристрасного обіймаються. Школярка тамує подих. Заплющує очі. І втікає. Ґотанда приголомшений. Кікі проказує: «Що сталося?» Розгублений Ґотанда крупним планом. Затемнення.

У фільмі Кікі більше не з'являлася. Втративши цікавість до сюжету, я вдивлявся в екран, але Кікі ні разу більше не показувалася. Десь вона познайомилася з Ґотандою, переспала з ним, брала участь в одній-однісінькій сцені з його життя — і зникла. Така їй випала роль. Так само вона повелася зі мною. Раптом з'явилася, побула трохи зі мною і щезла навіки.

Кіно скінчилося, у залі спалахнуло світло. Заграла музика. А я все сидів, мов закам'янілий, і не міг відірвати погляду від білого екрану. «Невже це правда?» — подумав я. Фільм закінчився і залишив по собі враження чогось зовсім нереального. Чого це Кікі вирінула раптом у кіно? Тим паче з Ґотандою. Якась дурниця та й тільки. Напевне, я в чомусь помилився. Сталося порушення в електричному колі — хтось дроти не так з'єднав. Перетнулася уява з реальністю — і настав безлад. Бо як інакше це пояснити?

Вийшовши з кінотеатру, я довго блукав навколишніми вулицями. І все думав про Кікі. «Що сталося?» — шептав мені на вухо її голос.

Що сталося?

Все-таки це була Кікі. Нема сумніву. Коли я її обіймав, вона так само заплющувала очі, так само ворушила губами і так само зітхала. Це не гра. І водночас це — кіно...

Я нічого не розумів.

Минав час, а я дедалі більше не довіряв своїй пам'яті. Невже все це мені привиділося?

Через півтори години я ще раз зайшов у той самий кінотеатр. І ще раз від самого початку подивився «Нерозділене кохання». У неділю вранці Ґотанда обіймає жінку. Видніє її спина. Кінокамера змінює ракурс. Її обличчя. Це Кікі. Абсолютно точно. Заходить героїня-школярка. Тамує подих. Заплющує очі. Тікає. Ґотанда приголомшений. Кікі проказує: «Що сталося?» Затемнення.

Все повторилося так само.

Фільм скінчився, а я все одно нічому не повірив. «Може, сталася якась помилка?» — подумав я. Чому Кікі спала з Ґотандою?

Наступного дня я знову подався до того кінотеатру. І, закам'янівши у кріслі, ще раз переглянув «Нерозділене кохання». З нетерпінням ждав тієї сцени. Нарешті вона почалася. Недільний ранок, Ґотанда обіймає жінку. Видно її спину. Кінокамера змінює ракурс, видно жіноче обличчя. Це Кікі. Нема сумніву. Заходить школярка. Тамує подих. Заплющує очі. Тікає. Ґотанда приголомшений. Кікі проказує: «Що сталося?»

У темряві кінозалу я зітхнув.

О'кей! Це — реальність. Нема сумніву. *Все з'єднано.*

15

Занурившись у крісло кінотеатру, я зчепив пальці обох рук перед носом і вже вкотре поставив собі запитання: «Ну, то що тепер робити?»

Вічне запитання. Однак саме зараз мені треба спокійно все обдумати й відповісти на нього. Загалом, навести порядок у голові.

І передусім — усунути плутанину у з'єднаннях.

Щось, напевне, розладналося. В цьому нема сумніву. Кікі, я та Ґотанда — всі ми попарно одне з одним пов'язані. Як це сталося — навіть не здогадуюся. Однак факт залишається фактом — ми попарно пов'язані. Усе це треба розплутати. Відновити реальність і через неї — себе самого... А що, коли це не плутанина у старих з'єднаннях, а поява зовсім нової лінії зв'язку, незалежної від колишньої схеми? В усякому разі, нічого іншого не залишається, як простежити її від початку до кінця. Якомога обережніше — щоб її не обірвати. Бо тільки так можна за щось зачепитися. Так чи інакше, треба рухатися. Не зупинятися. І танцювати далі. Танцювати так майстерно, щоб усі задивлялися.

«Танцюй!» — каже Чоловік-Вівця.

«Танцюй!» — відлунює в моїй голові.

«Хоч би що, а я повернуся до Токіо, — подумав я. — Залишатися тут довше не варто. Мети я повністю досяг — відвідав готель «Дельфін». А тепер повернуся в Токіо, зберуся в силі й відстежу ті зв'язки». Я застібнув блискавку куртки до самого підборіддя, натягнув рукавиці, шапку, обмотався шарфом до самого носа і вийшов з кінотеатру. Сніг падав так густо, що я не бачив перед собою майже нічого. Задубіле від холоду місто скидалося на безнадійно замерзлий труп.

Повернувшись у готель, я відразу зателефонував у «Всеяпонські Авіалінії» і замовив квиток на перший пополудні рейс до аеропорту Ханеда[1]. «Через сильний снігопад раптово можуть оголосити затримку або скасують рейс. Це вас не бентежить?» — спитала чергова з бюро замовлень. «Мені однаково», — відповів я. Я вирішив повертатися, а тому хотів прибути до Токіо якнайшвидше. Склавши дорожні речі, я спустився у фойє і розплатився за проживання. А тоді підійшов до знайомої в окулярах і підкликав її до конторки з написом «Оренда автомобілів».

— Сталося так, що я мушу повертатися до Токіо, щоб залагодити одну нагальну справу, — сказав я їй.

— Щиро дякую! Приїжджайте ще! — відповіла вона з тією самою завченою усмішкою на устах. «Напевне, її трохи образило те, що я так несподівано оголосив про свій від'їзд до Токіо», — подумав я. Адже вона з тих, хто легко ображається.

---

[1] Ханеда — найближчий до центру Токіо аеропорт.

— Слухай, — сказав я. — Я ще приїду. Скоро. І тоді ми вдвох за вечерею про все спокійно поговоримо. Я маю багато чого тобі сказати. Але тепер мені треба повернутися до Токіо й утрясти чимало речей, для чого доведеться логічно помислити, передбачити свою майбутню поведінку і з'ясувати загальні перспективи для себе. Отож коли я з цим упораюся, то знову сюди приїду. Скільки часу це забере — не знаю. Але я сюди, напевне, повернуся. Якщо спитаєш чому, скажу, що для мене це місце... бо воно здається мені особливим. А тому раніше чи пізніше я сюди повернуся.

— Аякже! — сказала вона заперечно.

— Аякже! — сказав я ствердно. — Хоча те, що я кажу, можливо, здається тобі нісенітницею.

— Зовсім ні! — заперечила вона з байдужим виразом обличчя. — Тільки я не уявляю собі, що буде з нами через кілька місяців.

— Гадаю, мова не йде про кілька місяців. Ми таки ще раз зустрінемося. Бо в нас з тобою багато спільного! — переконував я її. Однак по ній не було видно, що це мені вдалося. — А що, тобі так не здається?

Вона постукала кінчиком кулькової авторучки по конторці — цок, цок, цок — і нічого не відповіла.

— А ви часом не відлітаєте найближчим рейсом? — спитала вона нарешті.

— Збираюся, якщо тільки його не скасують. Бо через погоду не ясно, чи літак полетить.

— Якщо полетить, то в мене до вас буде прохання... Можна?

— Звичайно.

— Річ у тому, що тут одна дівчинка років тринадцяти мусить сама повернутися до Токіо. Її мати в нагальній справі кудись полетіла. А дочка сама в готелі залишилася. Мені незручно просити, та чи не могли б ви провести її до Токіо? Багаж у неї чималий, і я боюся, що вона сама не сяде в літак.

— Не зовсім розумію, — сказав я. — Чого це мати покинула дитину саму і полетіла бозна-куди? Яка безвідповідальність!

Вона здвигнула плечима.

— Бо вона безвідповідальна особа! Відома фото-художниця, але трохи дивна. Спало їй щось на думку — зірвалася з місця й поїхала. А про дитину геть-чисто забула. Як кожний митець, у полоні творчого задуму нічого іншого в голові не тримає. Через день раптом згадала — і зателефонувала нам у готель. Мовляв, я там у вас дочку залишила, а тому хотіла б, щоб ви посадили її в літак і відправили до Токіо.

— А чого б їй самій не приїхати й не забрати дочку із собою?

— Не знаю. Сказала, що у зв'язку з роботою мусить залишитися в Катманду ще на тиждень. Людина вона знаменита і наша постійна клієнтка, а тому відмовити її ми не можемо... Вона просить тільки відвезти дочку в аеропорт, а в Токіо, мовляв, дівчинка сама додому добереться. Але ж так робити не годиться. Вона ще мала, і якби щось з нею сталося, ми були б винні... Вся відповідальність лежить на нас.

— От тобі й на! — сказав я. І раптом пригадав: — Слухай, а та дівчинка часом не з довгим волоссям, в джемпері з нашивкою якогось рок-гурту і завжди з навушниками плеєра у вухах?

— Саме так! А що, ви її знаєте?

— От тобі й на! — повторив я.

* * *

Моя знайома зателефонувала у «Всеяпонські Авіалінії» й замовила квиток на рейс, яким відлітав і я. Потім зв'язалася з номером дівчинки і веліла їй зібрати речі та спуститися негайно у фойє, бо, мовляв, знайшлася людина, разом з якою можна повернутися до Токіо. Водночас вона запевнила — мовляв, усе буде гаразд, я цю людину добре знаю. Після цього покликала боя і доручила забрати з номера валізу юної гості. І нарешті викликала готельний лімузин. Робила все спритно, із знанням справи. «Ти — майстриня на всі руки», — похвалив я її.

— Я ж вам казала, що така робота мені подобається. Душа лежить до неї.

— А от до жартів не лежить, — зауважив я.

Вона знову постукала авторучкою по конторці.

— Це — зовсім інша річ. Взагалі мені не до вподоби чути, як з мене кепкують. Від самого малку. Я тоді нервуюся.

— Слухай, я зовсім не збираюся тебе нервувати, — сказав я. — Навпаки: я жартую, щоб самому заспокої-

тися. Можливо, мої жарти нікудишні й безглузді, але я роблю це по-своєму з усією старанністю. Звісно, буває і так, що вони не настільки цікаві співрозмовнику, як я сподівався. Та головне — я нікому не бажаю зла. І ти не думай, що я з тебе насміхаюся. Жарти мені самому потрібні...

Злегка стиснувши губи, вона дивилася на мене. Так, ніби споглядала з пагорба долину після повені. Потім незвичним голосом — чи то зітхнувши, чи то пирхнувши — промовила:

— До речі, я не могла б отримати від вас візитну картку? Цілком офіційно. Якщо взяти до уваги, що я довірила вам дівчинку.

— Цілком офіційно... — промимрив я, вийнявши з гаманця візитну картку і простягнувши їй. Що-що, а візитка в мене завжди знайдеться. Що їх треба мати при собі — це мені радила ціла дюжина знайомих. Вона розглядала візитну картку уважно — так, наче тримала в руці якусь ганчірку.

— До речі, а як тебе звати? — спитав я.

— Скажу наступного разу, — відповіла вона. І середнім пальцем торкнулася оправи окулярів. — Якщо зустрінемося.

— Обов'язково зустрінемося! — сказав я.

На її устах забриніла легка усмішка — слабка, як світло місяця-молодика.

Через десять хвилин дівчинка з боєм спустилися у фойє. Бой тягнув величезну валізу. Настільки вели-

ку, що в ній помістилася б німецька вівчарка на повний зріст. Ясна річ, залишати тринадцятирічну дівчину-підлітка саму з таким багажем було б немилосердно. Сьогодні на ній був спортивний джемпер з написом «TALKING HEADS», вузенькі джинси, шкіряні черевики, а зверху досить дорога хутряна накидка. Як і минулого разу, вона світилася невловимо чистою красою. Настільки невловимою, що могла розтанути в будь-яку мить і викликала в кожного, хто на неї дивився, відчуття нетривкості. Напевне, через свою надмірну невловимість. «Talking Heads»... «Балакучі голови»... Непогана назва для рок-гурту. Зовсім як у Керуака[1]: «Поряд зі мною дудлила пиво балакуча голова. Мені страх як хотілося справити малу нужду. «Таки піду справляти малу нужду!» — сказав я *балакучій* голові».

Незабутній Керуак. Що ж він зараз робить?

Дівчина-підліток глянула на мене. Однак цього разу без усмішки. Дивилася, насупивши брови, а потім перевела погляд на мою знайому в окулярах.

— Все буде гаразд. Бо це — хороша людина, — сказала їй моя знайома.

— Краща, ніж з вигляду здаюся, — додав я.

Дівчина-підліток знову глянула на мене. І кілька разів кивнула — мовляв, нічого не вдієш. І ніби казала: « Та хіба я маю з чого вибирати?» А тому я відчув,

[1] Джек Керуак (1922—1969) — відомий американський письменник і покоління «бітників».

ніби вчинив щодо неї щось страшно непоправне. Повівся з нею, як дядько Скрудж[1].

Дядько Скрудж...

— Ти не турбуйся, все буде гаразд! — переконувала моя знайома. — Цей дядечко любить жартувати, вигадувати різні цікаві історії і ввічливо обходиться з дівчатами. До того ж, він — друг моєї старшої сестри. Отож будь спокійна!

— Дядечко?... — повторив я ошелешено. — Ніякий я не дядечко! Мені всього тридцять чотири. Не хочу бути дядечком!

Однак мене ніхто не слухав. Моя знайома взяла дівчину-підлітка за руку й притьмом повела до лімузина, що стояв перед входом до готелю. Бой уже завантажував валізу в багажник. Із сумкою в руці я пішов услід за ними. «Дядечко! — подумав я. — Здуріти можна».

У лімузин, що відправлявся до аеропорту, сіло тільки нас двоє — я і дівчина-підліток. Погода видалася препогана. До самого аеропорту всюди, куди не глянь, видніли тільки сніг і лід. Як на північному полюсі.

— Слухай, а як тебе звати? — спитав я дівчину.

Вона пильно глянула на мене. І ледь-ледь похитала головою — мовляв, чого ще захотів. Потім, ніби чогось шукаючи, повільно обвела поглядом навколишній краєвид. Усюди лежав сніг.

---

[1] Дядько Скрудж — негативний персонаж «Різдвяних історій» Чарльза Діккенса.

— Юкі[1], — нарешті сказала вона.

— Юкі?

— Так мене звуть, — пояснила вона. — Таке ім'я. Юкі.

Після цих слів вона вийняла з кишені плеєр і занурилася у свій особистий світ музики. До самого аеропорту більше ні разу на мене не глянула.

«Дивина та й годі!» — подумав я. Як пізніше я дізнався, Юкі — її справжнє ім'я. Однак тоді мені здалося, що вона назвала навмання перше-ліпше слово, яке навернулося їй на язик. А тому образився. Час від часу вона добувала з кишені жувальну гумку і сама жувала. Мене не пригощала ні разу. Не те щоб я хотів гумки, але принаймні з ввічливості могла б запропонувати. Через подібні дрібниці я відчув себе страшенно жалюгідним стариганем. Оскільки зарадити цьому я вже не міг, то занурився у сидіння і заплющив очі. І тоді згадав своє далеке минуле, коли мені було стільки років, як моїй супутниці зараз. Я також збирав платівки рок-музики. Сінґли на сорок п'ять обертів. «Hit the Road, Jack» Рея Чарльза, «Travelin' Man» Рікі Нельсона, «All Alone Am I» Бренда Лі — всього десь штук сто. Слухав їх щодня з такою наполегливістю, що слова вивчив напам'ять. Я спробував прокрутити в голові слова «Travelin' Man». І сам собі не повірив — усі пригадалися. Слова безглузді, та як почав співати, всі сплили в голові. От що означає мо-

[1] Юкі (*яп.*) — сніг.

лода пам'ять! Тоді навіть нісенітниця запам'ятовується на все життя.

And the China doll
down in old Hongkong
waits for my return[1].

Серед пісень гурту «Talking Heads» чогось такого напевне не знайдеться. Часи змінюються. Times are changing...[2]

* * *

Залишивши Юкі в залі очікування, я пішов викупити квитки. Розплатився за два квитки з моєї кредитної картки, маючи на думці, що пізніше розрахуємося. До посадки в літак залишилася ще ціла година, але чергова попередила, що рейс, мабуть, відкладуть на пізніше. «Стежте за оголошеннями, — сказала вона. — Поки що видимість дуже погана».

— А погода поліпшиться? — спитав я.

— За прогнозом поліпшиться, але невідомо коли, — втомленим голосом відповіла чергова. Ще б пак! Напевне, будь-хто втомився б, коли б йому довелося повторювати одне й те ж двісті разів.

Я повернувся до Юкі й повідомив, що снігопад не припиняється, а тому рейс, можливо, відкладуть. Вона

[1] «І порцелянова лялька в старому Гонконгу жде мого повернення»
[2] Часи змінюються.

зиркнула на мене з таким виглядом, ніби хотіла сказати: «Так-так». Але нічого не сказала.

— Поки ще неясно, як усе складеться, а тому багажу не здаваймо. Бо як здамо, то з отриманням його назад намучимося, — запропонував я.

«Як хочете» — було написано на її обличчі. Однак вона мовчала.

— Якийсь час доведеться тут почекати. Не дуже цікаве місце, але... — сказав я. — До речі, ти обідала?

Вона кивнула.

— Може, хоч зайдемо в кафетерій? Попити чогось не хочеш? Кави, какао, чаю, соку — будь-чого? — запитав я.

«Та не знаю» — вимальовувалося на її обличчі. Вона володіла багатим набором виразів обличчя.

— Ходімо, — сказав я, підвівшись з місця. І, штовхаючи попереду себе валізу, попрямував з Юкі до кафетерію. Усередині було людно. Видно, всі рейси затримувалися, і пасажири мали виснажений вигляд. Опинившись серед такого людського гамору, замість обіду я попросив кави із сандвічем, а Юкі — какао.

— Слухай, а скільки днів ти прожила в тому готелі? — запитав я.

— Десять, — відповіла вона після короткого роздуму.

— А мати коли поїхала?

Якусь хвилю вона поглядала на сніг за вікном. Потім відповіла:

— Три дні тому.

Наша розмова скидалася на урок з початкового курсу розмовної англійської мови.

— А що, у школі постійно літні канікули?

— Я до школи не ходжу. Постійно. А тому не приставайте! — відповіла вона. І, вийнявши з кишені плеєр, начепила навушники.

Я допив каву, почитав газету. Останнім часом я чомусь викликаю у дівчат тільки роздратування. Цікаво, чого це? Не щастить чи, може, причина набагато глибша?

«Напевне, просто не щастить», — дійшов я висновку. І, дочитавши газету, добув із сумки серійне видання «Крик і шал» Фолкнера й взявся читати. Зміст романів Вільяма Фолкнера, а також Філіпа Діка, стає мені особливо зрозумілим, коли я відчуваю, що не витримують нерви. Лише тоді, й ніколи більше, я обов'язково читаю твори когось з них... Тим часом Юкі сходила в туалет і замінила батарейки у плеєрі. Десь півгодини після того пролунало оголошення про те, що в очікуванні доброї погоди рейс до аеропорту Ханеда відкладається на чотири години. Я зітхнув. «От тобі й на! — подумав я. — Невже доведеться ждати ще чотири години?».

Зрештою, нічого не вдієш. Мене ж на самому початку попереджували. «Подумаю про найближчі години в позитивному ключі», — вирішив я. Power of positive thinking...[1]. Після п'яти хвилин такого позитив-

[1] Сила позитивного мислення (*англ.*).

ного мислення в моїй голові зблиснула одна невелика ідея. Вдала чи невдала — невідомо, але все-таки це набагато краще, ніж бездумно гаяти час у галасливому закуреному приміщенні. Я велів Юкі трохи почекати, а сам пішов до конторки з написом «Оренда автомобілів». І попросив у них автомашину. Жінка за конторкою швидко оформила документ на «короллу-спрінтер» із стереомагнітофоном. Мене довезли на мікроавтобусі до стоянки і вручили ключі. Від аеропорту до стоянки було хвилин десять їзди. «Королла» виявилася білого кольору, з новісінькими зимовими шинами. Я сів в автомобіль і повернувся в аеропорт. Зайшов у кафетерій і сказав Юкі:

— Прокатаймося за цих чотири години по тутешніх околицях, гаразд?

— Але ж надворі сніг падає... Яке там катання, коли нічого не видно? — промовила вона здивовано. — А, крім того, власне, куди ви збираєтеся їхати?

— Нікуди не збираюся. Просто сядемо в автомобіль і прокатаємося, от і все, — відповів я. — Зможемо послухати музику на всю потужність. Ти ж любиш музику, хіба ні? Наслухаєшся донесхочу. Бо як слухатимеш тільки плеєр — вуха зіпсуєш.

Вона хитнула головою — мовляв, сумніваюсь. Однак коли я сказав: «Ходімо!» і підвівся зі стільця, вона встала й пішла за мною.

Я запхав її валізу у багажник і крізь снігову завісу повільно рушив автомобілем по дорозі куди очі дивляться. Юкі добула із сумки касету, вставила в магні-

тофон і натиснула на кнопку. Девід Бові заспівав «China Girl». Йому на зміну прийшли: Філ Колінз, гурт «Starship», Томас Долбі, Том Петті й гурт «Heartbreakers», Хол й Оутс, гурт «Thompson Twins», Іґґі Поп, гурт «Bananarama». Всуціль касету заповнювала музика, яку звичайно слухають підлітки. Потім гурт «Rolling Stones» завів пісню «Goin' to a Go-Go».

— О, цю мелодію я знаю! — сказав я. — Колись її співав гурт «Miracles». Смоукі Робінзон і «Miracles». Мені тоді було років п'ятнадцять-шістнадцять.

— Еге, — прогугнявила вона без ніякого зацікавлення.

— Goin' to a Go-Go! — підхопив я пісню.

Після того Пол Маккартні та Майкл Джексон завели «Say, Say, Say». Автомашин на дорозі зустрічалося мало. Можна сказати, що їх майже не було. Двірники — шур, шур, шур! — ледве встигали стирати сніг з вітрового скла. Всередині було тепло, а з рок-н-ролом — затишно. Навіть з гуртом «Duran Duran». Нарешті я таки добре розслабився і, раз по раз підспівуючи черговій мелодії, гнав автомобіль прямою дорогою вперед. Юкі також здавалася трохи спокійнішою. Прослухавши свою касету на дев'яносто хвилин, вона звернула увагу на іншу, яку я позичив в офісі на стоянці.

— А це що? — спитала вона.

— Збірник пісень минулих літ, — відповів я. — Я слухав їх, щоб згаяти час, поки вертався зі стоянки до аеропорту.

— А ну послухаймо! — сказала вона.

— Не певен, чи вони тобі сподобаються. Бо дуже старі...

— Та нічого, мені все одно. За цих десять днів я свою касету сотню разів переслухала.

І я поставив їй цю касету. Спочатку Сем Кук проспівав «Wonderful World». «Не дуже добре знаю я історію, але...». Чудова пісня! Сема Кука застрелили, коли я ходив у третій клас середньої школи[1]. Баді Холі — «Oh, Boy». Баді Холі також загинув. В авіакатастрофі. Бобі Дарлінґ — «Beyond the Sea». І Бобі Дарлінґ загинув. Елвіс — «Hound Dog». Елвіс загинув від зловживання наркотиками. Усі загинули... Потім Чак Бері заспівав «Sweet Little Sixteen». Едді Кокрен — «Summertime Blues». Брати Еверлі — «Wake Up Little Suzie».

Усім пісням я підспівував там, де слова пригадував.

— Як добре ви пам'ятаєте! — сказала захоплено Юкі.

— А що ж тут дивного? Колись я так само, як і ти, шалів від рок-музики, — відповів я. — Коли був твого віку. Цілими днями не відходив від радіо і купував платівки за зібрані кишенькові гроші... Рок-н-рол. Здавалося, що на світі нема нічого прекраснішого. Від самого слухання почувався щасливим.

— А тепер?

— І тепер слухаю. Улюблені пісні також маю. Однак не слухаю їх з таким завзяттям, щоб слова на все життя запам'ятати. Вони не зворушують мене тепер так, як колись.

— Чому?

---

[1] Відповідає дев'ятому класу української школи.

— Чому?..

— Поясніть, — домагалася Юкі.

— Напевне, тому що збагнув: справді гарних речей у світі небагато, — відповів я. — Справді дуже мало — один, два й кінець. Будь-чого. І книжок, і кінофільмів, і концертів — всього обмаль. Так само і в рок-музиці. Як послухаєш цілу годину радіо, почуєш хіба що одну пристойну мелодію. Решта — відходи масового виробництва. Колись я про це серйозно не думав. Тішився тим, що слухав. Молодим був і вільного часу мав скільки завгодно. Крім того, часто закохувався... Навіть нікудишня річ, найменша дрібниця могла викликати в мені душевний трепіт. Розумієш, що я кажу?

— Трохи... — відповіла Юкі.

Гурт «Del Vikings» заспівав «Come Go With Me», і я приєднався до їхнього хору.

— Тобі не нудно? — спитав я Юкі.

— Ні, звучить непогано, — відповіла вона.

— Непогано, — погодився я.

— А тепер ви не закохуєтеся? — спитала Юкі.

Я трохи всерйоз задумався.

— Важке запитання, — сказав я. — А хтось з хлопців тобі подобається?

— Ніхто, — відповіла вона. — Навколо крутяться самі неприємні типи.

— Я тебе розумію, — сказав я.

— Радісніше слухати музику.

— І це я розумію.

— Справді розумієте? — спитала Юкі й, примруживши очі, недовірливо подивилася на мене.

— Справді розумію, — відповів я. — Усі називають це «ескапізмом». Та мені все одно. Моє життя — це моє життя, а твоє життя — це твоє життя і більше нічиє. Якщо лише ти чітко знаєш, чого прагнеш, — живи як тобі до вподоби. І плюнь на те, як дивляться на тебе інші люди. Нехай з'їдять їх велетенські крокодили... Ось так я думав, коли був твого віку. І тепер так само думаю. Може, я ще не став дорослим? А, може, завжди був правий? Все ще не збагну, що правильно. І відповіді не знаходжу.

Джіммі Ґілмор завів «Sugar Shack». Я гнав автомобіль по дорозі, насвистуючи цю мелодію. Ліворуч до самого обрію простягалася засніжена долина. «Звичайний кафетерій з дерев'яних колод. А яка запашна кава!...». Прекрасна пісня. Шістдесят четвертий рік.

— Слухайте, — сказала Юкі. — Ви трохи диваку-ватий. Вам такого ніхто не казав?

— Аякже! — промимрив я заперечно.

— Ви одружені?

— Був один раз.

— Розлучилися?

— Ага.

— Чому?

— Дружина сама втекла з дому.

— Що, справді?

— Справді. Закохалася в іншого й кудись з ним повіялася.

— Як жаль! — сказала вона.

— Дякую, — сказав я.

— Однак мені здається — я розумію її настрій, — сказала вона.

— Як? — спитав я.

Вона нічого не відповіла, тільки здвигнула плечима. А я не наважився її розпитувати.

— Слухайте, жувальної гумки не хочете? — спитала Юкі.

— Дякую. Не треба, — відповів я.

Потроху ми здружилися і незабаром удвох підхопили хорову партію у «Surfing USA» гурту «Beach Boys». Найпростішу її частину: «Inside-outside USA». Було весело. Проспівали вдвох і приспів до «Help Me Rhonda». Виходить, ще рано списувати мене з рахунку. Ніякий я не дядечко Скрудж... А тим часом снігопад поволі вгамувався. Ми повернулися в аеропорт і я віддав ключ від орендованого автомобіля. Потім здали багаж і через півгодини пройшли на посадку. Врешті-решт після п'ятигодинної затримки літак піднявся в небо. Відразу після зльоту Юкі заснула. Під час сну її обличчя було надзвичайно красиве. Настільки, що нагадувало скульптуру найтоншої роботи, виготовлену з неземного матеріалу. Здавалося — якби хтось її ненароком зачепив, вона розлетілася б на шматки. Ось така особлива краса. Принісши сік, стюардеса глянула на це обличчя — і багатозначно всміхнулася до мене. Я також всміхнувся. Я попросив джин з тоніком. І, попиваючи його, почав думати про Кікі. Раз у раз у моїй голові спливала сцена з обіймами Кікі й Ґотанди в ліжку. Кінокамера змінила ракурс. З'явилася Кікі. «Що сталося?» — спитала вона.

«Що сталося?» — прокотилося луною в моїй голові.

16

Отримавши багаж в аеропорті Ханеда, я спитав у Юкі, де вона проживає.

— У Хаконе, — відповіла вона.

— О, як далеко! — сказав я. Було вже по дев'ятій вечора, отож добиратися туди на таксі чи на чомусь іншому було б важкувато. Тому спитав: — А в Токіо знайомих ти не маєш? Родичів або просто близьких людей?

— Не маю. Але є квартира на Акасака. Зовсім маленька. Мама там зупиняється, коли приїжджає в Токіо. Я можу там переночувати. Там зараз нікого немає.

— А крім мами, хто ще є в родині?

— Більше нікого, — відповіла Юкі. — Тільки нас двоє — я та мама.

— Гм-м-м... — промимрив я. Видно, непроста сімейка. А втім, яке мені до них діло? — А чого б нам не заїхати спочатку до мене? Там ми десь повечеряємо. А після того я відвезу тебе на своєму автомобілі на квартиру в Акасака. Згодна?

— Мені все одно, — відповіла вона.

Я спіймав таксі, й ми поїхали до мене на Сібуя[1]. Я попросив Юкі почекати перед під'їздом, а сам зайшов у свою квартиру, поклав багаж і змінив свій обладунок на щось простіше — на кросівки, шкіряну куртку і светр. Після того посадив Юкі у свою «субару» — і через хвилин п'ятнадцять ми вже сиділи за столиком італійського ресторанчика. Я замовив італійські пельмені «равіолі» й салат, вона — спагеті «бонґоле» зі шпинатом. А ще ми попросили тарілку риби, смаженої з овочами, і розділили всю порцію на двох. Хоча смажена риба була чималенька, Юкі, видно, настільки зголодніла, що з'їла на десерт також кусень торта з вершкового сира. Я випив кави «еспрессо». «Смакота!» — підсумувала вона.

Я сказав Юкі, що принаймні знаю ресторани, де можна смачно поїсти. І розповів їй про свою роботу — як знайти ресторани з місцевими делікатесами.

Юкі слухала мою розповідь мовчки.

— А тому я — великий знавець цієї справи, — сказав. — Так само, як деякі свині у Франції, які хрюкають, риють землю і шукають трюфелі.

— Ви що, не дуже любите своєї роботи?

Я похитав головою.

— Як на біду, ніяк не можу її полюбити. Надто беззмістовна. Ну, можу знайти ресторан з хорошою кухнею. Напишу про нього в журналі і всім порекомендую. Мовляв, ідіть сюди. І їжте ось це. Однак навіщо я маю це робити? Хіба люди не можуть їсти того, що

[1] Сібуя — один з головних районів Токіо.

їм до вподоби? Чому вони повинні питати в когось, що їм їсти? Чому це їх повинні вчити, як вибирати страви у меню? І от хоча після такої реклами цей ресторан стає дедалі популярнішим, його кухня та обслуговування швидко сходять нанівець. У восьми-дев'яти випадках з десяти. Бо порушується рівновага між попитом і пропозицією. І в цьому винні ми, винна наша робота. Щось цікаве побачимо — і старанно заплюємо. Щось чистеньке помітимо — і грязюкою закидаємо. І це називаємо інформацією. А вигрібання гетьусього з усіх кутків життєвого простору — повнотою інформації. Здуріти можна! І я до цього руки прикладаю.

Сидячи за столиком навпроти, Юкі пильно дивилася на мене. Як на якусь химерну істоту.

— І все-таки ви до цього руки прикладаєте.

— А куди ж дітися? Робота — це робота... — відповів я. І раптом згадав, що по той бік столика сидить всього-на-всього тринадцятирічна дівчина-підліток. «Ну й ну! І що це я їй торочу?» — подумав я.

— Ходімо! — сказав я. — Вже пізній вечір, а мені ще треба відвезти тебе до Акасака.

Ми сіли в мою «субару», і Юкі поставила першу касету, яка потрапила їй під руки. Збірник пісень минулих десятиліть. Пісень, які я часто слухаю за кермом. Гурт «Four Tops» заспівав «Reach Out, I'll Be There». Дорога була порожня, і до Акасака ми добралися швидко. І тоді я спитав Юкі, де її квартира.

— Не скажу, — відповіла вона.

— Чому?

— Бо ще не хочу додому!

— Слухай, уже минула десята, — сказав я. — Це був довгий і важкий день. І я втомився, як собака...

Вона дивилася на мене із сидіння поруч. Всю свою увагу я зосередив на дорозі переді мною, але постійно відчував лівою щокою її погляд. Дивовижний погляд. Що не містив жодного почуття, але мене бентежив. Невдовзі вона спрямувала його у протилежний бік — за вікно.

— Спати я не хочу. А крім того, якщо зараз повернуся додому, не знатиму, куди дітися зі своєю самотністю. Краще вже ще трохи покататися на автомобілі. І музику послухати...

Я на мить задумався.

— Ще годину покатаємося. Потім ти повернешся додому і міцно заснеш. Згодна?

— Згодна, — відповіла вона.

Ми кружляли вулицями Токіо, слухаючи музику. «От через таку поведінку, як наша, швидко забруднюється атмосфера, руйнується озоновий шар, наростає шум, люди психують, а запаси корисних копалин вичерпуються», — міркував я. Юкі сперлася головою на спинку сидіння і мовчки невидющим зором вдивлялася у нічне місто.

— Це правда, що твоя мати зараз у Катманду?

— Правда, — спроквола відповіла вона.

— Ну й доки не повернеться, ти будеш сама?

— У Хаконе в нас є стара служниця, — сказала вона.

— Угу... — протягнув я. — І таке постійно буває?

— Те, що вона мене покидає і кудись їде?... Постійно. Її голова забита тільки власними фотографіями. Я на неї не нарікаю, просто вона така людина. Коротко кажучи, думає тільки про себе. Навіть забуває, де я. Так, ніби я парасолька. Просто забуває, а сама кудись їде. Як захоче в Катманду — ніщо інше в світі для неї вже не існує. Звісно, потім похоплюється, просить вибачити. Та незабаром повторюється те саме! Так і цього разу. Заманулося їй взяти мене з собою — мовляв, побачиш Хоккайдо. Звичайно, добре, що змогла взяти. Але ж відразу кудись полетіла, а мене залишила в готелі слухати плеєр і самій на обід ходити... Я більше терпіти такого не буду! І цього разу обіцяла — мовляв, повернуся через тиждень, та нема на це надії. Будь певен, вона і з Катманду подасться бозна-куди!

— А як звати твою маму? — спитав я.

Вона назвала прізвище та ім'я. Зовсім мені невідомі.

— Ніколи не чув, — зізнався я.

— Її професійне ім'я — Аме[1]. Упродовж багатьох років, — сказала вона. — Тому мама назвала мене Юкі. Нікудишнє ім'я, правда? От яка вона, моя мама!

Звичайно, я чув про Аме. А хто лише не чув про неї? Дуже відома в країні фотохудожниця. Щоправда, у телевізорі не хизується, інтерв'ю газетам і журналам не дає. У вищому товаристві не показується. Її справжнього імені майже ніхто не знає. Віддається тільки

[1] Аме (*яп.*) — дощ.

улюбленій роботі. Відома своєю ексцентричною поведінкою. Знімає гостре, наступальне фото... Я похитав головою.

— Виходить, твій батько — той самий письменник... як там його... Хіраку Макімура, так?

Юкі здвигнула плечима.

— Він не така вже погана людина. Просто таланту не має.

З того, що написав батько Юкі, я прочитав колись декілька його книжок. Два великих романи і збірник оповідань, написані замолоду, справили на мене непогане враження. З оригінальним стилем і свіжим поглядом на речі. Завдяки цьому його книжки навіть потрапили у список бестселерів. А сам автор став популярним письменником. Його обличчя з'являлася в телевізорі, журнали друкували інтерв'ю з ним, присвячені його погляду на різні сторони громадського життя. Саме в той час він одружився з досить популярною фотохудожницею Аме. Цей період його життя можна вважати вершиною його літературної кар'єри. Після того настав спад у його творчості. Раптом без особливої на це причини він розучився писати порядні книжки. Його наступні два-три романи виявилися літературним непотребом. Критика сприйняла їх у штики, а читачі перестали купувати. І тоді Хіраку Макімура повністю змінив свій стиль. З молодіжного письменника романтичного спрямування несподівано перетворився на експериментатора-авангардиста. Однак зміст його творів від цього не змінився. Тепер вони скидалися на жах-

ливий колаж уривків з французької авангардистської літератури. Спочатку кілька нових запопадливих критиків, позбавлених творчої уяви, взялися розхвалювати такі його спроби. Але через два роки — мабуть, зміркувавши, що помилялися — замовкли й вони. Чому так сталося — не знаю. В усякому разі, його талант повністю вичерпався в перших трьох книжках. Однак писати він сяк-так умів. А тому, як кастрований пес, що за старою звичкою обнюхує будь-яку сучку, Хіраку Макімура все ще вештався в околі літературного світу. У той час Аме вже розлучилася з ним. Точніше — вона з ним порвала. Принаймні так стверджувала світська хроніка.

А проте літературна кар'єра Хіраку Макімури на цьому не скінчилася. Десь на початку сімдесятих років він розгорнув свою діяльність як автор пригодницьких книжок. Прощай авангардизм, настав час пригод і дії! Він об'їздив маловідомі закутки світу і писав про них у своїх творах. Про те, як разом з ескімосами їв тюленяче м'ясо, як жив з африканськими аборигенами, як проникав у табори південноамериканських партизанів. І немилосердно гудив письменників, що не знають життя за стінами своїх кабінетів. Спочатку все це непогано читалося, але він усе писав і писав упродовж десяти років, отож, природно, читачі від нього врешті-решт відвернулися. І взагалі у світі не залишилося багато місць, де можна зазнати пригод. Часи Лівінгстона та Амундсена давно минули. Пригодницький струмінь в його творах поволі слабшав і тільки стиль ставав

щоразу пишномовнішим. А крім того, під час своїх поїздок він ніколи насправді не наражався на справжні небезпеки. Майже всюди його супроводжували якісь координатори, редактори, кінооператори і ще бознахто. А коли він зв'язався з телебаченням, разом з ним їздили з десяток режисерів, операторів і представників фірм-спонсорів. Його твори також ставилися на сцені. Чимдалі частіше. А це означає, що його добре знали в діловому світі.

Можливо, він — непогана людина. Однак, як сказала його дочка Юкі, без таланту.

Більше про її батька ми не говорили. Видно, Юкі цього не хотіла так само, як і я.

Якийсь час ми мовчки слухали музику. Стискаючи руками кермо, я стежив за стоп-сигналом «БМВ», що їхав спереду. Відстукуючи носком черевика ритм у співі Соломона Берка, Юкі розглядала місто за вікном.

— Ваш автомобіль — чудовий, правда? — сказала вона згодом. — Як називається?

— «Субару», — відповів я. — Старої моделі, уживаний. На світі не так багато людей, які готові його вголос похвалити...

— Не знаю чому, та коли на ньому їду, відчуваю якусь його приязнь...

— Мабуть, тому що я його люблю і він це відчуває.

— І через це випромінює приязнь?

— Гармонію, — уточнив я.

— Що? — спитала вона.

— Я і мій автомобіль допомагаємо одне одному. Якщо говорити коротко. Я займаю його простір.

Я люблю свій автомобіль, і цей простір заповнюється моїм почуттям. Автомобіль це відчуває. І тоді мені стає добре. Йому також.

— Хіба механізмові може бути добре?

— Звісно, може! — відповів я. — Чому — сам не знаю. Механізми бувають і добрими, і злими. Теоретично я не можу цього пояснити, але з досвіду знаю, що це справді так. У цьому нема сумніву.

— Ви хочете сказати, що автомобіль можна полюбити, як людину?

Я похитав головою.

— Ні, не так, як людину. Річ у тому, що почуття до автомобіля набагато стійкіше. На відміну від почуття до людини. Людям, щоб прилаштуватися одне до одного, доводиться постійно змінюватися. В їхніх душах щось постійно рухається, розгублюється, наростає, зникає, заперечується й ображається... У більшості випадків людською любов'ю не вдається свідомо керувати. А от із «субару» стосунки складаються по-іншому.

На мить Юкі задумалася над моїми словами.

— Виходить, ви з дружиною не сходилися характерами? — спитала вона.

— Я думав, що сходилися, — відповів я. — А от вона була іншої думки. Ми різнилися в поглядах. Напевне, вона вирішила, що краще втекти з іншим хлопцем, ніж виправляти цю різницю поглядів між нами.

— Отже, не вийшло так добре, як із «субару»?

— Саме так, — погодився я. Та хіба це підходяща тема для розмови з тринадцятирічною дівчиною-підлітком?

— Слухайте, а що ви думаєте про мене? — спитала Юкі.

— Про тебе я майже нічого не знаю, — відповів я.

Вона знову втупила свій погляд у мою ліву щоку. Мені здалося, ніби від цього у щоці от-от утвориться діра. Таким гострим був її погляд. «Он воно що!» — зрозумів я нарешті.

— Ти, мабуть, найвродливіша дівчина серед тих, з якими я досі зустрічався, — сказав я, вдивляючись у дорогу перед собою. — Ні, не «мабуть»! Ти — безсумнівно найвродливіша дівчина. Якби я мав п'ятнадцять років, обов'язково в тебе закохався б. Однак мені тридцять чотири, а тому я так просто не закохуюся. Неохота ставати ще нещаднішим, ніж був досі. Із «субару» спокійніше... Правда?

Цього разу Юкі довго дивилася на мене пустим поглядом. А потім випалила:

— Дивак!

Коли вона так сказала, я відчув себе найостаннішим у світі невдахою. Може, вона не хотіла мене образити. Але її слово кольнуло мене в саме серце.

* * *

О чверть на дванадцяту ми повернулися на Акасака.

— Ну що? — спитав я.

Цього разу Юкі сказала, як добратися до її квартири, що розміщувалася у затишному будинку з червоної цегли на тихій вулиці поблизу храму Ногі. Я зупинив автомобіль перед цим будинком і заглушив мотор.

— Щодо грошей... — тихо сказала Юкі, все ще сидячи в автомобілі. — За літак, за вечерю...

— За літак віддасте, коли мати повернеться. А решту я беру на себе. Можеш не турбуватися. Під час зустрічі з дівчиною за частування я плачу сам. Отож вважай, що твої витрати — тільки за літак.

Юкі мовчки здвигнула плечима, відчинила дверцята автомобіля. І виплюнула в кадібець з декоративним кущем жувальну гумку, яку жувала всю дорогу.

— Дякую!... Нема за що!... — перекинувся я ввічливими словами сам із собою. Потім вийняв з гаманця візитну картку і простягнув їй. — Коли мати повернеться, передай їй оце. Далі — якщо будеш сама і виникнуть якісь проблеми, телефонуй сюди. Чим тільки зможу — допоможу...

Вона стиснула пальцями картку, уважно розглянула її — і запхала в кишеню.

— Яке дивне ім'я! — сказала вона.

Я витягнув з багажника її важенну валізу, завантажив її у ліфт і довіз на четвертий поверх. Юкі вийняла ключ і відчинила двері. Я затягнув валізу досередини. Квартира складалася з їдальні (вона ж і кухня), спальні та ванної кімнати. Будівля була ще новою, і в квартирі панував зразковий порядок, як у рекламі житла на продаж. Меблі, посуд, електроприлади в повному комплекті, сучасні й, видно, дорогі, однак не створювали враження, що тут живуть люди. Здавалося, ніби хтось заплатив за них гроші й через три дні замовлення виконали. Зі смаком. Але не так, як у реальному житті.

— Мама рідко тут буває, — сказала Юкі. — Недалеко звідси вона має майстерню і коли приїжджає у Токіо, майже весь час у ній і проживає. Там спить і їсть. А сюди лише іноді заглядає.

— Зрозуміло, — сказав я. Видно, її життя ущерть заповнене справами.

Юкі зняла хутряну накидку, запалила газову грубку. Потім хтозна-звідки принесла пачку «Вірджинія Слімз», витягла одну сигарету, затиснула її в губах, неквапливо чиркнула картонним сірником й прикурила. Я подумав, що тринадцятирічній дівчині-підлітку курити не годиться. Шкідливо для здоров'я і шкіра лущиться. Однак у тому, як Юкі курила, було стільки принади, що я не посмів її повчати. Різко окреслені, ніби вирізані ножем, губи стискали фільтр, а довгі вії повільно опустилися вниз, коли полум'я сірника торкнулося сигарети. Чубчик над чолом ледь-ледь погойдувався за кожним її рухом. Справжня досконалість. «Якби я мав п'ятнадцять років — обов'язково закохався б», — знову подумав я. Фатальною любов'ю, нестримною, як весняна снігова лавина в горах. Закохався б, але, не знаючи, що буде далі, почувався б страшенно нещасним. Юкі викликала в моїй пам'яті іншу знайому дівчину. Ту, що причарувала мене в тринадцяти- чи чотирнадцятирічному віці. Й раптом ожило болісне почуття тих далеких літ.

— Кави або чогось іншого не вип'єш? — спитала Юкі.

Я похитав головою.

— Уже пізно. Пора додому, — відповів я.

Поклавши сигарету на край попільнички, вона встала й провела мене до дверей.

— Будь обережна з вогнем! — попередив я.

— Наказуєте зовсім як тато, — відповіла вона. Нічого й казати, точне визначення.

* * *

Повернувшись додому на Сібуя, я плюхнувся на диван і випив банку пива. Потім переглянув кілька листів, що зібралися у поштовій скриньці. Всі вони стосувалися роботи і не вимагали негайної відповіді. Відклавши їхнє читання на потім, я розрізав конверти і їхній вміст висипав на стіл. Я відчував таку нестерпну втому, що робити нічого не хотілося. Однак і від страшного збудження заснути не міг. «Який довгий був цей день!» — подумав я. Довжелезний, без кінця-краю. Здавалося, ніби цілісінький день я катався на «американських гірках». Ще й досі все тіло тремтить...

«Власне, скільки днів я провів у Саппоро?» — подумав я. Однак не міг згадати. У пам'яті виникали картини одна за одною, перемішані зі сном. Суцільне сіре небо. Події і дати змішалися в одну купу. Спочатку я мав зустріч з дівчиною в окулярах. Зателефонував колишньому компаньйону, дізнався в нього про минуле готелю «Дельфін». Зустрівся і мав розмову з Чоловіком-Вівцею. У кінотеатрі бачив фільм з Кікі та Ґотанлою. Удвох з вродливою тринадцятирічною дівчинкою

співав пісню гурту «Beach Boys». І повернувся в Токіо. Скільки днів все це забрало?

Порахувати не вдавалося.

«Завтра порахую, — вирішив я. — Все, що можна обдумати завтра, завтра й обдумаю».

Я зайшов у кухню, налив у склянку віскі й випив, нічим не розвівши. І схрумав решту печива. Заплісняв ілого, як думки в моїй голові. Поставив неголосно стару платівку — добре знайомі пісні Томмі Дорсі у виконанні незабутнього гурту «Modernizers». Застарілого, як думки в моїй голові. З тріскотнею голки по платівці. Однак це нікому не заважає. Часи такої музики скінчилися. Вона вже нікуди не йде. Як і думки в моїй голові.

«Що сталося?» — прокотилися луною слова Кікі.

Кінокамера розвернулася. Вправні пальці Ґотанди ніжно повзуть спиною Кікі. Ніби шукають у морі невидимий фарватер.

Кікі, що сталося? Я в полоні розгублення. Більше не вірю в себе, як колись. Все-таки любов і «субару» — зовсім різні речі. Так чи ні? Я заздрю вправним пальцям Ґотанди. Цікаво, чи Юкі загасила газову грубку? Наказуєш зовсім як тато... Я більше не вірю в себе. Невже трухлявію, про щось бурмочучи, на цьому слоновому цвинтарі розвиненого капіталізму?

Однак все з'ясується завтра.

Я почистив зуби, надів піжаму, висушив рештки віскі. А коли збирався залазити в ліжко, задзвенів телефон. Якусь хвилину я стояв посеред кімнати й пильно вдивлявся у телефонний апарат. Потім узяв трубку.

— Щойно погасила грубку, — сказала Юкі. — І сигарету. Ну то як? Полегшало?

— Полегшало, — відповів я.

— На добраніч! — сказала вона.

— На добраніч! — відповів я.

— Слухайте... — сказала вона несподівано. І зробила паузу. — Там у Саппоро, в тому готелі, ви бачили чоловіка в овечій шкурі, чи не так?

Притиснувши телефонний апарат до грудей так, ніби хотів зігріти надтріснуте страусове яйце, я сів на ліжко.

— Я все знаю. Що ви його бачили. Я вам не казала, але я знала від самого початку.

— Ти зустрічалася з Чоловіком-Вівцею? — спитав я.

— М-м-м... — промимрила вона і цмокнула язиком. — Та про це наступним разом. Зустрінемося — і про все спокійно поговоримо. А зараз я хочу спати.

І вона гучно поклала трубку.

Заболіло в скронях. Я зайшов у кухню і знову випив віскі. Тіло все ще не переставало тремтіти. «Американські гірки» знову з гуркотом почали свій рух. «*Все зв'язано*», — сказав Чоловік-Вівця.

«Все зв'язано», — прокотилося луною в моїй голові.

Поволі різні події та люди почали з'єднуватися одне з одним.

17

Спершись на умивальник у кухні, я випив ще одну порцію віскі й подумав: «Власне, що сталося?». Збирався звідси зателефонувати Юкі та спитати: «Звідки ти знаєш про Чоловіка-Вівцю?». Але я почувався надто втомленим. Надто довгим був цей день. А крім того, вона сказала, що про все поговоримо наступного разу, й поклала трубку. Отож доведеться чекати наступного разу... А до того ж, я навіть не знаю її телефонного номера.

Я заліз у ліжко й ніяк не міг заснути, а тому хвилин десять-п'ятнадцять не спускав погляду з телефону в узголів'ї. Сподівався, що, можливо, Юкі ще раз зателефонує. Або навіть не Юкі, а хтось інший. В такі моменти телефон здається бомбою з годинниковим механізмом. Коли вибухне — невідомо. І тільки така можливість вибиває секунди. Якщо довго придивлятися, то телефонний апарат набирає дивної форми. Надзвичайно дивної. Зазвичай цього не помічаєш, та коли придивишся, то в його тривимірності відчувається дивовижна щирість. Здається, ніби телефон страшенно хоче щось сказати, але не може. Або навпаки —

ненавидить те, що його запаковано в таку оболонку. Здається, ніби чиста ідея втілилася в незграбній формі. Ось такий він, цей телефон.

Я почав думати про телефонну станцію. Про телефонні лінії, що розбігаються з цієї кімнати у всі кінці світу. У принципі я можу зв'язатися з будь-ким. Можу зателефонувати навіть в Анкорідж. У готель «Дельфін» або навіть колишній дружині. Безмежна кількість контактів... А головний вузол цих контактів — телефонна станція. Там, у тому вузлі, комп'ютер обробляє вхідні і вихідні дані. З комбінацій цифр народжуються ті чи інші контакти — й виникає зв'язок. Завдяки телефонним лініям, підземним кабелям, підводним тунелям і космічним супутникам зв'язку ми з'єднуємося одне з одним. Велетенський комп'ютер тримає все це під своїм контролем. Та хоч би якими досконалими і точними були засоби такого зв'язку, вони не зможуть нас з'єднати, якщо ми не маємо такого бажання. І навіть якщо маємо його, зв'язок не встановиться, якщо не знаємо (як у моєму випадку — забув спитати) телефонного номера співрозмовника. Буває і так, що телефонний номер спитав, але відразу забув або загубив записник. І навіть пам'ятаючи телефонний номер, часто помиляємося при його наборі... І тоді ми ні з ким не з'єднуємося. Ми — надзвичайно недосконалі й нерозсудливі істоти. Але й це ще не все! Навіть якщо, припустімо, я виконаю всі ці умови й додзвонюся до Юкі, вона може обірвати розмову, сказавши: «Зараз я не хочу розмовляти! Бувайте!» — і поклавши

трубку — клац! І тоді ніякої розмови не буде. Матиме місце тільки односторонній вияв емоцій.

Все це, здається, телефонну трубку дратує.

Телефонна трубка (може, правильніше було б казати «телефон», але я вирішив думати про нього в жіночому роді) невдоволена тим, що їй не дають проявитися у вигляді чистої ідеї. Її сердить те, що в основі спілкування між людьми покладено невиразне, недосконале бажання. Як на неї, надто недосконале, надто непередбачливе, надто пасивне.

Спершись одним ліктем на подушку, якийсь час я спостерігав, як вона злиться. «Нічого не вдієш, голубонько! Я ні в чому не винен, — сказав я подумки телефонній трубці. — Бо такий от зв'язок між людьми. Недосконалий, непередбачливий, пасивний». Вона злиться тому, що я сприймаю такий зв'язок виявом чистої ідеї. Та справа не в мені. Бо хоч би куди подалася телефонна трубка, всюди вона злитиметься. А втім, може, перебування саме в моїй кімнаті підвищує її роздратованість. І в цьому розумінні я несу певну відповідальність. У мене таке враження, ніби я мимоволі посилюю ту недосконалість, непередбачуваність і пасивність. Підставляю їй ногу.

А тим часом я раптом згадав про колишню дружину. Телефонна трубка дивилася на мене з мовчазним докором. Як колись дружина. Удвох нам було дуже добре. Ми жартували одне з одним. Не одну сотню разів віддавалися любощам. Об'їздили майже всю країну. А проте іноді дружина дивилася на мене з мовчаз-

ним докором. Вночі, без слів, самими очима. Докоряла за мою недосконалість, непередбачуваність, пасивність. Вона сердилася. Як я вже казав, ми жили в злагоді. Але те, чого вона прагла, що вимальовувала у своїй голові, різко відрізнялося від того, чим жив я. Вона жадала вільного спілкування. Жадала побачити щось схоже на сцену, на якій спілкування, піднявши над собою білосніжний прапор, веде людей до блискучої безкровної революції. Як їй здавалось, тоді загальна досконалість поглине всі наші дрібні недосконалості й зцілить усіх нас разом. Такою була любов в її розумінні. Ясна річ, з моїм розумінням вона не мала нічого спільного. Як на мене, любов — чиста ідея, наділена незграбним тілом, що врешті-решт, незважаючи на заплутаність підземних кабелів і телефонних ліній, знаходить свого адресата. Страшно недосконала система. То трапляється неправильне з'єднання. То телефонний номер хтось забуває. То помилково набирає не той номер. Та я в цьому не винен. Поки ми існуємо в такій тілесній формі, так завжди буде. Як того вимагають закони природи... Так пояснював я їй. Багато, багато разів.

І все-таки одного дня вона пішла.

Може, збільшивши загальну недосконалість, я сприяв їй у цьому.

Поглядаючи на телефон, я згадав про статеві зносини з колишньою дружиною. За останні три місяці перед тим, як піти, вона ні разу зі мною не спала. Бо спала з кимсь іншим. Про що я навіть не здогадувався.

— Пробач, любий, чи не хотілося б тобі з іншою переспати? — спитала вона мене. — Я не ображатимусь.

Я подумав, що це жарт. А виявляється — вона не жартувала. «Та я не хочу спати ні з ким, крім тебе», — відповів я. І справді-таки я не хотів. «А от я хочу, щоб ти з кимсь переспав, — наполягала вона. — І от тоді ми ще раз подумаємо, як нам далі жити».

Зрештою, я так і не переспав ні з ким. Мене не можна назвати особливо педантичним у статевих питаннях, але я не готовий спати з іншою жінкою, щоб виправити стосунки з першою. Якщо я хочу з кимсь переспати, ні в кого дозволу не питаю.

Незабаром після того вона пішла з дому. Хотілося б знати, чи вона цього не зробила б, якби я її тоді послухав і переспав з іншою жінкою. Невже цим вона намагалася зробити наше спілкування якомога вільнішим? Але ж це велика дурість! Бо тоді я зовсім не хотів ні з ким іншим спати. Що вона задумала — я так і не зрозумів. Бо нічого конкретного про це вона мені не сказала. Навіть після розлучення. Обійшлася тільки метафорами. Як завжди, коли йшлося про щось для неї важливе.

Минуло за північ, але гуркіт на швидкісній автостраді за вікном все ще не вгамувався. Час від часу повітря розривало тріщання мотоциклів. Звуконепроникне скло гасило шум, але не набагато. Той шум підступав упритул до мене, чітко визначаючи моє місце на Землі...

Стомившись розглядати телефон, я заплющив очі. А коли заплющив їх — довгождане безсилля безшумно заповнило порожнечу. Надзвичайно вміло, швидко. І тоді поволі прийшов сон.

* * *

Після сніданку я перегорнув телефонний довідник і зателефонував своєму знайомому — агенту у сфері шоу-бізнесу. Я кілька разів мав з ним справу, коли брав інтерв'ю для журналу. О десятій ранку він, звісно, ще спав. Я вибачився за те, що розбудив, і сказав, що мені потрібен телефонний номер Ґотанди. Він трохи побурчав, але врешті-решт повідомив мені номер кіностудії, на якій Ґотанда працював за контрактом. Так собі студія, середньої руки. Я набрав її номер. Коли трубку підняв черговий менеджер, я повідомив йому назву свого журналу і сказав, що хотів би зв'язатися з паном Ґотандою. «Інтерв'ю?» — спитав менеджер. «Зовсім ні», — відповів я. «Ну, а що?» — допитувався він. Цілком справедлива недовіра. «Чисто особиста справа», — сказав я. «Яка саме?» — наполягав він. «Я з ним учився в середній школі, — відповів я. — І мені будь-що треба з ним зв'язатися». «Як вас звати?» — спитав він. Я сказав. Він записав. «У мене важлива справа до нього», — додав я. «Кажіть, я передам», — пообіцяв менеджер. «Я хотів би поговорити безпосередньо з ним», — сказав я. «Таких, як ви, багато, — зауважив він. — Самих тільки однокласників кілька сотень».

— У мене важлива справа до нього, — повторив я. — А тому, якщо ви мене з ним з'єднаєте, гадаю, що зможу віддячити вам у ваших професійних інтересах.

На мить співрозмовник задумався над моїми словами. Звісно, я збрехав. Я не мав такої влади, щоб чимось йому віддячити. Все, що я міг на роботі, — це піти, куди накажуть, і взяти інтерв'ю в того, кого назвуть. Але мій співрозмовник усього цього не знав. Якби знав — були б труднощі.

— Таки точно не інтерв'ю? — перепитав він. — Якщо все-таки інтерв'ю, то домовляйтеся через мене. Інакше будуть проблеми. Все треба робити офіційно.

— Ні. На всі сто відсотків особиста справа, — сказав я.

Він попросив мій телефонний номер. Я продиктував.

— Отже, однокласник... — повторив він, зітхнувши. — Зрозуміло. Сьогодні ввечері або завтра він вам зателефонує. Звісно, якщо захоче...

— Звичайно, — сказав я.

— Він — людина зайнята і, може, не захоче розмовляти з однокласником. Усе-таки вже не дитина, щоб його можна було силоміць притягти до телефону...

— Безперечно, — погодився я.

Співрозмовник позіхнув — і поклав трубку. Нічого не вдієш. На годиннику була все ще десята ранку.

Перед обідом я відправився на автомобілі за покупками в супермаркет «Кінокунія», що на Аояма[1]. По-

[1] Аояма — стара назва території Токіо, що тепер входить у західну частину району Мінато й східну частину району Сібуя.

ставивши свою «субару» на стоянці між «самбами» та «мерседесами», я відчув, шо вона така ж непоказна, як і я сам. Та незважаючи ні на що, я люблю купувати продукти в «Кінокунія». Може здатися смішним, але куплений там салат зберігається довше, ніж салат з інших супермаркетів. Чому — не знаю. Але це факт. Можливо, після закриття супермаркету салат збирають і спеціально дресирують на виживання. Якщо це так, я нітрохи не здивуюся. Суспільство розвиненого капіталізму на будь-що здатне.

Виходячи з дому, я поставив телефон на автовідповідач, та коли повернувся, ніяких повідомлень не виявив. Ніхто мені не телефонував. Слухаючи по радіо «Тему «Шафта»[1], я загорнув куплені овочі в поліетилен і заховав у холодильник. *Цікаво, хто цей чоловік? Шафт...*

Потім я подався в кінотеатр на Сібуя ще раз дивитися «Нерозділене кохання». Уже четвертий раз. Я не міг не дивитися. Приблизно відрахувавши час від початку сеансу, я зайшов у зал, дочекався появи на екрані Кікі й зосередив усю свою увагу на цій сцені. Намагався не пропустити жодної подробиці. Як завжди, сцена мала той самий вигляд. Недільний ранок. Звичне лагідне світло. Жалюзі. Спина голої жінки. По ній повзуть чоловічі пальці. На стіні — картина Ле Корбюз'є. На столику в головах пляшка «Катті Сарк».

---

[1] «Шафт» — фільм Гордона Паркса (1971 року), в якому головним героєм виступає Джон Шафт (його роль виконує Ричард Раунтрі), негр-детектив. Музику до нього написав Айзек Хейз.

Дві склянки, попільничка, пачка «Севен Старз». Під стіною — стереосистема. Ваза для квітів. У ній квіти, схожі на стокротки. На підлозі — недбало скинутий одяг. Книжкова полиця. Кінокамера розвертається. Кікі. Я мимоволі заплющую очі. Потім розплющую. Ґотанда обіймає Кікі. Легко й ніжно. «Не може цього бути!» — думаю я. І вимовляю це вголос. Хлопець на чотири крісла спереду від мене оглядається. Приходить героїня-школярка. На голові зачіска «кінський хвіст». Штормівка з каптуром, джинси. Червоні кросівки «Адідас». У руках — чи то кекс, чи то булочка. Вона заходить у кімнату. І тікає. Ґотанда приголомшений. Сідає на постелі й дивиться у простір, де була школярка, так, наче яскраве світло засліплює йому очі. Кікі кладе руку йому на плече і сумовито промовляє: «Що сталося?».

Я вийшов з кінотеатру. І побрів по Сібуя куди очі світять.

Почалися літні канікули, а тому вулиці ущерть заповнили школярі та студенти. Вони вешталися по кінотеатрах, поїдали харчовий непотріб макдональдсів, купували розрекламовані журнали «Хотдог Прес», «Попай» або «Олів», витрачали свої кишенькові гроші у гральних центрах. Звідусіль лунала музика. Стіві Вандер, Хол й Оутс, маршові мелодії з патінко[1], солдатські пісні з пропагандистських автобусів ультраправих — все це змішувалося в одну суцільну какофонію. Перед

[1] Патінко — найпопулярніший в Японії гральний автомат.

самою станцією Сібуя політики виголошували свої передвиборчі промови.

Я йшов вулицями, а перед моїми очима спливала картина того, як десять тонких пальців Ґотанди пестять спину Кікі. Я добрався до Харадзюку, пройшов по Сендаґая до бейсбольного стадіону, з бульвару Аояма до кладовища, а потім до картинної галереї Недзу. Поминувши кафетерій «Фігаро», я знову опинився перед супермаркетом «Кінокунія». Після того я обігнув висотний будинок «Дзінтан» і вернувся на Сібуя. Загалом добряче прогулявся. Коли я дійшов до станції Сібуя, сонце вже зайшло. Я глянув з пагорба вниз — вулицею, вздовж якої почали спалахувати різнокольорові неонові вогні, рівномірно плив потік безликих клерків у чорних пальтах, схожий на табуни незворушних лососів, що прямують на нерест у верхів'я річки.

Коли я дістався додому, на автовідповідачеві горіла червона лампочка. Я ввімкнув у кімнаті світло, зняв пальто, добув з холодильника банку пива і зробив один ковток. Потім сів на ліжко й натиснув на кнопку «play». Касета перемоталася назад, а потім програла запис.

— О, як давно ми не бачилися! — промовив Ґотанда.

18

— О, як давно ми не бачилися! — промовив Ґотанда. Чітким і виразним голосом. Не надто швидким і не надто повільним, не надто гучним і не надто тихим, без напруження, але й не надто розслабленим. Ідеальним голосом. Що це його голос — я впізнав миттю. Такий голос легко не забувається, якщо хоч раз його почуєш. Так само, як не забувається сліпучий усміх, білосніжні зуби й тонка лінія носа. Досі я не звертав на нього особливої уваги, не намагався пригадати, але тепер цей голос, наче переливи дзвону в нічній тиші, вмить воскресив пам'ять, заховану в закутках моєї голови. «Щось нечуване», — подумав я.

— Сьогодні ввечері я буду дома, телефонуй сюди. Будь-коли — все одно я не сплю до ранку, — сказав він і двічі повторив свій телефонний номер. — Ну, бувай! Подзвониш — поговоримо, — додав він і поклав трубку.

Судячи з перших цифр телефонного номера (номера телефонної станції), він проживав недалеко від моєї квартири. Я записав телефонний номер і повільно набрав його. Після шостого гудка ввімкнувся автовідповідач. «Дома нікого немає. Залиште, будь ласка, своє

повідомлення», — сказав жіночий голос. Я повідомив своє ім'я, телефонний номер і час дзвінка. Сказав, що сьогодні весь вечір буду дома... Який складний цей світ! Поклавши трубку, я пішов на кухню, сполоснув водою листочки селери, порізав їх на шматки, залив майонезом і, запиваючи пивом, уже взявся їх жувати, як раптом задзвонив телефон. То була Юкі. «Що робите?» — спитала вона. «Стою в кухні, жую селеру з майонезом і запиваю пивом», — відповів я. «Нещасні», — поспівчувала вона. «Не дуже», — заперечив я. Бувають люди набагато нещасніші. Про такі речі Юкі ще не знала.

— Де ти зараз? — спитав я.

— Усе ще в квартирі на Акасака, — сказала вона. — А сьогодні ми не покатаємося на автомобілі?

— Пробач, сьогодні ніяк не вдасться, — відповів я. — Зараз я жду важливого ділового дзвінка. Як-небудь іншим разом, добре? До речі, щодо вчорашньої розмови... Ти що, справді бачила людину в овечій шкурі? Я хотів би тебе про це розпитати. Для мене це дуже важливо.

— Як-небудь іншим разом, добре? — відповіла вона і рішуче, зі стуком поклала трубку.

«От тобі й на!» — подумав я. І якийсь час розгублено дивився на телефонну трубку в руці.

* * *

Упоравшись із селерою, я задумався над тим, що приготувати на вечерю. І вирішив зварити спагеті. Взя-

ти два зубчики часнику, покришити їх не дуже дрібно й обсмажити на маслиновій олії. Час від часу нахиляти сковорідку, збираючи олію скраю, і тримати так якнайдовше на слабкому вогні. Додати стручок червоного перцю. І смажити його разом з часником. Аби олія не згіркла, вчасно вийняти часник і перець. Найважче — вибрати момент, коли це треба зробити. Кинути в олію шматочки шинки й смажити доти, доки не стануть хрусткими. Вигорнути на сковорідку добре проварені спагеті і добре перемішати. Посипати покришеною петрушкою. Подавати з салатом — сиром «моцареллою» та свіжими помідорами... Зовсім непогано!

Та як тільки вода для спагеті почала закипати, знову пролунав телефонний дзвінок. Я погасив плитку, підійшов до телефону і взяв трубку.

— О, як давно ми не бачилися! — сказав Ґотанда. — Я такий радий тебе почути! Як поживаєш?

— Та нічого, сяк-так... — відповів я.

— Менеджер передав, що в тебе якась справа до мене. Невже хочеш з кимсь удвох розтинати жабу? — сказав він і радісно засміявся.

— Та ні, хотів у тебе дещо спитати. Знаю, що ти — зайнята людина, та все одно вирішив зателефонувати. Це може здатися трохи дивним, але...

— Слухай, ти зараз чимось зайнятий?

— Ні, нічим особливо. Трапився вільний час, от і взявся вечерю готувати.

— От і добре! А чи не піти нам разом кудись і там повечеряти? Я оце думав, з ким би перекусити. Самому їжа в рот не лізе...

— Та якось незручно. Ні сіло, ні впало подзвонив тобі...

— Нема чого церемонитися! Хочеш чи не хочеш, а як приходить певний час — живіт порожніє і доводиться його чимось напихати. Заради тебе я не збираюся силоміць об'їдатися. Просто перекусимо, вип'ємо й побалакаємо про минуле. Я вже давненько не бачився з колишніми товаришами. Якщо тобі тільки зручно — радо зустрівся б з тобою. Чи, може, тобі незручно?

— Таке питаєш. Це ж я маю до тебе справу, а не навпаки!

— Ну, то я зараз до тебе заїду. Де ти живеш?

Я сказав йому адресу.

— Ага, якщо так, то це недалеко від мене. Хвилин через двадцять під'їду. Приготуйся, щоб відразу вийти. Бо за живіт тягне, довго не витримаю.

Я погодився, поклав трубку й розгублено покрутив головою. «Побалакаємо про минуле»?

Я ніяк не розумів, про яке «минуле» можна говорити з Готандою. У шкільні роки я з ним особливо не дружив і не часто спілкувався. Його вважали блискучою окрасою класу, а мене, правду кажучи, — непомітним середнячком. Просто чудо, що він ще пам'ятає, як мене звати. То про яке «минуле» може бути мова? Про що мені з ним говорити? А все-таки добре, що він не гне кирпи.

Швидко поголившись, я надів сорочку з жовтогарячими смужками, поверх неї — твідовий піджак від Калвіна Кляйна. На шию пов'язав плетену краватку від Армані, яку мені колись на день народження подарувала подружка. Натягнув щойно випрані джинси і взувся у білісінькі тенісні кеди, куплені зовсім недавно. В моєму гардеробі це були найшикарніші речі. «От було б добре, якби мій співрозмовник належно оцінив увесь цей шик», — подумав я. Ні разу в житті я ще не вечеряв з кіноактором. І тому не уявляв собі, що в такому випадку слід одягати.

Він приїхав рівно через двадцять хвилин. Його шофер — років п'ятдесяти, надзвичайно ввічливий — подзвонив у двері й сказав, що пан Ґотанда чекає внизу. «Де особистий шофер — там і «мерседес», — подумав я. Як я і сподівався, внизу стояв «мерседес». Надзвичайно великий, сріблястого кольору. Геть-чисто схожий на моторний човен. Скло таке, що всередині нічого не видно. Шофер з легким стуком відчинив дверцята, і я заліз усередину. Там був Ґотанда.

— Я так радий тебе бачити! — сказав він, привітно всміхаючись. Руки не простягнув — і мені від того полегшало.

— Давно-таки не бачилися, — відповів я.

Поверх звичайнісінького светра з клиноподібним вирізом на шиї на ньому була темно-синя вітронепроникна куртка й приношені оксамитові штани кремового кольору. На ногах — збляклі кросівки «асікс». Однак загалом його манера одягатися була бездоган-

ною. Навіть простий одяг на ньому справляв приємне враження, наче витвір першокласного модельєра. З усміхом на губах він оглянув мене з ніг до голови.

— Шикарно одягаєшся! — сказав він. — Зі смаком!

— Спасибі, — відповів я.

— Як кінозірка! — додав він. Без іронії, просто пожартував. Я розсміявся, він також. Завдяки цьому ми обидва трохи розслабилися. Ґотанда окинув поглядом салон автомобіля. — Чудова машина, правда? Мені її дає кіностудія, коли треба. Разом з шофером. Так я уникаю аварій і не сідаю за кермо п'яним. Безпека передусім. І для студії, і для мене. Обидві сторони щасливі.

— Звичайно, — погодився я.

— Сам я на такій не їжджу. Мені до вподоби набагато менша.

— «Порше»? — спитав я.

— «Мазераті», — відповів він.

— Ну, а я люблю ще меншу, — сказав я.

— «Сівік»? — запитав він.

— «Субару», — відповів я.

— «Субару»... — повторив він і кивнув головою. — Колись і я на такій їздив. То була перша в моєму житті машина. Не студійна, а куплена за власні гроші. За гонорар, отриманий за роль у першому фільмі, я купив стареньку «субару». Вона мені страх як подобалася. Я на ній їздив до кіностудії. А в другому фільмі мені дали більшу роль. І відразу застерегли: «Як хочеш стати кінозіркою — на якійсь там «субарі» не смій їздити».

Довелося замінити її на іншу. Такий от світ! А машина була чудова. Практична, дешева. «Субару» мені подобається.

— Мені також, — сказав я.

— Як ти гадаєш, чому я пересів на «мазераті»?

— Не знаю.

— Бо треба списати більше грошей на витрати! — пояснив він, насупивши брови так, ніби відкривав мені якусь таємницю. — Менеджер усе повторює: витрачай більше! Мовляв, я недостатньо використовую кошти. Ось тому я і придбав дорогу машину. Одна така купівля — і витрати підскочили вгору. Всі стали щасливі.

«Казна-що! — обурився я. — Невже не можна думати ні про що інше, крім витрат?».

— Їсти хочеться, аж шкура болить! — сказав Ґотанда і похитав головою. — Від товстого біфштекса не відмовився б. Складеш мені компанію?

Я відповів, що покладаюся на нього, і він сказав шоферу, куди їхати. Той мовчки кивнув, й автомобіль рушив з місця. Тоді Ґотанда, глянувши мені в очі, усміхнувся і сказав:

— Особисте запитання! Сам собі готуєш — отже, живеш одинаком, чи не так?

— Саме так, — відповів я. — Одружився, розлучився...

— Як і я, — сказав він. — Одружився, розлучився... А ти аліменти платиш?

— Ні, не плачу, — відповів я.

— Ніскільки?

Я похитав головою.

— Вона не бере.

— Щасливчик! — сказав він. І розсміявся: — Я також не плачу, але через одруження зовсім розорився. Про моє розлучення ти що-небудь знаєш?

— Ледь-ледь... — відповів я. Він промовчав.

Років чотири-п'ять тому Ґотанда одружився з популярною кіноактрисою, а через два з лишком роки розлучився. Всі ці його сімейні перипетії докладно, з усіх боків, описали тижневики, охочі до скандальної хроніки. Як завжди в таких випадках, не було ясно, котрі з них писали правду, а котрі — брехню. Та врешті-решт вийшло, начебто Ґотанда не зміг зжитися з родиною тієї актриси. Таке в житті часто буває. Напориста рідня дружини-кіноактриси прискіпливо стежила як за її особистими, так і громадськими справами. А Ґотанда, пестунчик долі від самого малку, був схильний до вільного, незалежного життя. Отож про якусь сімейну злагоду не могло бути й мови.

— Диво та й годі! Якщо колись ми разом виконували лабораторну роботу з природознавства, то тепер, коли знову зустрілися, виявилося, що обидва розлучилися. Як ти гадаєш, це не дивно? — сказав Ґотанда, всміхаючись. І кінчиком вказівного пальця злегка торкнувся повіки. — До речі, чому ти розлучився?

— Все було дуже просто! Одного дня вона пішла з дому.

— Раптово?

— Саме так. І нічого не сказала. Я навіть не сподівався. Прийшов додому — а її нема. Подумав, що

пішла кудись у супермаркет. А тому приготував собі вечерю й чекав. Однак і вранці вона не повернулася. Минув тиждень, минув місяць, а її все не було. А вже потім прийшло поштою від неї прохання про розлучення.

На хвилину Ґотанда задумався над моїми словами. І зітхнув.

— Може, ти образишся, коли я скажу, що, по-моєму, ти щасливіший за мене, — сказав він.

— Чому? — спитав я.

— Моя дружина не пішла з дому, Це мене з нього викинули. Буквально. Раптом одного дня викинули, — сказав він і крізь вітрове скло автомобіля втупився очима в далечінь. — Жахлива історія! Спланована від початку до кінця. До найменших подробиць. Як справжнє шахрайство. Без мого відома вона перереєструвала все майно на своє ім'я. З великою спритністю. Так, що я ні про що не здогадувався. Разом з нею я користувався послугами одного й того ж обліковця податків. Довіряв їй. Передав їй свою печатку, посвідчення, акції, ощадну книжку — мовляв цсе це потрібне для складання податкової декларації... Я не розуміюся на таких бухгалтерських тонкощах і готовий покластися на інших, яким можна довіряти. Однак вона змовилася з ріднею, і не встиг я похопитись, як залишився без гроша в кишені. Обчухрали мене до кісток. І викинули як собаку, яка вже відслужила свій вік... Загалом добряче мене провчили! — і він знову всміхнувся. — Завдяки цьому я трохи подорослішав.

— Тобі вже тридцять чотири. Хоч-не-хоч у такому віці всі стають дорослими.

— Твоя правда. Людина — дивна істота. Стає дорослою за одну мить. Ось так. А я колись думав, що людина дорослішає поступово, рік за роком, — сказав Ґотанда, пильно заглядаючи мені в очі. — А виявилося — ні. Людина стає дорослою за одну мить.

* * *

Висококласний ресторан, що спеціалізувався на приготуванні біфштексів і до якого мене привіз Ґотанда, розміщувався в тихому завулку на задвірках Роппонґі[1]. Як тільки наш «мерседес» зупинився перед входом, нам на зустріч вибігли метрдотель і бой. Ґотанда наказав шоферу приїхати по нас через годину — і «мерседес» безшумно розтанув у вечірній темряві, як велетенська розумна риба в морі. Нас провели до столика під стіною у глибині залу. На всіх відвідувачах був тільки модний одяг, але на їхньому тлі Ґотанда у своїх оксамитових штанах і кросівках виділявся особливо шикарним виглядом. Навіть не знаю чому. В усякому разі, він привернув до себе увагу. Як тільки ми зайшли у зал, погляди відвідувачів за столиками на коротку мить, не довше двох секунд, затримувалися на ньому. Мабуть, дивитися довше вважалося непристойним. Який складний цей світ!

---

[1] Роппонґі — квартал з багатьма розважальними закладами в центральній частині Токіо.

Сівши за столик, ми передусім замовили шотландського віскі з водою.

— За колишніх дружин! — промовив Ґотанда. І ми випили.

— Яке безглуздя! — сказав він. — Я все ще люблю її. Хоча вона так познущалася з мене — все одно люблю. Забути не можу. А іншу полюбити не вдається.

Милуючись вишуканою формою шматка льоду, я кивнув.

— А ти як?

— Ти питаєш, що я думаю про свою колишню дружину?

— Ага.

— Не знаю, — зізнався я чесно. — Я не хотів, щоб вона йшла з дому. Та вона таки пішла. Хто в цьому винен — не знаю. Однак це вже сталося. Стало доконаним фактом. І я довго намагався звикнути до нього. Думав лише про те, щоб звикнути. Тому й не знаю...

— Зрозуміло, — сказав Ґотанда. — Слухай, може, тобі боляче про це говорити?

— Та ні, — відповів я. — Факт — це факт. Від нього не можна відвернутися. А тому я болю не відчуваю. А щось зовсім незрозуміле...

Він злегка ляснув пальцями.

— Це правда. Відчуваєш щось зовсім незрозуміле... Враження таке, ніби земне тяжіння раптом ослабло. І навіть душа не болить.

Підійшов офіціант, і ми замовили по біфштексу. І мені, і йому — з кров'ю. А також по салату. І по другій порції віскі з водою.

— Слухай, — сказав Ґотанда. — У тебе до мене якась справа, чи не так? Викладай, поки ми тверезі.

— Розумієш, це трохи дивна історія, — почав я.

Він привітно всміхнувся. Добре вишколеною, приязною усмішкою.

— А я люблю дивні історії, — сказав він.

— Недавно я подивився фільм з твоєю участю, — вів я далі.

— «Нерозділене кохання»? — насупивши брови, спитав він тихо. — Нікудишній фільм. Нікудишній режисер. Нікудишній сценарій. Як завжди... Всі, хто брав участь в його зніманні, хочуть про нього забути...

— Дивився четвертий раз, — сказав я.

Він витріщився на мене, ніби на порожнечу.

— Можу побитися об заклад, що нема на світі людини, яка дивилася б такий фільм учетверте. І в цілій Галактиці нема. Можу побитися на будь-що.

— У тому фільмі виступає одна знайома людина, — пояснив я. — І додав: — Крім тебе.

Ґотанда потер скроню кінцем вказівного пальця. І примруженими очима глянув на мене.

— Хто?

— Як звати — не знаю. Дівчина, з якою ти спав в неділю вранці.

Він ковтнув віскі й кілька разів кивнув головою.

— Кікі.

— Кікі, — повторив я. Дивне ім'я. Наче якоїсь іншої людини.

— Так її звали. Принаймні всі знали це ім'я. В нашому маленькому дивному світі вона з'явилася під іменем Кікі. І цього було досить.

— А можна з нею зв'язатися? — спитав я.

— Ні, не можна, — відповів він.

— Чому?

— А ти послухай, що я тобі скажу. По-перше, Кікі — не професійна актриса. А тому справа ускладнюється. Професійні актори — як знамениті, так і невідомі — приписані до якоїсь кіностудії. Отож з ними легко встановити зв'язок. Більшість з них сидить перед телефоном і чекає, щоб їм подзвонили. А от Кікі не з таких. Вона ні до чого не приписана. Кілька разів з'явилася в тому фільмі та й усе. Звичайнісінький підробіток.

— А як це вона з'явилася в тому фільмі?

— Я сам її привів, — зізнався він щиро. — Спочатку запитав, чи не виступить у фільмі, а потім рекомендував режисеру.

— Навіщо?

Він ковтнув віскі й ледь-ледь скривив губи.

— У тієї дівчини якийсь особливий талант. Як би це назвати... Відчуття життя. Щось таке. Я це відразу помітив. Вона не була красунею. Не вирізнялася також акторською майстерністю. Але самою своєю появою в кадрах оживляла фільм. Це точно. Такий у неї своєрідний дар. Тому я вирішив використати її в тому

фільмі. Результат перевершив мої сподівання. Кікі всім сподобалася. Не хочу вихвалятися, але ця сцена з нею вдалася. Цілком реалістична. А ти як гадаєш?

— Авжеж, реалістична, — підтвердив я. — Не сумніваюсь.

— Після того я вже збирався ввести її у світ кіно. Бо думав, що вона багато чого досягла б. Та нічого з цього не вийшло. Вона зникла. І це — друга складність, яка заважає дати відповідь на твоє запитання. Просто зникла та й усе. Як дим. Як вранішня роса.

— Як це — зникла?

— Буквально зникла. Місяць тому. Не прийшла на пробу. Якби прийшла, дістала б пристойну роль у новому фільмі — я вже все підготував, з усіма домовився. Напередодні зателефонував їй, уточнив час зустрічі. Нагадав, щоб не запізнилася... Та вона не прийшла. Як крізь землю провалилася. Відтоді я її більше ніде не бачив.

Він підкликав пальцем офіціанта і замовив ще дві порції віскі з водою.

— Одне запитання, — вів далі Ґотанда. — А ти з нею спав?

— Спав, — відповів я.

— Ну, а якби я сказав, що також з нею спав, тобі... Тобі не було б боляче?

— Ні, — відповів я.

— От і добре! — з полегкістю сказав він. — Я не вмію брехати. А тому відверто зізнаюся: я спав з нею кілька разів. Дівчина що треба. Трохи дивна, але за-

падати людям у душу вміє. З неї була б гарна актриса. Багато чого могла б досягти... Жаль, що не так вийшло.

— То що, нема ні її адреси, ні телефонного номера? Ні справжнього прізвища?

— Нема нічого, що допомогло б її розшукати. Ніхто нічого не знає. Крім того, що її звали Кікі.

— А в бухгалтерії кіностудії не залишилося документа про виплату гонорару? — спитав я. — Бо при його одержанні потрібно вказувати своє справжнє прізвище й адресу. Для стягнення податку за місце отримання доходу.

— Звичайно, і це я перевірив. Та все дарма. Гонорару вона не одержувала. І розписки не залишала. Жодного сліду нема.

— Чому вона не одержувала грошей?

— А хіба я знаю чому? — відповів Ґотанда, потягуючи третю порцію віскі з водою. — Напевне, не хотіла, щоб хтось знав її справжнє прізвище й адресу. Хтозна чому. Можна не сумніватися, вона — загадкова жінка... В усякому разі, ми з тобою зійшлися у трьох пунктах. Перший — разом лабораторну роботу з природознавства у школі виконували, другий — обидва з дружинами розійшлися і третій — обидва спали з Кікі.

Нам подали салат і біфштекси. Чудові біфштекси. Як намальовані — злегка обсмажені, з кров'ю. Ґотанда їв з апетитом. Тримався за столом настільки просто, що на курсах світських манер не отримав би високої оцінки, але їсти з ним разом було приємно

і навіть смачніше, ніж наодинці. Побачивши його за столом, дівчата, напевне, не змогли б приховати свого захвату. Навіть при найпалкішому бажанні таких манер годі навчитися. З ними треба вродитися.

— До речі, де ти познайомився з Кікі? — розрізуючи м'ясо, спитав я.

— Де?... — він на мить задумався. — По телефону викликав дівчину — вона й прийшла. Мабуть, ти знаєш, що означає викликати дівчину по телефону...

Я кивнув.

— Після розлучення я загалом тільки з такими і спав. Щоб не мати зайвого клопоту. З недосвідченими дівчатами нецікаво, з актрисами студії — небезпечно, можна потрапити у скандальну хроніку... А ці приходять відразу, за першим дзвінком. Беруть дорого. Зате тримають язик за зубами. Абсолютно! Мені їхній телефонний номер порекомендував один з кіностудії. Там у них симпатичні дівчата. Сама радість. Професіоналки. Але не затаскані. Взаємна насолода...

Він одрізав кусник м'яса і зі смаком повільно з'їв, запивши ковтком віскі.

— Тутешні біфштекси непогані, правда? — сказав він.

— Непогані, — погодився я. — Присікатись нема до чого. Гарний заклад.

Він кивнув.

— Однак набридає, якщо ходити сюди шість разів на місяць.

— А навіщо ходити сюди так часто?

— Бо мене тут добре знають. Ніхто не метушиться, коли я заходжу. Офіціанти не перешіптуються про мене. Відвідувачі звикли до знаменитості, а тому ніхто не витріщає на мене свої баньки. Коли я ріжу біфштекс, ніхто не випрошує в мене автографа. Якби не цей ресторан, то я не міг би спокійно поїсти. Серйозно кажу.

— Мука в тебе, а не життя! — поспівчував я йому. — До того ж, і голову доводиться сушити, щоб якнайбільше грошей витратити.

— І не кажи! — відповів Ґотанда. — То на чому ми спинилися?

— На тому, що ти викликав повію по телефону.

— Ага, — сказав він і витер губи кінчиком серветки. — Так от одного дня я викликав знайому дівчину. Та її на місці не було. То замість неї прийшло інших двоє. Мовляв, на вибір. Оскільки я шанований клієнт, то мені запропонували такий сервіс... Одна з них була Кікі. Я довго думав, котру з них вибрати, але не зміг, а тому переспав відразу з двома.

— Ого! — вигукнув я.

— Тебе це ображає?

— Та ні, у школі, може, образило б, а тепер...

— У школі й я на таке не зважився б, — усміхаючись, сказав Ґотанда. — В усякому разі, я таки переспав відразу з двома. Дивовижне поєднання! Коротко кажучи, та, друга, — просто ні з ким незрівнянна! Настільки, що аж серце завмирає. Небачена красуня, кожний сантиметр її тіла на вагу золота. Я не брешу.

Багато вродливих жінок траплялося мені в житті, та серед них вона найкраща. З доброю вдачею. Наділена розумом. І про життя-буття з нею можна поговорити. А от Кікі зовсім інша. Не така красуня, хоча досить гарна. Не така розкішна, як дівчата з клубу дівчат за викликом. Як би це сказати...

— Проста, — підказав я.

— Саме так! Проста. Одягається невигадливо, небалакуча, косметикою майже не користується. Поводиться так, ніби їй все одно. Та от дивина: душа до неї так і тягнеться. Тобто до Кікі... Спочатку ми втрьох пожирували, а потім сиділи на підлозі, щось пили, слухали музику й говорили про се, про те. Давно вже я так не розважався. Наче повернувся у студентські роки. Ще ніколи так не розслаблявся... Після того ми ще кілька разів утрьох спали.

— Коли приблизно?

— То було десь через півроку після мого розлучення... отже, десь півтора року тому, — сказав він. — Гадаю, що ми спали втрьох разів п'ять-шість. Та от з Кікі я не бував наодинці. Цікаво, чому? А міг би був переспати.

— Справді, чому? — запитав я.

Він поклав ніж і виделку на стіл і знову вказівним пальцем легко торкнувся скроні. Видно, мав звичку так робити, коли над чимось задумувався. «Чарівний жест!» — сказали б дівчата.

— Може, я боявся?

— Боявся? Чого?

— Залишитися з нею наодинці, — відповів він. І знову взяв у руки ніж і виделку. — Розумієш, є в ній щось таке, що людину підштовхує, розпалює. Принаймні я мав таке відчуття. Дуже невиразне. Точніше, вона не розпалювала, але... Слів для цього не знаходжу.

— Навіювала, що робити? Вела за собою? — допитувався я.

— Може, й так... До пуття не знаю. Бо відчував я щось дуже невиразне. Точно описати не в змозі. В усякому разі, залишатися з нею наодинці чомусь не мав бажання. Хоча насправді душа моя тяглася до неї. Чи ти розумієш, що я маю на увазі?..

— Здається, розумію, — відповів я.

— Коротко кажучи, якби я переспав з нею наодинці, то, гадаю, не зміг би розслабитися. Здавалося, що як тільки зв'яжуся з нею, мене затягне кудись глибоко, звідки не буде виходу. Затягне непомітно. Та саме цього я й остерігався. Я хотів переспати з дівчиною лише для того, щоб розслабитися. А тому не залишався з Кікі наодинці. Хоча вона мені й дуже подобалася.

Після того ми довго мовчки жували свої біфштекси.

— Того дня, коли вона не з'явилася на пробу, я зателефонував до її клубу, — вів далі Ґотанда після паузи, ніби щось пригадавши. — І сказав, що мені потрібна Кікі. Мені відповіли, що її немає. Зникла. Несподівано. А може, це вона веліла так відповідати, коли я зателефоную? Хтозна... Хіба таке можна перевірити? В усякому разі, з мого життя вона зникла назавжди.

Підійшов офіціант, прибрав порожні тарілки й запитав, чи не принести кави.

— Я б краще випив віскі, — сказав Ґотанда. — А ти?

— І я вип'ю за компанію, — відповів я.

— Як ти думаєш, що я робив сьогодні цілий день? — спитав він.

Я відповів, що не знаю.

— Цілий день асистував зубному лікарю. Щоб ужитися в роль. Я тепер граю роль зубного лікаря в серійній теледрамі. Я — стоматолог, а Рьоко Накано[1] — окулістка. Наші клініки в одному районі, знаємо одне одного з дитинства, але ніяк не можемо зійтися... Звичайнісінька історія. А втім, усі теледрами такого роду. Ніколи не бачив її?

— Ні, не бачив, — відповів я. — Я взагалі телевізор не дивлюся. Хіба що новини. І то разів два-три на тиждень.

— І мудро робиш, — киваючи головою, сказав Ґотанда. — Нікудишня програма! Я сам її не дивився б, якби не брав у ній участі. Але популярна. Справді дуже популярна. Звичайнісінька історія глядачам подобається, вони її підтримують. Щотижня у студію надходить сила-силенна листів. Пишуть стоматологи з усієї країни! З будь-якого приводу докоряють — то, мовляв, я не так інструменти в руках тримаю, то неправильно лікую. Мовляв, дивитися таку халтуру — тільки нерви

[1] Рьоко Накано (нар. 1950 р.) — популярна японська кіноактриса 70-80-х років минулого століття.

собі псувати. Як не подобається — могли б і не дивитися. А ти як думаєш?

— Мабуть, ти правий... — відповів я.

— Однак чого це завжди до мене звертаються, коли треба зіграти роль лікаря або шкільного вчителя? Скількох тільки лікарів я зіграв! Просто не перелічити. Не зіграв хіба що проктолога. Бо його роботу по телевізору незручно показувати. Навіть ветеринара грав. І гінеколога... І шкільних учителів усіх предметів, які тільки є у школі. Може, ти й не повіриш — я навіть вчителя домоведення грав. Як ти гадаєш, чому?

— Чи не тому, що до тебе відчувають довіру?

Ґотанда кивнув.

— Мабуть. Я й сам так думаю. Колись давно я грав роль торгівця уживаними автомобілями. Такого собі типа зі вставним оком і дуже балакучого. Та роль мені подобалася, як ніяка інша. Вона була того варта. І, гадаю, я з нею добре впорався. А проте мої старання виявилися марними. У студію посипалися листи. Сила-силенна листів. Мовляв, не годиться давати мені таку роль, просто жаль мене й тому подібне. І ще — якщо мене змушуватимуть до неї, то вони відмовляться купувати товари спонсорів цієї програми... Хто ж тоді був спонсором? «Лайонз» з їхньою зубною пастою чи «Санстар»?... Не пам'ятаю. Так чи інакше, а прямо посередині серіалу мою роль викреслили. Одним махом. Хоча вона була головною. І такою цікавою... Відтоді я знову почав грати роль то лікаря, то вчителя.

— Нічого й казати, складне твоє життя!

— А можливо, навпаки — просте? — сказав він, засміявшись. — Так от сьогодні я асистував зубному лікарю і вивчав премудрості стоматології. Вже кілька разів ходив до нього в клініку. Значно підвищив свою майстерність. Не сумнівайся! Навіть сам лікар мене похвалив. Правду кажучи, просту медичну допомогу навчився надавати. Ніхто мене не впізнає. Бо я працюю в масці. Всі пацієнти, як тільки зі мною заговорять, відразу заспокоюються.

— Відчувають довіру, — сказав я.

— Ага, — погодився Ґотанда. — Я також так думаю. І коли обслуговую їх, сам надзвичайно заспокоююся. Я навіть часто думаю, чи не годилося мені стати лікарем або вчителем? Чи не жив би я зараз щасливо, якби був обрав собі одну з цих професій? Це ж було зовсім можливо. Якби тільки я був захотів, то зміг би стати лікарем або вчителем.

— А хіба зараз ти — нещасний?

— Складне питання... — відповів Ґотанда. І вказівним пальцем торкнувся цього разу чола. — Коротко кажучи, все впирається в те, вірю я сам собі чи ні. Звісно, глядачі мені вірять. Але бачать вони лише уявний образ. Досить натиснути на кнопку — і зображення зникне. Тоді від мене нічого не залишиться, правда?

— Правда, — погодився я.

— А от якби я був справжнім лікарем або вчителем, ніяка кнопка мені не загрожувала б. Я завжди залишався б самим собою.

— А хіба як виконавець будь-якої ролі ти не залишаєшся самим собою?

— Іноді я страшно втомлююся, — сказав Ґотанда. — Від болю голова розколюється. Перестаю розуміти, хто я насправді. Хто я сам, а хто — мій персонаж. Буває, що втрачаю відчуття самого себе. Ніби зникає межа між мною та моєю тінню.

— Тією чи іншою мірою всі люди від цього страждають. Не лише ти, — сказав я.

— Звичайно, я це розумію. Кожен іноді втрачає себе. Однак у моєму випадку схильність до цього надто виражена. Як би краще сказати... *вона фатальна.* І то від самого дитинства аж досі. Зізнаюсь, я тобі у школі заздрив...

— Мені? — перепитав я здивовано. — Не розумію. У чому ти мені заздрив? Навіть не здогадуюся.

— Як би це сказати... Мені здавалося, що ти завжди сам робиш те, що тобі подобається. Не переймаєшся тим, як тебе оцінюють або що про тебе думають інші. Просто робиш те, що тобі хочеться. Оберігаєш своє «я» за будь-яких умов. — Ґотанда підняв склянку і подивився кудись крізь неї. — А я завжди був у всьому першим. Від самого малку. Відмінна успішність. Популярність. Охайна зовнішність. Довіра вчителів і батьків. Постійний лідер класу. Прекрасний бейсболіст. Як махну битою — м'яч летить через усе поле. Сам не знаю чому. Але удар завжди вдавався. Ти, мабуть, не уявляєш, яке це відчуття...

— Не уявляю, — відповів я.

— А тому на будь-які змагання з бейсболу кликали мене. Відмовлятись не годилося. На конкурс з ораторського мистецтва вчителі обов'язково посилали мене. І я погоджувався. Ішов на конкурс — і перемагав. Якщо вибирали старосту класу, то всі наперед знали, що ним стану я. Ніхто не сумнівався, що на іспитах я наберу високі бали. Якщо на уроках траплялася важка задача — вчитель запитував мене, чи я розв'язав. До школи я ні разу не спізнювався... Усе робив так, наче я не був самим собою. А кимсь іншим, кому належало все це зробити. І в старших класах все було так само. Нічого не змінилося... Щоправда, в той час ми з тобою вчилися вже в різних школах. Ти — в державній, я — в приватній. Я тоді став завзятим футболістом. У тій приватній школі була сильна команда, здатна взяти участь у чемпіонаті країни серед юніорів. Загалом, у новій школі все повторилося. Я був зразковим учнем. Відмінником. Спортсменом. І лідером класу. Об'єктом мрій дівчат сусідньої гімназії. Закохався і я в одну з них. Вродливу. Приходила дивитися на футбольну гру. Тоді й познайомилися. Але ні разу не спали. Тільки голубились та обіймалися. Я приходив до неї додому й, поки батьків не було, ми обмацували одне одного руками. Квапливо так. Але з насолодою. Я призначав їй зустріч у бібліотеці. Дівчина була — як намальована! Або з передачі «Ен-Ейч-Кей»[1] про щасливі шкільні роки...

[1] «Ен-Ейч-Кей»(NHK) — «Корпорація телерадіомовлення Японії»

Ґотанда ковтнув віскі й похитав головою.

— Коли я вступив до університету, дещо в моєму житті змінилося. В університетах почалися студентські заворушення, виник Об'єднаний студентський фронт. Ясна річ, я знову опинився в лідерах. Як завжди, коли щось затівається. Інакше й не могло бути. Будував барикади, жив з дівчатами, курив маріхуану, слухав пісні гурту «Deep Purple»... У той час всі так поводилися. Потім вторглися спецзагони поліції — і мене ненадовго запроторили в буцегарню... Після того я не мав чим зайнятися, і за порадою дівчини, з якою разом жив, спробував свої сили на сцені молодіжного театру. Спочатку я поставився до цього заняття як до жарту, та поволі, з плином часу, воно мені припало до душі. Я був ще зовсім новачком, коли дали мені гарну роль. Я сам уже відчував, що талантом не обділений. Роль грав легко, невимушено. Років через два до мене прийшла популярність. І водночас я тоді гультяював — пиячив і спав з жінками. Зрештою, в той час усі так жили. Й от якось приходять до мене з кіностудії і питають, чи не хотів би я знятися в кіно. Я зацікавився і вирішив спробувати. Роль була зовсім непогана. Я зіграв такого собі уразливого старшокласника. Відразу після того мені дали нову роль. Зайшла мова і про роботу на телебаченні. А далі все пішло як по маслу. Вільного часу залишалося щораз менше, і з театром я розпрощався. Коли покидав сцену, то, звісно, серце розривалося. Та не мав ради. Не міг же я все життя скніти

в підпіллі! Мені так кортіло вибратися у широкий світ... І от вибрався. Став незамінним у ролях лікарів та шкільних вчителів. Знявся у двох роликах з рекламою таблеток від болю в шлунку та розчинної кави. Ось він, цей широкий світ...

Ґотанда зітхнув. Чарівно, але водночас сумно.

— Життя — як на картині, правда?

— Намалювати її так вправно не кожен зуміє, — відповів я.

— Ага... — погодився він. — Визнаю — мені завжди щастило. Але, як добре подумати, я, здається, ніколи нічого не вибирав. І коли серед ночі прокидаюся і про це думаю — страх охоплює. Власне, де моє життя опинилося? Де моє справжнє «я»? Невже я грав тільки чужі ролі, які мені одну за одною накидали? Я ні разу в житті не зробив особистого вибору.

Я не знав, що відповісти. Будь-які мої слова, здавалося, були б недоречними.

— А чи не забагато я про себе розбалакався?

— Зовсім ні, — відповів я. — Хочеш вибалакатися — балакай. Не бійся, нікому не скажу.

— Та я цього не боюся, — сказав Ґотанда, дивлячись мені в очі. — Від самого початку не боявся. Я тобі вірю. Сам не знаю чому. Але це факт. Таке я можу розповісти лише тобі. Будь-кому не розповів би. Точніше, майже нікому. Розповідав колишній дружині. Щиро, з відкритим серцем. Ми з нею часто вели розмови. І жили у злагоді. Розуміли з півслова одне одного, любили одне одного. Аж поки її численна рідня

не зруйнувала нашого щастя. Якби ми були самі, то й досі між нами панував би лад. Та вона виявилася душевно нестійкою. Виховувалася в дуже суворій родині. І надто сильно залежала від неї... Та чого це я збився на манівці? Це ж зовсім інша розмова. А я хотів сказати, що з тобою я можу розмовляти відверто. Та подумав, що, можливо, моя розповідь тебе обтяжує.

— Зовсім ні, — відповів я.

Потім Ґотанда згадав про наші лабораторні заняття. Сказав, що завжди тоді нервувався. Що старався виконати дослід якнайкраще. Бо доводилося пояснювати нетямущим дівчатам, як це треба робити. Що заздрив мені в тому, як спокійно і на свій розсуд я виконував свою роботу. А проте я не міг пригадати нічого з того, що робив тоді на лабораторних заняттях з природознавства, отож зовсім не розумів, у чому він мені заздрив. Пам'ятав лише, як він надзвичайно майстерно справлявся зі своїм завданням. Як запалював газовий пальник, як вправно налаштовував мікроскоп. Як дівчата пильно стежили за кожним його рухом — так, ніби перед їхніми очима відбувається чудо. Я ж залишався спокійним лише тому, що з усіма складнощами давав собі раду саме він.

Та про це я йому нічого не сказав. Тільки мовчав і слухав.

Невдовзі до нашого столика підійшов одягнений як лялечка чоловік років сорока — видно, знайомий, — ляснув рукою Ґотанду по плечу й промовив:

— Здоров, старий! Цілу вічність тебе не бачив!

На його зап'ясті так яскраво виблискував гарненький «ролекс», що мимоволі хотілося відвернути від нього очі. Він миттю зиркнув на мене — й відразу забув про моє існування. Наче бачив килимок перед входом у будинок. За одну мить він зрозумів, що навіть з краваткою від Армані я — не кінозірка. Якийсь час між ними точилася розмова. «Ну, як ти тепер?» — «Вільної хвилини не маю...» — « Днями не хочеш пограти в гольф?» — і так далі в такому роді. Після того чоловік з «ролексом» знову ляснув рукою Ґотанду по плечу і сказав: «Ну, до скорого!» — і подався геть.

Коли той чоловік пішов, якусь хвилину Ґотанда сидів, насупившись, потім двома пальцями підкликав офіціанта й попросив рахунок. Як тільки рахунок принесли, Ґотанда підписав його, навіть не звертаючи уваги на суму.

— Чого там церемонитися! — сказав він. — Це ж навіть не гроші. А тільки представницькі витрати.

— Дякую за частування! — сказав я.

— Яке в біса частування? — заперечив Ґотанда безбарвним голосом. — Витрати для списання.

19

Ми з Ґотандою сіли в його «мерседес» і відправилися в бар на задвірках Адзабу[1] ще щось випити. Зайняли місця в кінці шинквасу й непомітно видудлили по кілька коктейлів кожен. Видно, Ґотанда мав неабияку голову, бо хоч скільки випив — зовсім не п'янів. Ні в його мові, ні у виразі обличчя нічого не змінилося. За питтям він розповідав мені всяку всячину. Про нікчемність нашого телебачення. Про безмозкість режисерів. Про бездарності, від яких хочеться блювати. Про брехливість коментаторів останніх новин. Слухати його було цікаво. Образна мова, критичний погляд на світ.

Після того йому захотілося почути мою розповідь про те, як досі складалося моє життя. Отож я коротко виклав йому свою життєву історію. Після університету разом з товаришем відкрив контору — писав і редагував рекламні матеріали. Одружився, розлучився. Робота йшла успішно, але через деякі обставини контору довелося покинути. Тепер перебиваюся журналістикою — пишу тексти на замовлення. Заробляю

[1] Адзабу — район у центральній частині Токіо.

небагато, але ж і витрачати гроші нема часу... В такому скороченому вигляді моє життя здавалося спокійним і непримітним. Наче й не моїм.

А тим часом бар поволі заповнювався людьми, і розмовляти стало важкувато. Дехто з відвідувачів витріщився на Ґотанду.

— Ходімо до мене, — сказав він і підвівся з місця. — Це недалеко звідси. Дома нема нікого. А випити є що.

Проживав він і справді кварталів два від бару. Відпустивши шофера з «мерседесом», ми зайшли в будинок. Розкішний, з двома ліфтами, один з яких відмикався ключем.

— Цю квартиру придбала для мене кіностудія, коли після розлучення я опинився на вулиці, — сказав Ґотанда. — Бо, мовляв, не годиться славетному кіноактору жити в якійсь халабуді тільки тому, що власна дружина обібрала його до нитки й викинула на вулицю. Так імідж зіпсується. Виходить, що формально я винаймаю житло в кіностудії і, звісно, за нього плачу. З витрат, що підлягають списанню. А це якраз те, що треба.

Квартира Ґотанди містилася на верхньому поверсі. Простора вітальня, дві спальні й кухня. Балкон, з якого чітко видніла Токійська телебашта. Підібрані зі смаком меблі. Прості, новенькі й, як було видно з першого погляду, дорогі. Паркетна підлога, вкрита кількома перськими килимами — великими й малими — з вигадливими візерунками. Не надто твердий і не надто

м'який диван. Ефектно розставлені високі рослини в кадібцях. Висяча люстра й настільна лампа в стилі італійського модерну. Ніяких зайвих прикрас, крім хіба що кількох тарілок — китайського антикваріату епохи Мін — на тумбочці. Всюди ідеальна чистота — ніде жодної пилинки. Напевне, покоївка щодня приходить прибирати. На столі — журнали мод «GQ» та архітектури.

— Гарненька квартира! — похвалив я.

— Хоч кіно в ній знімай, правда? — сказав він.

— Мабуть, що так... — погодився я, ще раз обвівши поглядом навколо себе.

— Як покладешся на дизайнерів інтер'єру, іншого й не сподівайся. Завжди матимеш щось схоже на кінознімальний майданчик. Тут зручно зніматися, але не жити. Іноді я стукаю кулаком по стінах — чи вони часом не з пап'є-маше. Життям і не пахне, ти помітив? Нічого нема, тільки зовнішній лоск.

— А чого б тобі самому не внести сюди запаху життя?

— Річ у тому, що життя особливого нема... — відповів він безвиразним голосом.

Готанда поставив платівку на програвач фірми «Bang and Olufsen» й опустив голку. Колонки були зі старих добрих часів — JPL P88. Прекрасна електроніка, з нормальним звуком, з тієї епохи, коли фірма «JPL» ще не заполонила світ своїми невротичними студіо-моніторами. Зі старої платівки зазвучав голос Боба Купера.

— Що питимеш? — запитав Ґотанда.

— Мені все одно. Що ти — те й я, — відповів я.

Він пішов на кухню і приніс на таці пляшку горілки, кілька банок тоніку, відерце з льодом і три розрізаних навпіл лимони. І ми взялися пити горілку з тоніком та лимоном під холодний, чистий джаз Західного узбережжя. « Що й казати, життям тут майже не пахне», — подумав я. Та чогось особливого я в тому не вбачав. І не відчував особливої незручності. Головне — як на це подивитися. Особисто я почувався якнайкраще. Сидів собі на зручному дивані і, розслабившись, пив горілку з тоніком.

— Яких тільки можливостей я не мав! — піднявши склянку і дивлячись крізь неї на люстру, сказав Ґотанда. — Якби був захотів — став би лікарем. В університеті прослухав курс педагогіки. Міг би влаштуватися і в першокласній фірмі... А ось що вийшло. Таке от життя.... Дивне та й годі. З колоди карт міг би витягти ту, яка мені подобалася. Та вважав, що в будь-якому випадку все буде гаразд. Настільки не сумнівався в собі. Й тому не зумів зробити правильного вибору.

— А от я ніколи не бачив колоди карт, — зізнався я щиро. Він глянув на мене примруженими очима й засміявся. Мабуть, подумав, що я жартую.

Він налив мені горілки, видушив половину лимона і викинув шкурку у відро для сміття.

— Навіть одружився я не з власної охоти, — провадив він далі. — Ми з нею грали в одному фільмі, тоді й непомітно подружили. Разом за місто на знімання

їздили, там і випивали на пікніках, брали напрокат автомашину й гасали автострадами. Коли кінознімання скінчилося, ми ще кілька разів з нею зустрічалися. І от усі навколо нас почали вважати, що ми — ідеальна пара і незабаром одружимося. Врешті-решт нас наче вихором підхопило — й ми побралися. Тобі, гадаю, важко зрозуміти, але наш кіносвіт справді дуже тісний. Це все одно, що жити в довгому одноповерховому бараку на передмісті. Будь-яка чутка в ньому поступово набирає реальної сили, як тільки шириться між людьми... Однак я таки любив свою дружину. Вона — щось найсправжнісіньке з того, що мені життя подарувало. Я збагнув це відразу, коли одружився. Я страшенно хотів зробити її своєю. Та не вдалося. Коли я сам пробую щось вибрати — воно від мене тікає. І жінки, і ролі... А от коли мені щось накидають, я роблю все якнайкраще. Але досить самому щось захотіти, як воно тікає, наче пісок між пальцями...

Я мовчав. Не мав що сказати.

— Однак це не означає, що я впадаю в розпач, — сказав він. — Просто я все ще люблю її. Раз по раз думаю: « От було чудово, якби я і вона кинули свою артистичну кар'єру і жили б разом у спокої та мирі!». Без модних апартаментів. Без «мазераті». Нічого нам не треба! Тільки достойну роботу й затишну оселю. І дітей. Після роботи разом з товаришами збиратися в якій-небудь забігайлівці — саке попити і на долю поскаржитися. Потім вертатися додому — і знати, що вона на мене чекає... Купити в кредит «сівік» або «су-

бару». Загалом, жити, як усі нормальні люди. Зізнаюсь — саме такого життя я завжди прагнув. Тільки б вона була поряд... Та не судилося. Вона жадала зовсім іншого. Уся її рідня покладала всі надії тільки на неї. Її мати була типовою опікункою артистичної кар'єри дочки, батько — уособлення жадоби до грошей. Старший брат прилаштувався коло неї менеджером. Молодший постійно влипав в якісь історії, і для того, щоб його витягти звідти, були потрібні чималі гроші. Молодша сестра щойно починала здобувати популярність як співачка... Хіба з такої облоги можна було вибратися? До того ж, їй ще в дитинстві втовкмачили в голову свої сімейні погляди на життя. Надто довго жила вона в цьому світі в ролі слухняної дитини. І досі не позбулася цього придуманого амплуа. Вона — не те що ми з тобою. Реального світу зовсім не розуміє. І все-таки в неї прекрасна душа. Вона вабить чарівністю й чистотою. Повір, я її знаю... От біда, що не склалося в нас так, як хотілося. Слухай, а ти знаєш, минулого місяця я з нею переспав.

— З колишньою дружиною?

— Ага. Вважаєш, це ненормально?

— Та ні, так не вважаю.

— Сама сюди прийшла. Навіть не знаю чому. Спочатку зателефонувала і спитала, чи можна прийти в гості. Я відповів, що, звісно, можна. І, як давно колись, ми вдвох пили, розмовляли про се, про те, аж поки не опинилися разом у ліжку. Було так чудово! Вона сказала, що все ще любить мене. А я — що от було б доб-

ре, якби ми повторили все спочатку! Вона мовчала й тільки всміхалася. І тоді я їй розповів про звичайне сімейне життя. Як от недавно тобі. Вона все слухала та всміхалася. Та, видно, насправді нічого не чула. Від самого початку. Не вміє вона слухати, хоч скільки їй говори. Даремно я старався. Просто того дня їй стало самотньо й захотілося, щоб хтось її приголубив. І тим «хтось» виявився саме я. Може, мої слова й ріжуть слух, але це таки правда. Вона цілковито відрізняється від нас з тобою. Для неї самотність — почуття, яке хтось повинен розвіяти. І якщо це комусь вдалося — все прекрасно. Не треба більше нікуди йти. А от я так не можу.

Платівка скінчилася, і запала тиша. Він підняв голку і над чимось задумався.

— Слухай, а чи не викликати нам дівчат? — спитав Ґотанда.

— Та мені все одно. Роби, що хочеш, — відповів я.

— А ти коли-небудь спав з жінками за гроші?

Я відповів, що ні.

— Чому?

— Просто на думку не спадало, — зізнався я щиро.

Здвигнувши плечима, Ґотанда на хвильку задумався.

— А чого б тобі не залишитися у мене на ніч? — запропонував він. — Викличемо дівчину, яка того разу приходила з Кікі. Може, від неї щось дізнаєшся.

— Нехай буде по-твоєму, — погодився я. — А невже й це спишеться на витрати?

Усміхаючись, він підкинув у склянки льоду.

— Може, ти й не повіриш, — сказав він, — але спишемо й це. Така система! Зовні діяльність того клубу має вигляд надання бенкетних послуг, сплата за які оформлюється чистенькими, блискучими квитанціями. Отож якби хтось навіть захотів перевірити, про які бенкети йдеться, ноги собі поламав би — так усе заплутано. От і виходить, що переспати з повією — це все одно що офіційно приймати гостей. Ось таке воно, наше суспільство...

— ... розвиненого капіталізму, — додав я.

* * *

Поки ми чекали на дівчат, я раптом згадав про дивовижні вуха Кікі. І спитав Ґотанду, чи він коли-небудь бачив їх.

— Вуха? — і Ґотанда глянув здивовано на мене. — Ні... Може, й бачив, але не пам'ятаю. А що з її вухами?

— Та нічого... — відповів я.

* * *

Дві подружки прийшли вже по півночі. Одна з них — та, яку Ґотанда назвав «розкішною», — товаришка Кікі. Вона справді вражала надзвичайною вродою. З такою дівчиною досить випадково зустрітися, щоб залишитися з враженням, що знаєш її давно, навіть якщо не перекинувся з нею жодним словом. Раз

побачиш — і маритимеш нею все життя. Вона була одягнена просто, але зі смаком. Пальто поверх зеленого кашемірового светра і цілком звичайна вовняна спідничка. Прикраси — тільки кільця у вухах. Точнісінько — елегантна студентка-старшокурсниця жіночого коледжу.

Інша подружка прийшла в барвистій сукні та з окулярами на носі. Досі я не знав, що бувають повії з окулярами. А виявилося, що таки є. І хоч «розкішною» назвати її не випадало, вона здавалася мені дуже спокусливою. Тонкі пальці рук, стрункі ноги, чудова засмага на обличчі. Сказала, що днями вернулася з острова Гуам — купалася там цілий тиждень. Коротке волосся, акуратно підібране невидимими булавками. На зап'ясті срібний браслет. Рухи жваві, шкіра гладка, пружна як у хижого звіра.

Дивлячись на цих двох дівчат, я раптом згадав свій клас у середній школі. З тією чи іншою відмінністю в кожному класі були обидва типи дівчат — елегантна вродливиця і жвава спокусниця. «Сьогодні — як на зустрічі колишніх однокласників», — подумав я. Точніше — на її другій частині, у вузькому колі найближчих друзів, після офіційної, коли вже напруження спало. Звісно, безглузда асоціація, але саме так мені здалося. А ще я збагнув, чому Готанда так з ними розслаблявся. Видно, раніше він уже переспав з кожною, бо привіталися вони легко, без жодних церемоній. «Привіт!» — «Як життя?» — і так далі в такому ж дусі. Готанда відрекомендував мене — мовляв, шкільний то-

вариш, тепер пописує всілякі тексти. «Раді познайомитися!» — всміхаючись, відповіли дівчата. Усмішкою, яка ніби промовляла: «Будь спокійний. Ми всі тут друзі». Такого роду усмішками, які в реальному світі не зустрічаються. «Радий познайомитися!» — сказав і я.

Потім ми сиділи на підлозі, лежали на дивані, пили бренді з содовою і, слухаючи Джо Джексона, гурти «Chic» та «Alan Parsons Project», розмовляли про всяку всячину. Панувала атмосфера повного розслаблення. Нею насолоджувалися і ми з Ґотандою, і дівчата. Ґотанда вибрав дівчину в окулярах як пацієнтку й показував на ній, як грав роль стоматолога. Виходило в нього справді майстерно. Краще, ніж у справжнього стоматолога. Нічого й казати, талант!

Ґотанда сидів поряд з дівчиною і щось шептав їй на вухо, а вона раз по раз хихикала. А тим часом розкішна дівчина притулилася легенько до мого плеча й стиснула мені руку. Від неї ширився дивовижний запах. «Справді як на зустрічі колишніх однокласників», — подумав я вдруге. *Тоді я не могла тобі сказати... Але ти справді мені подобався... І чому ти не спокусив мене?...* Мрія кожного чоловіка, кожного підлітка. Ідеальний образ... Я обійняв її за плече. Вона заплющила очі й уткнулася носом мені під вухо. Потім приклала губи до шиї і ніжно поцілувала. І саме тоді я раптом помітив, що ні Ґотанди, ні його співрозмовниці в кімнаті вже нема. Мабуть, усамітнилися у спальні. «Може, трохи пригасимо світло?» — сказала вона. Я намацав на стіні вимикач, погасив люстру,

і ми залишилися при кволому світлі настільної лампи. І тоді я почув, що замість платівки грає касета. «It's All Over Now, Baby Blue» Боба Ділана.

— Роздягни мене, тільки повільно, — прошепотіла вона мені на вухо. Я послухався — повільно зняв з неї светр, потім, спідничку, потім блузку і нарешті панчохи. Машинально збирався всі ці речі акуратно поскладати, але відразу збагнув, що нема такої потреби, й залишив їх на підлозі. У свою чергу, вона роздягла мене. Зняла краватку від Армані, потім «лівайси», потім сорочку. І в маленькому гладкому бюстгальтері й трусиках встала переді мною.

— Ну як? — спитала вона, всміхаючись.

— Чудово! — відповів я. Прекрасне тіло. Сповнене життя, чисте і надзвичайно сексуальне.

— Як «чудово»? — допитувалася вона. — Висловишся зрозуміліше — отримаєш винагороду

— Згадав минуле. Шкільні роки... — сказав я щиро.

Який час вона дивилася на мене, здивовано примруживши очі, й усміхалася.

— А ти — трохи унікальний!

— А що, погано відповів?

— Зовсім ні! — відповіла вона і, підійшовши до мене, зробила те, чого за всі тридцять чотири роки ніхто мені ніколи не робив. Щось делікатне і водночас сміливе, до чого так просто не можна додумати-ся. А втім, хтось таки додумався... Я розслабився, заплющив очі й поплив за течією. Чогось подібного в своєму сексуальному досвіді я не зазнавав.

— Непогано, правда? — прошепотіла вона мені на вухо.

— Непогано, — відповів я.

Від цього, як від прекрасної музики, заспокоювалася душа, приємно мліло тіло й пропадало відчуття часу. Витончена інтимна близькість, лагідна гармонія часу і простору, досконале спілкування в обмеженій формі... І до того ж, усе за рахунок списаних витрат. «Непогано», — повторив я. А що співав Боб Ділан? «Hard Rain»... Я ніжно притиснув її до себе. Дивна річ — обіймати розкішну дівчину під Боба Ділана за рахунок списаних витрат. У старі добрі 60-і ніхто такого не придумав би.

«Та це лише уявний образ! — подумав я. — Досить натиснути на кнопку — і видиво зникне. Тривимірна еротична картинка... Збудливий запах парфумів, м'яка шкіра під пальцями, гарячі зітхання...»

Старанно рухаючись визначеним курсом, я успішно скінчив — і ми вдвох пішли у ванну кімнату під душ. Сполоснувшись, загорнулися у великі банні рушники, повернулися в кімнату і, посмоктуючи бренді з содовою, слухали то гурт «Dire Straights», то щось інше.

«У чому суть такої роботи, як писання текстів?» — спитала вона. Я коротко все їй пояснив. «Я не сказав би, що це — цікава робота, — відповів я. — Усе залежить від того, про що доводиться писати. Те, що я роблю, — це, так би мовити, розгрібання культурницьких кучугур». «А я розгрібаю сексуальні кучугури, — сказала вона й розсміялася. — Слухай, а чого б нам ще

раз не розгребти кучугуру?» — запропонувала вона. І ми прямо на килимі зайнялися любов'ю. Цього разу дуже просто й повільно. Але навіть у такому невигадливому варіанті вона знала, як мені сподобатися. «Звідкіля все це їй відомо?» — дивувався я.

Пізніше, вже лежачи разом з нею у великій довгій ванні, я спитав її про Кікі.

— Кікі... — повторила вона. — Таке знайоме й рідне ім'я. А хіба ви знайомі?

Я кивнув.

Вона по-дитячому закопилила губи й тяжко зітхнула.

— Її вже нема. Раптом кудись зникла. Ми з нею дружили. Іноді ходили вдвох по крамницях. Та несподівано її не стало. Місяць чи два тому. А втім, нічого дивного тут нема. На такій роботі, як наша, заяву про звільнення писати не треба. Хто хоче звільнитися — мовчки зникає. Однак жаль, що її вже нема. Ми з нею так близько зійшлися. Та нічого не вдієш. Ми ж не члени скаутської дружини.

Її довгі красиві пальці поповзли вниз, мені між ноги.

— А ти з нею коли-небудь спав?

— Навіть разом жили колись... Чотири роки тому.

— Чотири роки? — сказала вона, всміхнувшись. — Давня історія! Чотири роки тому я ще була цяця-дівчинка й до школи ходила.

— Невже ніяк не можна зустрітися з Кікі? — запитав я її.

— Важко сказати... Я справді не здогадуюся, куди вона запропастилася. Як я вже казала, вона просто зникла. Наче крізь землю провалилася. Жодного сліду не залишила. Шукати її — даремно час витрачати. Слухай, а ти любиш її ще й досі?

Я повільно витягнувся всім тілом у гарячій воді й глянув на стелю. Чи я все ще люблю її?

— Сам не знаю. Та незалежно від цього я будь-що мушу з нею побачитися. Мене переслідує думка, ніби Кікі хоче зі мною зустрітися. Постійно мені сниться.

— Дивно, — сказала вона, заглянувши мені в очі. — І мені Кікі раз у раз сниться.

— В якому сні?

Вона промовчала. Тільки всміхнулася, ніби задумавшись на хвилину.

— Ще хочу випити! — сказала вона.

Ми повернулися в кімнату і, сидячи на підлозі, пили бренді з содовою та слухали музику. Вона сперлася мені на груди, а я обіймав її за голе плече. Ґотанда зі своєю подружкою не з'являвся — видно, вони заснули у спальні.

— Слухай, — сказала вона. — Ти, може, не повіриш, але мені приємно бути з тобою так, як от зараз. Правду кажу! Незалежно від того, що я на роботі й маю виконувати свою роль. Я не брешу! Ти мені віриш?

— Вірю, — відповів я. — І мені з тобою приємно. Ніби на зустрічі з однокласницею...

— А ти справді унікальний! — розсміявшись, сказала вона.

— І все-таки щодо Кікі... — сказав я. — Невже ніхто нічогісінько про неї не знає? Ні про її адресу, ні про справжнє ім'я чи щось подібне?

Вона повільно захитала головою.

— У нас не заведено про таке говорити. Всі живемо під прибраними іменами. Скажімо, вона — Кікі, я — Мей. Моя теперішня подруга — Мамі. Про особисте життя одна в одної не розпитуємо й нічого про нього не знаємо. Поки сама не розповість. Такий у нас етикет. Звісно, ми дружимо. Разом розважаємося. Але все це — не справжня реальність. Нічого не знаємо одна про одну. Я — Мей, вона — Кікі. Реального життя ми не маємо. Як би це сказати... ми — уявні образи. Щось таке, що повисає у повітрі... А імена — це навмання придумані знаки, які ми намагаємося поважати. Ти розумієш?

— Розумію, — відповів я.

— Дехто серед наших клієнтів жаліє нас. Та ми не такі, як вони думають. Своїм ремеслом не тільки заробляємо, а ще й отримуємо насолоду. В нашому клубі членська система, а тому клієнти — пристойні люди. І всі намагаються нас чимось порадувати. Зрештою, й нам на цей уявний світ не доводиться нарікати.

— Виходить веселе розгрібання кучугур, чи не так? — сказав я.

— Саме так. Веселе розгрібання кучугур, — підтвердила вона і приклалася губами до моїх грудей. — Іноді навіть у сніжки граємося.

— Мей... — повторив я. — Колись я знав одну дівчину, яку справді називали Мей. Вона працювала реєстраторкою стоматологічної клініки, що містилася поряд з нашою конторою. Народилася на Хоккайдо в селянській родині. Всі її називали «Кізонька Мей». Була смуглява і худюща як тріска. Мила дівчина...

— Кізонька Мей... — повторила вона. — А тебе як звуть?

— Вінні-Пух, — відповів я.

— Зовсім як у казці! — сказала вона. — Чудово! Кізонька Мей і Вінні-Пух...

— Справді як у казці, — погодився і я.

— Поцілуй мене, — попросила вона. Я притиснув її до себе й поцілував. П'янким поцілунком. Яким не цілувався цілу вічність.

Потім ми пили хтозна-котру порцію бренді з содовою і слухали платівку гурту «The Police». «The Police» — яка безглузда назва для музичного гурту! Навіщо було таку вибирати?... Поки я над цим роздумував, вона спокійно заснула в моїх обіймах. Уві сні вона здавалася вже не колишньою розкішною дівчиною, а звичайною, вразливою, яку можна зустріти будь-де. «Як на зустрічі з однокласниками», — знову подумав я. Стрілки годинника повернули на п'яту. Навколо запанувала тиша. Кізонька Мей і Вінні-Пух... Чергова уявна картинка. Казка за рахунок списаних витрат. Рок-

гурт «The Police»... Ще одна дивна днина. От-от я мав вийти на зв'язок, але не вдалося. Дійшов до кінця — і раптом слід обірвався. Поговорив з Ґотандою. Відчув до нього певну симпатію. Познайомився з Кізонькою Мей. Переспав з нею. З великим задоволенням. Став Вінні-Пухом. Розгріб сексуальні кучугури... Але нікуди не добрався.

Я варив на кухні каву, коли вони всі троє прокинулися. Годинник показував шосту тридцять ранку. Мей була в банному халаті. Мамі з Ґотандою розділили між собою його барвисту піжаму: їй — верх, йому — низ. На мені — футболка й сині джинси. Всі четверо сіли за стіл і взялися пити каву, передаючи одне одному тости, масло і джем. По радіо звучала пастораль «Baroque for You» Генрі Персела. Настрій був — як уранці на пікніку.

— Як уранці на пікніку, — сказав я.

— Ку-ку! — проспівала Мей.

О пів на восьму Ґотанда викликав по телефону таксі, й ми відправили дівчат додому. На прощання Мей поцілувала мене.

— Як тобі вдасться зустріти Кікі, то передай їй від мене привіт, — сказала вона. Я дав їй візитну картку — мовляв, якщо раптом щось дізнаєшся, зателефонуй. Вона кивнула й пообіцяла це зробити.

— Може, ще коли-небудь порозгрібаємо кучугури, га? — додала вона, моргнувши оком.

— Які кучугури? — здивувався Ґотанда.

Залишившись удвох, ми випили ще по чашці кави. Каву варив я сам. В цьому ділі я — мастак. За вікном повільно піднімалося сонце, і в його промінні сліпуче виблискувала Токійська телевежа. Дивлячись на цей краєвид, я згадав давню рекламу «Нескафе». В ній також була телевежа. *Ранок у Токіо починається з кави...* Так чи, може, інакше? Та байдуже. В усякому разі, Токійська телевежа виблискувала у світлі ранкового сонця, а ми пили каву. Через це мені й пригадалася раптом реклама «Нескафе».

У таку пору нормальні люди спішать на роботу, у школу або ще кудись. Тільки не ми з Ґотандою. Порозважавшись цілу ніч з розкішними дівчатами, професіоналками у своєму ремеслі, ми тепер неквапливо пили каву. І, мабуть, незабаром спатимемо як убиті. Незалежно від того, це нам подобається чи ні, ми — я та Ґотанда — випали із стилю життя нормальних людей.

— Що збираєшся сьогодні робити? — обернувшись до мене, спитав Ґотанда.

— Поїду додому відсипатися, — відповів я. — Нічого іншого робити не планую.

— Я також посплю до полудня, а потім зустрінуся з одним чоловіком. Раніше домовився, — сказав він.

Після того ми якийсь час мовчки споглядали Токійську телевежу.

— Ну що, сподобалося? — запитав нарешті Ґотанда.

— Ще й як! — відповів я.

— А про Кікі що-небудь дізнався?

Я захитав головою.

— Лише те, що раптом зникла. Як ти й казав. Слідів ніяких. Навіть її справжнього імені ніхто не знає.

— Я ще розпитаю людей у кіностудії. Як пощастить — може, щось дізнаюся.

По цих словах він скривив губи й пошкріб ложечкою скроню. «Чарівний жест!» — сказали б дівчата.

— Слухай, а що ти збираєшся робити, якщо зустрінешся з Кікі? — запитав Ґотанда. — Вирішив знову зійтися чи, може, просто згадати минуле?

Я відповів, що не знаю.

Бо справді не знав. Зустрінуся — тоді й подумаю, що робити.

Ми допили каву, і Ґотанда відвіз мене додому на своїй новенькій, без жодної плямки «мазераті». Я спочатку відмовлявся, збираючись викликати таксі, але він наполіг на своєму — мовляв, їхати дуже близько.

— Можна тобі коли-небудь зателефонувати, щоб побути з тобою в компанії? — спитав він. — Я такий щасливий, що зміг з тобою побалакати! А то мені навіть нема з ким щиро поговорити. Якщо ти лише не проти, я хотів з тобою ще раз зустрітися. Гаразд?

— Звичайно, — відповів я. І подякував йому за біфштекси, випивку та дівчат.

Він промовчав і тільки похитав головою. І без його слів я зрозумів, що він мав на думці.

20

Наступні кілька днів минули спокійно, без жодних подій. Щодня мені не раз дзвонили з приводу роботи, але я поставив телефон на автовідповідач, а сам до нього не підходив. Скидалося на те, що моя популярність у ділових колах не меркла. Я готував їжу, вештався по Сібуя і кожного дня дивився «Нерозділене кохання». Були весняні канікули, а тому в кінотеатрах вільних місць майже не залишалося — їх заповнювали здебільшого учні старших класів. З нормальних дорослих людей в кіно ходив тільки я. Підлітки відвідували кінотеатри з єдиною метою — подивитися на кінозірку в головній ролі або на поп-ідола, а до сюжету та якості режисури їм було байдуже. Як тільки зірка їхньої мрії з'являлася в кадрах, вони на радощах аж завивали. Галас зчинявся такий, як на псарні. А коли ж зірку не показували, вони безперестанку шурхотіли, щось гризли, шамкаючи, і писклявими голосами давали вихід своєму невдоволенню. В такі хвилини я навіть думав, що було б краще, якби кінотеатр згорів дощенту разом зі своїми глядачами.

Коли починалося «Нерозділене кохання», я пильно вдивлявся в титри. І завжди знаходив там ім'я «Кікі», написане дрібним шрифтом.

Як тільки сцена з Кікі закінчувалася, я виходив з кінотеатру і блукав по місту. Завжди за однаковим маршрутом. Від Харадзюку — до бейсбольного стадіону Дзінгу, повз кладовище Аояма — на Омотесандо, потім до висотного будинку Дзінтан — і знову на Сібуя. Іноді на півдорозі я заходив куди-небудь випити кави й перепочити. На землю впевнено прийшла весна. І принесла з собою знайомі здавна запахи. Земна куля з несхибною періодичністю оберталася навколо Сонця. Таємниці Всесвіту... Щоразу, коли після зими настає весна, я думаю про таємниці Всесвіту. Чому, скажімо, весна завжди однаково пахне? Роки минають, а її запах той самий. Тонкий, невловимий, але завжди однаковий...

Місто було завішане передвиборними плакатами. Один від одного огиднішими. Вулицями проїжджали автобусики, з яких лунали промови кандидатів. До чого вони закликали, було незрозуміло. Тільки зайвий шум створювали. Я йшов цими вулицями й думав про Кікі. І невдовзі помітив, що поволі мої ноги набирали сили, рухалися легше, впевненіше, і разом з цим відчував, що сприйняття навколишнього світу ставало набагато гострішим, ніж коли-небудь раніше. Поволі, крок за кроком, я просувався вперед. У мене з'явилася мета — і завдяки цьому, само собою, запрацювали ноги. Непогана прикмета... «Танцюй! — нагадав я сам

собі. — Від самих роздумів користі мало. Не збавляй кроку, дотримуйся власної системи руху. І пильно стеж за тим, куди тебе несе. Старайся залишитися в *цьому світі...*».

Ось так, без жодних подій, минули останні чотири чи п'ять днів березня. На перший погляд — без жодних подій. Я купував продукти, готував собі на кухні сяку-таку їжу, дивився у кінотеатрі «Нерозділене кохання» і довго прогулювався вулицями міста. Повернувшись додому, прослуховував автовідповідача, та всі повідомлення стосувалися тільки роботи. Перед сном читав книжку і пив саке. Так повторювалося день за днем. А тим часом прийшов квітень, прославлений віршами Кліота та грою Каунта Бейсі. Вночі, напившись саке, я раптом пригадував Кізоньку Мей та секс з нею. Розгрібання кучугур... Навдивовижу окремий спогад. Ні з чим і ні з ким не пов'язаний. Ні з Ґотандою, ні з Кікі — ні з ким. Реалістичний сон, ні з чим не пов'язаний, але в певному розумінні яскравіший, ніж сама дійсність. Якраз те, що мені припадало до душі. Спілкування сердець в дуже обмеженій формі. Взаємна повага до уявних образів і фантазій. Усмішка у стилі «будь спокійний, ми всі тут друзі». Ранок на пікніку. Ку-ку!...

Я намагався уявити собі, як Ґотанда спав з Кікі. Невже вона надавала йому такі ж незрівнянні сексуальні послуги, як Мей мені? Такі послуги — це ноу-хау, яким володіють усі дівчата того клубу як основною професійною майстерністю, чи тільки особисто Мей?

Я не мав про це жодного уявлення, а питати Ґотанду не посмів. Коли ми з Кікі жили разом, у сексі вона поводилася пасивно. Я обіймав її, а вона відповідала теплом, але ніколи нічого не вимагала від мене й не виявляла власної ініціативи. В моїх руках вона розслаблялась і наче поринала в насолоду. Така її поведінка і в мене ніколи не викликала невдоволення. Бо тримати її в руках таку розслаблену було вершиною блаженства. Відчувати її п'янке тіло, спокійне дихання, тепле лоно... Вже це мене задовольняло. А тому я не міг навіть уявити, що вона комусь — наприклад, Ґотанді — активно й професійно надає сексуальні послуги. А, може, просто мені не вистачило уяви?

Як повії розділяють секс — по роботі й для себе? Для мене це було загадкою. Бо, як я зізнався Ґотанді, я досі ні разу не спав з повією. З Кікі спав. Вона була повією. Однак тоді я, безперечно, спав з нею не як з повією, а як з особистістю. І навпаки, з Мей я спав як з повією, а не як з особистістю. А тому немає сенсу зіставляти між собою обидва випадки. І що довше я над цим роздумував, то щораз більше заплутувався. Взагалі, наскільки секс — психологічна річ, а наскільки — технічна? Наскільки — справжнє почуття, а наскільки — акторська гра? І що таке вміле любовне заграванння — правдиве почуття чи майстерність? Чи справді Кікі насолоджувалася сексом зі мною? У тому фільмі вона тільки майстерно грала свою роль чи п'яніла від доторку пальців Ґотанди?

Дійсний образ переплутувався з уявним.

От хоч би взяти Ґотанду. Він у ролі лікаря — це лише уявний образ. Однак у цій ролі він здавався набагато переконливішим за справжнього лікаря. Настільки викликав довіру до себе.

А який мій уявний образ? І чи взагалі я маю щось подібне?

«*Танцюй!* — сказав Чоловік-Вівця. — *І то якнайкраще танцюй. Щоб усі задивлялися*».

А коли так, то й мені треба мати свій уявний образ. І тоді всі задивлятимуться на нього?... «Мабуть, що так», — подумав я. Бо хто ж на світі задивлятиметься на мене справжнього?

Коли дрімота склеплювала повіки, я сполоскував склянку з-під саке, чистив зуби й лягав спати. А коли прокидався — був новий день. Один день приходив на зміну іншому. Настав квітень. Початок квітня. Тонкого, мінливого, тендітного й прекрасного, як тексти Трумена Капоте[1].

Вранці я відправився в універмаг «Кінокунія» і, як завжди, купив дресированих овочів. А також дюжину банок пива, три пляшки вина на розпродажу зі знижкою, каву в зернятах, копченої лососини для сандвічів, місо[1] й тофу[2]. Повернувшись додому, прослухав повідомлення на автовідповідачеві від Юкі. Байдужим голосом вона сказала, що зателефонує ще раз

[1] Трумен Капоте (1924—1984) — відомий американський письменник, автор повістей «Лугова арфа», «Сніданок у Тіффані», «З холодним серцем» та інших творів.

о дванадцятій годині й просила бути дома. Сказала — і брязнула трубкою. Напевне, таке брязкання було її своєрідним жестом. Годинник показував двадцять хвилин на дванадцяту. Я приготував міцну каву, сів на підлогу й, попиваючи гарячий напій, взявся читати свіжий випуск «Поліцейської дільниці-67» Еда Макбейна. Ось уже років десять тому я зарікався чогось подібного не читати, та як тільки з'являлося нове продовження — купував його. Десять років — надто довгий строк, щоб списати таку звичку на інерцію. О п'ять хвилин на першу задзвонив телефон. Це була Юкі.

— Як поживаєте? — спитала вона.

— Прекрасно! — відповів я.

— Що зараз робите? — допитувалася вона.

— Думаю приготувати обід. Копчена лососина з дресированим в універмазі салатом і тонкими, як лезо бритви, кружальцями цибулі, вимоченими в крижаній воді, приправлена хроном з гірчицею, добре підходить до тостів, обсмажених у маслі, з «Кінокунія». Якщо мені вдасться — вийдуть сандвічі не гірші за тих, що готують в «Делікатесен Сандвіч Стенд» у Кобе. Іноді, правда, не все мені вдається. Та нічого. Головне — мету визначено, а досягти її можна методом проб і помилок.

— Якась дурниця!

---

[1] Місо — густа маса з перекислих бобів.

[2] Тофу — м'який соєвий сир.

— Зате смачно! — відповів я. — Як не віриш — спитай у бджіл. Або в конюшини. Справді-таки смачно.

— Що ви таке кажете? Які бджоли, яка конюшина?

— Це — метафора, — пояснив я.

— Ойо-йой! — скрушно зітхаючи, сказала Юкі. — Вам не завадило б ще трохи підрости. Хоч вам уже, здається, тридцять чотири, та, як на мене, ви верзете дурниці.

— Ти хочеш сказати, що мені треба пристосуватися до суспільства?

— Я хочу покататися на автомашині, — сказала вона, знехтувавши моїми словами. — Сьогодні ввечері ви маєте вільний час?

— Начебто, — відповів я, трохи подумавши.

— Коли так, то о п'ятій приїжджайте по мене на Акасака. Пам'ятаєте, де я живу?

— Пам'ятаю, — відповів я. — Слухай, а що, ти з того часу там і живеш?

— Ага. У Хаконе, в порожньому будинку на вершині гори, мені нема чого робити. Я не маю охоти туди повертатися. Тут цікавіше.

— А що з мамою? Все ще не приїхала?

— Та я нічого не знаю. Зв'язку з нею не маю ніякого. Може, й досі вона сидить у Катманду. А тому, як я вже казала, я на неї зовсім не розраховую. Коли повернеться — мені невідомо.

— А як у тебе з грішми?

— З грішми все гаразд. Бо можу користуватися грошовою карткою. З маминого гаманця одну для себе

витягла. Вона з таких людей, що цього ніколи не помітить. Якби я сама про себе не подбала — давно відкинула б ноги. З такою ненормальною нічого іншого й не дочекалася б. А ви як вважаєте?

Уникаючи відповіді, я промимрив щось незрозуміле.

— А ти регулярно харчуєшся? — запитав я.

— Аякже! А ви як думаєте? Якби не харчувалася — давно померла б.

— Я питаю, чи ти *регулярно* харчуєшся?

Юкі відкашлялася.

— У «Кентуккі Фрейд Чікен» ходжу, в «Макдональдс» і «Дейрі Квін»... А ще купую свіжі бенто[1].

«Харчові покидьки», — подумав я.

— Отже, о п'ятій я приїду по тебе, — сказав я. — Поїдемо кудись, щоб перекусити щось *нормальне*. Бо твоє харчування просто жахливе. Дівочий організм у період статевого дозрівання потребує чогось трохи кращого. Як довго перебиватимешся на такій їжі, то в дорослому віці матимеш проблеми з нестійким менструальним циклом. Звісно, ти можеш сказати, що це — твоє діло. Але ж своїм нездоров'ям ти завдаватимеш клопоту людям з твого оточення. І про них треба подумати.

— Якась дурниця! — проказала вона тихо.

— Слухай, до речі, якщо ти не проти, то, може, дала б мені свій телефонний номер?

---

[1] Бенто — дерев'яна коробочка з їжею.

— Для чого?

— Бо такий односторонній зв'язок — це нечесно. Ти мій номер знаєш, а я твій — ні. Як тобі заманеться — ти мені телефонуєш, а мені заманеться — я тобі зателефонувати не можу. Так несправедливо. А ще незручно: скажімо, якщо ми домовимося про зустріч і раптом я буду вимушений змінити свої плани, то не зможу тебе попередити.

Вона розгублено засопіла носом, але все-таки продиктувала свій номер. Я записав його в блокнот відразу під номером Ґотанди.

— Однак ви так просто своїх планів не змінюйте! — сказала Юкі. — Бо мені досить і мами з її викрутасами.

— Не турбуйся. Так просто я своїх планів не змінюю. Правду кажу. Не віриш — спитай у метеликів. Або в люцерни. На світі нема людини, яка так суворо дотримувала б обіцянок, як я. Однак у житті трапляються раптові події. Трапляється те, чого наперед не передбачиш. Світ широкий складний, а тому іноді стаються речі, які мені непідвладні. І тоді мені неодмінно треба з тобою зв'язатися. Ти розумієш, що я маю на увазі?

— Несподівані події, — сказала вона.

— Як грім з ясного неба, — підтвердив я.

— Краще б їх не було, — сказала Юкі.

— Авжеж, — погодився я.

Але вони таки сталися.

21

Вони з'явилися після третьої пополудні. Удвох. Я стояв під душем, коли задзеленчав дверний дзвінок. Поки я накидав на себе халат і відчиняв двері, дзвінок пролунав вісім разів. Дзвонили так настирливо, що роздратування, здавалось, колючками втикалося у шкіру. Відчинивши двері, я побачив двох чоловіків. Одному на вигляд було понад сорок, іншому — приблизно як мені. Старший — високий, зі шрамом на носі. Як для початку весни надто засмаглий. Міцною, справжньою засмагою рибалки. Ні на пляжах острова Гуам, ні на лижних курортах так не засмагнеш. Тверде волосся і страшно великі руки. Одягнений у сіре пальто. Молодий — невисокого зросту, з довгим волоссям. Очі — вузькі, погляд — гострий. Скидався на молодого літератора з минулого десятиріччя, який на зборах літературної групи, відгортаючи волосся з чола, проказує: «А все-таки Місіма[1]...». Колись зі мною в університеті вчилося кілька подібних типів. На

[1] Юкіо Місіма (1925—1970) — талановитий японський письменник, автор багатьох романів і драматичних творів, відомий своїм демонстративним самогубством після невдалої спроби військового бунту.

ньому був темно-синій плащ із запнутим спереду коміром. Чорні черевики на ногах в обох назвати «модними» в жодному разі не годилося б. Дешеві, зношені. Будь-хто, побачивши їх на узбіччі дороги, захотів би обійти стороною. Обидва джентльмени не викликали в мене особливого бажання подружитися з ними. Подумки я відразу приліпив їм клички «Рибалка» і «Літератор».

Літератор добув з кишені поліцейське посвідчення і, нічого не кажучи, показав його мені. «Як у кіно», — подумав я. Досі я ні разу не бачив поліцейського посвідчення, але з першого погляду зрозумів, що воно справжнє. Бо шкіра на палітурці мала такий же затертий вигляд, як і на черевиках. І все-таки цей молодик виставив посвідчення так, ніби нав'язував мені журнал своєї літературної групи.

— Поліцейське відділення Акасака, — відрекомендувався Літератор.

Я кивнув.

Рибалка стояв поряд і, засунувши руки в кишені пальта, не промовляв ні слова. Тільки ніби ненароком просунувши одну ногу за поріг. Так, щоб двері не змогли зачинитися. От тобі й маєш! Справді ніби якесь кіно...

Літератор запхав посвідчення назад у кишеню і якусь хвилину оглядав мене з ніг до голови. Я стояв з мокрою головою, у халаті, накинутому на голе тіло. В зеленому банному халаті фірми «Ренома». Звісно,

ліцензійного виробництва, з написом на спині «Рено-ма». Волосся пахло шампунем «Велла». Чогось соромитися не було підстав. А тому я терпеливо чекав, що співрозмовник мені скаже.

— Річ у тому, що ми хотіли б вас про дещо розпитати, — сказав Літератор. — Вибачте, але чи не могли б ви прийти з нами в дільницю?

— Розпитати? Про що? — поцікавився я.

— Про це ми поговоримо пізніше, — відповів він. — Оскільки під час такої розмови треба дотримуватися певних формальностей, скласти протокол і таке інше, то, якщо можна, ми хотіли б зустрітися з вами в офіційній обстановці.

— А переодягтися можна? — запитав я.

— Звичайно, — безбарвним голосом, з незмінно-байдужим виразом обличчя відповів Літератор. «Ґотанда зіграв би роль агента поліції набагато реальніше, набагато майстерніше», — раптом подумав я. Та що поробиш — така вона, ця реальність...

Поки я переодягався у найдальшій кімнаті, вони так і стояли на порозі при відкритих дверях. Я натягнув улюблені джинси, сірий светр, поверх светра одягнув твідовий піджак. Висушив волосся, причесався, запхав у кишені гаманець, записник і ключі, зачинив вікно, вимкнув газовий вентиль на кухні, загасив світло, перемкнув телефон на автовідповідач. І взувся в кеди «топ-сайдер». Непрошені гості пильно дивилися на це, як на щось дивовижне. Рибалка все ще стояв у дверях, просунувши одну ногу за поріг.

Автомобіль стояв трохи віддалік від входу в будинок — щоб не привертати до себе уваги. Звичайнісінький патрульний автомобіль, за кермом — поліцейський в уніформі. Першим у салон заліз Рибалка, потім — я, а за мною — Літератор. Усе це також відбувалось, як у фільмі. Літератор хряснув дверцятами, і серед повної мовчанки автомобіль рушив.

Дорога була забита, і патрульний автомобіль, не вмикаючи сирени, пересувався повільно. За комфортністю він не відрізнявся від таксі. Хіба що лічильника не було. Ми довше простоювали, ніж їхали, а тому водії сусідніх автомашин витріщалися на мою фізіономію. Ніхто в салоні не вимовляв ні слова. Схрестивши руки на грудях, Рибалка пильно вдивлявся вперед. Літератор поглядав за вікно з таким серйозним виглядом, ніби вправлявся у змалюванні краєвиду. «Цікаво, що вимальовується в його голові?» — подумав я. Напевне, щось похмуре, з використанням незрозумілих слів. «Весна як така нагрянула бурхливо й принесла з собою лиховісні зміни. Її поява розбурхала пристрасті безвісних людей, що тулилися в закутках міста, і безшумно викинула їх на купу безплідного сипучого піску».

Уявивши собі такий текст, я захотів геть-чисто його виправити. Бо що таке «весна як така»? Або що таке «безплідний сипучий пісок»? Та на півдорозі подібне редагування мені, звісно, обридло і я відмовився від нього. Вулиці Сібуя, як завжди, заполонили безголові

школярі у своїй клоунській одежі. Ні «розбурханих пристрастей», ні «сипучого піску» не було видно.

У поліцейському відділенні мене відвели на другий поверх у кабінет дізнання. У невелику, завбільшки сім квадратних метрів кімнату з малюсіньким віконцем, з якого майже не пробивалося світло. Напевне, стіна сусідньої будівлі підступала до нього впритул. У кабінеті стояли стіл, два залізні конторські крісла і два додаткові табурети, вкриті полівеніловою плівкою. На стіні висів годинник — здавалось, примітивнішого не придумаєш. І більше — нічого. Нічогісінько. Ні настінного календаря, ні картини. Ні полиць для документів. Ні вази з квітами. Ні плакатів з гаслами. Ні чайного начиння. Тільки стіл, крісла, табурети й годинник. На столі — попільниця і стосик папок для справ. Зайшовши в кабінет, мої поводирі зняли плащі, поскладали на табурети, а мене посадили в залізне крісло. Рибалка вмостився по той бік стола, навпроти мене. Літератор стояв віддалік, раз по раз перегортаючи сторінки блокнота. Якийсь час ніхто не відкривав рота. Мовчав і я.

— До речі, що ви робили вчора ввечері? — витримавши паузу, почав Рибалка. Наскільки я пригадую, це вперше він заговорив.

«Вчора ввечері...» — подумав я. Що ж такого особливого я робив учора ввечері? Вчорашній вечір нічим не відрізнявся від позавчорашнього. А позавчорашній — від позапозавчорашнього. Як не прикро, але це факт. Якийсь час я мовчки думав. Бо щоб пригадати, потрібен час.

— Слухайте, — вів далі Рибалка і відкашлявся. — Якби я почав розводитися про закони, то це забрало б багато часу. А тому я питаю вас тільки про одну дуже просту річ. А саме — що ви робили від учорашнього вечора до сьогоднішнього ранку? Дуже просте запитання, чи не так? Якщо дасте відповідь, шкоди вам від цього не буде.

— Тому саме зараз я над цим і думаю, — відповів я.

— А що, як не подумаєте, то не згадаєте? Йдеться лише про вчорашній вечір. Я не питаю вас про серпень минулого року. Тут і думати нема про що, — наполягав Рибалка.

«Ось тому і не можу згадати», — збирався я відповісти, але стримався. Бо вони можуть не повірити, що в мене тимчасово відібрало пам'ять. І врешті-решт вважатимуть, що я несповна розуму.

— Я почекаю, — сказав Рибалка. — Я почекаю, а ви поволі згадуйте. — Він вийняв з кишені піджака пачку «Севен Старз» і прикурив одну сигарету від запальнички «Бік». — Ви курите?

— Ні, дякую, — відповів я. Як пише журнал «Брутус», для сучасного городянина курити — вже не модно. Однак ці двоє не зважали на такий заклик і курили з великою насолодою. Рибалка — «Севен Старз», Літератор — «Хоуп». Обидва виявилися затятими курцями, які ні на мить не розлучаються із сигаретами. Журнал «Брутус» вони ніколи не читали. Видно, не жили в дусі часу.

— Почекаємо п'ять хвилин, — сказав Літератор, як завжди, безвиразним, байдужим голосом. — А за цей час постарайтеся усе як слід пригадати. Де були і що робили вчора ввечері...

— Ти ж бачиш, це інтелігент! — обернувшись до Літератора, сказав Рибалка. — Я перевірив — він колись уже перебував під слідством. Відбитки пальців збереглися. За участь у студентських заворушеннях. За перешкоджання роботі адміністративних органів. Справу передавали в прокуратуру... До такого йому не звикати. Міцний горішок! Обізнаний із законами. Добре знає про права, гарантовані Конституцією. Ще трохи, і почне вимагати: «Покличте мого адвоката!».

— Але ж він з власної волі поїхав з нами. І ми ставимо йому дуже прості запитання, — ніби дивуючись, сказав Літератор Рибалці. — А, крім того, ніхто не збирається його арештовувати. Нічого не розумію. Нема підстави для виклику адвоката. Мені важко збагнути його хитромудрі міркування.

— Ти ж бачиш, він просто ненавидить поліцію. Фізіологічно ненавидить усе, що з нею пов'язане. Від патрульних автомашин до регулювальників дорожнього руху. А тому, гадаю, він скоріше здохне, ніж захоче з нами співпрацювати, — сказав Рибалка.

— Та нічого, все буде добре! Бо як раніше відповість — раніше додому піде. Якщо він — розсудлива людина, то, напевне, відповість на наше запитання. Жоден адвокат не прийде на виклик тільки тому, що в його клієнта поцікавилися, чим він займався вчора

ввечері. Адже адвокати теж люди зайняті. Якщо він — інтелігент, то принаймні це розуміє.

— Ну що ж, — сказав Рибалка. — Якщо він справді розуміє, то збереже час і собі, й нам. Ми зайняті. І він, гадаю, має що робити. А як зволікатиме — час змарнує. І, крім того, втомиться. Сильно втомиться...

Поки тривав цей комічний діалог, минуло п'ять хвилин.

— Ну то як? — спитав Рибалка. — Щось пригадали?

Я нічого не пригадав і не збирався цього робити. Мабуть, пізніше щось само собою пригадається. Тільки не зараз. Пам'ять відібрало надовго.

— Передусім я хотів би знати, в чому справа, — сказав я. — Я не можу нічого сказати, якщо не знаю, про що йдеться. Поки не знаю, в чому річ, не хочу наговорювати на себе. Правила пристойності вимагають, щоб людині спочатку пояснили всю справу, а вже потім запитували. Ваша поведінка зовсім не відповідає правилам пристойності.

— Він не хоче наговорювати на себе... — повторив Літератор так, ніби перевіряв текст. — Наша поведінка зовсім не відповідає правилам пристойності...

— Я ж тобі казав, що це інтелігент! — мовив Рибалка. — Все бачить у перекрученому вигляді. Передплачує газету «Асахі» й читає щомісячник «Секай»[1].

— Газети я не передплачую і «Секай» не читаю, — заперечив я. — Поки мені не пояснять, якого біса мене

[1] «Асахі» — популярна центральна газета, «Секай» — журнал, присвячений питанням політики, економіки, культури.

сюди притягли, я нічого не скажу. Як хочете понукати мною — понукайте скільки вам завгодно. Я нікуди не спішу. У мене вільного часу — по саму зав'язку.

Обидва агенти поліції перезирнулися.

— Отже, якщо пояснимо, в чому справа, то отримаємо відповідь на наше запитання, так чи ні? — спитав Рибалка.

— Можливо, — відповів я.

— У нього неабияке почуття гумору, — схрестивши руки на грудях і поглядаючи на верхню частину стіни, сказав Літератор. — Бачте, «можливо»...

Рибалка провів пальцем по шрамові на носі. Шрам, видно, був від ножа — глибокий, із рваними краями.

— Послухайте, — сказав він. — Часу в нас обмаль. І зійшлися ми сюди не для забави. Нам хочеться якнайшвидше покінчити з цією справою. Ви думаєте, ми насолоду маємо від того, що робимо? Нам би до шостої з усім упоратися — і повечеряти з родиною, як нормальні люди! Проти вас ми зла не відчуваємо. І каменюку за пазухою не тримаємо. Розкажіть, де ви були і що робили вчора ввечері, і більше нічого ми від вас не вимагатимемо. Якщо совість чиста, то розповісти про це неважко, чи не так? А, може, вам є що приховувати — й тому ви мовчите?

Я втупився очима в попільничку на столі.

Літератор склав блокнот й заховав його в кишеню. Мовчанка тривала десь з півхвилини. Рибалка взяв у рот наступну сигарету й прикурив.

— Міцний горішок! — сказав він.

— Може, викличемо сюди Комісію з питань захисту прав людини? — спитав Літератор.

— Мова не йде про права людини, — заперечив Рибалка. — А про обов'язки громадян. Адже в законі чітко записано, що громадяни зобов'язані повною мірою допомагати поліції у розслідуванні кримінальних справ. Саме так сказано у вашому улюбленому законодавстві! За що ж ви так ненавидите поліцію? Коли заблудитеся, про дорогу в поліцейського розпитуєте? А коли злодій вривається до вашого дому, в поліцію дзвоните? То чого б вам не допомогти нам у такій простій справі? В порядку взаємодопомоги. Невже не можете відповісти на простісіньке запитання? Де ви були і що робили вчора ввечері? Може, не зволікатимемо і якомога швидше з усім цим покінчимо, га? І тоді ми займемося іншими своїми справами, а ви повернетеся додому. І все буде о'кей. А ви так не думаєте?

— Передусім я хотів би знати, в чому справа, — повторив я.

Літератор добув з кишені паперову серветку і голосно висякався. Рибалка вийняв з шухляди стола пластмасову лінійку і заляскав нею по своїй долоні.

— Невже ви не розумієте? — спитав Літератор, викидаючи серветку у відро для сміття біля столу. — Ви ж так лише погіршуєте своє становище.

— Тепер не сімдесятий рік. І ми не маємо права марнувати час на ваші антиурядові ігри, — втомленим голосом сказав Рибалка. — Така епоха вже давно ми-

нула. Нинішнє суспільство засмоктало всіх — і нас, і вас — у своє болото. Вже нема ні влади, ні революційної опозиції. Ніхто вже не користується такими поняттями. Теперішнє суспільство надто велике. Хоч би яку бурю ви знімали — нічого доброго з цього не буде. Система утвердилася остаточно й безповоротно. І кожному, кому вона остогидла, нічого не залишається, як очікувати великого землетрусу. Або викопати собі глибоку яму й там заховатися. Отож і зараз хоч би скільки ви впиралися як баран — користі не буде ні вам, ні нам. А саме виснаження. Як інтелігент ви мали б це зрозуміти, чи не так?

— Ну, звісно, ми трохи втомилися і тому говорили з вами не дуже ввічливо. Якщо це так — вибачте, — сказав Літератор, знову перегортаючи сторінки блокнота. — Ми таки втомилися. Добряче запрацювалися. Від учорашнього вечора майже не спали. Ось уже п'ять днів дітей своїх не бачили. Як слід ні разу не попоїли. Може, вам це не сподобається, але ми також, по-своєму, гнемо спину заради цього суспільства. Та от з'являєтеся ви, впираєтеся як баран і не хочете відповідати на наші запитання. Повірте, така поведінка не може нас не дратувати. Ви розумієте? І коли я кажу, що ви лише погіршуєте своє становище, то це означає: щораз більша наша втома обертається на злість проти вас. Простісінькі питання не вдається розв'язати. І справа ускладнюється. Звісно, ви можете спиратися на закони. І на громадянські права, виписані в Конституції. Однак для їхнього застосування потрібен

час. І поки час спливатиме, ви можете потрапити в неприємну халепу. Закон — дуже складна штука, що забирає чимало сил і часу. І до того ж, його застосування залежить від конкретних обставин та людей...

— Ми не хочемо, щоб ви нас неправильно зрозуміли. Ми не збираємося вас залякувати, — сказав Рибалка. — Він вас лише застерігає. Ми й гадки не маємо, щоб піддавати вас неприємним випробуванням.

Я мовчки дивився на попільничку. На ній не було жодного напису або візерунка. Просто стара й брудна попільничка. Може, колись і була прозорою. Але не тепер. Тепер вона була мутно-білявою, із слідами нікотину по краях. «Цікаво, скільки років вона пролежала на цьому столі? — подумав я. — Напевне, років десять...».

Якийсь час Рибалка грався лінійкою на долоні.

— Ну, гаразд! — сказав він примирливо. — Ми вам пояснимо, в чому справа. У нас є своя процедура дізнання, але ми врахуємо ваше заперечення й підемо вам назустріч. Принаймні поки що...

По цих словах він відклав лінійку набік, взяв одну з папок, хутко перегорнув її, вийняв конверт, витяг з нього три великі фотографії й поклав переді мною на столі. Я взяв їх у руки. Чорно-білі, реалістичні. Зроблені не з любові до мистецтва — це я зрозумів з першого погляду. На фотографіях було знято жінку. На першій вона лежала голою на ліжку, обличчям униз. Довгі руки й ноги, пругкі сідниці. Розкидане віялом волосся ховало під собою її шию та обличчя. Стегна

трохи розсунуті — так, що видно промежину. Руки розпростерті. Здавалося, ніби жінка спить. На ліжку — жодних особливих прикмет.

Друга фотографія була ще реалістичнішою. Жінка лежала горілиць. Обличчя, голі груди, волосся на лобку. Руки й ноги витягнуті, як за командою «струнко». Без жодних пояснень було зрозуміло: жінка мертва. Очі широко розплющені, губи задубілі у спотвореному вигляді. Це була Мей.

Я глянув на третю фотографію. Обличчя, зняте широким планом. Мей. Без жодних сумнівів. Однак тепер вона вже не була розкішною вродливицею. Здавалося — крижаний холод скував її безживне тіло. Навколо шиї — сліди, начебто від сильного тертя. Горло в мене так пересохло, що я не міг проковтнути слини. Долоні різко засвербіли... Мей, ще недавно така жвава і сексуальна. До самого ранку ми з величезною насолодою розгрібали кучугури, слухали гурт «Dire Straits» і пили каву. І ось тепер вона лежить мертва. Її більше немає на цьому світі... Я хотів похитати головою. Але стримався. Я поскладав фотографії докупи й, ніби не було нічого, віддав Рибалці. Обидва агенти поліції уважно спостерігали за тим, як я розглядав фотографії. «Ну й що?...» — спитав я у Рибалки самими очима.

— Знаєте цю жінку? — запитав Рибалка.

Я похитав головою.

— Не знаю, — відповів я. Якби я сказав, що знаю, то, природно, втягнув би в цю історію і Готанду. Бо це

він звів мене з Мей. Однак уплутувати сюди й Ґотанду не годилося. Можливо, його вже втягли в це раніше. Та я цього не знав. Якщо це так і Ґотанда видав їм моє ім'я, а також проговорився, що я спав з Мей, то мені буде непереливки. Бо стане зрозуміло, що я збрехав на допиті. І тоді все жартами не закінчиться. Я багато чим ризикував. Та, хоч би там що, *від мене* вони не повинні дізнатися про Ґотанду. За своїм становищем ми з ним сильно відрізнялися. Бо як дізнаються — навколо Ґотанди зчиниться велика буча. Скандал потрапить на сторінки бульварних тижневиків.

— Ще раз добре придивіться, — повільно й багатозначно сказав Рибалка. — Ще раз добре придивіться, бо це дуже важливо, а вже тоді відповідайте. Ну, то що? Ви пригадуєте цю жінку? Тільки не треба брехати. Ми — професіонали у своєму ділі і швидко вгадуємо, де правда, а де брехня. Хто збреше поліції, той недобре кінчить. Зрозуміло?

Я ще раз довго розглядав усі три фотографії. Хотів відвернути очі, але не мав права.

— Не знаю, — відповів я. — До того ж, вона мертва...

— Мертва! — у своєму дусі повторив Літератор. — Вмерла жахливою смертю! Нечуваною смертю! Як самі бачите. Ми на неї вже надивилися — там, на місці злочину. Гарна жінка була. Так голою і вмерла. З першого погляду видно — красунею була. Та як тільки вмерла, вже не має значення, якою вдалася — вродливою чи

непривабливою. Як і те, що гола. Зараз це просто труп. Залиши його так, як є, — почне гнити. Шкіра потріскає, злущиться, вилізе гниле м'ясо. Жахливо смердітиме. Хробаки в ньому закишать. Ви коли-небудь таке бачили?

— Ні, — відповів я.

— А ми бачили, й то не один раз! У такому стані про жіночу красу вже не доводиться говорити. Перед вами просто шматок гнилого м'яса. Як смердючий біфштекс. Від самого запаху апетит надовго пропадає. Навіть ми, професіонали, його не зносимо. До такого звикнути не можна. Потім мине якийсь час — і залишаться самі кістки. Вже без запаху. До краю висохлі. Білісінькі й красиві. Непорочної чистоти... А втім, ця жінка до такого стану ще не дійшла. До кісток не зотліла й не прогнила. Зараз вона просто труп. Задубілий як дерево. Ще добре видно, що була красунею. Поки жила, ніхто, мабуть, не відмовився б з нею переспати, правда? А от тепер навіть гола вона не викликає ніяких бажань. Бо мертва. Між нами і трупами велика різниця. Труп — це як кам'яна статуя. Інакше кажучи, існує певний вододіл, за який досить ступити один крок, щоб обернутися в ніщо. Цілковите ніщо. Після того залишається тільки чекати кремації. А яка вона була красуня! Як жаль, що з нею таке сталося. Якби жила, ще довго вабила б до себе своєю вродою. Та хтось їй вкоротив життя. Яка жорстокість! Ця дівчина мала право на життя. Їй ще й двадцяти не сповнилося. Хтось задушив її панчохою. Вмирала поволі.

Довго. У страшних муках. Усвідомлювала, що вмирає. І думала: «Чого це я повинна так умирати? Я хочу ще жити». Відчувала, що задихається від нестачі кисню. У голові тьмарилося. Малу нужду справляла під себе. Билась у корчах, щоб якось урятуватися. Та забракло сили. І поволі вмирала. Не дуже приємна смерть, чи не так? Ми хочемо спіймати злочинця, який заподіяв їй таку смерть. Мусимо спіймати. Бо це — злочин. Звірячий злочин. Розправа сильного над слабким. Такого прощати не можна. Якщо таке прощати — похитнуться основи суспільства. Ловити й карати злочинців — наш обов'язок. Якщо цього не робити, то злочинець може вбити ще не одну жінку.

— Учора в полудень ця жінка замовила двомісний номер у дорогому готелі на Акасака й о п'ятій годині зайшла туди сама, — сказав Рибалка. — Персоналу повідомила, що її чоловік прийде пізніше. Прізвище й телефонний номер указала видумані. Номер оплатила наперед готівкою. О шостій подзвонила готельній службі й замовила вечерю на одну особу. Упродовж усього того часу залишалася сама. О сьомій було виставлено в коридор тацю з порожнім посудом. І повішено на дверях табличку «Не турбувати». Дванадцята година дня — час розрахунку й звільнення номера в готелі. О дванадцятій тридцять чергова внизу подзвонила в номер, але трубку ніхто не взяв. На дверях все ще висіла табличка «Не турбувати». На стук у двері ніхто не озвався. Працівники готелю запасними ключами відімкнули двері. І побачили всередині мертву

голу жінку. У такій самій позі, як на першій фотографії. Ніхто не помітив, щоб у номер хтось сторонній заходив. На верхньому поверсі готелю — ресторан, і ліфтами постійно піднімаються і спускаються люди. Людський потік безперервний. Ось чому цей готель часто використовують для таємних зустрічей. Тут нікого не вислідиш...

— В її сумочці не знайшли нічого, що могло б вивести на слід убивці, — сказав Літератор, — Ні прав водія, ні записника, ні кредитної чи грошової картки. Тільки косметичку, тридцять тисяч єн у гаманці й протизаплідні таблетки. І більше нічого... А втім, ні! В самому куточку гаманця, в несподіваному місці, лежала візитна картка. Ваша картка.

— Ви справді не знаєте цієї жінки? — наполягав Рибалка.

Я похитав головою. Якби я тільки мав змогу, я з радістю співпрацював би з поліцією у розкритті злочину — вбивства Мей. Однак зараз я передусім мусив думати про живих.

— Ну, то ви скажете, де й що робили вчора ввечері? Тепер, я думаю, ви зрозуміли, чому ми привезли вас сюди й допитуємо?... — сказав Літератор.

— О шостій годині я сидів дома сам-один і вечеряв, потім читав книжку, трохи випив і ще до дванадцятої ліг спати, — відповів я. Нарешті пам'ять повернулася до мене. Чи не тому, що я побачив фотографію мертвої Мей?

— За той час з ким-небудь зустрічалися? — спитав Рибалка.

— Ні з ким. Весь вечір був сам, — відповів я.

— А по телефону ні з ким не говорили?

— Ні, — відповів я. — Десь о дев'ятій хтось мені подзвонив, але телефон був на автовідповідачеві, і я не взяв трубки. Пізніше я дізнався, що дзвонили у зв'язку з роботою.

— А чого ви вмикали автовідповідач, коли були дома? — запитав Рибалка.

— Бо під час відпустки не хотів ні з ким говорити про роботу, — відповів я.

Вони попросили назвати ім'я і дати телефонний номер клієнта, який мені дзвонив. Я назвав.

— А після вечері ви тільки книжку читали? — допитувався Рибалка.

— Спочатку вимив тарілки. Потім читав.

— Яку книжку?

— Може, ви не повірите — читав «Процес» Кафки.

Рибалка записав: *«Процес» Кафки.* Не знав ієрогліфів слова «процес», і Літератор йому підказав. Як я і сподівався, про «Процес» Кафки він знав не з чужих вуст.

— Виходить, до дванадцятої читали, — вів далі Рибалка. — І випивали.

— Як почало смеркати, спочатку пиво... Потім бренді.

— І скільки випили?

Я спробував згадати.

— Пива — дві банки. Бренді — десь чверть пляшки. І закушував консервованими персиками.

Рибалка записав: «*Закушував консервованими персиками*».

— Як іще щось згадаєте — скажете нам. Будь-яка дрібниця може стати у пригоді.

Я подумав ще трохи, але нічого не міг пригадати. Справді нічим не примітний вечір. Я тільки спокійнісінько читав книжку. І того ж таки непримітного вечора хтось задушив Мей панчохою.

— Не можу згадати, — відповів я.

— Послухайте, я б вам радив серйозно подумати, — відкашлявшись, сказав Літератор. — Бо ви опинилися в дуже невигідному становищі.

— Про яке невигідне становище може йти мова, коли я нічого не робив? — заперечив я. — Я — людина вільної професії, а тому свої візитні картки роздаю багатьом клієнтам. Як моя картка потрапила до тієї дівчини — гадки не маю, але з цього ніяк не випливає, що я її вбив.

— Якби візитна картка не мала до вас стосунку, то чого б вона зберігалася в найглибшому куточку гаманця? — спитав Рибалка. — Щодо цього в нас є дві гіпотези. Перша: ця жінка належить до ваших ділових клієнтів. Вона домовилася про таємну зустріч з якимось чоловіком, який, можливо, її вбив. Той чоловік вигорнув з її сумочки все, що могло вивести на його слід, і зник. І лише візитну картку, що була в найглибшому кутку гаманця, не помітив. Друга: ця жінка —

професійна повія. Високої категорії. З тих, що орудують в першокласних готелях і не носять із собою нічого такого, що могло б їх видати. Та от з якоїсь невідомої причини клієнт її вбив. Грошей не забрав, а тому вбивця — напевне, маніяк. Як ви думаєте, такі гіпотези можна розглядати?

Я нахилив голову вбік і промовчав.

— Так чи інакше, ваша візитна картка — ключ до розкриття злочину. Поки що це — єдиний речовий доказ, — постукуючи кінцем авторучки по столу, підказував Рибалка.

— Візитна картка — це всього-на-всього шматок паперу з надрукованими ієрогліфами, — заперечив я. — І ні про що не свідчить. Тільки з її допомогою нічого ні підтвердити, ні заперечити не можна.

— Поки що... — сказав Рибалка й далі постукував кінчиком авторучки по столу. — Це правда, що тільки з її допомогою нічого ні підтвердити, ні заперечити не можна. Зараз експерти обстежують номер і залишені речі. Проводиться анатомічний аналіз тіла. Завтра з'ясується ще кілька деталей. І тоді стане зрозумілим зв'язок між різними подіями. Тим часом доведеться почекати. Ну що ж, почекаємо. Поки ми чекатимемо, ви постарайтеся ще щось згадати. Можливо, на це піде вся ніч, але попрацюємо ґрунтовно. Якщо не квапитися, то можна згадати багато чого. Отже, повторимо все спочатку. Пригадайте точно все, що відбулося з вами протягом учорашнього дня. По порядку, від самого ранку.

Я зиркнув на настінний годинник. Його стрілки, здавалось, байдуже вказували на п'яту годину десять хвилин. І саме тоді я раптом пригадав, що обіцяв зустрітися з Юкі.

— Можна скористатися вашим телефоном? — спитав я Рибалку. — Я обіцяв одній людині зустрітися з нею о п'ятій. Це для мене дуже важливо. Буде незручно, якщо не потелефоную.

— З дівчиною? — спитав Рибалка.

— Так, — відповів я.

Рибалка кивнув і підсунув телефонний апарат до мене. Я добув записник, знайшов номер Юкі й набрав його. За третім гудком вона підняла трубку.

— Ви хочете сказати, що у вас важлива справа й ви не можете приїхати? — першою запитала вона.

— Несподіваний випадок, — поправив я. — Не з моєї вини. Мені незручно, але я не можу нічого вдіяти. Мене забрали в поліцію на дізнання. Зараз я у відділенні на Акасака. У чому справа — довго пояснювати, але схоже на те, що так просто я звідси не зможу вибратися.

— Забрали в поліцію? Що ви наробили?

— Нічого не наробив. Мене викликали як свідка одного вбивства. Випадково вскочив у халепу.

— Якесь безглуздя, — байдужим тоном сказала Юкі.

— І не кажи, — погодився я.

— Але ж ви нікого не вбили, правда?

— Звичайно, не вбив, — відповів я. — У своєму житті я зазнав чимало невдач і зробив не одну помил-

ку, але людини не вбив. А викликали мене тільки для допиту, відповідаю на різні запитання. А перед тобою я таки винен. Найближчим часом постараюсь свою вину загладити.

— Справді якесь безглуздя! — сказала Юкі. І демонстративно брязнула трубкою.

Я також поклав трубку і повернув телефонний апарат Рибалці. Обидва агенти поліції уважно слухали мою розмову з Юкі, але, здається, нічого з неї не винюхали. А от якби вони знали, що я призначив зустріч тринадцятирічній дівчині-підлітку, то, напевне, їхня підозра до мене тільки зросла б. Мабуть, подумали б, що я — збоченець абощо. Бо зазвичай у світі не заведено так, щоб тридцятичотирьохрічний чоловік домовлявся про зустріч з тринадцятирічною дівчиною.

Агенти поліції доскіпливо розпитали мене про те, що я робив протягом учорашнього дня, і все це вписали в протокол. Кожен ієрогліф виписали ретельно кульковою ручкою на аркушах паперу для листів, підклавши під них картон. Безглуздий, нікому не потрібний документ. Даремна трата часу й зусиль. У ньому вони сумлінно зазначили, куди я ходив і що їв. Я навіть розповів їм докладно рецепт приготування вареного конняку[1], яким повечеряв. І напівжартома пояснив, як настругувати пластівці сушеного тунця. Однак до тих людей жарти не доходили. Вони старанно записували кожне моє слово. Загалом вийшов грубез-

[1] Конняку (*яп.*) — паста або желе з аморфофалюса (Amorphophallus conjac, K.Koch).

ний документ. І справді беззмістовний. О шостій тридцять із сусідньої їдальні вони принесли бенто. Назвати його смачним було великим перебільшенням. Щось схоже на харчові покидьки. М'ясні фрикадельки, картопляний салат, тушковані рибні палички. Ні приправа, ні складові частини такої їжі не викликали захоплення. Надто гірка олія і надто гостра приправа. Квашені овочі з домішкою штучних барвників. Та оскільки і Рибалка, і Літератор свої порції уминали так, що аж за вухами лящало, — я також нічого не залишив у коробці. Бо мене дратувало, що їм може здатися, ніби з переляку мені шматок стає руба в горлі.

Коли ми поїли, Літератор приніс слабенького, теплуватого зеленого чаю. За чаєм вони знову закурили. Дим заповнив до краю тісну кімнатку. В очах мені запекло, а піджак просяк запахом нікотину. Після чаю відновився допит. Безмежне нагромадження нісенітниць. З якого і до якого місця я читав «Процес», коли переодягнувся в піжаму і таке інше. Я виклав Рибалці сюжет «Процесу», але, здається, його зміст агента поліції нітрохи не зацікавив. Напевне, вся ця історія видалася йому занадто буденною. Я раптом навіть занепокоївся, чи взагалі твори Франца Кафки доживуть до двадцять першого століття. Врешті-решт навіть сюжет «Процесу» в моєму викладі потрапив у протокол. Навіщо все це, слово за словом, треба записувати — мені в голову не вкладалося. Справді щось чисто кафкіанське... Відчувши всю безглуздість свого становища, я занудьгував. І втомився. Голова перестала як слід пра-

цювати. Вся розмова здалася мені нікчемною і беззмістовною. Однак агенти поліції шукали щілинку в моїй розповіді про те, що було зі мною вчора, ставили запитання і докладно записували мої відповіді на них. Раз у раз Рибалка забував, як пишеться той чи інший ієрогліф, і запитував у Літератора. Здавалося, ніби така робота їм зовсім не обридла. Можливо, вони втомилися, але працювали, не покладаючи рук. З блиском в очах і наставивши вуха, вони прислухалися до будь-яких дрібниць у моїй розповіді, щоб помітити в ній хоч якусь неузгодженість. Час від часу хтось з них виходив з кімнати і через хвилин п'ять-шість повертався назад. Що й казати, незламні типи.

О восьмій годині роль допитувача перейшла від Рибалки до Літератора. Очевидно, в Рибалки терпли руки, бо він вставав, потягувався, розмахував ними і крутив головою. І знову закурював. Перед тим, як узятися до допиту, Літератор також скурив одну сигарету. У погано провітрюваній кімнатці білий дим висів так, як на сцені під час концерту гурту «Weather Report». Смерділо харчовими покидьками і димом. Хотілося вийти надвір і глибоко подихати свіжим повітрям.

Я сказав, що хочу в туалет. Літератор відповів: « За дверима ідіть праворуч, в кінці коридору — ліворуч». Повільно справляючи малу нужду, я подихав на повні груди й повернувся назад. Дивна річ — глибоке дихання в туалеті. Не дуже приємне. Та коли я згадав про вбиту Мей, то про іншу розкіш і не думав. Принаймні я жив. І принаймні міг дихати...

Я повернувся з туалету, і Літератор відновив допитування. Прискіпливо цікавився клієнтом, який телефонував мені того вечора. Які мої стосунки з ним? Яка робота нас пов'язує? В якій справі він звертався до мене? Чому я відразу йому не передзвонив? Для чого я взяв таку довгу відпустку? Невже в мене такі великі фінансові можливості? Чи я подав декларацію про доходи в податкову інспекцію?... Я відповідав, а він — так само, як перед тим Рибалка — неквапливо, красивим почерком записував мої слова на папері. Чи вони справді вважали, що така робота має сенс, — я не міг знати. Може, вони над цим і не задумувались і ставилися до неї як до чогось буденного. Зовсім як у стилі Франца Кафки. Або ж навмисне дотримувалися цієї нікчемної бюрократичної процедури, щоб витягти з мене жили і завдяки цьому вивідати правду? Якщо це так, то своєї мети вони успішно досягли. Я виснажився, знудився і, нарешті, почав відповідати на їхні запитання. Будь-що хотілося з усім цим якнайшвидше покінчити.

Настала одинадцята, а допит все тривав. Не було видно жодних ознак його закінчення. О десятій Рибалка кудись вийшов, а об одинадцятій повернувся назад. Видно, трохи поспав: його очі трохи почервоніли. Повернувшись, взявся перевіряти написане за його відсутності. А потім замінив Літератора. Літератор приніс три чашки кави. Розчинної. З цукром і порошковими вершками. Харчові покидьки.

Мені все остогидло.

О пів на дванадцяту я заявив, що втомився, хочу спати і більше нічого не скажу.

— От чорт! — роздратовано сказав Літератор, барабанячи пальцями по столу. — Часу зовсім обмаль, а в розслідуванні злочину без вашого свідчення не обійтися. Вибачте, але, по змозі, ми хотіли б довести дізнання до кінця.

— Та я гадаю, що ваші запитання не такі вже й важливі, — відповів я. — Правду кажучи, вони здаються мені другорядними.

— Будь-яка дрібниця може згодом стати у пригоді. Є багато прикладів, коли завдяки їй вдалося розкрити страшні злочини. І навпаки, в багатьох випадках нехтували якоюсь дрібницею й потім з цього приводу жалкували. В усякому разі, зараз мова йде про вбивство. Загинула людина. І тут уже не до жартів. Вибачте, але вам доведеться потерпіти й допомогти нам. Чесно кажучи, якби ми хотіли, могли отримати ордер на ваше затримання як головного свідка у справі про вбивство. Але тоді завдали б клопоту й вам, і собі. Правда? Буде потрібна купа документів. Спілкування між нами стане важчим. А тому, може, залагодимо наші справи тихо-мирно? Ви нам допоможете, а ми утримаємося від крутих заходів проти вас.

— Якщо хочете спати, то, може, вам підійде кімната відпочинку? — втрутився в розмову Рибалка. — Ляжете, поспите і, може, щось пригадаєте.

Я кивнув. Байдуже, де спати. Тільки б не в цій закуреній кімнатці.

Рибалка відвів мене до кімнати відпочинку. Ми пройшли похмурим коридором, спустилися ще похмурішими сходами і знову пройшли коридором. На всьому лежав відбиток зловорожості. Згадана кімната відпочинку виявилася буцегарнею.

— По-моєму, це — буцегарня, — сказав я, насилу посміхаючись. — Звісно, якщо я не помиляюся.

— Вибачте, але іншого місця нема, — відповів Рибалка.

— Що за жарти? Я йду додому! — сказав я. — А завтра вранці знову прийду.

— Та я вас не замикатиму, — заспокоював Рибалка. — Послухайте, я вас прошу. Потерпіть одну добу. Якщо буцегарню не замикати на ключ, то вона буде звичайною кімнатою, чи не так?

Сперечатися ставало щораз важче. «Байдуже!» — подумав я. Справді, якщо буцегарню не замикати на ключ, то вона буде звичайною кімнатою. В усякому разі, я страшно виснажився і хотів спати. Ні з ким більше не мав бажання говорити. Похитавши головою і не промовляючи ні слова, я зайшов у камеру і звалився на тверде ліжко. Знайоме відчуття. Вогкий матрац, дешевеньке укривало й запах параші. Повна безнадія.

— На ключ не замикаю! — сказав Рибалка й зачинив за собою двері. Зі страшно неприємним брязкотом. Запирай на замок чи ні — все одно брязкіт залишається неприємним.

Я зітхнув і натягнув на себе укривало. Звідкись долинало чиєсь потужне хропіння. Здавалось, ніби воно то наближається здалека, то віддаляється від мене. Складалося враження, начебто непомітно для мене земна куля розділилася на кілька окремих, незв'язаних між собою частин, і при наближенні до мене однієї з них вловлювався цей дивний звук. Сумний, недосяжний — і реальний. «Мей, — подумав я. — Правду кажучи, я згадував про тебе вчора ввечері. Не знаю, ти була тоді ще жива чи вже мертва. Але я згадував про тебе. Як ми спали. Як я повільно роздягав тебе. Це було щось схоже на зустріч колишніх однокласників. Я розслабився з таким відчуттям, ніби всі гайки, що скріплюють світ, розкрутилися. Такого я давно-давно не відчував... Та знаєш, Мей, сьогодні я не можу нічого зробити для тебе. Вибач, нічого. Гадаю, ти зрозумієш, що наше життя таке крихке й тендітне... Що стосується мене, то я не маю права втягувати Ґотанду в скандальну історію. Він живе у світі уявних образів. Якщо люди дізнаються, що він спав з повією, а згодом його викликали в поліцію як свідка в кримінальній справі, його світ зазнає краху. Настане кінець його участі в серіалах і в рекламі. Ти скажеш, що це — нісенітниця, й будеш права. Нікчемний уявний образ у нікчемному світі. Але ж він довіряв мені як другу, коли запросив до себе в гості. А тому я також ставився до нього як до друга. Це питання вірності... Мей, Кізонько Мей. Як мені було приємно з тобою! Приємно з тобою спати. Як у казці! Я не знаю, чи тебе це порадує, але я про

тебе ніколи не забуваю. Удвох з тобою ми до самого ранку розгрібали кучугури. Сексуальні кучугури. У світі уявних образів ми обіймалися за рахунок списаних витрат. Ведмедик Вінні-Пух і Кізонька Мей. Як, напевне, тобі було страшно, коли тебе душили панчохою! Як тобі хотілося ще жити! Не сумніваюсь. Але я не можу для тебе нічого зробити. Чесно кажучи, я навіть не знаю, чи справедливо ставився до тебе. Та нічого іншого не залишається. Таким способом я живу. За такою системою. А тому я замовкну й нічого не скажу. Спи спокійно, Кізонько Мей. Принаймні тепер тобі вже не доведеться вдруге прокидатися. І не доведеться вдруге вмирати.

— Спи спокійно, — сказав я.

— *Спи спокійно*, — відбилося луною в моїй голові.

— Ку-ку! — проспівала Мей.

22

І наступного дня повторилося те саме. Вранці ми втрьох зібралися знову в тій самій кімнатці, мовчки пили поганеньку каву і закусували булками. Не такими вже й поганими ріжками. Після того Літератор позичив мені електробритву. Вона мені не дуже подобалася, але я примирився з неминучістю і поголився електробритвою. Зубної щітки не мав при собі, а тому довелося прополоскати рот тільки водою. І знову почалися запитання. Нікчемні й дріб'язкові. Катування в рамках закону. Все це тяглося поволі-поволі, як накручений равлик, до самого полудня. До полудня вони випитали в мене все, що тільки могли. Здавалося, що зміст запитань нарешті вичерпався.

— Ну що ж, на цьому поки що закінчимо! — сказав Рибалка, поклавши авторучку на стіл.

Ніби змовившись, обидва агенти поліції одночасно з полегшенням зітхнули. Зітхнув і я. «Напевне, вони намагаються виграти час, щоб мене тут надовго затримати», — подумав я. Що не кажіть, однієї візитної картки, знайденої у гаманці вбитої жінки, не досить, щоб отримати ордер на мій арешт. Навіть якби я не мав переконливого алібі. А тому вони не випускають

мене з цього абсурдного кафкіанського лабіринту. Поки з результатів дактилоскопії й анатомічного розтину трупа не стане зрозуміло, злочинець я чи ні. Якась нісенітниця!

Так чи інакше, на цьому їхні запитання скінчилися. Тож я повернуся додому. Залізу в ванну, почищу зуби та як слід поголюся. Вип'ю нормальної кави. Нормально поїм.

— Ну що? — промовив Рибалка, потягуючись й розминаючи руками свій поперек. — Чи не пора нам обідати?

— Як мені здається, ваші запитання скінчилися, а тому я йду додому, — сказав я.

— Е ні... так не годиться, — затинаючись, заперечив Рибалка.

— А це чому? — спитав я.

— Треба, щоб ви підписали все, що розповіли.

— Гаразд, я підпишу!

— Але перед тим переконайтеся, чи правильно передано зміст ваших слів. Прочитайте все, рядок за рядком. Бо це надзвичайно важливо.

Я старанно перечитав тридцять чи сорок аркушів паперу, густо помережаних ієрогліфами, від початку до кінця. За читанням мене не полишала думка, що, може, через років двісті цей документ вважатиметься цінним джерелом знань про колишні звичаї. Патологічно докладним і доказовим. І, мабуть, корисним для майбутніх дослідників. Життя городянина, самотнього чоловіка тридцяти чотирьох років з'явиться перед ними як на долоні. Якщо навіть не пересічної люди-

ни, то принаймні дитини своєї епохи... Однак перечитування цього документа в кабінеті дізнання поліції наводило на мене нудьгу. Щоб прочитати його до кінця, я витратив п'ятнадцять хвилин. «Ось і кінець! — зрадів я. — Підпишу й піду додому». Дочитавши, я поскладав аркуші на столі докупи.

— Все в порядку! — сказав я. — До змісту заперечень не маю. Підпишу. Де поставити підпис?

Граючись авторучкою між пальцями, Рибак обернувся до Літератора. Той взяв з батареї пачку «Хоуп», витягнув з неї одну сигарету, закурив і, скрививши фізіономію, поглядав на клубки диму. Мене охопило страшно зловісне передчуття. Ніби кінь мій падав з ніг, а здалека долинало гупання барабанів.

— Все не так просто, — дуже повільно сказав Літератор. Як професіонал, що дає пояснення новачку, розжовуючи кожне своє слово. — Такий документ треба написати власноручно.

— Власноручно?

— Інакше кажучи, вам доведеться ще раз його переписати. Своїм почерком. Бо інакше він не матиме юридичної сили.

Я глянув на стосик паперу. У мене навіть не залишилося сили, щоб розізлитися. А так хотілося вибухнути гнівом. Кортіло закричати: « Все це — наруга над людиною!». Навіть вдарити кулаком по столу й заявити: « Ви не маєте права так зі мною обходитися! Мене як громадянина захищає закон!». Я хотів зірватися на ноги й піти додому. Я знав, що вони не мають права

зупинити мене. Але я дуже втомився. А тому не мав сили що-небудь робити. І не хотів ні перед ким себе відстоювати. Мені навіть здавалося, що найкращий спосіб досягти свого — виконувати все, що звелять. Так начебто було зручніше. «*Я розпускаю рюмси*, — подумав я. — *Від утоми розпускаю рюмси*». Такого раніше я за собою не помічав. Раніше я ще не так розлютився б. А от тепер уже ніщо мене не дратувало — ні харчові покидьки, ні тютюновий дим, ні електробритва. Постарів. І зовсім ослаб.

— Не буду! — сказав я. — Я втомився. Іду додому. Маю на це право. Ніхто не може мене зупинити.

Літератор видав якийсь невиразний звук — чи то застогнав, чи то позіхнув. Рибалка, задерши догори голову, постукував кінцем авторучки по столу в такому ритмі: цокцокцок -цок, цокцок — цокцок — цок.

— Такою відмовою ви тільки ускладнюєте нашу розмову, — холодним тоном сказав Рибалка. — Гаразд! Якщо так — ми попросимо ордер на ваш арешт. Силоміць затримаємо й допитаємо. Панькатися вже не будемо. Нехай так, нам самим легше стане. Правду кажу? — і він повернувся до Літератора.

— Справді, тоді й нам буде легше працювати. Так і зробимо, — відповів Літератор.

— Робіть, що хочете, — сказав я. — Та поки надійде ордер про арешт, я — вільна людина. Буду сидіти дома, як отримаєте ордер — приїжджайте по мене. А тепер мені все одно, я йду додому. Бо тут з вами можна здуріти.

— Ми можемо вас тимчасово затримати, поки надійде ордер на арешт, — сказав Літератор. — Не сумнівайтесь, такий закон існує.

«Принесіть Звід законів і покажіть мені, де це написано!» — збирався я сказати, але в цю мить моя енергія остаточно вичерпалася. Я знав, що агенти поліції блефують, але почувався надто виснаженим, щоб їм протистояти.

— Я зрозумів, — сказав я, примирившись — Перепишу, як ви сказали. А замість цього дозвольте подзвонити.

Рибалка підсунув до мене телефонний апарат. Я ще раз подзвонив Юкі.

— Я все ще в поліції, — повідомив я. — Схоже на те, що пробуду тут до вечора. А тому й сьогодні, мабуть, не зможу приїхати. Вибач.

— Ви все ще там? — здивовано спитала вона.

— Якесь безглуздя! — сказав я першим.

— Це ж ненормально! — сказала Юкі. Про те саме іншими словами.

— Що ти зараз робиш? — спитав я.

— Нічого особливого, — відповіла вона. — Лежу, слухаю музику. Журнали почитую. Печиво жую.

— Гм-м-м... — промимрив я. — В усякому разі, як виберуся звідси — подзвоню, добре?

— Добре, якщо виберетеся, — байдужим тоном відповіла Юкі.

Обидва агенти поліції, знову наставивши вуха, уважно прислухалися до моєї телефонної розмови. А проте й цього разу нічого особливого не дізналися.

— Ну що ж... В усякому разі, пора обідати, — сказав Рибалка.

На обід була гречана локшина. Така довга, що досить підхопити її паличками і підняти до рота, щоб вона обірвалася. Схожа на рідку їжу для пацієнтів лікарні. І відгонила невиліковною хворобою. Та оскільки обидва агенти наминали її з апетитом, то й мені довелося їх наслідувати. Після локшини Літератор знову приніс теплуватого зеленого чаю.

Друга половина дня спливала спокійно, як застояна вода у глибокій ріці. Тишу в кімнаті порушувало тільки цокання годинника. Іноді із суміжної кімнати долинав телефонний дзвінок. Я виписував на папері для листів ієрогліф за ієрогліфом. Поки писав, агенти поліції навпереміну, один по одному, відпочивали. Часом обидва виходили в коридор і про щось перешіптувалися. А я все сидів за столом і мовчки водив кульковою авторучкою по аркушах паперу. Переписуючи зліва направо беззмістовний текст. «Десь о шостій п'ятнадцять я вирішив повечеряти, добув з холодильника конняку...». Повне виснаження. «*Ти розпускаєш рюмси,* — сказав я сам собі. — *Зовсім собою не володієш.* Робиш усе, що тобі кажуть. І жодного слова не писнеш...».

«Та це ще не все», — подумав я. Я справді трохи ослаб. Однак найгірше те, що я не впевнений у собі. А тому не можу опиратися насиллю. Хіба я справді правильно роблю? Хіба не мав би допомогти розслідуванню, чесно все розповівши, замість того, щоб вигороджувати Ґотанду? А я брешу. Будь-яка брехня —

річ неприємна. Навіть якщо хочеш захистити друга. Себе самого я можу заспокоїти — мовляв, уже нічим не вдасться воскресити Мей. Тільки от опиратися мені несила. А тому я мовчки далі переписував протокол. І до вечора встиг переписати двадцять аркушів. Писання кульковою авторучкою малих ієрогліфів упродовж тривалого часу — важка робота. Поступово почало ломити зап'ястя. Обважніли лікті. Заболів середній палець правої руки. В голові потьмарилося, і в тексті з'явилися помилки. Я їх закреслював і на цьому місці залишав відбиток великого пальця. Душа впадала в розпач.

На вечерю знову принесли бенто. Їсти майже не хотілося. Я випив зеленого чаю, і мене занудило. У туалеті я подивився в дзеркало — і не впізнав себе.

— Результатів ще нема? — спитав я у Рибалки. — Результатів експертизи відбитків пальців, залишених речей та анатомічного розтину трупа?

— Ще нема, — відповів він. — Доведеться ще трохи почекати.

До десятої вечора з гріхом пополам я переписав ще п'ять аркушів й опинився на межі своїх фізичних можливостей. «Більше ні одного ієрогліфа не зможу написати», — подумав я. І сказав це вголос. Рибалка знову відвів мене в камеру. Я там заснув як убитий. З повною байдужістю до того, що не почистив зубів й не перемінив одягу.

Вранці я знову поголився електробритвою, випив кави, закусив ріжком. І подумав: «Залишилося ще п'ять аркушів». Через дві години я їх переписав. Після

того на кожному аркуші акуратно поставив підпис та відбиток великого пальця. Літератор усе це перевірив.

— Тепер ви мене відпустите? — запитав я.

— Як відповісте ще на кілька запитань, то зможете піти, — відповів Літератор, — Не турбуйтесь, запитання прості. Бо оце пригадалося, що дечого не вистачає...

Мені перехопило подих.

— І це, звичайно ж, доведеться запротоколювати?

— Авжеж, — відповів Літератор. — На жаль, державна установа без цього не може обійтися. Документ — це все. Нема документа з печаткою — все одно що нема нічого.

Я натиснув пальцями на скроні. Здавалося, ніби в них залізло щось тверде й чужорідне. Проникло хтозна-звідки і в голові розпухло. І тепер його вже не можна витягти. Пізно. Якби похопився трохи раніше, то витяг би. Як жаль!

— Та ви не турбуйтеся! Це не забере багато часу, Швидко скінчиться.

Коли я насилу почав відповідати на нові безглузді запитання, в кімнату зайшов Рибалка й викликав Літератора в коридор. Там вони довго про щось навстоячки шепталися. А тим часом, відкинувшись на спинку стільця, я задер голову догори і взявся розглядати плями від чорної плісняви в кутку стелі. Пліснява нагадувала лобкове волосся на фотографії трупа. З кутка стелі вона тяглася уздовж тріщин по стіні у вигляді окремих цяток, як на стародавніх фресках. Мені здавалося, ніби впродовж десятиліть ця пліснява всота-

ла в себе запах тіла й поту людей, що побували в цій кімнаті. І саме тоді я подумав, що вже дуже давно не бачив зовнішнього світу. Не слухав музики. Яке жахливе місце!... Кімната, в якій, не гребуючи ніякими засобами, намагаються вичавити з людей самолюбство, почуття, гордість і віру. Не залишаючи на тілі видимих ран, людьми понукають психологічно, волочать ходами бюрократичного лабіринту, схожого на мурашник, та використовують до останку їхні тривоги та побоювання. Позбавляють їх сонячного світла, годують харчовими покидьками. І змушують пітніти. Ось так і народжується пліснява...

Я поклав обидві руки на стіл, заплющив очі й подумав про засніжене місто Саппоро. Про велетенський готель «Дельфін» і дівчину з реєстратури. Цікаво, що вона зараз робить? Все так само стоїть за конторкою із завченою усмішкою на устах? Мені раптом захотілося зателефонувати їй прямо звідси. Наговорити їй якихось дурних жартів. Але ж я навіть не знаю її імені. *Не знаю її імені!* Про які дзвінки може йти мова? «Гарна дівчина», — подумав я. Особливо, коли заклопотана роботою. Дух готелю. Любить свою роботу. Не те що я. Мені робота ніколи не подобалася. Просто я старанно її виконував. Але не любив. А от вона свою роботу любить. Та після роботи здається якоюсь крихкою й незахищеною. Неврівноваженою і вразливою. Якби тоді я захотів, то міг би з нею переспати. Але не переспав.

Так хотілося ще раз з нею побалакати.

Поки її хтось не вбив.

Поки вона кудись не зникла.

23

Незабаром обидва агенти поліції повернулися в кімнату, але цього разу ніхто з них не сідав. Поринувши в задуму, я все ще споглядав плісняву.

— Вже можете йти додому, — безвиразним голосом сказав Рибалка. — Спасибі за допомогу.

— Можна йти? — перепитав я ошелешено.

— Запитань більше нема. Кінець, — сказав Літератор.

— Багато в чому ситуація змінилася, — пояснював Рибалка. — Ми вас тут більше не можемо затримувати. А тому повертайтеся додому. Спасибі.

Я одягнув піджак, наскрізь просяклий смердючим тютюновим димом, і встав зі стільця. Я не знав, що сталося, але вирішив, що краще вибиратися звідси якнайшвидше, поки допитувачі не передумали. Літератор провів мене до виходу.

— Послухайте, ми ще вчора ввечері зрозуміли, що ви невинні, — сказав він. — Результати експертизи та анатомічного розтину трупа ніякого зв'язку з вами не виявили. Група крові та сперма — не ваші. Відбитків ваших пальців також ніде не знайдено. А проте ви щось приховували, правда? А тому ми вас затримали.

Думали тиснути на вас, доки не розколетеся. Ми відчували, що ви не щирі. Відчували інтуїцією. Професійною інтуїцією. Мабуть, приблизно ви здогадуєтеся, хто та жінка? Але з якоїсь причини мовчите. Негарно! Ми не такі простаки, як вам здається. Ми — професіонали своєї справи. Йдеться не про якусь дрібницю, а про вбивство людини.

— Вибачте, але я не зовсім розумію, про що ви говорите, — відповів я.

— Можливо, ми вас ще викличемо, — сказав він, притискаючи сірником задирки навколо нігтя. — Якщо до цього дійде — ми не схибимо. Наступного разу підготуємося всебічно, щоб ваш адвокат не збив нас з пантелику.

— Адвокат? — перепитав я.

Та в цю мить Рибалка вже зник за дверима будівлі. Я підхопив таксі й повернувся додому. Дома налив повну ванну гарячої води й поволі-поволі занурився в неї. Почистив зуби. Поголився, помив голову. Все тіло відгонило тютюновим смородом. «Ну й гидке місце! — подумав я. — Справжнє гадюче кубло».

Вилізши з ванни, я зварив цвітної капусти і взявся її поїдати, запиваючи пивом під платівку Артура Прайсока з оркестром Каунта Бейсі. Розкішний за своєю бездумністю музичний альбом. Я купив його шістнадцять років тому. Шістдесят сьомого. Ось уже шістнадцять років слухаю. І не обридає.

Потім я трохи поспав. Коротко — ніби ненадовго кудись вийшов, а відтак повернувся назад. Хвилин

тридцять. Коли прокинувся, була перша година дня. Я запхав у сумку плавки й рушник, сів на свою «субару», поїхав у критий плавальний басейн на Сетаґая і впродовж години там донесхочу наплавався. І лише тоді зміг відчути себе людиною. Навіть захотів їсти. Я зателефонував Юкі. Вона була дома. «Нарешті поліція мене відпустила», — повідомив я. «Чудово», — спокійно відповіла вона. «Ти вже пообідала?» —спитав я. «Ні, — відповіла вона. — З'їла тільки два пирожних з кремом». «Як завжди, їсть покидьки», — подумав я. «Я заїду до тебе й десь пообідаємо як слід», — запропонував я. «Угу», — погодилася вона.

Я проїхав на «субару» повз сади храму Мейдзі, потім уздовж алеї перед картинною галереєю й на Аояма повернув до храму Ноґі. З кожним днем весна ставала щораз помітнішою. За тих дві доби, які я провів у відділенні поліції на Акасака, вітер задув лагідніше, листя на деревах позеленішало, а світло стало м'якішим. Навіть вуличний шум звучав ласкаво, як флюгельгорн Арта Фармера. Світ був прекрасний, шлунок — порожній. Чужорідна грудка в глибині скронь непомітно зникла.

Я натиснув на кнопку дзвінка — і Юкі відразу спустилася вниз. Цього разу на ній була майка з портретом Девіза Бові, поверх майки — брунатний шкіряний жакет. Сумочку прикрашали значки «Stray Cats», «Steely Dan» і «Culture Club». Дивна комбінація, але яке мені до того діло?

— Було весело з поліцією? — спитала Юкі.

— Жахливо, — відповів я. — Приблизно як слухати пісні Боба Джорджа.

— Гм-м-м... — промимрила вона безтурботно.

— Наступного разу я подарую тобі значок з Елвісом Преслі. Якщо ти причепиш його замість отого, — сказав я, показуючи пальцем на значок «Culture Club».

— Дивак! — відповіла вона. Яке багатство виразів!

Передусім я відвіз її в нормальний ресторан, нагодував сандвічами з шинкою, овочевим салатом і напоїв справжнім свіжим молоком. Сам з'їв те саме, але замість молока випив кави. Сандвічі виявилися смачнючими. Соус незрівнянний, м'ясо ніжне, присмака — гірчиця з хроном. Сила їжі — в її смачності. Без цього вона нічого не варта.

— Отже, куди ми зараз поїдемо? — спитав я в Юкі.

— У Цудзідо, — відповіла вона.

— Згода, — сказав я. — Поїдемо в Цудзідо. А чому в Цудзідо?

— Бо там живе мій тато, — відповіла Юкі. — Він сказав, що хоче з вами зустрітися.

— Зі мною?

— Він не така погана людина, як ви думаєте.

Попиваючи другу чашку кави, я похитав головою.

— А я ніколи не казав, що він — погана людина. Та чого раптом твоєму батькові заманулося мене побачити? Ти йому про мене розповідала?

— Так. Я йому подзвонила. Розповіла, що ви мене привезли з Хоккайдо, а тепер попали в поліцію і ніяк не можете повернутися додому. І тоді тато попросив

одного знайомого адвоката розібратися у вашій справі. У нього широкі зв'язки в таких колах. Бо він досить практична людина.

— Зрозуміло, — сказав я. — Он воно що...

— Допомогло?

— Ще й як!

— Тато сказав, що поліція не мала права вас затримувати. У будь-яку хвилину ви могли піти звідти додому, якби захотіли. На законній підставі.

— Та я сам це знав, — сказав я.

— Тоді чого ж не пішли? Встали б і сказали б: «Я йду».

— Складне запитання, — трохи подумавши, відповів я. — Можливо, я сам себе карав.

— Ненормальна людина! — сказала вона, підпираючи щоки руками. Яке мовне багатство!

* * *

Ми сіли в «субару» й відправилися до Цудзідо. Сонце хилилося до заходу, й шосе спорожніло. Всю дорогу Юкі добувала із сумки касети і ставила їх одна за одною. Яка тільки музика не звучала в автомобілі! Від «Exodus» Боба Марлі до «Mister Robot» гурту «Styx». Від цікавої до нікудишньої. Такої самої, як краєвиди за вікном, що тяглися справа наліво й зникали один за одним. Юкі майже не відкривала рота і, зручно вмостившись на сидінні, слухала музику. З панелі приладів взяла мої темні окуляри, нап'яла їх на носа і в дорозі

навіть скурила одну сигарету «Вірджинія Слімз». Я також мовчав, зосередивши увагу на керуванні. Старанно перемикаючи передачу, дивився вперед на шосейне полотно. Пильно стежив за кожним дорожнім знаком.

Іноді я подумки заздрив Юкі. У тому, що зараз їй тринадцять. Мабуть, усе на світі — і музику, і краєвиди, і людей — вона сприймає свіжо. Зовсім не так, як бачу це я. Колись і я таким був. Коли я мав тринадцять років, світ здавався мені набагато простішим. Зусилля неодмінно винагороджувалися, словам можна було вірити, а краса зберігала свою цінність. А проте у свої тринадцять я не почувався таким щасливим. Я любив самотність, вірив у себе, коли залишався сам, але, природно, здебільшого не мав такої нагоди. Загнаний у тісні рамки двох різновидів — родини та школи, я нервувався. Це був вік нервозності. І коли я закохався в дівчину, з цього, звісно, нічого доброго не вийшло. Бо я навіть не уявляв собі, що таке любов. Більше того, я навіть не наважувався як слід з дівчиною поговорити. Я вдався сором'язливий і незграбний. Намагався заперечувати цінності, які мені нав'язували вчителі та батьки, але не знаходив для цього потрібних слів. Хоч би що я робив, нічого в мене як слід не виходило. Я був прямою протилежністю Ґотанді, якому все вдавалося. Зате я мав свіжий погляд на світ. І це було чудово. Запахи розбурхували мою уяву, сльози були по-справжньому гарячими, дівчата — вродливими, а рок-н-рол — назавжди улюбленим. Темрява кінотеатрів мене вабила як щось ласкаве й дружнє,

а глибокі літні ночі наганяли тугу. Дні свого нервозного дитинства я проводив серед музики, кінофільмів і книжок. Запам'ятовував слова пісень Сема Кука й Рікі Нелсона. Я жив у світі, який сам собі побудував у свої тринадцять. І разом з Ґотандою брав участь у лабораторних заняттях з природознавства. Він чиркав сірником під гарячими поглядами дівчат й елегантно підносив вогонь до гасового пальника. Пах!...

І чого це він тепер має мені заздрити?

Не розумію, хоч убий.

— Слухай, — озвався я до Юкі. — Ти не могла б мені розповісти про людину в овечій шкурі? Де ти її зустрічала? І звідки ти знаєш, що я з нею зустрічався?

Вона повернулася обличчям до мене, зняла темні окуляри й поклала їх на панель приладів. І злегка стенула плечима.

— Та спочатку ви мені дайте відповідь. Згода?

— Згода, — відповів я.

Якусь хвилину вона мугикала в унісон похмурому й сумному, як ранкове похмілля, Філу Колінзу, потім знову взяла з панелі темні окуляри і почала перемацувати їхню дужку.

— Ви пригадуєте, що ви сказали мені там, на Хоккайдо? Що я найвродливіша дівчина серед тих, з якими ви досі зустрічалися.

— Так, пригадую. Казав, — відповів я.

— І це правда? Чи, може, ви намагались піддобритися до мене? Скажіть, тільки чесно.

— Правда. Я не брехав, — підтвердив я.

— А скільком дівчатам ви призначали зустрічі досі?

— Я не рахував.

— Сотні дві?

— Навряд! — сказав я, засміявшись. — Я не настільки популярний серед жінок. Може, й популярний, але не настільки, так би мовити, локально... Популярність вузького масштабу, без широкого розмаху. Може, п'ятнадцять набереться.

— Так мало?

— Таке моє нещасне життя, — відповів я. — Похмуре, сире, обмежене...

— Локального характеру, — додала Юкі.

Я кивнув.

Вона ненадовго задумалася над таким життям. Але, здається, нічого не збагнула. Нічого не вдієш. Ще надто молода.

— Отже, п'ятнадцять, — сказала вона.

— Приблизно, — відповів я. І ще раз подумки озирнувся на свої тридцять чотири роки убогого життя. — Приблизно стільки. Щонайбільше двадцять.

— Двадцять? — розчаровано перепитала Юкі. — І що, серед них я — найвродливіша?

— Так, — підтвердив я.

— А, може, ви не зналися з вродливими дівчатами? — спитала вона. І прикурила другу сигарету. На перехресті завидніла постать поліцейського, а тому я відібрав в неї сигарету й викинув через вікно.

— Траплялися мені й дуже гарні дівчата, — сказав я. — Однак ти — найгарніша. Я не брешу. Я не

впевнений, чи ти зрозумієш мої слова, але твоя краса якась особлива. Зовсім не така, як в інших. Тільки, будь ласка, перестань курити в машині. Бо ззовні видно і салон просмердиться. І, як я казав тобі раніше, якщо дівчина змалку забагато куритиме, то в дорослому віці матиме проблеми з нестійким менструальним циклом.

— Якась дурниця! — сказала Юкі.

— Розкажи мені про людину в овечій шкурі, — попросив я.

— Про Чоловіка-Вівцю?

— Звідки ти знаєш, що її так звати?

— Ви ж самі так казали. Недавно по телефону. *Чоловік-Вівця.*

— Справді?

— Ага, — відповіла Юкі.

На шосе утворилися затори, і перед кожним світлофором нам доводилося чекати, поки зелене світло зміниться двічі.

— Розкажи мені про Чоловіка-Вівцю. Де ти з ним зустрічалася?

Юкі здвигнула плечима.

— Та я з ним не зустрічалася. Тільки раптом так подумала. Коли вас побачила, — відповіла вона й накрутила на палець тонке пасмо прямого волосся.. — Так мені привиділося. Ніби переді мною людина в овечій шкурі. Так мені здавалося щоразу, коли зустрічала вас у готелі. А тому й запитала. Та це не означає, що я щось про нього знаю.

Зупинившись перед черговим світлофором, я намагався осмислити почуте від Юкі. Треба осмислити. Треба покрутити гайками в голові. Скрип-скрип!..

— Ти кажеш, що так подумала? — спитав я Юкі. — Інакше кажучи, перед твоїми очима виникла постать Чоловіка-Вівці, так чи ні?

— Не вмію як слід пояснити, — відповіла вона. — Як би це краще сказати... Не те щоб переді мною виникла його постать. Розумієте? Мені передається відчуття іншої людина, яка бачила Чоловіка-Вівцю. Ні, очима я його не бачу. А відчуваю і можу надати йому конкретної форми. Тільки не справжньої, а *схожої* на неї. Навіть якби я могла комусь її показати, ніхто, гадаю, не збагнув би, що це таке. Інакше кажучи, лише я її сприймаю... Тільки не можу як слід розтлумачити. Зовсім дурна! А ви розумієте, що я кажу?

— Туманно, — зізнався я.

Насупивши брови, Юкі закусила дужку моїх окулярів.

— То що ж виходить? — спитав я. — Ти можеш збагнути мої внутрішні або привнесені ззовні почуття або думки й надати їм, скажімо, вигляду символічних снів, так чи ні?

— Думки?

— Глибокі думки.

— Можливо... Глибокі думки, але не тільки їх. Адже є щось, що творить ці думки. Щось дуже потужне. І я відчуваю, так би мовити, ту силу, яка породжує думки. Наче пропускаю через себе, як струм. І по-своє-

му бачу. Не як сон. А як *порожній сон*... Ось так! Порожній сон. В якому нема нікого. Не видно жодної постаті. Як на екрані телевізора, коли контрастність довести до краю — щоб стало зовсім темно або зовсім яскраво. Нічого не видно. Та все одно хтось там є! Коли напружити зір. Саме це я і *відчуваю*. Що це людина в овечій шкурі. Що вона не зла. Що це навіть не людина. Очам не видно, але зрозуміло. Що там є щось, схоже на образ, намальований симпатичним чорнилом... — і вона цмокнула язиком. — Погано пояснюю!

— Та ні, добре.

— Справді?

— Дуже, — підтвердив я. — Здається, я розумію, що ти хочеш сказати. Тільки мені потрібен час, щоб усе це осмислити.

Проїхавши через Цудзідо й добравшись до моря, я зупинив «субару» між двома білими лініями на автостоянці поряд з сосновим бором. Автомобілів тут майже не було. Я запропонував Юкі трохи прогулятися. Був приємний квітневий день. Ледь-ледь повівав вітер, море було спокійне. І тільки край берега хлюпалися, то накочуючись, то відступаючи, маленькі хвилі — здавалося, ніби далеко в морі хтось легенько струшує простирадло. Неквапливі, регулярні хвилі. Серфери, втративши надію на вітер, повилазили на сушу і курили, сидячи на піску у своїх гідрокостюмах. Дим від спалюваного сміття здіймався майже прямо в небо, а ліворуч у легкому серпанку проступав, як міраж, острів Еносіма. Велетенський чорний пес, наче над чимось

задумавшись, розмірено біг зліва направо по хвилерізу. У відкритому морі видніло кілька рибальських суден, а в небі над ними безшумно кружляла зграя чайок, схожа на білий вихор. І на морі відчувався прихід весни.

Ми попростували пішохідною доріжкою вздовж берега. Зустрічаючи по дорозі то любителів бігу підтюпцем, то школярок на велосипедах, ми неквапом пройшли в напрямі Фудзісави, відшукали зручне місце на пляжі, сіли й почали споглядати море.

— І часто ти це відчуваєш? — спитав я Юкі.

— Не так часто, — відповіла вона. — Іноді. Тільки іноді відчуваю. Таких людей, через яких я це відчуваю, не дуже багато. Зовсім мало. Та й я сама намагаюся уникати такого відчуття. Як тільки воно прокльовується, стараюсь якнайменше про це думати. А коли воно таки приходить — вмить замикаюся. Бо загалом знаю, що ось-ось воно почнеться. Коли ж замкнуся — відчуття вже не таке глибоке. Як і тоді, коли заплющуєш очі. Коли зір вимикається. І нічого не видно. Знаєш, що щось є, але його не бачиш. Це схоже на те, як у кінотеатрі заплющуєш очі, коли очікуєш появи на екрані чогось страшного. І сидиш, не ворушачись, поки воно не пройде.

— А чому ти замикаєшся?

— Бо неприємно, — відповіла вона. — Колись, у дитинстві, не замикалася. У школі, бувало, як щось відчую — вголос кажу. І цим усім настрій псувала. Інакше кажучи, я передчувала, що хтось пораниться.

І казала подружкам: « Ось вона пораниться». Врешті-решт, так і ставалося. Такі випадки повторювалися не один раз. І поступово всі почали ставитися до мене, як до відьми. Навіть «відьмою» обзивали. І це мене ображало. А тому відтоді я вирішила нічого нікому не говорити. Нікому. Як тільки щось відчувала — відразу замикалася.

— А от зі мною не замкнулася, правда?

Вона здвигнула плечима.

— Усе сталося надто раптово. Навіть не встигла остерегтися. Якось несподівано виник цей образ. Коли вперше вас зустріла. В готельному барі. Саме тоді я слухала музику, якийсь рок... чи то «Duran Duran», чи то Девіда Бові... Коли музику уважно слухаєш — втрачаєш пильність, правда? Я тоді розслабилася. Тому й люблю музику.

— То що, в тебе дар ясновидіння? — спитав я. — Якщо, наприклад, можеш передбачити, що хтось пораниться.

— Та як сказати... Гадаю, тут усе-таки щось інше. Я не передбачую, а тільки відчуваю атмосферу, в якій може щось статися. Розумієте? Скажімо, необережність або самовпевненість у спортсмена, що виконує вправи на турніку. Чи, наприклад, надмірну веселість людини. Й ось тоді мене накриває щось схоже на хвилю такого почуття. Почуття, що сприймається як згусток повітря. І я усвідомлюю небезпеку. Після того з'являється порожній сон... А потім те саме справді стається. Це не ясновидіння. А щось набагато туман-

ніше. Та воно буває, його видно. Тільки я вже нікому нічого не кажу. Бо якби спробувала сказати — мене обізвали б відьмою. Я просто спостерігаю. Бачу, що от зараз оця людина обпечеться. І вона обпікається. Однак вона не може мені ні в чому дорікнути. Який жах, правда? Я себе за це ненавиджу. Тому замикаюся. Якщо замикаюся, то перестаю себе ненавидіти.

Вона взяла жменю піску й дивилася, як він висипається між пальцями.

— Чоловік-Вівця справді існує?

— Справді, — відповів я. — У тому готелі є місце, де він живе. У тому готелі є ще один, інший готель. Як правило, його не бачать. Але колишній готель там залишився. Його залишили для мене. Бо те місце — моє. Чоловік-Вівця там живе і з'єднує мене з різними подіями та людьми. Це моє місце, і Чоловік-Вівця на мене там працює. Без нього я ні з чим не з'єднаюся. Він усім цим управляє. Як оператор телефонної станції.

— З'єднує?

— Ага. Я чогось шукаю і хочу з чимось з'єднатися. І він з'єднує.

— Не зовсім розумію.

Так само, як Юкі, я взяв жменю піску й дивився, як він висипається між пальцями.

— Я й сам не все розумію. Але так пояснив мені Чоловік-Вівця.

— І давно він з вами?

Я кивнув.

— Так, давно. З дитинства. Я весь час це відчував. Що хтось там є. Та от конкретної форми Чоловік-

Вівця набрав не так давно. І набирав її поступово для світу, в якому жив. Чим більше я дорослішав. Питаєш, чому? Сам не знаю. Може, тому, що в цьому була потреба. І виникла вона, напевне, через те, що я дорослішав і багато чого втратив. І щоб вижити, потребував допомоги. Щоправда, я в цьому не до кінця впевнений. Можливо, була якась інша причина. Я не перестаю про це думати. Але поки що ні до чого не додумався. Як дурень.

— Ви кому-небудь про це розповідали?

— Ні, не розповідав. Навіть якби розповів, ніхто мені не повірив би. Ніхто не зрозумів би. А, крім того, я не зумів би як слід пояснити. Ти — перша, кому я відкрився. Мені здалося, що тобі можна розповісти.

— Я також нікому так докладно не розповідала. Вам першому. Я постійно мовчала. Тато й мама дещо про це знають, але не від мене. Від самого малку мені здавалося, що про такі речі не варто розповідати. Я це відчувала інстинктивно...

— Як добре, що ми з тобою поговорили! — сказав я.

— І ви — один з відьомської компанії... — сказала Юкі, перебираючи пальцями пісок.

Поки ми поверталися назад до автомобіля, Юкі розповідала мені про школу. Про те, яка жахлива середня школа.

— Від літніх канікул до школи я не ходжу, — сказала вона. — Не тому, що вчитися не маю охоти. Просто саме це місце мені не до душі. Терпіти не можу. Як іду до школи — настрій псується так, що відразу

нудить. Щодня там блювала. А коли блювала — знов з мене знущалися. Всі знущалися. Навіть учителі...

— Бувши твоїм однокласником, я ніколи не знущався б з такої вродливої дівчини, як ти.

Якусь хвилину Юкі дивилася на море.

— А хіба не буває навпаки — що знущаються, бо вродлива? Крім того, я — дочка знаменитості. А таких або страшно цінують, або страшно дражнять — одне з двох. Мені випало друге. Я ні з ким не можу здружитися. Весь час перебуваю в напруженні. І мушу замикатися в собі. Та ніхто цього не зрозуміє. Того, чому постійно тремчу. А коли тремчу — схожа на дику качку. І тоді всі з мене знущаються. Яка підлота! Неймовірна. Соромно за них. Не віриться, що можна таке робити...

Я стиснув її руку в своїй.

— Усе буде в порядку! — сказав я. — Та забудь усі ці дурниці. А ходити до школи через силу не треба. Як не хочеш — не ходи. Що таке школа — сам добре знаю. Жахливе місце! Там усякі дурні кирпу гнуть. Вчителі-нездари вдають із себе розумників. Правду кажучи, вісімдесят відсотків з них — безголові ідіоти або садисти. А, може, й усе разом. Від постійних стресів доходять до краю і потім ганебним чином зганяють свою злість на учнях. Беззмістовних і дріб'язкових правил у школі — хоч греблю гати. Створена система душить індивідуальність, а телепні без жодної крихти уяви отримують добрі оцінки. І раніше так було. І, мабуть, тепер так само. Нічого не змінилося.

— Ви справді так думаєте?

— Звичайно. Про нікчемність школи я міг би говорити годинами.

— Але ж середня школа — це обов'язкова освіта...

— Та нехай над цим сушать собі голову інші, а не ти. Ти не зобов'язана ходити туди, де з тебе знущаються. *Анітрохи не зобов'язана.* Ти маєш право сказати: «Не хочу!». І сказати це вголос.

— А що ж буде зі мною потім? Усе це повторюватиметься?

— І я в свої тринадцять так само думав, — заспокоював я. — Що все життя зі мною так буде. Ні, так з тобою не буде. Щось таки налагодиться. А як не налагодиться — тоді ще раз подумаєш, що робити. Ще трохи підростеш — і закохаєшся. Тобі куплять бюстгальтер. І ти подивишся на світ зовсім іншими очима.

— Який ви дурень! — обурено сказала Юкі. — Та всі сьогоднішні тринадцятирічні дівчата вже мають бюстгальтери. Ви на півстоліття від життя відстали.

— Ого! — здивувався я.

— Ага, — сказала вона. І ще раз підтвердила: — Ви — дурень!

— Можливо... — відповів я.

Вона мовчки обігнала мене й попрямувала до автомобіля.

24

Коли ми прибули до садиби її батька неподалік від моря, вже почало смеркати. Старий просторий будинок тонув у саду з незліченною кількістю дерев. Територія навколо нього ще зберігала сліди того часу, коли пляж Сьонан вважався зоною прибережних віл. Навколишній спокій і тиша якнайкраще гармоніювали з весняними сутінками. Подекуди на гілках сакури набухали бруньки. Як відцвіте сакура — розпустить свої бутони магнолія. Завдяки цьому за відтінками барв і запахів вдається відчути, як день за днем потроху змінюють одна одну пори року. Тільки подумати, що десь залишилася така місцина!

Садиба Макімури була обгороджена високим дощаним парканом, ворота, як у давнину, увінчував двосхилий дах. На зовсім новій табличці красувався напис «Макімура», зроблений чорною фарбою. На наш дзвінок незабаром з'явився високий юнак років двадцяти п'яти, з короткою стрижкою, привітний як до мене, так і до Юкі, й провів нас у двір. Було видно, що з Юкі він зустрічався не один раз. І всміхався так само щиро й приязно, як Ґотанда. Хоч, правда, Ґотанда мав набагато вишуканіший вигляд. Ведучи нас до-

ріжкою у глибину саду, юнак мені сказав, що допомагає Макімурі-сенсею[1] у всьому.

— Воджу автомобіль, доставляю рукописи, збираю матеріали для вивчення, граю з сенсеєм у гольф і маджонг[2], супроводжую його в закордонних подорожах — загалом роблю все, що треба, — пояснював він мені радісно, хоча я нічого в нього не просив. — Як у давнину казали, я — учень майстра.

— Ага, — відповів я.

Здавалося, що Юкі хоче сказати «Яка дурість!», але змовчала. Мабуть, все-таки знає, як з ким розмовляти.

Макімура вправлявся у гольфі в саду за будинком. Від сосни до сосни тяглася зелена сітка з білою мішенню посередині, в яку він цілився м'ячиком. Було чути, як його ключка з присвистом — ф'ю-у-у! — розтинала повітря. Один з найненависніших для мене звуків у світі. Звучить у моїх вухах убого й сумно. Цікаво, чому? Все дуже просто. Я ставлюся до гольфа упереджено — без жодної на це причини ненавиджу гольф як вид спорту.

Помітивши нас, Макімура обернувся й поклав ключку на землю. Потім взяв рушник, старанно витер піт з обличчя і сказав, звертаючись до Юкі:

— От добре, що приїхала!

Юкі вдала, що нічого не почула. Відвернувшись убік, вийняла з кишені жакета жувальну гумку, розгор-

---

[1] Сенсей (*яп.*) — вчитель; вживається також як шанобливе звертання до лікарів, письменників і взагалі до людей творчих професій.

[2] Маджонг — китайська гра.

нула, сунула до рота й почала голосно чвакати. Фантик від гумки скрутила в кульку і пожбурила в найближчий кадібець з декоративним кущиком.

— Ти б хоч привіталася, — сказав Макімура.

— День добрий... — процідила крізь зуби Юкі. І, запхавши руки в кишені. кудись подалася.

— Гей, принеси пива! — гаркнув Макімура своєму учневі.

— Слухаюсь! — добре поставленим голосом відповів той і поспішив із саду до будинку. Макімура голосно відкашлявся, сплюнув на землю і знову витер рушником обличчя. Ніби не помічаючи мене, він якусь хвилину не спускав очей з зеленої мішені на сітці між соснами. Здавалось — підсумовував свої спортивні досягнення. А я тим часом споглядав порослі мохом камені садової доріжки.

Вся ця сцена видалася мені неприродною, штучною і трохи безглуздою. І не тому, що вийшло щось не так або хтось припустився помилки. Просто все це дуже скидалося на пародію. Наче всі виконували виділені їм ролі. Вчитель та учень... «В ролі учня Ґотанда виступив би куди елегантніше, — подумав я. — Навіть при поганому сценарію».

— Кажуть, що ти допоміг Юкі, — сказав Макімура.

— Нічого особливого, — відповів я. — Просто разом сіли в літак, разом повернулися додому, от і все. Це вам велике спасибі за те, що допомогли мені з поліцією.

— А-а, це... Дрібниця. Тим самим ми з тобою розквиталися. Можеш не турбуватися. Крім того, дочка рідко коли просить мене щось зробити. Так що не бери собі цього до голови. А поліцію я сам давно не переношу. У шістдесятих роках ускочив в халепу. Я ж був коло Парламенту в той час, коли загинула Мітіко Камба[1]... Давно це було. Дуже давно...

По цих словах він нагнувся, підняв із землі ключку і, легенько постукуючи нею по нозі, зміряв мене з голови до ніг і з ніг до голови. Здавалося, ніби намагався зрозуміти, який зв'язок існує між моїм обличчям та ногами.

— Колись давно люди чітко розрізняли, що таке справедливість, а що — ні, — сказав він.

Я мляво кивнув.

— У гольф граєш?

— Ні, — відповів я.

— Не любиш гольфа?

— Важко сказати, люблю чи не люблю. Бо ніколи не грав.

Він засміявся.

— Навряд чи так буває, щоб люди не знали, люблять вони гольф чи ні. Більшість тих, хто в гольф ніколи не грав, його не любить. Це факт. То можеш говорити чесно. Я хочу почути твою думку.

— Якщо чесно — не люблю, — зізнався я чесно.

---

[1] Мітіко Камба — студентка Токійського університету, яка загинула 1960 р. від рук поліції під час демонстрації проти укладення Угоди про безпеку між Японією та США.

— Чому?

— Ну... Враження таке, ніби все це для задурювання людей, — відповів я. — Всі ці помпезні ключки, візочки і прапорці. Франтуваті костюми та взуття. Всі ці присідання з придивлянням до моріжка, настовбурчення вух — ось що мені не подобається.

— Настовбурчення вух? — перепитав він здивовано.

— Ну, це я так, трохи прискіпуюся. І не надаю цьому значення. Я тільки хочу сказати, що вся атмосфера навколо гольфа мене дратує. А «настовбурчення вух» — просто жарт, — пояснив я.

Макімура знову видивився на мене порожніми очима.

— Ти трохи дивний, правда? — спитав він мене.

— Та ні, не дивний, — заперечив я. — Звичайнісінька людина. Тільки жартую невдало.

Незабаром учень приніс на таці дві пляшки пива і склянки. Поставив тацю на східці веранди, відкоркував пляшки, розлив пиво по склянках. І зник — так само швидко, як перед тим.

— Ну, пий! — присівши на східці, сказав Макімура.

— За ваше здоров'я! — промовив я і випив. У горлі мені пересохло, і пиво здавалося на диво смачним. Та я був за кермом, а тому багато пити не міг. Однієї пляшки досить.

Точного віку Хіраку Макімури я не знав, але з вигляду йому можна було дати років сорок п'ять, не менше. Зросту невисокого, він завдяки міцній статурі здавався більшим, ніж був насправді. Широкі плечі

й товсті руки. Навіть трохи загруба шия. З трохи тоншою шиєю він міг би сприйматися як спортсмен, однак подвійне підборіддя і фатальні складки під вухами виказували в ньому людину, яка впродовж років не дотримувалася здорового способу життя. І щоб позбутися цих вад, ніякий гольф не допоможе. Видно, що він старів. Роки брали своє. На фотографіях, які я бачив колись давно, Хіраку Макімура мав вигляд стрункого юнака з проникливим поглядом. Не красеня, але з чимось таким, що притягувало до себе людей. І що засвідчувало в ньому справді перспективного молодого письменника. Скільки років тому це було? П'ятнадцять, шістнадцять? Іноді його очі здавалися прекрасними й чистими — залежно від того, як падало світло, і під яким кутом на них дивилися. Волосся коротке, сивувате. Темна засмага — очевидно, від гри в гольф — приємно поєднувалася з теніскою «Lacoste» кольору червоного вина. Звісно, не застебнутою під горлом. Через надто товсту шию. Узагалі червоною теніскою «Lacoste» важко шикувати. Людям з надто тонкою шиєю вона надає жалюгідного вигляду. А товстошиїх ніби душить. Рідко коли вона саме до міри. «А от Ґотанді вона личила б», — подумав я. Гей, перестань! Ні слова про нього!

— Я чув, ніби ти щось пописуєш, — сказав Макімура.

— Та яке там «пописуєш», — відповів я. — Всього-на-всього пропоную тексти для затикання дірок у рекламі. Будь-чим. Лиш би текст був. Треба ж комусь

і таке писати. От я й пишу! Все одно що розгрібаю кучугури. Культурницькі кучугури...

— Розгрібаєш кучугури? — перепитав Макімура. І зиркнув на ключку для гольфа під ногами. — Цікавий вираз...

— Дякую, — сказав я.

— Любиш писати тексти?

— Те, що я тепер роблю, не можна любити чи не любити. Бо це не такого високого рівня робота. Однак, ясна річ, я маю свої способи ефективного розгрібання кучугур. Свої хитрощі, ноу-хау, позицію, манеру докладання зусиль тощо. Над такими речами мені думати не набридає.

— Яка точна відповідь! — майже захоплено сказав він.

— На низькому рівні все простіше.

— Гм-м-м... — промимрив він. І замовк на секунд п'ятнадцять. — Це ти сам придумав вираз «розгрібання кучугур»?

— Так... По-моєму, сам, — відповів я.

— Ти не проти, якщо я його десь використаю? «Розгрібання кучугур» . Цікавий вираз. «Культурницьке розгрібання кучугур».

— Будь ласка... Бо це ж не продаж авторського права.

— Я розумію, що ти маєш на увазі, — сказав Макімура, посмикуючи вухо. — Іноді я сам це відчуваю. Як мало змісту в тому, що пишу. Іноді... Колись було не так. Світ був набагато меншим. Усе вдавалося трима-

ти під руками. Чітко розуміти, що зараз робиш. Що від тебе вимагають люди. Мас-медіа не мали таких велетенських розмірів. Усі ніби жили в одному маленькому селі. І знали одне одного в обличчя...

Висушивши свою склянку, він узяв другу пляшку пива й налив нам обом. Я відмовлявся, та він не звертав на це уваги.

— А от тепер усе не так. Ніхто не розуміє, що таке справедливість. Ніхто. Кожен порпається тільки в тому, що в нього перед носом. Розгрібає кучугури... Як ти кажеш, — додав він і знову перевів погляд на зелену сітку між двома деревами. На траві лежали білі м'ячики, штук тридцять-сорок.

Я ковтнув пива.

Макімура думав, що б іще сказати. Час минав, але це його не бентежило. Бо він звик, що всі дивляться йому в рот, коли щось розповідає. Не було ради — я також чекав. А він тим часом пощипував вухо. Так, ніби перераховував пачку нових банкнот.

— Моя дочка до тебе дуже прихилилася, — сказав він нарешті. — Так просто вона ні до кого не прихиляється. Тобто майже ні до кого. Зі мною по-людському не розмовляє. З матір'ю також відмовчується, але принаймні поважає. А от мене — ні. Зовсім. Навіть глузує. Ні з ким не дружить. Кілька місяців тому й до школи перестала ходити. Всі дні сидить дома й слухає музику, від якої барабанні перетинки лопаються. Важкий підліток, можна сказати... Це й учителька підтвердила. З людьми не знаходить спільної мови. А от до тебе прихилилася. Цікаво, чому?

— Справді, чому? — повторив я.

— Зійшлися характерами?

— Можливо...

— Що ти думаєш про неї?

Перед тим як відповідати, я трохи подумав. Здалося, ніби я на усному іспиті. І вирішив, що треба давати щиру відповідь.

— Важкий вік. Сам по собі важкий, а тут ще додалися непрості сімейні обставини. Настільки непрості, що не піддаються виправленню. Тим паче що нікого це не турбує. Ніхто не хоче брати на себе відповідальності. Тож їй нема з ким поговорити. Нема кому відкрити свою душу. Зболену душу. І нема людини, яка б її вилікувала. В неї дуже знамениті батьки. Надто красиве обличчя. Надто важкий тягар лежить на її тендітних плечах. І, крім того, незвичайна чутливість чи що... Загалом, разюча відмінність від інших. Однак за природою вона дуже щира. Якби хтось про неї як слід потурбувався — з неї виросли б люди.

— Та про неї ніхто не турбується...

— Виходить, що так.

Макімура глибоко зітхнув. Потім відняв руку від вуха й довго розглядав кінчики пальців.

— Так, ти правду кажеш. Чисту правду. Та я нічого не можу зробити. По-перше, при розлученні я підписав документ, в якому зобов'язався зовсім не втручатися у виховання Юкі. Іншого виходу я не мав. Бо в той час сильно бігав за жінками й не міг навіть писнути. Правду кажучи, й цього разу я мав би попроси-

ти дозволу в Аме на зустріч з дочкою. Що за безглузді імена — Аме, Юкі... В усякому разі, так вийшло. По-друге, як я вже розповідав, Юкі ставиться до мене як до чужого. Хоч би що я казав — не слухається. Тому я не можу нічим їй зарадити. Та я її люблю. Що й казати, одна-єдина дитина. А допомогти не вдається. Не маю права втручатися в її життя.

І він знову подивився на зелену сітку. Вечірня темрява густішала. М'ячики для гольфа біліли в траві так, ніби хтось розсипав цілий кошик кісток суглобів.

— Але ж не годиться дивитися на все це, склавши руки! — сказав я. — Її мати з головою в своїй роботі, гасає по світу, а подумати про дитину не має часу. Навіть забуває про неї. Залишила її в готелі на Хоккайдо без гроша в кишені — і згадала тільки через три дні. Три дні! Дитину привезли в Токіо, і вона сидить безвилазно в квартирі, слухає рок і харчується смаженою курятиною та кексами. До школи не ходить. Ні з ким не дружить. Як не крути, а така ситуація — ненормальна. Може, ви скажете: не пхай носа в чужу сім'ю, обійдемося без твоїх порад. Та їй від цього буде тільки гірше. А може, я міркую надто прагматично, або надто раціонально, або з позицій середнього класу?

— Та ні, ти правий на всі сто відсотків, — відповів Макімура. І повільно кивнув. — Усе саме так. Я не маю чим заперечити. Ти правий і на двісті відсотків. А тому я хочу з тобою порадитися. Тому запросив тебе сюди.

Мене охопило зловісне передчуття. Кінь упав. Індіанці перестали бити в барабани. Настала мертва тиша... Кінцем мізинця я пошкріб скроню.

— І от я подумав, чи ти не міг би приглянути за Юкі, — сказав Макімура. — Приглянути — не те слово. Просто іноді з нею зустрічатися. Дві-три години на день. Розмовляти вдвох, ходити кудись разом і їсти щось нормальне. Цього було б досить. За таку роботу я платитиму. Як домашньому вчителеві, якому, однак, не треба чогось навчати. Я не знаю, скільки ти заробляєш, але, гадаю, приблизно таку ж плату я тобі можу гарантувати. Вільний час використаєш, як тобі заманеться. Єдина умова — щоб ти зустрічався з нею щодня впродовж кількох годин. Ну як — непогана пропозиція? Я також з Аме про це по телефону поговорив. Вона зараз на Гаваях. Фотографує. Я їй пояснив ситуацію — і вона зі мною погодилася: мовляв, треба тебе попросити. Вона по-своєму також про Юкі турбується. Вона трохи немов сама не своя. З нервами в неї не все гаразд. Але страшно талановита! Тому іноді голова в неї не спрацьовує. Так, ніби запобіжник плавиться. І тоді вона забуває про все на світі. Ні з одним практичним завданням не може впоратися. Навіть відняти числа не зуміє.

— Я не розумію, — сказав я, мляво всміхаючись. — Хіба ви не знаєте, що дитині потрібна батьківська любов? Упевненість, що хтось безкорисно і щиро її любить. Такого я їй дати не можу. Можуть дати лише батьки. Ось що треба чітко усвідомити і вам, і вашій

дружині. Це по-перше. По-друге, дівчині такого віку будь-що потрібна подружка-ровесниця, з якою вона могла б поговорити по щирості. Уже цього було б досить, щоб їй стало легше. А я — чоловік й набагато старший за неї. Крім того, ні ви, ні ваша дружина про мене нічого не знаєте, чи не так? Узагалі тринадцятирічна дівчина — в певному розумінні вже доросла. Вона дуже вродлива і, крім того, психічно нестійка. Хіба можна таку дитину довіряти зовсім незнайомому чоловікові? Власне, що ви знаєте про мене? Та недавно мене поліція затримала у зв'язку з убивством. А якщо я вкоротив життя людині, що тоді?

— То це ти вбив?

— Та ні! — відповів я, зітхнувши. І батько, і дочка спитали те саме. — Нікого я не вбивав!

— От і добре. Я тобі вірю. Якщо ти кажеш, що не вбивав, — значить, не вбивав.

— А чого це ви мені вірите?

— Ти не з тих, що людей вбивають. І не з тих, що ґвалтують неповнолітніх дівчат. По тобі видно, — відповів Макімура. — Крім того, я довіряю інтуїції дочки. З раннього дитинства вона в неї надзвичайно гостра. Не така, як у всіх. Як би це краще сказати... Така гостра, що іноді стає не по собі. Як у медіума. Іноді здається, що вона бачить те, що іншим не видно. Тобі щось таке відоме?

— Начебто... — відповів я.

— Я гадаю, таку здатність вона успадкувала від матері. Її ексцентричність. Тільки мати спрямувала ту

енергію в мистецтво. І вийшло те, що люди називають талантом. А от Юкі ще не знає, на що її спрямувати. Тож ця енергія нагромаджується без жодної конкретної мети й переливається через вінця. Як вода з бочки... Загалом вона схожа на медіума. Що й казати, материнська кров. Чогось подібного в мене нема. Зовсім. Всієї цієї ексцентричності. А тому ні дружина, ні дочка не вважають мене своїм. Правду кажучи, життя разом з ними мене трохи втомило. Мені тепер на жінок дивитися неохота. Напевне, ти не уявляєш собі, що означає жити разом з ними — з Аме та Юкі. Суцільна непередбачливість. Як погода. Та, звісно, я їх люблю. Іноді розмовляю з Аме по телефону. Але вдруге жити разом не маю бажання. Бо це пекло. Якщо в мене й був письменницький дар — а він таки був! — то таке життя пожерло його до останку. Чесне слово. Хоча, гадаю, незважаючи на такі втрати, я втримався на плаву. Успішно розгрібав кучугури. Як ти правильно казав. Чудовий вираз... Так, а про що ми говорили?

— Про те, чи можна мені вірити.

— Так... Я вірю інтуїції Юкі. Вона вірить тобі. А тому і я тобі вірю. І ти можеш мені вірити. Не така вже я погана людина. Іноді пишу всякий непотріб, але зовсім не погана людина... — Він знову відкашлявся і сплюнув на землю. — Ну, то як? Ти готовий піти на це? Тобто приглянути за Юкі. Все, що ти кажеш, я добре розумію. Ясна річ, доглядати дітей — обов'язок самих батьків. Але цей випадок особливий. Як я вже казав, у мене руки зв'язані. Крім тебе, мені нема на кого покластися.

Я довго дивився, як тане піна в моїй склянці. І зовсім не знав, що далі робити. Дивна сімейка... Троє чудіїв та учень П'ятниця. Справжні космічні Робінзони[1]...

— Я не проти того, щоб іноді з нею зустрічатися, — відповів я. — Але тільки не щодня. У мене й так своєї роботи по горло, а, крім того, зустрічатися з людьми за обов'язком мені не до душі. Коли захочу — зустрінуся. Платити мені не треба. Поки що мені своїх грошей вистачає. А зустрічаємося ми з Юкі як друзі, тож частування оплачую сам. Ось лише на таких умовах я готовий пристати на вашу пропозицію. Юкі й мені подобається. Мені з нею цікаво спілкуватися. Однак відповідати за неї я не можу. Сподіваюсь, ви мене розумієте. Отож якби щось сталося — врешті-решт, уся відповідальність, безперечно, ляже на вас. Ще й тому я не можу брати від вас грошей.

Макімура все кивав головою. І кожного разу складки під його вухами тряслися. Грою в гольф їх не позбутися. Потрібна набагато кардинальніша зміна способу життя. Та навряд чи він зможе це зробити. Якби міг, то мав би зробити це раніше.

— Я добре розумію, що ти хочеш сказати. У твоїх словах є логіка, — відповів Макімура. — І я не збираюся перевалювати на тебе будь-яку відповідальність. Про неї тобі взагалі не треба думати. Я просто не маю іншого виходу, і тому уклінно прошу в тебе допомоги.

---

[1] Натяк на американський комікс «Сім'я космічних Робінзонів», за яким 1965 р. було знято фантастичний телесеріал «Загублені в космосі».

Про відповідальність мова не йде. Що ж стосується грошей, то про це поговоримо коли-небудь пізніше, у відповідний час. Бо я з тих людей, які не забувають повернути своїх боргів. Запам'ятай це на майбутнє. А тепер, може, ти й правий, я покладаюся на тебе. Роби як хочеш. Якщо матимеш потребу в грошах — зв'яжися зі мною або з Аме. З будь-ким. Ніхто з нас не сидить без грошей. Тож не церемонься.

Я промовчав.

— Я відразу помітив, що ти вперта людина, — додав він.

— Та ні. Не вперта. Просто я думаю в рамках особистої системи.

— Особиста система... — повторив він. І знову посмикав себе за вухо. — У ній уже нема жодного сенсу. Все одно що самому робити ламповий підсилювач. Замість того, щоб витрачати час на його складання, краще піти в аудіомагазин й купити собі новенький на транзисторах. Обійдеться дешевше, і звук буде приємніший. А якщо поламається, відразу прийдуть додому й полагодять. Коли ж купуватимеш новий — старий заберуть в рахунок плати. В наш час нема місця особистим системам мислення. Не заперечую, що був час, коли вони мали певну цінність. А тепер — не так. Усе купується за гроші. І навіть мислення. Придбав підходяще, і приєднуй до свого життя. Дуже просто. І відразу можеш користуватися. Долучив одну деталь до іншої — й усе готове. Щось застаріє — можеш замінити. Так зручніше. А чіплятимешся за особисту систему —

відстанеш від життя. Як не впораєшся з кермом на повороті — вуличному руху заважатимеш...

— Суспільство розвиненого капіталізму, — підсумував я.

— Саме так, — погодився Макімура. І знову на хвилину замовк.

Навколо зовсім стемніло. Десь поблизу нервово гавкав собака. Хтось, щоразу запинаючись, грав на піаніно сонату Моцарта. Макімура сидів, схрестивши ноги, на східцях веранди і в задумі потягував пиво. «Після повернення до Токіо мені трапляються якісь химерні люди, — подумав я. — Ґотанда, дві висококласні повії (одна з них уже мертва), два крутих агенти поліції, Хіраку Макімура та його учень П'ятниця». Вдивляючись у темний сад і прислухаючись до собачого гавкоту та звуків піаніно, я щораз більше відчував, ніби реальність навколо мене поступово тане й тоне в пітьмі. Навколишні предмети втрачали первісну форму, перемішувалися між собою і в своїй цілковитій беззмістовності оберталися в загальний хаос. Вишукані пальці Ґотанди на спині Кікі; вулиці засніженого Саппоро; Кізонька Мей з її «ку-ку!»; пластмасова лінійка, що ляскає по долоні агента поліції; постать Чоловіка-Вівці, який чекає на мене в глибині темного коридору — все це зливалося в одне ціле. «Може, я просто втомився?» — подумав я. Ні, не втомився. Просто навколишня реальність нежданo-негадано розтанула. Розтанула — й перетворилася на круглий згусток хаосу, схожого на якесь небесне тіло. І водночас піаніно все

бринькало, а собака все гавкав. Хтось намагався мені щось сказати...

— Гей! — озвався Макімура.

Я підвів голову й глянув на нього.

— А ти ж знав цю жінку, правда? — сказав він. — Ту, яку вбили. Я в газеті прочитав. Здається, це сталося в готелі, так чи ні? В газеті написали, що її особу не встановлено. Що в її гаманці знайшли тільки візитну картку і власника картки допитують. Твого прізвища не надрукували. За словами мого адвоката, в поліції ти вперто стверджував, що не знаєш її. А насправді знаєш, хіба ні?

— Чому ви так думаєте?

— Просто так... — Він взяв ключку, виставив її перед собою, як меч, і видивився на її кінець. — Здалося, ніби ти щось приховуєш. Чим довше я з тобою розмовляю, тим більше мені так здається. Ти прискіпливий до дрібниць, але поблажливий до головного. Видно, що мислиш за таким зразком. Цікава вдача. Ти чимось схожий на Юкі. Працюєш, щоб вижити. Людям важко тебе зрозуміти. Спіткнешся — і тобі кінець У цьому ти з Юкі — обоє рябоє. От і цього разу, вважай, тобі пощастило. Бо з поліцією краще не мати справи. Цього разу ти відкрутився, а наступного, може, й не вдасться. «Особиста система» — річ добра, але якщо ти спираєшся тільки на неї, то можна ноги поламати. Вже не ті часи...

— Та я на неї не спираюся, — заперечив я. — Скоріше, все це схоже на рухи в танці. На звичні рухи. Не

голова, а тіло про них пам'ятає. Коли звучить музика, тіло само рухається. І не має значення, якщо навколо навіть щось змінилося. Танець надзвичайно складний, і не треба відволікати уваги на те, що відбувається навколо. Бо як почнеш відволікатися — зіб'єшся з ритму. І здаватимешся незграбним. Не в дусі часу...

— Ти якийсь дивний, — сказав він. — Щось мені нагадуєш... А от що?

— Цікаво, що? — спитав я. Може, картину Пікассо «Голандська ваза і три бородатих вершники»?

— Однак ти мені подобаєшся, і я тобі довіряю. Тож вибач за настирливість, але приглянь за Юкі. Прийде час — і я тобі віддячу. Я ніколи не залишаюся в боргу. Здається, я вже це казав, правда?

— Так, я чув.

— От і добре! — сказав Макімура. І приставив ключку до веранди.

— Більше нічого в газетах не писали? — допитувався я.

— Майже нічого. Тільки те, що її задушили панчохою. Що готель найвищої категорії — безнадійне місце для розслідування. Нічого про жертву невідомо, навіть імені ніхто не знає. Написали, що її особу встановлюють, от і все... Такі випадки часто трапляються. Та невдовзі про нього забудуть.

— Мабуть, — погодився я.

— Хоча й не всі, — сказав він.

— Можливо, — відповів я.

Літературно-художнє видання

МУРАКАМІ Харукі

ТАНЦЮЙ, ТАНЦЮЙ, ТАНЦЮЙ

Роман
У двох томах
Том 1

Переклад з японської

Головний редактор *Н. Є. Фоміна*
Відповідальний за випуск *О. М. Юрченко*
Художній редактор *І. В. Осипов*
Технічний редактор *Г. С. Таран*
Комп'ютерна верстка: *О. М. Гадієва*
Коректор *І. М. Тумко*

ББК 84 (5ЯПО)
М91

Серія «Література»
заснована в 2001 році

Haruki Murakami
DANCE DANCE DANCE

Переклад з японської
І. П. Дзюба

Художник-оформлювач
І. В. Осипов

The publisher gratefully acknowledges the support
of the Japan Foundation in the translation and publication of this book.
Це видання було здійснено за підтримки
Японської фундації

Муракамі Х.

М91 Танцюй, танцюй, танцюй: Роман: У 2 т.: Т. 1 / Пер. з яп. І. П. Дзюба; Худож.-оформлювач І. В. Осипов. — Харків: Фоліо, 2005. — 350 с. — (Література).

ISBN 966-03-2884-2.

Твори Харукі Муракамі вже більше двадцяти років полонять серця та вражають уяву мільйонів читачів у всьому світі. Народився письменник 1949 року у великому японському портовому місті Кобе. Закінчив відділення класичної драми престижного університету Васеда. Його перу належать романи «Слухай пісню вітру», «Китайський більярд 1973», «Погоня за вівцею», що разом з «Танцюй, танцюй, танцюй» склали тетралогію, об'єднану спільним героєм, який є часткою ланцюга таємничих подій. Молодий журналіст стає важливою ланкою в долях багатьох людей, пов'язаних єдиним комутатором — ЧОЛОВІКОМ-ВІВЦЕЮ, який дає малозрозумілу пораду...

ББК 84 (5ЯПО)

ISBN 966-03-2884-2

© Haruki Murakami, 1991
© І. П. Дзюб, переклад українською, 2005
© І. В. Осипов, художнє оформлення, 2005
© Видавництво «Фоліо», марка серії, 2005

Підписано до друку 24.12.04. Формат 70×108 1/32.
Папір офсетний. Гарнітура Тип Таймс. Друк офсетний.
Умов. друк. арк. 15,4. Умов. фарбовідб. 15,74. Облік.-вид. арк. 12,7.
Тираж 3000 прим. Зам. № 5-135.

ТОВ «Видавництво Фоліо»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 502 від 21.06.2001 р.

ТОВ «Фоліо»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 683 від 21.11.2001 р.

61057, Харків, вул. Донець-Захаржевського, 6/8
Електронна адреса:
www.folio.com.ua
E-mail: realization@folio.com.ua
Інтернет магазин
www.bookpost.com.ua

Надруковано з готових позитивів
у ВАТ «Харківська книжкова фабрика "Глобус"»
61012, Харків, вул. Енгельса, 11

ЛІТЕРАТУРА

Харукі Муракамі

Твори Харукі Муракамі вже більше двадцяти років полонять серця та вражають уяву мільйонів читачів у всьому світі. Народився письменник 1949 року у великому японському портовому місті Кобе. Закінчив відділення класичної драми престижного університету Васеда. Його перу належать романи «Слухай пісню вітру», «Китайський більярд 1973», «Погоня за вівцею», що разом із «Танцюй, танцюй, танцюй» склали тетралогію, об'єднану загальним героєм. Молодий журналіст стає важливою ланкою в долях багатьох людей, пов'язаних єдиним комутатором — ЧОЛОВІКОМ-ВІВЦЕЮ, який дає малозрозумілу пораду…

«Танцюй! Не переставай танцювати! Навіщо танцювати — не думай. Не шукай у цьому якогось змісту. Змісту немає. Як почнеш про це думати — ноги зупиняться… Твій контакт зі світом обірветься. Зникне назавжди… А тому не зупиняйся. І не переймайся тим, що це може здатися тобі дурістю. Стеж за ритмом і танцюй… Сил не шкодуй. І боятися нема чого. Ми розуміємо, ти втомлений. Втомлений і перелякany. Таке в житті буває з кожним… Танцюй!.. Іншої ради нема. Ти мусиш це робити… Поки звучить музика — танцюй!»

ISBN 966-03-2884-2
9 789660 328846